

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Seraphici profundissimiq[ue] doctoris ordinis fratru[m]
mino[rum] diui Bonaue[n]ture cardinalis [et] sancto[rum]
cathalogo ascripti op[us] no[n] minus subtilissimu[m]
q[uam] speculatiuu[m] sup[er] ...**

Johannes Bonaventura <Kardinal, Heiliger>

[Nuremberga], [1515]

[Distinctiones XXI-XXX]

[urn:nbn:de:bsz:31-332944](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-332944)

nocedo spūaliter. Calliditate in nocedo corporaliter boi. hz ser pēs nature sue industria loquedo saltē fm statū nature lapsē. Calliditate vero nocedo spūalr nō hz a se. s; a dyaboli pñtia. r de h loq̄ Aug. r mḡ i lra. Et q; spūalia dñt significari p cor poralia sibi filia. id cū serpēs ex se habeat calliditate nocēdi r insidiandi corporaliter. cō

Que sit grauz fuit p ipm dyabolū exterior exercere calliditate suam tentatō h boiem in nocēdo spūalr r a quo ter. r fm hunc duplicē sen fiat. s; intelligi pōt scriptura.

Sciendū est duas esse que sit spēs tentatiōis. interiorē tentatō s; exteriorē. Contra. ex terior tentatio non est nisi a q̄ fiat. ppter interiorē. nec ad cul pā pducit nisi mediāte in terior. ergo nō videt q̄ ab inuicē habeant distingui.

Itē subdividit interiorē in eā que est ab hoste. r in eam que est a carne. r vide tur q̄ diuisio illa sit insuffi

ciens. q; nō solum tentatio est ab hoste r carne sed etiā a mun do. s; illud. j. Job. ij. Dē qd̄ est in mundo aut est cōcupiscētia carnis rē. Querit ergo. de sufficientia horum membror. Et cū alibi legant plures alie differentie tentationis. queritur quō distinguuntur ab illis. Respō. dōm q̄ tentatio quinq; modis cōsiderari potest. s; q̄tum ad motiūm. q̄tum ad instrumentū. quantū ad effectū quantū ad gradū. r quantū ad modū. Quā tum ad motiūm. vel generaliter vel specialiter. Si generaliter sic diuiditur tentatio in eam que est ab hoste. r a carne. r a mū do. r dicitur in quadam sequentia. mundus caro demonia. di uersa mouent prelia. Et specialiter vt dicatur motiūm qd̄ se of fert nō solum per modū obiecti. sed etiā quod inducit r excitat per modū impulsū. sic est illa diuisio quā ponit maḡ in litte ra. q̄ tentatio alia est ab hoste. alia a carne. quoz vtrūq; has bet ad malū incendere. Si aut loquamur quantū ad instrumē tū. sic dupliciter potest cōsiderari. aut generaliter. aut specia liter. Si gñaliter. sic est illa diuisio Breg. q̄ tentatio quedam est per vitia. qd̄a per flagella. Si specialiter sic est illa diuisio tentatiōis quā ponit glo. in ps̄. super illud. Dē eam abbo minata est rē. vbi dicit q̄ multiplex est tentatio. Quaz prima est error siue nescientia vie veritatis. Secda difficultas vincen daz cōcupiscētiar. Tertia tediū boni. Quarta rēpestas secu li. Si tertiō mō scz q̄tum ad effectū cōsideretur ipsa tentatio. similiter dupliciter potest cōsiderari. aut gñaliter aut specialiter. Si generaliter. sic est illa diuisio q̄ ponit in glo. super illud j. Lboz. xij. Tentatio vos nō app. rē. vbi d̄ in glo. q̄ tentatio alia dyabolica. alia est humana. Et differūt. q; sicut ibides in uitur. tentatio dyabolica est q̄ malū habet exitū. r q̄ termina tur ad mortale pctm̄. Tentatio vel humana dicit q̄ exitum pec riculosum nō habet. vel q; ibi est pctm̄ veniale. vel nulla est ibi culpa. fm q̄ ostenditur in glo. vbi dicit q̄ tribus modis habet fieri tentatio humana. Si specialiter. sic est illa Augu. de dos ctrina xp̄iana. q̄ dyabolus tentat. aut vexando carnē. aut vul nerando naturalia. aut exoliando gratuita. hic em̄ ponitur specialiter effectus tentationis dyabolice. Si autē quarto mō cōsideret tentatio. s; q̄tum ad gradū. hoc potest esse dupliciter. aut gñaliter. aut specialiter. Si generaliter. sic est illa quā po nit magister in littera. tentatio alia est exterior alia interior. Si specialiter. sic est illa quā ponit Breg. r habet in glo. super il lud Jacobi. j. Anusquisq; tentat a cōcupiscētia rē. q̄ tentatio tripliciter perficit suggestionē. delectatiōē. cōsensu. vbi notat̄ tur gradus in pgressu tentatiōis explicite. q̄ ponebant in diuisi one pat̄ habita implicite. per tentationē em̄ exteriorē in telligim̄ suggestionē. per interiorē intelligim̄ illā in qua est delectatio vel cōsensu. Et per hoc patet respōsio ad illud qd̄ primo obijcit q̄ illa mēbra ad inuicē nō distinguunt cū vni or dinctur ad alterū. Si aut quinto mō cōsideretur tentatio. scz quantū ad modū tentandi. hoc similiter aut erit generaliter. aut specialiter. Si gñaliter. hoc pōt esse vel explicite vel impli ce. Si implicite. sic est illa q̄ ponit in gl. super psal. Qui babi

Porro sciendū est duas esse species tentatōis. interiorē scz r exteriorē. Exterior ten tatio est quādo nobis extrin secus malū visibiliter sugge ritur verbo vel signo aliq̄ vt ille cui fit ad cōsensu peccati declinet. r talis tentatio tan tū sit ab aduersario. Interio r; vero tentatio qm̄ inuisibi liter malum nobis intrinse cus suggeritur. r hec tenta tio aliquādo fit ab hoste. ali

quādo a carne. Nam r dya bolus inuisibiliter mala sug gerit. r ex carnis corruptiōe suboritur motus illicitus r ti tillatio praua. ideoq; tenta tio q̄ fit ex carne non est sine peccato. que aut est ab hoste nisi ei cōsentiatur. nō hz pec catū. sed est materia exercen di de virtutis. Tentatio autē carnis interior difficilis vni cū. q; interi⁹ oppugnans de nostro cōtra nos roboratur.

deret spūaliter tentatio put strabit ad tentationē dyaboli. sic modi eius pñt duplr assignari. Vel implicite. r sic inuidit aug. in quodā sermone. Dyabolus tentat vt leo. tentat vt draco. Vel explicite r sic est illa diuisio Breg. sup Job. xl. super quē locū dicit Breg. sic. Fidei famulo dñs cunctas hostis callidi mas cbinaciones insinuat. s; q̄ opprimendo rapit. insidiando circū uenit. mimando terret. suadendo blandif. desperādo frangit. pmitendo decipit. In hac aut diuisiōe explicant modi quos Aug. clauserat sub bis duobus verbis. q̄ tentat vt leo. tentat vt draco. Et sic p; ratio assignandi diuersas diuisiones tenta tionis. fm diuersas eius considerationes. p; nihilominus res pōnsio ad obiecta.

Tentatio aut carnis rē. Cōtra. cū dyabolus possit carnē com mouere r vexare. v; si q; tentatio q̄ est ab hoste sine peccato esse nō possit. Itē cū nō sit in nostra potestate tentari vel non tentari. v; q̄ tentatio de se nō ponat in nobis culpā nisi ei con sentiat. sicut ergo tentatio hostis cui nō cōsentit est materia ex crede virtutis. ita v; etiā tentatio carnis ppter hoc est qd̄ re tentatio carnis est magis semp̄ cū pctō q̄ tentatio hostis. Rñ. dōm q̄ tentatio carnis est impulsus sensualitatis quē suse uimus appellare primū motus. r qm̄ in illo impulsu sensualitas mouet inordinatē. r ppter rōis ordinē. hinc est q̄ tentatio car nis nūq̄ est in nobis qm̄ sit in nobis aliq̄ inordinatio. r ita aliq̄ venialis culpa. Tentatio dō hostis oīno erra est. r pōt esse si ne aliq̄ delectatiōe inordinata in nobis existēte. r ideo dicit maḡ q̄ tentatio hostis pōt esse sine pctō. tentatio vero carnis mū me. Alia etiā potest reddi ratio. qm̄ est in potestate nostra. r cā possumus ad libitū nostrū domare. ideo potius imputat nob bis in culpā carnis impulsio q̄ dyabolica suggestio. Quō aut carnis impulsus siue primū motus debeant dici esse pctm̄ infra suo loco magis expresse determinabitur.

Intelligentiā aut huius partis circa tria in cidit hic questio. Primo querit de tentatiōe pei morum parentū. Secundo queritur de diuersi sitate tentationū. Tertio vero incidit hic q̄stio cū a quantitate r qualitate peccati qd̄ ex illa tentatione est secutū. Circa primū queruntur tria. Primo queritur de tentatione primorū parentum q̄tum ad motiūm. Secdo q̄tum ad instrumentum. Tertio q̄tum ad ordinem r progressum.

Questio. j. Circa quā sic pcedit r querit qd̄ mouet boiem. Et q̄ inuidia videt primo per illud qd̄ dicitur Sap̄. ij. inuidia dyaboli mors introiit in orbē terrarū. introit⁹ au tem mortis fuit per tentationē r seductionem hominis. ergo ad tentandum hominem inuidia dyabolum commouit. Item Breg. in moral. In paradiso dyabolus inuidens bo mini superbie vulnus inflitit. ergo cū vulnus inflitit per te tationem tentatio fuit inuidia. Itē dyabolus tentando bo minem factus est homicida. fm q̄ dicit Jobannis. viij. Ille homicida

Partial text from the right edge of the page, mostly cut off.

homicida erat ab iustitia. s; homicidium peccat ex odio. odium autem peccat ex inuidia. s; a principio tentatio hominis in qua diabolus fuit homicida peccat ex inuidia. **C**eterum desiderat casus alterius sine suo fructu. non mouet ex amore commoditatis proprie. s; ex odio felicitatis alienae. s; diabolus casus bonis desiderabat et absque fructu sicut cōstat q̄ mouebat odio felicitatis bonae ad tentandum bonum: s; tale odium non est aliud q̄ inuidia. **S**ed **P**ro inuidia est respectu parisi vel superioris. s; m̄ q̄ dicit Greg. super illud Job. paruulum occidit inuidia. superioris inquam saltem s; m̄ reputationem sed diabolus non reputabat hominem superiorē sibi. ergo videtur q̄ ei non inuidebat. ergo si ipsum tentabat. hoc non erat ex inuidia. **C**eterum inuidia est respectu boni quod quis aliquo modo potest acquirere s; diabolus non poterat venire ad eternam beatitudinem. quia lapsus erat irrecuperabiliter. ergo videtur q̄ propter illius acquisitionem non inuidebat homini. **C**eterum inuidia est respectu boni quod desiderat. nullus enim inuidet alicui de aliquo. nisi cum illud amat et cupit. sed diabolus nec cupiebat mandatis dei obedire. nec ad supernam patriam ascendere. nec amicum dei esse propter sui desperationem. ergo videtur q̄ hoc in homine non inuidebat. ergo **C**eterum inuidia non est nisi respectu eius quod natum est diminuerē bonū propriū sed beatitudinis acquisitio nullius bonus potest diminuerē. ergo non est aliquid quod ab aliquo inuideri possit. ergo videtur q̄ si diabolus aliquo appetitu bonum cadere fecit. ex inuidia motus non fuit. **C**eterum dicendum q̄ sicut peccatum fuit ista duo peccata sunt que maxime possident merem diabolici supbia et inuidia. Unde sicut habitum fuit supra. et Augustinus dicit. Ex his duabus qui prius erat lucifer. diabolus factus est. et sunt quasi hec duo inseparabilia. ita q̄ vnum cōcomitatur ad alterum. Superbus enim amat excellentiam. et ita nullus vult habere parem. ac per hoc statim appetit excellentiam singulariter possidere. et ideo statim vel actu vel habitu inuidet cū nō sit bonum cōsimile bono quod appetit ab alio cōmunicari. Odens igitur diabolus ab his duobus vicibus possessa. videlicet superbia. et inuidia. videns bonum in statu quo poterat cadere sub diabólica potestate. et in quo poterat ascendere ad supernam felicitatem ex qua ipse ceciderat. et ex superbia motus est. et ex inuidia ad ipsum tentandum. Ex superbia namque ut ipsum sibi subiceret. ex inuidia vero ut ipsum a superna felicitate impediret. Et superbia fuit sicut mouens primum. inuidia vero sicut mouens proximum et immediatum. Esto enim q̄ non posset dominium super bonum acquirere. ad hoc studiuisset ipsum a paradisi gaudia impedire et ideo scriptura dicit et eius exposito. eo. diabolus ad tentandum hominem ex inuidia motum esse. Et cōcedē sunt rationes hoc ostēdentes. **C**eterum illud quod primo obijciatur q̄ inuidia est respectu superioris vel parisi. Dicendum q̄ non solum est respectu superioris

etiam qui est superior. sed etiam eius qui potest esse. Quis autem diabolus in statu illo non reputaret hominem superiorē se. inuidebat tamen ne merito obedientie sublimaretur ad statum glorie in quo statu ipsum superiorē se non dubitaret. Potest etiam dici q̄ tunc reputabat ipsum superiorē se. in hoc quod poterat

tate gauderet. At vero creatura rationalis que in hominibus erat quasi peccatis atque supplicijs tota pierat. ex parte poterat reparari. Unde angelice societati supplere quod ruina illa minuerat. hoc enim promissum est sanctis q̄ erunt equales angelis dei. Illud etiam notandum est q̄ non solum viro preceptum videtur esse datum cum ipsa mulier testatur sibi etiam esse mandatum dicens. Precepit nobis deus etc. Supra tamen legitur ante factam mulierē deum dixisse viro. Deligno scientie boni et mali ne comedatis. Non dixit. ne comedas. Forte quod facturus erat mulierem de viro. sic precepit ut per virum ad mulierem perueniret mandatum quia mulier que subiecta viro diuinum debuit accipere preceptum. Unde apostolus. Si quid discere voluerint. domi viros suos interroget. Si queritur quomodo loqui potuerunt vel loquentem intelligere qui non discerant inter loquentes crescendo vel magisterio dicimus. quia deus eos tales fecerat qui possent loqui et discere ab alijs si essent.

glorificatio et exaltatio s; m̄ veritate alicuius bonum non diminuere. tñ s; m̄ estimationem falsam credi potuit esse alicuius boni diminutiuū. et ex illa estimatione oriri inuidia. Affectiones enim non tñ oriuntur ex iudicijs certis. sed etiam ex suspitionibus et estimationibus falsis.

Questio. ij. De tentatione primorum potentum quantum ad instrumentum medium. Et dicitur in Gene. ij. q̄ diabolus tentauit hominem per serpentem. Et ipse iste modus non fuerit conueniens. ostenditur primo sic. Quāto tentatio est occultior. tanto est ad decipiendum efficacior. si ergo diabolus quāto maiori calliditate poterat hominem decipere conabatur. videtur q̄ ipsum debuisset tentare spiritali tentatione absque alicuius corporis assumptione. **C**eterum tanto tentatio est efficacior. quāto tentans est in suggerendo affabilior. sed actus locutionis proprie debet humane effigie ergo videtur q̄ diabolus ad tentandum magis debuit assumere effigiem hominis q̄ bruti animalis. cum brutus animal sua locutione potius esset ad terrorem q̄ ad persuasionem. **C**eterum quāto tentans magis simulat et induit speciem sanctitatis. tanto magis preualet in tentando. sed multa sunt animalia que magis suis proprietatibus sanctitatem pretendunt q̄ serpens. sicut columba et agnus. ergo videtur q̄ illa magis debuerit assumere diabolus ad tentandum. **C**eterum instrumentum siue organum debet conformari exercitio per ipsum facto. sed tentans

non solum viro preceptus fuit datum.

Aug. s; Bcñ.

Loz. sed etiam respectu eius boni cuius obtentu minus tur bonum desideratum. qui potius vel estimatur minus. Et tuerit et quoniam diabolus desiderat singulariter esse. tē itel rī. ideo per exaltatio ligere. nem boninis estimabat suum bonum impediri. et ideo inuidebat et ex inuidia oppugnabat. **C**eterum hoc patet responsio ad vltimum. quia et si hominis

rio erat ad decipiendum. ergo diabolus debuit assumere animal
mal maxime dolosum & callidum. sed plus est de dolositate in
vulpe q̄ in serpente. ergo magis debuit assumere vulpem q̄ ser
pentem. Ad oppositum sunt rationes. sed quoniam verum
concludunt. possunt claudi in responsione. ¶ Respon. ad pre
dicorum intelligentiam est notandum q̄ modus ille tentandi
non tñ fuit ex diabolica electione. sicut dicit Augustinus. sed
etiam ex diuina permissione. non enim licuit diabolo tentare
omnimodo quo vellet & posset. sed eo modo quo dominus per
mitteret. Concessit autem diuina sapientia que omnia ordi
nat & gubernat & permisit q̄ diabolus tēaret hominem in effi
gīe animalis bruti. & non cuiuscunq̄. sed serpentis. sic enim
exigebat congruentia ordinis. ¶ Quod em̄ homo tēaretur a
diabolo in effigie bruti animalis cōgruū erat. Tum respectu
operis. Tum respectu finis intenti. Tum etiā respectu diuini
iudicij. Respectu operis q̄ homo natus est inclinari ad bonū
vt nūc maxime ex parte sensibili & brutali. & ideo cōgruū erat
ipsum tentari in effigie animalis bruti. Respectu finis intēti
similr congruū erat. q̄ ad hoc ordinabatur tentatio vt homo
efficeretur similis animali bruti. cum contēpto bono incommu
tabili. adbereret bono cōmutabili. & ibi quiesceret. & ideo ad
hoc insinuandū. in specie animalis bruti debuit tēari. Respe
ctu diuini iudicij. etiā congruum fuit. qm̄ dñs iustus & fidelis
non permittit hominē tentari vltra q̄ possit. Et ideo sic patet
diabolū in tentatione latere vt nihilominus possit ab homine
deprehendi. & ideo non passus est q̄ diabolus hominē tēaret
omnino in specie consimili. et per hoc non in specie vel effigie
humana. sed potius brutali. Triplex igitur congruentia ordi
nis exigebat. vt homo a diabolo in brutali effigie tentaretur.
¶ Hac etiā triplici cōgruentia exigente permittus est homo ten
tari a diabolo. non in quolibet animali bruti. sed in serpente.
Prīmū ratione operis. q̄ em̄ tentatio fiebat per suggestōnis
ingressum. que intrat ad cor ad modum serpentis. & ibi virus
peccati diffundit. ex quo homo bz spūaliter mori. ideo vt exte
rior effigies operi responderet interiori. congruū fuit hominē
a diabolo tentari in effigie serpentis cuius est serpere & venci
num diffundere. & diffundendo boiem interminere. & respectu
etiā finis intenti congruū erat. q̄ em̄ intendebat diabolus fa
ciem hominis & caput & superiorē mētem conuertere deorsum
& totum prosternere. & sic prosternēdo ad malum finem dedus
cere. pponēdo sibi premiū aliquod delectabile ideo pmissus
est tentare in serpente. qui fm̄ totū corpus suum habet terre in
suo incessu adberere. & cōgruum etiā erat respectu diuini iudi
cij. q̄ em̄ ex illa tentatione diuino iudicio inter tentatum & tē
tantem debebat inimicitia exoriri. ideo tentatio hominis in ser
pente debuit fieri. quem post lapsum maxime exhorret. & qui
maxime sua calliditate insidiatur boiem ledere. Et sic pz mul
tiplex cōgruentia quare diabolus pmissus est boiem tentare
in effigie serpentis. ¶ Ad illud ergo quod primo obijcitur. q̄
tentatio tanto est efficacior quāto occultior. Dicēdū q̄ si dia
bolus se manifestaret exterioribus sensibus in effigie serpen
tis. nihilominus tñ in illa manifestatione. plus se occultabat
q̄ manifestabat. vnde mulier nō credidit euz qui loquebat in
serpente esse aduersariū. sed etiā potius bonū p̄siliariū & ideo
ita occulta erat illa tentatio. sicut si diabolus loqueretur ad
cor interius. Aliter responderi pōt. q̄ iusto iudicio dei nō est
permittus tētare interius q̄ nō habebat posse ingredi interi
nisi homo preberet sibi aditū. & ideo tentaui ab exteriori per
sensem. & voce sensibili magis q̄ voce spūali. nō enim debe
bat aliter p̄mitti. ¶ Ad illud de maiori affabilitate. iam patet
respōsio. verum est em̄ q̄ si fuisset in effigie humana affabilior
fuisset. sed diuina prudentia nō debuit hoc permittere. s̄ cau
telam diaboli debuit temperare & ideo concessum est sibi cor
pus serpentis. quod tñ habebat faciē vginis. sicut dicit Beda
et reliquū corpus erat serpentis. vt sic ex vna parte posset las
tere ex altera deprehēdi. ¶ Ad illud quod obijcitur de amicabilis
itate. iam patet respōsio: quia sic debuit p̄mitti ostēdit effigies
amicitie. vt posset deprehēdi veritas inimicitie. nam tentator
qui effigie amicitie p̄cedebat fm̄ veritatē inimicus erat. id
huic operi animal maxime cōpetebat. quod haberet aspectus
humanum. corpus vō eius animalis quod natum est homini
esse maxime inimicum. ¶ Ad illud quod obijcitur vitio de
calliditate. Dicendum q̄ si sint aliqua animalia callidiora &

prudentiora. tñ in nocendo & insidiādo homini serpens est ani
mal callidissimū. Et quia calliditas tentantis erat ad homi
nem offendēdum. hinc est q̄ inter cetera animalia magis p̄
missus est tentare per serpentem.

Questio. iij. De tentatione primorū parentum q̄
tum ad ordinē & p̄gressum. Et dicit
scriptura & magis in littera q̄ tēatio incepta a muliere. & p̄ ma
liorem venit ad virum. Et videtur q̄ hic modus p̄grediendi
competat astutie diaboli. & q̄ etiam debeat a deo permitti. or
do em̄ destructionis huius est ordinē p̄structionis. que em̄ sunt
vltima i cōponēdo sunt priora in soluēdo. sed mulier fuit vlti
mofacta & formata. ergo v̄ q̄ via de formationis & corruptio
nis a muliere debuit habere exortū. ergo tēator debuit cam
p̄aggredi. ¶ Itē tēatio exterior: bz p̄formari interiori. sed
in tēatione interiori p̄ctm̄ ascēdit a sensualitate ad superiorē
partē mediāte inferiori p̄tione rōnis si ergo superiorē portio
est vir. & inferiorē est mulier. sicut tēatio interior p̄cedit ad vir
rum mediāte muliere. sic & tēatio exterior. ¶ Itē cautus pas
gnator: citius aggredit. in bello illum que pōt expugnare fas
cilius. si q̄ mulier factius poterat expugnari q̄ vir. v̄ q̄ pro
gressus tēationis puenire debuit ad virum mediāte muliere.
¶ Item factius est alicui expugnare fortē inimicū per dome
sticum q̄ etiā per seipsum. sed vir erat fortis & spūali mēte p̄
ditus. ergo nō videtur q̄ diabolus ausus fuerit eū tentare p̄
seipsum. sed p̄ suū domesticū. ergo mediāte muliere tentatio
puenit ad virum. ¶ S̄ cōtra. Peccatū nō tñ est in carne. sed
& in dei imagine. s̄ aia. sed mulier & vir equaliter sunt ad ima
ginem dei. quia in anima non est distinctio sexus. ergo videt
q̄ tentatio non magis debuit inchoari a sexu muliebri. q̄ a vi
rili. ¶ Itē mulier nullam habebat p̄nitentiam ad peccatū sicut
nec vir. & ita erat recta sicut vir. nec caro eius aliquo mō ani
mā incuruabat. ergo videtur q̄ ita difficile erat mulierē sicut
virum deijcere. nulla igitur ratio v̄ esse. ob quā tentatio dia
boli magis inciperet a muliere. ¶ Itē vituperabili⁹ est vincē
a muliere q̄ a viro. & gloriofius est vincere virū q̄ mulierē. si er
go diabolus maxime refugit vituperium. & audissimē querit
gloriā. videtur q̄ magis tēationē a viro q̄ a muliere inchoas
uerit. ¶ Itē natura audaciū est lib̄ter fortibus occurrere. s̄
diabolus est audacissimus & peccatissimus. & maxime p̄sumēs
de suis viribus. ergo v̄ q̄ dedignatus fuerit primo aggredi
muliebri⁹ sexum. non igitur videtur probabile. q̄ prius tenta
uerit mulierē q̄ virum. ¶ Respon. dicēdū q̄ sicut dicit scrip
tura & magister dicit in littera. nō est dubitandum quin tēta
tio diaboli a muliere inchoauerit. & per eam puenit ad virū
Ratio autē huius sumitur ex parte sapiētie dei. & ex parte astu
tie diaboli. Ex parte sapiētie dei. dominus em̄ tali ordine per
misit diabolū tētare. Tum propter viri exercitacionē. Tum
etiam ne mulier haberet excusacionem. Tum etiam p̄pter cru
ditionem nostram. Propter viri exercitacionē. quia ipse adeo
fortis erat & spūali mente p̄ditus. q̄ non solum poterat resis
tere serpentis tentationi. s̄ etiam suggestioni mulieris. & id
fortiori tēatione permittus est tentari. Propter mulieris vō
remouēdam excusacionē. primo debuit ab ipsa tentatio incipe
re. nam si vir primo peccasset. eū vir sit caput mulieris & domi
netur ei. nō esset multum mirandum. si mulier ei cōsentiret im
mo magnū haberet excusacionis colorē. Propter nostram cru
ditionem! etiā hoc pmissum est. In illo em̄ mō tērandi sensibi
li cognoscimus nos modū & p̄gressum tēationis inuisibilis
sicut ille a serpente venit ad virū mediāte muliere. sic iste a sen
sualitate peruenit ad superiorē portionem rationis mediāte
inferiori. Ex parte similiter astutie diaboli potest sumi ratio.
Diabolus em̄ attendebat mulierē esse minoris sapiētie. & debi
lioris constātie. & importunioris adberētie. Quia minoris sa
piētie erat facilior ad seducēdum. & ideo diabolus seductor
per eā voluit sibi facere trāsitum ad viam. Quia debilioris con
stantie facilior erat ad p̄uertēdum & ideo diabolus expugna
tor: aggr̄ssus est bois ciuitatē ex ea parte ex qua erat aditus
minus munitus. Quia vō importunioris erat adberētie. cō
gitauit diabolus q̄ si ipsa primo vinceret nō q̄scceret quous
q̄ p̄uerteret virum. Unde dicitur Ecclesia. vij. de muliere. q̄
laqueus est venator & sagena cor eius vincula sunt manū illi.
p̄pterea diabolus astutus impulsor. incepta a sexu femineo.
Et sic patet q̄ sicut dicit scriptura per omnem modum congruū
fuit

fuit tentationes incipi a muliere. Tum qz hoc diaboli astutia expectabat. Tum qz hoc diuina puidētia disponebat. An cōces dēde sunt rōnes ad hoc inducte. Ad illud autē qd pmo obijci tur in p̄trariū qz q̄tū ad ymaginē nō est sexūū differentia. Dicēdum qz h̄ in viro & muliere reperiat ymago eque exp̄sse q̄tū est de natura ipsi? aīe. qz tū aīa q̄dū est in corpe cōples xionē corporis imitatur ex rōne debilitatis cōplexionis & sexus p̄trabit aīna quādam effeminatōnē. & p̄pterea q̄tum est ex parte nature. nisi sit fortitudo maioris gr̄e. facili? incur uatur ad malū sexus femine? & p̄pterea illud nō cogit. Ad illud qd obijci tur qz mulier nullā habuit ad hoc p̄nitates. Dicēdum qz verū est. non tū ex hoc sequitur qz haberet equales stabilitatē. q̄uis em̄ nō haberet curuatōnē in affectu nec de ceptionē in aspectu. facilius tū poterat in hoc incidere qz vir. in quo & natura erat fortior. & gr̄a creditur fuisse abūdantior. Ad illud qd obijci tur qz vituperabile est vinci a muliere &c. Dōm qz verū est. verūtamen gloriofius est mulierē lucēdo su perare. qz cū viro lucēdo succumbere. Et qz diabolus si inces p̄ficta viro. timebat ne viri? sibi resisteret. ideo maiorē caute 21 a studuit gloriā adipisci. Ad illud qd obijci tur qz audaces li bentius aggrediunt foras. Dicēdum qz illud verū est vbi est audacia sine astutia. diabolus autē nō tū est audax & procar. immo etiā astutus & fallax. & ideo in tētando nō aggressus est viā difficiliorē sed potius efficaciorē. p̄pterea nō p̄mittebat sibi totā suam exercere potentiam cum eī nō vincat nisi volēs tem. est debilis in pugniādo. & ideo nō a fortiori. sed a debilio ri suam inchoauit tentationem.

Onsequēter queritur circa scdm articuli de modis tētationis in ḡnali. Diuidit autē magi tētationē in eā que est ab hoste. & in eā que est a carne. h̄ cū de tētatione que ē ab hoste aliquālis possit haberi noticiā per ea que determinata sunt supra de p̄tate de monū. ideo hic querit de tētatione q̄ est a carne. Et circa hoc p̄t queri tria. p̄mo queritur vtrum car nis sit tētare. Scdo queritur vtrum tētationem carnis a tēta tione diaboli cōtingat separari. Tertio queritur cui istarum tētationum difficilius sit resistere.

Questio. i. Circa p̄mū sic p̄cedit & ostenditur. qz tatur a p̄cupiscentia sua abstractus & illectus. sed p̄cupiscentia q̄ maxime abstrahit & illicet est p̄cupiscentia carnis ergo &c. Item cassiodorus diffiniēs tētationē dicit qz tētatio ē as similatio boni ad fallendū. sed appetitus carnalis facit bonū vt nunc credi esse bonū simplr. & hoc decipit & fallit spiritum. ergo contingit spiritum tentari a carnali appetitu. Itē ten tatio diabolica nō est aliud qz suggestio. sed sicut diabolus sug gerit homini mala. ita & carnis pudētia que est deo inimica. ergo si diabolus dicitur tētare cum suggerit mala. eadē ratio ne & caro cum spiritum trahit ad carnalia. Item diabolus impugnat nos tentando. nec est aliud diaboli tētatio qz eius impugnatō. h̄ sicut impugnamur a diabolo. ita etiam a carne impugnamur & impellimur. ergo videt qz sicut tētamur a dia 23 bolo. ita vere & p̄prie tētamur a carne. Sed p̄tra. Hugo de sancto Victo. Tentare est callide experiri. & quasi quibusdam blandis conatibus probare. sed experimentū sumere hoc est solius substantie rationalis. ergo nō videtur esse carnis. Itē tētās differt a tētato. nullus em̄ tentat seipsum. sed qui ten tatur est homo carnalis cui igitur bō carnalis a carne sua nō differat per substantiā. videtur qz nullus homo tentetur a car ne sua. nec ab alia cōstat. ergo nulla caro tentat. Itē p̄suas sio ordinata ad decipiendū. potius est sop̄bysticatio qz tētatio. Tētatio em̄ est persuasio ordinata ad sumendū experimē tum. sed caroviciosa directe inclinatur ad malū. & sua inclinatio ne seducit sp̄m. ergo carnis p̄pulsatio potius d̄ dicit sop̄bysti catio qz tētatio. Itē quādoquē aliquis actus de aliquib? subiectis d̄. d̄: fm̄ aliquod cōe in eis reperit. sed de? tentare dicitur in scriptura. & diabolus & homo. & caro. ergo fm̄ aliqd cōe debet dici. sed caro non videtur aliquo mō cōmunicare in aliquo cum deo & cum spiritu angelico. ergo videtur qz ei non possit cōpetere tētatio. aut si cōpetat. hoc erit equiuoce. & fm̄ alium modū dicendū. & si sic est. Tunc est questio fm̄ quem mo dum dicitur. & quare illa carnis impulsio. tētatio appellatur.

Itē. dōm qz hoc vocabulū tētare multas h̄ acceptiōes. si 24 cut dicunt illi qui significationes vocabulorū studiose rimati sunt. si tū velim? ei? p̄ncipalē & p̄cipuā significationē acci pere tentare p̄bare est. vnde tētatio dici pōt quidā tact? quo illud quod tangitur probat sicut cecus d̄ tētare q̄ suo tactu vult aliquā certitudinē habere de aliqua re quam t̄git. Per hunc modū in sp̄ialibus tētatio d̄: quidā tactus ad p̄bandū ordinatus. Hoc autē pōt esse quadrupl. Aut qz ille qz p̄t fat 25 intēdit p̄bare & approbare siue p̄batū oīdere. & hoc mō ten tat de? fm̄ qz d̄: Sap. iij. Deus tētauit illos & inuenit illos dis gnos se. Aut ille qz pulsatur intēdit p̄bare & reprobare. siue repro bum facere. & sic tētatur diabolus. fm̄ qd d̄: Act. v. Tur tētauit satbanas cor tuū mētri sp̄s sancto. Aut qz ille qz pulsatur intēdit solū p̄bare & experimentū sumere de eo qd est in boie. & sic tētatur bō caut. et de b̄ Eccl. xxx. Et multis loquelis tentabit te. & subridens interrogabit te de absconditis tuis. Aut qz & si 26 pulsansibil intēdat. ad ei? tū pulsationē sequit̄ approbatio vel reprobatio boīs. & sic tētatur caro v? carnalis p̄cupiscentia. De qz Jac. j. Anusq̄s tentat a p̄cupiscentia sua abstract? & illes ctus. A carne ei fuit a carnis p̄cupiscentia bō pulsatur & q̄ t̄git cui tactus siue pulsationi. si p̄sentiat p̄bat & reprobat. si nō dis sentiat p̄bat & approbat. sic recte & p̄prie carnis impulsio tē tatio dici pōt. An rōnes hoc ostēdentes p̄cedēde sunt. Ad il 26 lud qd obijci tur in p̄mū qz tētare est expiri. Dōm qz illa rō ab Hug. nō assignat nisi p̄prie de tētatione diaboli. Si autē qz ḡnāl? velit eā intelligere. vt se extēdat ad oēm tētationē q̄ ad malū inclinatur tū dicem? qz intelligit p̄ cām. vt sit sensus & p̄ tētatio nē sit experientia & p̄batio. vtrū bō dign? sit approbari vel re probari. & hoc tū nō sit a diabolo. h̄ etiā a carne. Si autē velit dicere hoc essential? esse dictū. tū dicem? qz noīe carnis nō in telligit corpus solū. h̄ rō carnalis. & idē ip̄e bō fm̄ qz carnalis est. & ad carnē p̄uersus. seipm̄ tētatur fm̄ qz sp̄ialis est. & diuine legi subiectus. Ad illud qd obijci tur scdo qz tētans differt a tēta 27 to fm̄ subam. Dōm qz sicut iudicare & iudicari sunt act? diuersi faz p̄sonaz. nihilomin? tū eadē p̄sona fm̄ aliā & aliā sui portio nem pōt seipsam iudicare. sicut semetipm̄ bō dijudicat. & supe rior: portio inferiorē iudicat. Sic etiā intelligendū est qz sp̄ia liter ip̄a sensualitas tētare pōt rōnem siue bō exterior: interio rem. & ita cū caro tētatur sp̄m. nō idē tentatur a se. sed ali? ab alio. illa tū reperiri d̄nt in eadē p̄sona. Ad illud quod obijci tur 28 qz p̄suasio ordinata ad decipiendū. potius est sop̄bysticatio qz tētatio. Dicit pōt qz tētatio large dicta. cōp̄bēdit & sop̄bysticatio nē & tētationē p̄prie dicta. Sop̄bystica em̄ p̄suasione pōt bō de alio experimentū sumere. & ita nō valet illa obiectio qz tētatio fm̄ qz hic accipit. contra deceptionem & sop̄bystica tionem non diuiditur. Aliter tū possit dici qz tētationis noī men magis translaturum est a tētatiōe materialī. in qua est que dam palpatio. fm̄ qz cecus d̄: tentare qz a tētatione illa q̄ est in ratiocinationibus per que modū diuiditur contra sop̄bysti cationē. vt dicatur alius sillogismus sop̄bysticus alius tenta 29 tius. Ad vltimū patet responsio ex p̄dictis. Aliquod em̄ cōmune reperitur in omnibus illis de quibus dicitur actus tentandi videt̄ tactu quodā pulsare ad quem consequit̄ pul sari probatio. & hoc prius explanatum est.

Questio. ij. Vtrū contingat tētationem carnis a tētatione diaboli separari. Et qz sic 3 videtur. Quocumqz diuiduntur ex opposito vnum potest esse sine altero. siue separari pōt ab altero. sed tētatio carnis diuis tur contra tētationē hostis. ergo &c. Item diabolus tēs taunt boīem p̄mū. & tentauit eb:stus. sed nec caro christi nec caro hominis p̄mū ad malū impellebat. ergo neuter a carne tentabatur. ergo cum tentarentur a diabolo tētatio que est a diabolo separatur a tētatione que est a carne. Item esto qz diabolus nunq̄ nobis mala suggereret. nihilominus sensus nostri ad malū ab a dolescentia p̄oni sunt. ergo omni tētatione diaboli circūscripta. adhuc homo tentaretur a carne propria. Item aliud est inquinamentum carnis. & aliud inq uinamentū spiritus: sed diabolus impellit ad peccata sp̄is tualia. caro nō ad peccata carnalia. ergo cū peccatum sp̄iale possit esse sine carnali. & ecōuerso videtur qz tētatio carnis ses questrari habeat a tētatiōe diaboli. Itē quocūqz duo sic se habent qz vni contingit mereri & aliū demereri. illa contingit ab iniūce separari: sed tētatio hostis est materia excedēde vix 3 m. ij

entis. tentatio vero carnis semp est a culpa vel cū culpa. sicut dicit magister. ergo vna istarum sequestrari habet ab altera.

¶ Item tēratio carnis et hostis differunt. sicut dicit magister in lra. sicut tentatio exterior et interior. sed qd est exterius sequestrari bz ab eo qd est interius. ergo et tēratio carnis ab ea qd est a diabolo. **¶** Si tu dicas qd tēratio qd est ab hoste est ita interior sicut tēratio qd est a carne. p hoc nō effugit. qz cū de' s' delis nō pmittit boiem tēratio supra id qd possit. et alter istorū modoz ad exercitiādū sufficiat. nec bō simul possit eē interius circa diuersa. videt qd alio et alio tpe fiat circa nos tēratio carnis et tēratio diabolica. **¶** Sed cōtra qd tēratio carnis nō habet esse sine tentatione hostis v: sup illud ps. Diuerse a malo et fac bonū. **¶** Bilo. Micro. Mala oia ab instinctu diaboli peccant sicut bona ab instinctu dei. ergo nullū peccatū sit in quo diabolus nō interponat partes suas. si ergo tēratio carnis vna est ad pctm. videtur qd nō possit esse sine tentatione diaboli.

¶ Item motus instrumenti nō est sine motu principalis motoris. sed caro est sicut instrumentū in tēratio respectu diaboli sicut dicit super illud Job. ix. Terra data est i manus impij. id ē caro in manus diaboli. ergo tēratio carnis nō est absqz in pulsione diaboli. si igit bec est tentatio. p. 3. **¶** Item et si nō sit ponere primū malum qd non sit ab alio. est tamē ponere malum quod est iustum ois mali. sicut dicitur Eccl. v. Initium ois peccati supbia. Si igitur diabolus rex est super omnes filios supbie. et pater ois mendacij. videtur qd nullū sit peccatū quod aliquo modo nō peccat ab ipso. et ita ad nullū malū impellit caro absqz diabolo. ergo tentatio carnis nō separata tēratioe hostis. **¶** Itē qd tēratio hostis nō separatur a tēratioe carnis. sicut ostendit Bal. v. Manifesta sunt opera carnis: que sunt fornicatio. adulteriū. cōtentiones. emulationes. ire. rixē. inuidie etc. ibi enumerant pctā carnalia et spūalia. ergo videtur qd oia peccata pcedant a carne. igit ad nullū malū inclinat tentatio hostis absqz tēratioe carnis. **¶** Itē gñatio trās fertur a corporalibus ad spūalia. sed in corporalibus impossibile est gñari aliqd a patre sine matre. ergo nec in spūalibus sed pater ois peccati dicit esse diabolus. mater vō caro siue concupiscentia. ergo etc. Prima per se p. 3. secūda manifestatur per illud quod dicit Eccl. xvj. Pater tuus amorreus. et mater tua cebea. per amorreum em̄ intelligit diabolus. per cebeā vō concupiscentia. Et expressus dicit Grego. sup Leuit. xix. Locus piscentia est mater omnis peccati. et diabolus pater. ergo etc.

¶ Item diabolus nō potest tentare bonum angelū nec malum neqz spm̄ separatū: sed solum spm̄ carni cōiunctum. ergo videtur qd aditum nō habeat ad mētem nisi per carnes. ergo absqz carne nō tentat. ergo nō contingit tentationē diaboli. a tentatione carnis separari. **¶** Rñ. dōm qd cū dicimus tentationē esse a carne vel ab hoste. hoc dupl' pōt intelligi. Aut sicut a mouēte pmo. aut sicut a mouēte primo et immediato. Si sicut a mouēte primo. sic tēratio carnis nunq̄ pōt esse absqz tentatione hostis. qz ois carnis tēratio est ex eius corruptione que ortū habuit a pma hostis tentatione. tēratio tñ hostis pōt esse absqz tēratioe carnis. tūc potissime qñ is tēratio in quo nō est carnis corruptio. sicut fuit i adā et in xpo. v' qñ ex illa tēratioe nulla oritur incuruatio. **¶** Vñ tēratio hostis ad pctm̄ p̄trabit. cū nullū pctm̄ sit in nobis qd nō habeat ortū ex concupiscentia aliq̄ sic tēratio diaboli a tēratioe carnis nō pōt separari. sic igit iudicandū est s'm qd tēratio dicit esse a carne vel ab hoste tanq̄ a mouēte pmo. Si aut sic dicat esse sicut a mouēte primo et proprio. sicut accipit mag' in lra. sic sequestrant. et distātia formalis. et distātia tpali. Distātia formalis. qz alio mō tentat caro et alio mō diabolus. et ad aliud viciū impellit bec. et ad aliud ille et principij mouens est aliud et aliud. Sequestrant etiā distātia tpali qz aliquo tpe verrat diabolus et instigat ad aliquod viciū ad qd nō inclināt caro. et aliqñ pōt esse eōuerso. Et sic isto vltimo mō accipiedo pprie tēratioe carnis et tentatione hostis vt accipit mag' in lra. **¶** Decedendū ē cas abinūicē separari. vñ solum inter vnā et alterā sit distātia. s' etiā vna pōt sit esse sine altera. Unde pcedende sunt rōnes que hoc pbant.

¶ Ad illud qd primo obijcit in contrarium qd omne malum est ab instinctu diaboli intelligendum est sicut a mouente primo non sicut a motore primo. Nam absente diabolo peccatus potest esse a lib. ar. vel voluntate propria. vel attrahente carnis concupiscentia. **¶** Ad illud quod obijcit qd caro mouet sicut in-

strumentum. Dicendum qd hoc verū est. quādo diabolus verrat carnem et verrat carnem verrat spiritum. et tunc tentatio carnis et diaboli non ponunt in numerū. **¶** Contingit tamen carnem mediante sensualitate sibi coniancta. spiritum nostrum ad malum inclinare etiā diabolo nō mouente. et tunc nō mouet sicut instrumentū. sed sicut mouēs primū. et hoc modo bz sequestrari a tentatione diaboli. **¶** Ad illud quod obijcit qd peccatū diaboli est initij ois mali. Dicendum qd hoc non est intelligendum qd sit principium immediatum respectu cuiuslibet peccati. sed qz ante pctm̄ eius nō fuit aliud et ipm̄ fuit initij illi peccati originalis. ex quo est initij ad omne malū. **¶** Ad illud qd obijcit. qd oia peccata sunt a carne. Dicendum qd caro sumitur ibi large p omni concupiscentia que inest anime ex conianctione sui ad carnē. et sic nomine carnis intelligitur concupiscentia que est mater ois maloz. et sine hac diabolus nō generat i nobis aliquid peccatū. **¶** Et per hoc p. 3. responso ad sequens obiectum de generatione spirituali. accipitur em̄ ibi caro et concupiscentia large. sicut ostēsum est. **¶** Ex illo tñ non sequitur qd tentatio diaboli nō possit esse absqz tēratioe carnis. non em̄ ois tentatio diaboli est peccati generatio frequēter em̄ tentat. ita qd nulla sequitur culpa. **¶** Ad illud qd obijcit qd non tentat nisi boiem carnalem. Dicendum qd hoc non est quia tentatio diaboli pendeat a tentatione carnis. sed qz non potest aliquē tentare nisi quando habet veritabilitatem lib. ar. et est in statu merendi vel demerendi. et in quo potest seduci. et hoc solum est qñ spiritus rationalis est conianctus carni mortali. **¶** Et illa tamen rōne nō cōcluditur qd caro in tentatione diaboli sit causa precipua. sed solum causa sine qua non.

¶ Qui istaz tentationū sit difficil' resistere. Et qd tēratio carnis. videt p illud qd mag' dicit in lra. Tēratio carnis interior difficil' deijcit qz interi' oppugnans de nostro p nos roborat. sed illi tentationi difficil' est resistere qd difficil' est vincere. ergo etc.

¶ Item Seneca. Nulla pestis efficacior qd familiaris inimicus s' inimicus carnis est multo familiarior qd diabolus. qz tentatio crudelior et periculosior ac p hoc ad vincendū difficilior.

¶ Item quāto tentatio est ad nocēdum efficacior: tanto difficil' est resistere tēratioe. s' tentatio carnis efficacior: est ad nocēdū qd tentatio hostis. qz cum tentatio hostis sit excedens de virtutis materia. tēratio carnis nunq̄ est sine culpa. qz etc.

¶ Item tanto difficil' est resistere alicuius p̄uasiōi. quāto ille qui p̄uadet magis amat. sed homo multū diligit carnem et multū odit diabolū. ergo multo difficil' est resistere impulsioni carnis qd suggestioni diaboli siue tentationi.

¶ Cōtra. quāto impugnat est fortior. tanto eius impugnatō m̄ difficil' resistitur. s' diabolus est hostis fortissimus sicut dicit Job. xl. Non est potestas sup terrā que ei possit comparari ergo difficil' est tentationi siue impugnatōi resistere qd tentationi que est ex carne. **¶** Itē quāto tentans est verulior et callidior. tanto difficil' est eius laqueos et cautelas condecere: s' diabolus est verulissimus. ergo difficil' est ei illas queationi siue tentationi resistere qd tentationi carnis. **¶** Itē quāto inimicus est occultior: tanto minus potest homo ei impetum declinare sed diabolus est hostis spūualis et occultus. caro vō est hostis manifestus. ergo tentatio siue p̄lium diaboli maioris est periculi qd tēratio carnis. cum maior igit difficultate ei resistitur. **¶** Item facilius superatur qd est in nostra potestate. qd quod nō est in nostra potestate. s' caro in nostra potestate est. nam ipsam possumus mortificare. et cum vicijs et concupiscentijs crucifigere diabolū vō mimice. ergo multo facilius est resistere eius tentationi. qd resistere tentationi diaboli. **¶** Item spūs magis adheret bono pprio. qd bono carnis. siue bono interiori qd bono inferiori. s' diabolus suggerit et inclināt ad bonū interior. dū tentat de peccatis spūalibus. caro vō ad bonum inferius dum tentat de pctis carnalibus. Si ergo difficil' respellitur. quod est maioris adherentie. difficil' respellit tentatio hostis que est de peccato spūali qd tentatio carnis qd est de pctō carnali. **¶** Item difficil' est resistere violentijs qd blāditijs. qz violentia importat de sua rōne impossibilitatē siue difficultatē resistendi. sed diabolus tentat violentiōdo sicut dicit Ibug. caro autē tērat blāditiōdo. ergo difficil' superat diabolus qd superetur caro. **¶** Rñ. ad predictoz intelligentiā est notandū qd cū querit cui tentationi sit difficil' resistere.

difficilius resistere. vtrū tērationi carnis vel hostis dupl'r pōe
intelligi. Aut respectu eiusdē pcti. aut respectu alteri. Si res
spectu eiusdē pcti. vtpote pcti carnalis. ad qd instigat caro. in
stigat & diabolus. tūc rīdendum est qd tēratio carnis est diffi
cilioz ppter pūctionē carnis ad spm̄. ob quā magis incuruat
asam. & sic intelligit mag' in ista. & rōnes pbant ad primā ptes
inducte. Si autē intelligat cōparatio fieri respectu diuersozū
pctōz. vtpote tēratio carnis intelligat respectu carnaliū. & tē
ratio hostis respectu pctōz spūalium. sic se dñt vt excedentia
& excessa. Quidā est boles sunt qui magis sunt prouit ad pec
cata carnalia. vtpote ad luxuriā & ad superbiam. Et his diffi
cilius est resistere tērationi carnis. q̄ tērationi hostis. Quidā
autē sunt qui pntozes sunt ad peccata spūalia q̄ ad carnalia.
vtpote illi qui magis desiderant honozes q̄ voluptates & his
difficilius est resistere tērationi hostis. q̄ tērationi carnis.
Si quis autē sit indifferēs ad vtrūq; & equaliter prouit q̄tuz
est de se. quodāmodo tēratio carnis est difficilior ei quodam
modo tēratio hostis. Tēratio carnis erit difficilior ei pro
pter maiorē & magis intrinsecā & magis cōtinuāz adberentiā
Tēratio vō hostis difficilior ppter maiorē boni pmissi appa
rentiam & ppter latētiōzē instigatiōis fallaciā. sicut est Biego.
in Omel. ostendit. hostis antiquus multa q̄ sunt vicia fm̄ veri
tatem palliat sub specie virtutū. Si igitur querit que bay ten
tationum sit ad vincendum difficilior. & si respectu eiusdē pec
cati intelligatur. respondēdum est qd tēratio carnis. Si respec
tu diuersoz. sic se habent sicut excedentia & excessa. sicut ostē
sum est. & sic pcedunt rationes ad vtrūq; partē. Si autē quera
tur que eaz magis excedat alterā. Dicēdum qd qz omnis caro
corrupt viā suā. & boles ex maiorē parte carnales sunt & desit
deriō carnis obsequuntur. qd difficilior est resistere tēratio
ni carnis q̄ hostis. Et ad rōnes illas que obijciunt in opposi
tum qd hostis ille est fortior & astutior & occultior. facile est rō
dere: qz non pmittitur tentare fm̄ totam suā potentiam & astu
tiam. immo reprimitur potestate diuina. Ad illud vō quod
obi qd caro est in nostra potestate. Dm̄ qd & si in nostra sit pos
testate fm̄ ordinem nature. tñ ppter perueritatē cōcupiscē
tīe in multis & regnat ancilla. & seruit oīa & nīm' amor car
nis facit ventrem deum esse boīs. & ideo nō est in nostra pote
state. quousq; liberemur de potestate corporis huius adiuuā
te gratia dei per iesum xp̄m dñm nostrum. Tanta est vis
amozis. vt amātem amato quodāmodo subijciat. Unde & si sū
lius sit in potestate patris. non est tñ patri facile occidere. vel
affligere filium. sed valde difficile sic in pposito intelligendū
est. qz nemo vnq; carnes suā odio habuit. sed nutrit & fouet eā.
Ad illud qd obijci qd bonum interius magis adberet. Dis
cendū qd & si magis adberet spiritui fm̄ qd spiritus est. non
tamen magis adberet fm̄ qd carnalis est. nunc autem fere om
nes homines carnales sunt. nec permanet spiritus dei in hos
mine. qz caro est. Ad illud quod obijci. qd diabolus tentat
violentis. Dicendū qd nulli infert violentiam simpl'r. violentis
tā tñ dicitur quodāmodo ppter immisionem aliquaz trī
bulatiōnū que non ita mouent affectum sicut carnis incitāmē
ta. nisi caro ibi interponat partes suas.

Qonsequenter quātum ad tertium articulum que
ritur de quātitate peccati primoz parentum. Et
circa hoc queruntur tria. primo queritur vtrum
primum peccatum potuerit esse veniale. Secun
do queritur vtrum fuerit remediabile. siue remis
sibile. Tertio queritur vtrum inter cetera genera peccatorum
fuerit magis graue.

Questio. 1. Vtrū primū pcti boīs fuerit vel potue
rit esse peccati veniale. Et qd sic videtur
In egressu a rectitudine prius curuatur aliquid parua obliq̄
tate qd magna: s; obliq̄tas magna est cā mortalis. & parua est
culpa venialis. ergo cū cecidit a statu rectitudinis innocētie
per veniale trāsiuit ad mortale. q̄ pri' peccauit venialr q̄ mor
taliter. Item p̄sensum siue electionē p̄cedit appetitus. ni
bil est eligimus nisi prius illud appetamus. ergo ante consen
sum primū boīs fuit appetit'. s; ille appetit' erat ad illicitū. q̄
erat pcti: s; nō mortale quia nihil est mortale citra cōsensum.
ergo veniale. prius igitur peccauit pctō venialr q̄ pctō morta
li. Item p̄tingit aliquid diligere inordinate & supra deum.
Contingit etiā aliquid diligere ordinate et sub deo. sed inter

hec duo cadit medium videlicet diligere aliquid sub deo: s; inor
dinate. si igitur ab extremo in extremū perueniatur per mediū
prius dilexit homo aliquid inordinate sub deo q̄ supra deum.
sed primū est mortale. secundum veniale. ergo etc. Si tu dis
cas qd homo in primo statu existens nō potuit peccare venial
ter. ostēditur qd sic. Primū qz verbum ociosum est pcti venia
le. quātum est de genere suo cum non sit cōtra aliquod mā da
tū: sed adam potuerat verbum ociosum dicere. & cum vxore
sua iocari. ergo poterat in statu illo venialiter peccare. Item
quod potest in maius. potest in minus quod est ordinatus ad
illud. sed adam poterat peccare mortali. sed peccatum morta
le est maius q̄ veniale. cum igitur adam potuit etiam primo
peccare mortali potuit primo peccare venialiter. Item est
ponere statū in quo non potest aliquis peccare venialiter. nec
mortaliter. vtpote statum cōprehensozis. & statum in quo pōt
peccare venialiter. vtpote statum viatoris & statum in quo cō
tingit peccare mortaliter & non venialiter. sicut statum angel
laphi: ergo erit ponere statum in quo contingeret peccare ven
ialiter. & non mortaliter sed hic nō est status nisi boīs institu
ti. ergo etc. Sed p̄tra. peccatum veniale. veniale est propter
impulsionē & p̄ntatem. quam homo habet ad illud: sed prim'
homo nullū. habuit impulsū. ergo non potuit primo cōmitte
re veniale peccatū. Item in primo homine nullus erat mo
tus brutalis. sed quilibet erat fm̄ deliberationem rōnis. sed
peccatum cōmittere cum deliberatione rōnis. vbi nulla est
p̄ntitas. non potest esse nisi mortale. ergo etc. Item regnū
antē ad eo ordinatum erat. sicut dicit Augu. qd si ipsa serua
ret ordinem sub deo. nihil exiret eius imperium. ergo impossi
bile fuit hominem peccare nisi prius a deo se auerteret. s; hoc
est per mortale. ergo etc. Item angelus propter dignitates
sui status non solum peccauit mortaliter: sed etiā irremediabi
liter. ergo si status innocētie excedebat statum miseric in ma
gna p̄cellentia. videtur qd illud quod in nobis est modo mo
dicum & leue. in statu illo esset magnum et graue. nulla igitur
essent ibi leuia & minuta peccata. sed oīa essent grauiā & morta
lia. Item omne peccatum aufert innocētiā. sed qd aufere
bat homini innocētiā. auferebat immortalitatem. & quod an
ferebat immortalitatem inferebat mortem. & quod inferebat
mortē erat mortale. ergo a primo nullum peccatū poterat esse
in primo homine. quod nō esset mortale. Item si adam pri
mo cōmississet veniale. quero vtrum potuisset penitere an non.
Si nō ergo fuisset irremediabile. Si sic. ergo propter veniale
peccatū doluisset. ergo passibilis factus ēet. & si passibilis. er
go & mortalis. cū eadem esset in eo ratio passibilitatis & mor
tis: ergo necesse fuit primū pcti primū hominis. vel esse mor
tale. vel esse irremediabile. v' qd aliqd esset veniale. & inferret
mortē q̄ duo simul stare nō poterant. Rñ. Ad p̄dictoz ins
telligentiā est notādum qd circa hoc duplex fuit opinio. Quis
dam est dixerūt qd adam primo peccato peccauit mortali. pos
tuisset tamen peccare venialiter. non tamē omni genere venia
lis. Quoddā est veniale quod est veniale ex genere actus
sicut dicere verbum ociosum & mendacium iocosum. vel exire
in risum dissolutum. & hoc est veniale non solum cum p̄uenit
rōnis iudiciū. sed etiam cum subsequitur. & hoc peccato dē
cunt adam primo peccare potuisse. Est & aliud gen' venialis
peccati quod dicitur veniale a veniēdo. q̄ uenit ex surreptiōe.
& p̄ntate nature corrupte. & hoc fuenit non subsequitur iudis
cium rōnis & tali peccato dixerunt adā peccare nō potuisse. p
pter ordinē originalis iusticie quo inferior potentia ita subde
batur superiori. qd nihil appeteret absq; eius imperio & dicta
mine. & hec positio satis fuit pbabilis. Verū tamen cōmuniter
non approbant eam doctores theologie. nā improbabilitates
habet si quis attendat ad perfectionem status. & regulam res
ctitudinis in qua erat a qua etiaz cum nullum haberet impels
lens exire nō poterat. nisi p̄tendendo diuinam iusticiā. & sedan
do suā innocētiā. & corrupendo naturā suā. que omnia faciliē
primā culpā a deo non venialem. sed mortale fuisse. nec potuisse
aliter esse. Et ideo est cōmunis opinio quam hodie approbat
doctores. qd adam in statu innocētie primo peccato peccauit
mortaliter. nec primū eius peccatum veniale esse potuit. Unde
de p̄cedende sunt rationes que hoc ostendunt. Ad illud er
go quod obijciatur qd prius est peruenire ad parua obliquitas
tem qd ad magnam. Dm̄ qd verum est. vbi est curuitas paulat
m m iq

ria et p successione. ibi aut potius fuit fractio q curuatio. vel si curuatio dicitur. primo incepit in p sensu q fuit mortale pctm. et ita inter recti: uoluntate illa obliuatae no intercedit mediu. Et si tu qras. vñ hoc. Dico q hoc no fuit pp imediatam oppositio nem rectitudinis ad pctm mortale. s; q; in tali subiecto. quod quide vel oportebat esse sanu vel mortuu. Ad scdm qd obi q appetitus pcedit cõsensum. Ddm q veru e. sed appetitus qui pcessit p sensum primor parentu. no fuit libidinofus s; naturalis exiue aut incepit esse libidinofus qn uoluntas delibera tiua p sensu. et tuc incepit etiã esse mortalis. et ita no ante cepit pctm esse q esse mortale. Ad illud qd obi q mediu est inter diligere ordinate sub deo et inordinate supra deũ. Dicendũ q si sit mediu cõparado statũ ad statũ simplr. cõparado tñ ad boicm illũ. no cadebat mediu. Rõ aut bui? erat pp magnam approximatione ad deũ. ob quã nihil poterat inordinate dilige re. Ad illud qd obi q poterat dicere verbis ociosum quod est veniale. Dicendũ q verbũ ociosum ei fuisset mortale propter status pfectione. Unde qd dicit aliquod pctm esse veniale generaliter siue de genere sui actus. hoc intelligendũ est re spectu nature lapsi. Ad illud qd obi q pot in mai? potest in minus. Dicendũ q illud no est semp verum. q; non est boninis potentia aliquando ita ordinata ad minus. sicut ad maius. Unde maius est bonine mori. q; febricitare. facili? tam men potest aliquis alicui inferre mortẽ q; febrẽ sic et bõ pri mus citius potuit se occidere q; debilitare. i. prius mortali q; veniali peccare. Ad illud qd obi. q quartus status esse de beret. in quo posset tñ venialiter peccare. Dicendũ q illũ sta tum nullo modo conuenit esse. Dm em aliqd peccatũ sit veniale alicui. hoc est ppter magnã pronitatem quã habet ad pec candum et difficultate quã habet ad benefaciendum. et vbi bec sunt est facultas ad mortale. et ita nunq; est ponere statum in quo peccetur venialiter. in quo no possit peccare mortale. et ta men ponere e conuerso statum. scz in quo cõtngit peccare mor taliter et non venialiter propter defectum penitẽtie. vmoĩ aut e status demonum.

Questio. ij. Utrũ pctm quod primo secutum est ex tentatione illa fuerit remissibile vñ ir remissibile. Et q irremissibile vñ Augu. de mirabilibus sacre scripture loquens de angelo dicit q resurgere non potuit. q; de sublimissimo statu cecidit. s; bõ cecidit de nobilissimo gra du et statu quẽ potuit habere in via. ergo si no potuit resurges re demon. pari rone nec bõ. Item pctm ad qd nullã bz bõ in clinatione. nullam bz excusatione. et qd omni caret excusatio ne. no est dignum remissione. s; pctm qd oino inceptũ est ad res missionẽ. est irremissibile. q pctm illud est irremissibile. qd fit sine aliqua inclinatione. sed tale fuit pctm qd consecutũ est ex prima tetatione. ergo etc. Item morb? qui totã naturã infis cit est incurabilis. q; oino sanitatẽ et principiu sanitatis expel lit. s; pctm quod ex primaria tetatione subsecutũ est. totã nas turam humanã infecit. videt igit q fuerit morbus incurabil. Item ada anteq; peccaret no solum habuit naturalia. sed etiã gratuita. sicut ostendit infra. et hoc innuit glo. Luc. x. vbi dicit q homo vulneratus fuit in naturalibus. et expoliat? gra tuitis. angelus no no bñt gratuita. s; solũ naturalia. sicut ostẽ sum fuit supra. ergo maiorẽ corruptionẽ fecit pctm boi in bo mine q pctm angeli in angelo. s; pctm qd magis corrupit. mi nus e aptũ sanari. ergo si pctm angeli fuit irremediabile. mul to fortius pctm boi. Sed ptra. penitẽtia est via ad veniã vel ad mrendũ. sed primus parẽs postq; peccauit. potuit pes nitere. quod p; quia doluit et penituit. ergo potuit ventam et vñam inuenire. ergo peccatum eius fuit remissibile. Item dignum est. q; qui ab alio deicitur ab alio adiuuetur. sed bo mo cum peccauit. alio tentante defectus est. ergo decessit ipm habere pñsiũ et adiutorium ad resurgendum. sed illo habito peccatum boi est irremissibile. ergo etc. Item pctm primi boi totã naturã humanã infecit. ergo si irremissibile fuisset. totã bñana natura dãnata fuisset. ergo diuisa pudetia et dispo sitio que hominẽ fecerat propter beatitudinem. fuisset frustra ta. et ita esset vana. Item non est maioris stabilitatis culpa q; gratia. nec demeritũ q; meritũ. ergo si culpa ade fuisset ir remissibilis gra pcedens fuisset inamissibilis. ergo si gratiam potuit amittere. pari rone potuit a culpa resurgere. **Questio**

est igitur ppter quid remissibile fuit pctm humanum. non an gelicum. **Item.** Dicendum q primũ peccatũ boi. qd exorta 45 tione diaboli subsecutũ est remissibile fuit. Et si queratur ra tio huius. Ddm q ex tribus rõnibus. vna pot rõ sufficiens col ligi. Remissibile nãq; fuit pctm primi boi. q; erat in carne mortalis. in uoluntate vertibilis. in trãgressione excusabilis. Carnis mortalitas faciebat remissibilitate. potuit em diuina iusticia seueritate et equitate sui iudicij in homine exerce re eterna dãnationem in hoc q; hominẽ peccatoz mortẽ tras didit. et hominẽ innocẽtis mortem pro satisfactioe excusabilis. sic exercebat in homine seueritatis vindicta p culpa perpe trata. vt quẽadmodum homo voluntarie peccando deũ deser uerat. et seipsum morte culpe occiderat. sic spũs inuitus deser eret corpus et mors exiga in pena. sicut cõmissa fuerat i cul pa. Angelus aut per naturam immortalis erat. nec mori poter rat. nisi morte eterna. no em erat alia via exerceudi in ipsũ iusticie seueritate. nisi per mortẽ dãnationis eterne. et sic carnis mortalitas multũ facit ad hoc q; peccatũ hominis esset remis sibile. Voluntatẽ vertibilitas. ad hoc nihilominus faciebat. q; em homo conditus est inuertibilitate arbitrij que no em debe bat esse in eo ad momẽtum. sed etiã ad tempus diuturnum. q; longo tempore debebat esse viator bñc est q; sicut gratia ad ueniens eius voluntati non abstulit vertibilitate ad malum. Si culpa supueniens non abstulit potentia reuertendi ad bo num. et sicut potuit transgredi. ita potuit conteri. et sicut p cul pam peruenerit ad iram diuinã. sic per penitentia redijt ad gra tiam. Hoc aut angelus non habuit sicut fuit supra dist. vij. propter breuitatem spacij merendi post uoluntas qd eius vertibilitatem habere poterat. sicut ibidem ostensum est. Ex cusabilitas etiã in culpa faciebat ad peccatũ boi remissibilitatem. Quia em alio suggerente cecidit. dignum fuit per aliã subleuari. et ideo cõpetebat sibi mediatorẽ habere. et q; lapsus non potest resurgere sine manu subleuante. et inimicus no põ re conciliari sine mediatorẽ interueniente. hinc est q; peccatus hominis fuit remissibile. non peccatũ angelũ. q; homo p alius cecidit. alium debuit habere adiutorẽ et releuatorẽ. angelus no non. quia cecidit per semetipsum. et bec est ratio quã magi ster reddit in isa. Et sic p; q; triplex est ratio quare peccatum boi remissibile fuit. Et iste tres pcurrentes reddunt vnã ras tionem integram. Inter has tñ precipua est ratio que medio loco posita est. scz vertibilitas uoluntatis post lapsum. p quã homo susceptibilis erat penitẽtie. mediãtẽ qua ad veniã pos terat peruenire. Et ostendẽt sunt igitur rationes ostẽdentes peccatũ boi quod ex prima tetatione secutũ est fuisse remis sibile. Ad illud qd obi q cecidit de nobilissimo statu. dicens dum q; quis homo esset in statu sublimi. non tamen sic dicit de sublimissimo statu cecidisse sicut angelus. Angelus em pro ximus erat glorie. adeo q; vno solo motu conuersionis ad deũ poterat effici gloriofus no sic fuit de boie. et ideo non est simi le. Ad illud quod obi. q; homo nullã habuit inclinationem Ddm q; et si no habuit inclinatu interius. habuit tñ impulsiuum eterius. ratione cuius aliquo modo fuit peccatũ et ex cusabile. esto tñ q; excusabile no esset in se. nihilominus excu sabile factum est qn homo incepit de sua trãgressione dolere Ad illud qd obi q; tota natura est corrupta. Dicendũ q; si corrupta sit tota quãtum ad totam posteritate. que seminat ex adam procedit. nihilominus tñ remansit ipsi a de semen in quo benedictẽ sunt omnes gentes. i. christus in quo nulla fuit corruptio. immo mẽbrum sanissimum fuit. et ideo sua cautẽs zatione cetera mẽbra a fece peccati curauit. Remansit etiã in boie aliqua naturalis rectitudo. vtpote sinceris que non fuit in eo extincta. qua mouente et instigãte potuit peccatũ de testari. et detestando ad deũ reuerti. et reuertendo curari. Ad illud qd obi q; homo habuit naturalia et gratuita qn peccauit. Ddm q; et si aliquod donum amiserit in peccado. qd iucifer non perdidit. q; non habuit. nature tamen rectitudo non est adeo obliuata in boie. sicut fuit in diabolo. et non tam improbe et pertinaciter a dẽbit ei quod appetijt sicut an gelus qui nullum habuit retardatiuum.

Questio. iij. Utrum peccatũ quod ex illa tetatio ne subsecutũ est. fuerit grauissimum oim peccatoz. Et q; sic videtur Augusti. xij. de ciui. dei. Dã gna fuit in peccando iniquitas. vbi tanta fuit in non peccado facilitas

facilitas. Ex quo vbo elicif tale argumentū. Ubi maior ē ad obediendū facilitas, ibi maior est culpa in p̄tendendo. s̄z primo boi obediēdū fuit facillimū: ergo in trāsgressione illa fuit p̄ctm̄ maximū. ¶ Itē Aug. ibidē obediētia sc̄di boi eo est p̄dicabi lioz quo factus est obediēs vsqz ad mortē. Ex quo vbo potest elicif tale argumentū. sicut qui est obediēs vsqz ad mortē habz maximū meritū in obediendo. et est maxime laudabilis. sicut fuit fili⁹ dei. sic qui sic est inobediēs. vt etiā nō desistat pp̄ tē mortē mortis maxime culpabilis est et vituperabilis. sed talis fuit inobediētia primoz parentū. qui cōminatione mortis nō timuerūt trāsgredi diuinū mandatū. ergo videt q̄ illud p̄ctm̄ fuit maximū. ¶ Item tanto grauius est peccatuz q̄tomagis corripit. qz peccatū est corruptio modi speciei et ordinis: sed p̄ctm̄ primoz parentū fuit maxime corruptiuū. qz nō solū ip̄ sos corruptit. sed etiā totum genus humanū. ergo fuit oim̄ peccatorum maximū. ¶ Item tanto graui⁹ est p̄ctm̄ quāto maiorē pena punitur per iustū dei iudiciū: sed p̄ctm̄ primoz parentū fuit pena mortis et exheredationis in se et in suis posteris. et hoc maxima est oim̄ penaz. ergo illud peccatum fuit maximū ¶ Sed contra. Minus est p̄ctm̄ remissibile q̄ irremissibile. sed p̄ctm̄ illud fuit remissibile vt supra p̄batū est. multa autē p̄ctā sunt irremissibilia. ergo etc. ¶ Item grauius est p̄ctm̄ qd̄ nullo mō est excusabile. q̄ qd̄ aliquā bz excusationē sed p̄ctm̄ parentū primoz aliquā bz excusationē. in hoc quod factum est ad alienā instigationē peccatum autē i sp̄ritūsanctum colo rem excusationis non bz ergo p̄ctm̄ illud nō fuit p̄ctm̄ graui⁹ s̄z firū. ¶ Itē tanto grauius est p̄ctm̄ quanto et maiorē libidī ne procedit sed in primis parentibus regnauit minime libido et voluntatis improbitas. cum eoz natura esset munda et sana ergo videtur q̄ illa trāsgressio ex inobediētia nō fuerit max̄ima. ¶ Item grauius est p̄ctm̄ quod est cōtra naturam et rati onem et institutionē diuinam. q̄ quod solū est contra diuinū mandatū. sed peccatū primoz parentū quod ex illa tētatio ne secutum est. nec fuit oim̄ p̄ra naturā nec contra rōnem: s̄z solum contra diuinam institutionē. nam nec natura nec ratio per se dicat de illo ligno non esse edendum. multa autē sunt peccata que sunt contra naturā et rationem et institutionem di uinam. que nos appellamus peccata p̄ra naturam. ergo non videtur q̄ illa primoz parentum trāsgressio oim̄ peccatoruz fuerit maxima. ¶ Rū dicendum q̄ cum multis modis possit dici peccatū graui⁹ et maius altero. ad presens tñ atre dendum est q̄ tribus modis d̄z vnum p̄ctm̄ esse graui⁹ altero. Aut p̄pter maiorē libidīnē. aut p̄pter maiorē ingrātitudīnem. aut p̄pter maiorē corruptionem. Si primo mō loqua mur. sic peccatum illud nec fuit maximū simpliciter nec maxi mum oim̄ peccatorū humanorū ex maiorē cū libidīne diabolus peccauit. et etiā multi filij ade et maiorē libidīne peccāt q̄ pec cauerit primus parens. Si vō secundo modo dicatur pecca tum maius s̄z quātum ad ingrātitudīnem. sic peccatum Ade non fuit maximū simpliciter. maximū tñ fuit oim̄ humanorū. Maximū nāqz simplr nō fuit. qz diabolus ex maiorē ingrātitu dīne peccauit cū plura bona in sua creatione perceperit. et de sublimiori statu lapsus fuerit. fuit tñ maximū oim̄ humanorū: qz in nobiliori statu taltiori erat q̄ aliqs̄ posterorū suoz qui la p̄sus fuerit in p̄ctm̄. et iō maxime iudicā fuisse igrat⁹. Si autē dicatur tertio mō p̄ctm̄ maius altero rōne maioris lesionis sic quodāmodo fuit maximū oim̄ et quodāmodo non. Maior enī lesio dupl̄ pōt intelligi et esse. s̄z intensiue et extensiue. Intensi ue loquēdo peccatū ade non fuit maxime lesionis. qz nō adeo deprauauit voluntatem suam sicut multa peccata deprauāt. Extensiue vō loquēdo peccatū illud maxime lesionis fuit: qz nullum p̄ctm̄ est qd̄ tot personis nocuerit. et in tot p̄transcat. si cut illud peccatum quod perpetratum fuit ex tētatione p̄a maria. et ita quodāmodo fuit graui⁹simū. quodāmodo non. Ex hoc patet responsio ad rationes ad vtrāqz partē aductas. vtręqz enim s̄m diuersas vias verū concludūt. sicut aspiciens

Distinctio. vii. De hominis transgressione.

Ite v̄ diligenter inuestigandū etc. Supra egit maḡ de lapsu boi in cōparōe ad diabolū tētantē. In hac vō p̄te agit q̄tū ad boiem trāsgredientē. Diuiditur autē pars ista in duas partes. In p̄ma determinat de p̄ctōp̄i mox parentum q̄tum ad genus. In sc̄da vō q̄tum ad

Determinat vitates de gñe p̄mi p̄cti gñaliter. a

Ite v̄ diligenter inuestigandū eē q̄ fuerit origo ra dix illius pecca ti. Quidā putāt quādā elationē in aīo boi p̄ cessisse. ex q̄ diaboli suggestio ni osensit. ¶ v̄ ang. inuere sup̄ Gen. ita inq̄ens. Non est putanduz q̄ hō deiceret nisi p̄cessisset i eo quedā elatio cō primēda. vt p̄ humilitatē p̄cti sc̄ret q̄ falso de se presumpse rit et q̄ nō bñ se bz nā si a faciē re recesserit. idē i codē. Quō v̄bis tētatoris crederet mu lier deū se a re bona et vtili p̄ hibuisse. nisi inesset ei⁹ menti amo: ille pp̄rie p̄tatis. et de se sup̄ba p̄sumptio q̄p tētationē fuerat cōuincenda aut p̄imen da. Deniqz nō p̄tēt a suasiōne serpētis asperit lignū bonuz esu. decoz aspectu. nec credēs se inde posse mori. forte puta uit deū alicui⁹ cā significatio nis illa dixisse. iō māducauitz dedit vir o suo fortassis cū ali qua suasiōe quā scriptura itel liganda reliq̄t v̄ forte nō fuit suaderi necesse cū eā mortuaz eē illo cibo nō videret vir. Si cut ergo nō ē p̄missus diabo lus tētare feminā nisi per ser pentē: ita nec virū nisi p̄ femi nam vt sicut p̄ceptū dei p̄ virū venit ad mulierē. ita diaboli tētatio p̄ mulierē transfret ad virū. In muliere vero q̄ rōna lis erat nō ipse est locutus vt in serpēte. s̄z psuasio ei⁹ q̄uis instinctu adiuuaret interi⁹ qd̄ per serpētē gere bat exteri⁹. Ex p̄dictis tētationis modus. atqz p̄gres sus insinuat. nec nō ē qd̄ p̄dixim⁹ immui v̄. s̄. q̄ tētatio nem p̄cesserat aliq̄ elatio et p̄sumptio in mente boi.

Remouet dubitationem an elatio p̄cesserit in mente hominis.

Quod si ita fuit. nō q̄ alteri⁹ suggestiōe p̄i⁹ peccauit. cū autoritas tradat iō p̄ctm̄ diaboli incurabile esse: qz nō suggestiōe. s̄z pp̄ria sup̄bia cecidit. boi nō curabi le qz nō v̄ se s̄z p̄ aliū cecidit. et iō p̄ aliū resurgere po tuit. Quocirca p̄dicta v̄ba Aug. p̄iū ac diligentiē le ctorez efflagitāt. q̄ sic intelligere sane quim⁹. Non deij cere hō in actū illi⁹ p̄cti. vt. s̄. lignū vetitū ederet. et in telligen has miserias p̄ tētationē diaboli. nisi elatio cōp̄rimen da p̄cessisset. nō v̄tqz tētationē. s̄z op⁹ p̄cti. Talis ei fu it o: dīnis p̄cessus. Diabolus tētando dixit. Si come deritis eritis sicut dñi sciētes bonūz malū. quo audito statim mētī mulieris surrepsit elatio quedā et amor p̄ prie p̄tatis ex quo placuit ei facere qd̄ diabolus suade ordinē.

radicem. vtum s̄z fuerit ex industria an ex ignozā tia. ibi. Dis autē opponi solet hoc mō. P̄ia pars bz tres. In prima deter minat de gñe p̄mi pecca ti generalr. In sc̄da vō de genere peccati viri et mulieris specialiter. ibi. q̄sdaz Et talis quidē elatio ē q̄ dicit in mētē mulieris. In terz elatioz tia vero determinat quis p̄cessisse eozum peccauerit magis i animo graui⁹. ibi. Ex quo ma nifeste aduertit potest. et. Quelibet autē harum partium diuidi potest in duas. Nā in qualibet p̄i mo determinat veritatē. In sc̄da remouet dubita tionem. ¶ Sc̄da vō pars principalis i qua determi nat de peccato q̄tum ad radicem diuidit in tres partes. In prima inq̄rit. vtrū peccatū illd̄ ex igno rantia p̄cesserit. et per il lam excusari habeat. In sc̄da vō querit. vnde p̄ cesserit p̄mi peccati mas licia. ibi. Soler etiā ques ri cum sine vicio esset nas tura etc. In tertia vero in quirit cum peccatū illud fuerit a voluntate. vtrum p̄mo ante voluerit q̄ pec cauerit. ibi. Si vō queri tur. vtrum voluntas pec catus illud p̄cesserit etc. Quō alt Subdiuisiones partium locut⁹ ē et intellectus satis appa diaboli rēt. p̄mo enī magister in m̄lie determinat de ipsa culpa re q̄ i p̄ primorum parentum in se. Secūdo vero prout com parari habet ad radicem ignozantię.

Dis. r̄ij

Aug. sit tur. vtrum voluntas pec catus illud p̄cesserit etc. Quō alt Subdiuisiones partium locut⁹ ē et intellectus satis appa diaboli rēt. p̄mo enī magister in m̄lie determinat de ipsa culpa re q̄ i p̄ primorum parentum in se. Secūdo vero prout com parari habet ad radicem ignozantię.

Quō in da sint il la v̄ba q̄ hic disti nit. Vide tē tatiōis

bat et utiq; fecit. Suggestione igitur peccavit. q; tenta-
tio p̄cessit ex qua in mente eius orta est elatio quā pec-
catum operis secuti est et pena peccati.

Determinat veritatem de genere peccati viri et
mulieris specialiter.

Que sit elatio in mente mulieris fuit p̄ certo
credidit et voluit h̄re similitudinē dei cū eq̄litate quada;
putās eē v̄ez qd̄ diabolus dicebat. Et id̄ sp̄aliter mu-
lierē cōmōmō: at Aug. iquies. Quō crederet mulier
diabolo nisi eēt in mēte ei? sup̄ba p̄sumptio. Et quod
ibi sequit̄ sc̄z que p̄ t̄tationē fuerat quincēda vel peri-
menda ad mulierē referendum est vt̄ intelligat̄ que mu-
lier non elatio fuerat per tentationem et.

Remouet dubitationē q̄ fuit elatio viri. an cre-
diderit vel voluerit quod mulier.

Solet q̄ri vtrū illa talis elatio et amor p̄prie p̄tāt
in viro fuerit sicut in muliere. Ad qd̄ dicim? q; adā nō
fuit seductus eo mō quo mulier. nō eñ putauit eē verū
qd̄ diabolus suggererat. i eo tñ fuisse seduct? credi p̄t
licet. s. vt̄ qd̄ cōmissus veniale putauerit qd̄ p̄empto: n̄ erat. S;̄
nec prior seduct? fuit. nec in eo in quo mulier vt̄ crede-
ret deū illud lignū. ideo tāgere p̄hibuisse. qm̄ si tange-
rent fierēt sicut dñi. Verū tñ p̄uaricato: fuit adam vt̄ te-
statur ap̄ls. Poterat eñ aliq̄ elatio mēti ei? inesse illi
eo post t̄tationē ex qua voluit lignū vetitū exp̄iri cū
mulierē nō videret mo: tuā esca illa p̄cepta. vñ Augu.
sup̄ Gen. Cum ap̄ls adā p̄uaricato: e fuisse ostēdit di-
cens. In similitudinē p̄uaricationis ade. seductum tñ
negat vbi ait. Adā nō est seductus sed mulier. Unde
interrogatus nō ait. mulier seduxit me. s;̄ dedit mi-
hi et comedi. Mulier v̄o dixit serpens seduxit me. H̄c
firmat aut̄ seductionē p̄prie vocauit ap̄ls per quā id̄ quod
suadebatur cū falsum esset verū putatum est sc̄z qd̄ de
lignum illud ideo tangere p̄hibuerit q; sciebat eos
si tetigissent sicut futuros deos tanq̄ eis diuinitatem
inuideret. qui eos hoies fecerat. S;̄ et si virum p̄ ali-
quam mētis elationē que deū latere nō poterat sollici-
tauit aliqua experit̄ cupiditas. cū mulierem videret
accepta illa esca nō esse mortuā nec tñ eum arbitro: (si
iam sp̄iali mente p̄ditus erat) yllō modo credidisse
quod diabolus suggererat.

Determinat veritatem quis eorum peccauerit
magis grauit̄.

Ex quo manifeste aduertit p̄t. q̄s eorū plus pec-
cauerit adā. s. vel eua. Plus eñ videt̄ peccasse mulier
q̄ voluit vsurpare diuinitatis eq̄litate et nimia p̄sum-
ptione elata credidit ita esse futurū. Adā v̄o nec illud
credidit et de p̄nia et de dei m̄ia cogitauit. dñi v̄ro: mo-
rem gerens ei? p̄suasione consensit. nolēs eā cōtristari

Aug. su-
p̄ Be. i.
2 by. ij.
z a se alienatam relinquere ne periret. arbitratus il-
lud esse veniale nō mortale delictū. vnde Augu. Apo-
stolus ait. Adā non est seductus. Quod vtiq; ita acci-
pi potest. vt̄ intelligatur nō esse seductus prior. sc̄z vt̄
in eo in quo mulier. vt̄. s. crederet illud esse verū. eritis
sicut dii. s;̄ putauit vtrūq; posse fieri. vt̄ v̄ro: mo: rem
gereret. et per penitentiā veniā haberet. Minus ergo
peccauit qui de penitentiā et dei m̄ia cogitauit. Postq̄
eñ mulier seducta māducauit ei;̄ dedit vt̄ simul ede-
rent noluit eā cōtristari quā credebat sine suo solatio
contabescere. et a se alienatā oīno interire. Non quidē
carnali victus cōcupiscētia quā nondum senserat. sed

amicabili quadā beniuolentia. qua plerūq; fit vt̄ offen-
datur de? ne offenda? amicus qd̄ eñ facere nō debuisset
diuine snie iustus exitus indicauit. Ergo alio quodā
mō ipse etiā deceptus est. Inexp̄tus eñ diuine seueri-
tatis in eo falli potuit. vt̄ veniale crederet esse cōmissū.
sed dolo illo serpētino quo mulier seducta est nō
lo mō arbitro: illū potuisse seduci. Ex his dat̄ intelli-
gi qd̄ mulier plus peccauerit. in q̄ maioris timoris p̄-
sumptio fuit. q̄ etiā in se et in proximū et in deum pecca-
uit vir aut̄ tñ et in se et in deū. Inde etiā colligit̄ qd̄ mu-
lier plus peccauerit. q; grauius punita est. cui dictum
fuit. In dolo: e paries filios et.

Remouet dubitationē ortam ex h̄bis Aug. qui
bus p̄dicte sententiē aduersari videtur.

Sed h̄c v̄t̄ dñi qd̄ aug. sup̄ Gen. de viro et muliere
p̄ctm̄ suū excusantib? ait. Dixit adā mulier quā dedit
mihi dedit mihi de ligno et comedi. non dicit peccauit.
Sup̄bia eñ h̄z cōfessionis deformitate. nō cōfessionis hu-
militatē. Nec etiā mulier cōfite? p̄ctm̄ sed refert in alte-
rum dicens. Serpens decepit me et comedi. in impari se-
xu. s;̄ pari fastu. Ecce h̄c dicit Aug. q; parē fastū habuit
mulier cū viro. pariter q̄ sup̄bierit et parit̄ peccauerit.

Sed hoc ita determinari potest vt̄ dicamus parē
vtriusq; fuisse fastum in excusatione peccati et etiam in
esu ligni vetiti. sed disparē et in muliere multo maio-
rem in eo qd̄ credidit. et voluit esse sicut de? quod nō vir.
Verū tamen et de viro legitur qd̄ voluit esse sicut deus.
Dicit eñ Augu. super illum locum psalmi. Que non
rapuit tunc exoluebā. Rapuit adam et eua p̄sumens vt̄
diabolus de diuinitate rapere voluerit diuinitatē et
perdidit felicitatē. Item sup̄ illuz locū. Deus quis
filiis tibi. Qui p̄ se vult esse vt̄ deus. p̄ se vult esse si-
milis deo. vt̄ diabolus qui noluit subesse. et homo q̄ vt̄
seruus noluit teneri p̄cepto. s;̄ voluit vt̄ nullo sibi do-
minatē esset quasi deus. Itē super illū ep̄istole locum.
Non rapinam arbitratus est se esse equalē deo. q; nō
vsurpauit quod suum non esset vt̄ diabolus et primus
homo. Ideo quibusdam videtur qd̄ etiā adā ambierit
esse sicut deus. non tamen credidit id̄ fieri posse. et ideo
falsum esse qd̄ diabolus p̄mittebat cognouit. Et licet
diuinitatis equalitatem concupierit. non tamen adeo
exarsit. nec tanta est affectus ambitio sicut mulier q̄
illud fieri posse putauit. et ideo magis illud ambiendo
superbiuit. Virū aut̄ aliqua forte ambitōis sub: ceptio
mouit. s;̄ nō ita vt̄ illud verū vt̄ possibile fore putaret.

Alijs aut̄ videtur ideo dictū
esse qd̄ adam illud voluerit. q; mulier de eo sumpta illud vo-
luit. sicut inquit. Peccatū
dicitur per vnum hominem in-
trasse in mundum id est in hu-
manam naturam. cum tñ mu-
lier ante virum peccauerit. q; per mulierem intrauerit de vi-
ro factam. Vel potius ideo p̄
hominem dicitur intrasse: q; a etiam peccante muliere si vir
non peccasset humanū genus
minime peccatis corruptum
periret. Minus ergo pecca-
uit vir q̄ mulier.

Si vir nō peccasset
humanū gen? minime pec-
catis corruptū p̄iret. Lō-
tra. ita dicit homo massas
carnis a muliere. sicut a
viro et magis. si ergo ori-
ginale p̄ctm̄ cōtrahimus
ex corruptione masse da-
nate. ita contraheret ori-
ginale peccatum ex corru-
ptione mulieris. sicut ex
corruptione viri. Rñ. Di-
cendum. q; q; principale
principium p̄pagationis
residet p̄nes virum. p̄-
testas seruandū iustitiaz
maxime p̄nes virum res-
sidebat

Q; adā
nō fuit
seduct?
ficut mu-
lier. s. vt̄
crede-
ret deū
qd̄ dia-
bol? sua-
debat et
tñ aliq̄
fuit se-
duct? s.
vt̄ venia-
le puta-
ret p̄ctm̄
Autoz?
z h̄c
firmat
qd̄ dicit̄
rat. quā
ap̄ls vo-
cauerit
seducto-
nē q̄ mu-
lier seduc-
ta est.
non vir.

sidebat. et deus hac viro seruadam comiserat. et ideo si vir non peccasset. posteri originali iusticia non carerent. Ad illud ergo quod obicit de muliere. rñdet dupliciter. Vel quod homo tunc ex parte mulieris contraheret corruptione penalitatis. non corruptione fedtatis. que principaliter habet ortum ex parte viri. vel certe quod pbabli...

Inquirat vtrū peccatus illud ex ignorantia processerit. et an per eā habeat excusari. g. His autem opponi solet hoc modo. Tribus modis (vt Philodorus ait) peccatum geritur scilicet ignorantia. infirmitate. industria. Et grauius est infirmitate peccare quam ignorantia. grauiusque industria quam infirmitate. Sua autem videtur ex ignorantia peccasse quia seducta fuit. Adam vero ex industria. quod non fuit seductus vt aplos ait ad quod dicitur quod huiusmodi in huiusmodi peccatis deliquerit quod putauit verum esse quod diabolus sua debet. non tamen in hoc quin nouerit illud dei esse mandatum et peccatum esse contra agere.

Et ideo excusari a peccato per ignorantiam non potuit. Est enim ignorantia que excusat peccantem. et est ignorantia talis que non excusat. Est autem ignorantia vincibilis. et ignorantia inuincibilis. Excusatio omnis tollitur. vbi mandatum non ignoratur. Est autem ignorantia triplex. et eorum scilicet qui scire nolunt cum possint que non excusat. quia et ipsa peccatum est. Et eorum qui volunt. sed non possunt. que excusat. et est pena peccati non peccatum. Et eorum qui quasi simpliciter nesciunt non reuoluentes vel proponentes sci-

mo appetit beatitudinem illam. tamen beatitudinem quam christiani expectant multi sunt qui aspernant et recusant. et primus quidem appetitus est a voluntate naturali. sed est a voluntate electiua. et per hunc modum est. et in proposito. Et si omnes homines natura scire desidererent et velint esse scientes. sciam tamen mandatorum dei plurimum aspernant et sic per responsio ad illa duo obiecta. nam scientiam recusare hoc non est nature sed voluntatis electiue. Et sic etiam et si patet in vniuersali nullus recusaret. tamen hunc modum patet vel illum multi recusant. ideo confugiunt ad bellum.

Non ideo tamen confugiunt dum est ad ignorantiam tenebras. Contra cum ignorantia sit pura priuatio. et nihil appetatur nisi sub ratione boni et vtilis. vt quod ignorantia non possit assectari vel ad eam confugere. Preterea nihil amat nisi cognitum. sed ignorantie tenebre non cognoscuntur. ergo vt quod ad eas nullus confugiat. Rñ. dicitur quod quidam appetunt propter aliquid appetibile et delectabile quod habent in se sicut bona spiritualia et corporalia. Quodam appetunt propter bonum quod ad ea consequitur et ex ipsis elicis sicut aliquis appetit angustias et tribulationes ex quibus peruenit merito et premio. Quodam appetunt propter comparationem maioris malis. sicut aliquis ne capiat propter se de alto. et illud propter non est appetere. sed ad ipsum confugere. et per hunc modum intelligendum est esse in proposito. quod cum homo timet deprehendi in scelere. id fugit luce. non enim venit ad lucem ne arguantur opera eius. Et quod non contingit fugere lu-

mo appetit beatitudinem illam. tamen beatitudinem quam christiani expectant multi sunt qui aspernant et recusant. et primus quidem appetitus est a voluntate naturali. sed est a voluntate electiua. et per hunc modum est. et in proposito. Et si omnes homines natura scire desidererent et velint esse scientes. sciam tamen mandatorum dei plurimum aspernant

Et sic per responsio ad illa duo obiecta. nam scientiam recusare hoc non est nature sed voluntatis electiue. Et sic etiam et si patet in vniuersali nullus recusaret. tamen hunc modum patet vel illum multi recusant. ideo confugiunt ad bellum.

Non ideo tamen confugiunt dum est ad ignorantiam tenebras. Contra cum ignorantia sit pura priuatio. et nihil appetatur nisi sub ratione boni et vtilis. vt quod ignorantia non possit assectari vel ad eam confugere. Preterea nihil amat nisi cognitum. sed ignorantie tenebre non cognoscuntur. ergo vt quod ad eas nullus confugiat. Rñ. dicitur quod quidam appetunt propter aliquid appetibile et delectabile quod habent in se sicut bona spiritualia et corporalia. Quodam appetunt propter bonum quod ad ea consequitur et ex ipsis elicis sicut aliquis appetit angustias et tribulationes ex quibus peruenit merito et premio. Quodam appetunt propter comparationem maioris malis. sicut aliquis ne capiat propter se de alto. et illud propter non est appetere. sed ad ipsum confugere. et per hunc modum intelligendum est esse in proposito. quod cum homo timet deprehendi in scelere. id fugit luce. non enim venit ad lucem ne arguantur opera eius. Et quod non contingit fugere lu-

ces nisi in tenebris et per tenebras. ideo oculus adulteri obseruat caliginem. et qui vult male facere diuinorum mandatorum requirit ignorantiam. non quod illam propter se appetat. sed quod refugit sceleris deprehensione et amat delectationem quam amat in sceleris perpetratione.

In ipso enim et in alio causa existit vt fieret deterior. Contra. sic vt quod homo non peccasset nisi diabolus fuisset. et hoc vt falsum. quod homo habebat liberum arbitrium vertibile. ergo circumscribitur temptatione diaboli in malum poterat consentire. ac per hoc peccare. Tres Aug. probat quod alio autore nullus potest fieri deterior in principio. lxxij. questionum. quod nec a minori. nec a pari. nec a superiori. Minor enim non potest. par equali non preualet superior non vult. quod nihil est superius bono nisi bonum et bonum non vult bonum deteriorare. Respon. dicendum quod absque dubio nulla tentatione pellente homo peccare poterat. sicut patet in lucifero qui peccauit sine impulsu alieno. quod etiam excellens erat homo primo. magister autem loquitur supponendo modum peccandi in quo homo lapsus est. videlicet ad suggestionem diaboli. et ideo dicit quod in ipso homine et in diabolo erat quod homo fieret deterior. sed et aliter et aliter. quod diabolus solus erat cum

etiam nisi in tenebris et per tenebras. ideo oculus adulteri obseruat caliginem. et qui vult male facere diuinorum mandatorum requirit ignorantiam. non quod illam propter se appetat. sed quod refugit sceleris deprehensione et amat delectationem quam amat in sceleris perpetratione. In ipso enim et in alio causa existit vt fieret deterior. Contra. sic vt quod homo non peccasset nisi diabolus fuisset. et hoc vt falsum. quod homo habebat liberum arbitrium vertibile. ergo circumscribitur temptatione diaboli in malum poterat consentire. ac per hoc peccare. Tres Aug. probat quod alio autore nullus potest fieri deterior in principio. lxxij. questionum. quod nec a minori. nec a pari. nec a superiori. Minor enim non potest. par equali non preualet superior non vult. quod nihil est superius bono nisi bonum et bonum non vult bonum deteriorare. Respon. dicendum quod absque dubio nulla tentatione pellente homo peccare poterat. sicut patet in lucifero qui peccauit sine impulsu alieno. quod etiam excellens erat homo primo. magister autem loquitur supponendo modum peccandi in quo homo lapsus est. videlicet ad suggestionem diaboli. et ideo dicit quod in ipso homine et in diabolo erat quod homo fieret deterior. sed et aliter et aliter. quod diabolus solus erat cum

Tibi non fit excusatio.

plet igno...

Inducens. et quasi adminiculans. sed bonum fuit causa efficiens et consummans. Et quod omne peccatum quod facimus quodammodo bonum ortum a peccato primo propter corruptionem quam inolevit per originalis transfusionem. hoc est quod non solum primus patres deterioratus dicitur fuisse a diabolo. immo etiam omne peccatum dicitur esse ab ipso. Unde Hieronymus super Hieremiam. in originali dicit. Quicquid peccatum. quicquid nocte et die malorum operum peccatum. imperium est demonum. quod vel omne peccatum procedit ex suggestionem demonum immediata. vel ex illa suggestionem demonum primaria. Et sic per illud quod magister dicit in littera. Nec obstat illud Augustinus. qui intellegit de principali agente. volens ostendere quod corruptionis primarie nullum potuit esse principalis actus. nec ipse dicit.

Ad intelligentiā huius partis circa duo scilicet hic dicitur. Primo igitur queritur de culpa primorum parentum in se quatuor ad inordinationem affectus. Secundo vero queritur in comparatione ad ignorantiam intellectus. Et circa primum queruntur tria. Primo queritur quo genere peccati mulier peccaverit. Secundo queritur quomodo mulier appetit viri concupiscit. Tertio queritur quomodo bonum gravius peccaverit.

Questio 1. Circa quam sic procedit. et ostendit quod multum omnis peccati superbia. Et iterum Ecclesiasticus. xxv. A muliere initium peccati. ergo mulier peccavit peccato superbie. Item Augustinus in libro de virginitate. Diabolus in celo voluit esse sicut deus. cadens autem per suavitatem boni similitudinem sue voluntatis. ergo si persuasit mulieri et mulier persuadenti consentit. peccavit igitur peccato superbie. Item Augustinus hoc versus ratione. Impossibile erat bonum deordinari in potentia superiorum nisi prius deordinaretur in inferiorum. ergo non poterat prius inordinate pueri ad bonum interius vel exterius quam pueri ad bonum inferius. sed pueri inordinate ad bonum inferius hoc est superbia. ergo primum peccatum mulieris non potuit esse nisi superbia. Item Augustinus mulier voluit manducare pomum. hoc non potuit esse nisi propter famem vel appetitum delectandi in cibo. cum nulla esset in gustu eius deordinatio. igitur hoc fuit quod aliquid spirituale per illius cibi comestione non intendebat. hoc autem non erat nisi esse sicut deus quod diabolus promiserat. ergo etc. Sed contra. versus per primum peccatum mulieris fuerit inobedientia. primo quod hoc innuit textus. Genesim. iii. Quis invidias tibi quod nudus esses. nisi quod de ligno quo preceperas tibi ut non comederes. comedisti. Secundo quod hoc confirmat apostolus Romanorum. v. Sicut per unum inobedientiam peccatores constituti sunt multi etc. Et iterum. per unum inobedientiam mors intrauit in mundum. Postremo hoc expressius declarat Augustinus de vera religione. ubi ait. Adas propter transgressionem inobedientie de paradiso eiectus est. Si ergo primum peccatum boni fuit inobedientia. non ergo versus quod fuerit superbia. Item quod peccatum primum fuerit gula versus. primo per hoc quod innuit Genesim. iii. Vidit igitur mulier lignum quod esset ad vescendum suave. Secundo hoc confirmat euangelium. quod Christus primo fuit tentatus a diabolo de gula. sicut legitur Matthei. iii. dicit ut lapides isti etc. sed eo ordine tentationis tentavit primum bonum quo tentavit Christum. sicut facti dicunt. Postremo hoc expressius declarat Ambrosius in illo hymno. Quomodo pomum nobile morte in morte. cor. si igitur peccatum primum fuit gula. ergo non fuit superbia. cum sint diversa peccatorum genera. et unum et idem simul et semel in diversis generibus esse non possit. Item versus quod primum peccatum mulieris fuerit avaritia primo per textum. Genesim. iii. Eritis sicut dii scientes bonum et malum. hoc promissit diabolus et hoc per-

mo cecidit in mulieris appetitum. sed appetere multitudinem scire plus quam deus hoc est avaricie. sicut dicit Gregorius. Deinde hoc confirmat apostolus. i. Timothei. vi. Radix omnium malorum est cupiditas. sed peccatum mulieris omnium aliorum peccatorum radix fuit. Postremo hoc ipsum expressius declarat glossa super illud psalmi. Que non rapui etc. ubi dicitur quod Eva voluit rapere diuinitatem. si ergo rapina est peccatum avaricie. primum peccatum Eve fuit in genere avaricie. ergo non in genere superbie. Item Augustinus per primum peccatum fuerit infidelitas. primo quod hoc insinuat textus. Genesim. iii. ubi dicitur mulier. Ne forte mortemur. dubitavit igitur de verbo dei. si ergo dubitare de eo quod debemus credere hoc est infidelitatis. peccatum infidelitatis primum commisit. Secundo hoc confirmat euangelium Lucie. i. Beata que credidisti. dicitur est virgini Marię. si ergo salus respondet per oppositum prevaricationi. et hoc incipit a fide Marię videtur quod illa incepit ab infidelitate Eve. Postremo hoc expressius declarat magister. et habitus est in infidelitatis peccato peccati peccati in progressu tentationis. ubi dicitur quod mulier cum dubitavit ab affirmante recessit et neganti appropinquavit. sed hoc non fuit sine culpa infidelitatis igitur infidelitas fuit primum mulieris peccatum. non ergo primo peccavit peccato superbie. Si forte tu dicas quod pluribus generibus peccatorum simul et semel peccaverit. hoc non videtur possibile. cum simul et semel non possit se pluribus conversionibus et aversionibus deordinare. et quicquid de hoc sit. planum est quod primum peccatum vni soli convenire potest. cum per superabundantiam dicitur habeat. Item dicitur quod sicut innuit textus. et expresse dicit apostolus principale peccatum hominis per quod lapsus est fuit inobedientia. et per quod derivat mors in omnes posteros. Unde et ad hoc diabolus ipse inducere intendebat. quod per principium sue interrogationis. cur precepit vobis deus etc. Sed quoniam nemo operatur ad malum aspiciens. nec appetit malum nisi sub specie boni. ideo clare deus bendens diabolus quod non posset mulierem in peccato peccati peccati fallaciter. ad quod omnis homo secundum veritatem tendit naturaliter. Naturaliter enim omnis homo beatitudinem appetit quod est bonum copiosum et gloriosum et deliciosum. ideo omnis homo naturaliter appetit excellentiam et sufficientiam et letitiam. et in ordinato appetitu consistit iusticia. in inordinato vero consistit culpa. Nam superbia non est aliud quam immoderatus appetitus excellentie. Avaricia non est aliud quam immoderatus appetitus sufficientie. Gula non est aliud quam immoderatus appetitus delectationis abundantia. scientes bonum et malum. Postremo pretendit suavitatis experientiam. cum ostendit lignum pulchrum visum. et ad vescendum suave. Quomodo igitur mulier diabolice suggestioni consentit. ideo primo in appetendo esse sicut deus. fuit superbia. Deinde in appetendo scire bonum et malum quod non oportebat. et scire plus quam oportebat fuit avaritia. Postremo in experiendo suavitatem ligni veritatis. fuit gula. et in hoc fuit transgressionis rea. et culpa inobedientie involuta. Et sic per quod peccatum mulieris inchoatum fuit in superbia. progressum habuit in avaricia. consummationes habuit in gula. Per etiam quod inordinata fuit quantum ad triplicem potentiam. scilicet quantum ad irascibile dum appetit alta quantum ad rationale dum appetit scire occulta. quantum ad concupiscibile dum voluit degustare suavia. Unde ex illo peccato pullulaverunt radices omnium peccatorum. Et bis igitur per insilio ad quod sita. Rationes etiam ostendentes quod primum peccatum fuit superbia versus concludunt. quod ab illo fuit inchoatio. Rationes sive ostendentes quod fuerit inobedientia gula et avaricia versus concludunt. si non fuerit nisi avaricia prope diem fuit quod dicitur esse appetitus pecunie. fuit tamen avaricia secundum quod est appetitus sufficientie. et in ipsa fuit peccati progressus. si in peccato gula et inobedientie fuit consummatio in actu videlicet comedendi. Gula enim erat in quantum in illo cibo inordinate delectari volebat. sed inobedientia cum in actu ipsius comestione contra divinum imperium faciebat. Et hoc expresse dicit Gregorius. in quadam omel. ubi ostendit quod tribus peccatorum generibus tentavit diabolus Christum. sicut prius tentaverat mulierem. et in illis tribus a Christo deiectus est. sicut per illa tria mulieres deiecerat. Nec est inconueniens plura genera peccatorum secundum progressum currere a dynu flagitium peccandi. Facillimum enim est de peccato in peccatum rueri. sicut contingit de motu vni virtutis ad motum alteri ascendere.

ascendere. Ad illud igitur solum restat respondere quod oblectum est de infidelitate. non enim concedendum est mulieres peccato infidelitatis peccasse. nisi infidelitas accipiatur valde large. Ad ergo obijciatur quod mulier dixit forte. dici potest quod forte est. ubi nota euentus. non dubitationis. Sed quod magister dicit expresse quod nota est dubitationis. ideo potest aliter dici quod reuera mulier non dubitavit verum esse quod dominus dixerat. sed de hoc dubitavit videlicet qualiter dominus intelligebat. verum scilicet intelligeret de morte corporali vel spirituali. vel alio quocumque modo. et illa dubitatio nec fuit pena. nec fuit culpa. sed quod dam nescientia que diabolo tentanti prebuit viam. Nec cogit illud quod obijcit de fide beate Marie. nam et si fides in conceptione filij dei non modicum tenuerit locum. habuisset humilitatis usum precambulum ratione cuius dicitur virgo deo placuisse. sicut ipsa dicit. Resperit deus bu. an. sue. Nec oportet etiam omnino per eundem ordinem respondere reparationes destructioni. immo frequenter est econtrario. sicut via resolutionis et compositionis oppositis modis habet terminari et inchoari. sic et in proposito potest intelligi.

Questio. ii. Utrum quod mulier appetit. vir etiam comperit. Et quod non videtur. i. T. b. ii. j. Vir non est seductus sed mulier. sed si Adam voluisset esse sicut deus quemadmodum mulier. utique circumuentus fuisset. si ergo circumuentus vel seductus non fuit. id quod mulier appetit non concupit. Item Aug. super Gen. ad litteram. Non arbitror virum si iam spirituali mente predictus erat credere quod diabolus promittebat. si ergo Adam gratiam habuit. patet et cetera. Item si Adam appetit esse sicut deus. cum ad hoc multo minorem haberet similitudinem quam lucifer. videtur quod grauius peccauit Adam quam lucifer. ergo si peccatum luciferi fuit irreversibile. et peccatum hominis fuisset irreversibile. quod supra improbatum est. Item si Adam appetit esse sicut deus. aut ergo suggerente muliere. aut suggerente serpente. Non suggerente serpente. quod ipse Adam non conuerterit de serpente sed de muliere Gen. ii. Mulier quam dedisti mihi et cetera. Si suggerente muliere. ergo sicut mulier decepta fuit a serpente ita vir a muliere. sicut igitur mulier dixit. serpens seduxit me ita vir dixisset. mulier decepit me. sed hoc non dixit. sed dixit. mulier dedit mihi et cetera. Ad si tu dicas quod ita fuit. quis scribitura non exprimat. Hoc simpliciter apparet improbabile. nam si mulier dixisset comede. quod eris sicut deus. cum ipsa comedisset. et absque dubio non esset sicut deus. nulla ratione videtur probabile quod vir ei credidisset. Sed contra. super illud ps. Superbi iniqui et cetera. Nisi homo suggestionem serpentis ut deus esse voluisset. non letalis culpe transisset ad nos hereditas. Si tu dicas hoc esse dictum quantum ad mulierem. obijciatur de viro per illud quod dicit Greg. in moral. Et habetur in gl. Job. xij. per se accipere diuinitatem Adam credidit. et immortalitatis gloriam amisit. ergo Adam idem quod mulier appetit. Item Pbil. ii. super illud. Non rapinas arbitratus est. glo. Non usurpauit quod suum non erat. s. equalitates dei sicut diabolus fecit et primus homo. ergo primus homo voluit esse sicut deus. et si voluit mulier. ergo et cetera. Si tudicas quod primus homo stat ibi pro muliere. Contra. super illud ps. Que non ra. et cetera. Adam et Eva voluerunt rapere diuinitatem et amiserunt felicitatem eorum expresse dicitur de viro et cetera. Item hoc videtur ratione maiorem assimilationem habebat vir ad deum quam mulier. ergo si similitudo est mater fallitatis. videtur quod multo magis credibile fuit virum appetere esse sicut deus quam mulierem. Item multo sapientior erat lucifer voluit esse sicut deus. nec sapientia impediuit superbiam multo minus videtur quod hoc sapientia impediret humana. si ergo hoc mulier appetit. non est improbabile quod vir non concupiscit. maxime cum glorie et auctoritates videantur hoc dicere. Item si. dicitur quod ista est questio facti circa quam non potest multum efficaciter ratiocinari. et scriptura non determinat expresse. et sancti super hoc loquuntur varie. ideo sunt hic opiniones diuerse. Quidam enim propter auctoritates inducunt dicitur quod Adā idem ipsum quod mulier appetit concupiscit. sed non credidit sicut mulier et propter hoc factus est superbus. sed tamen non dicitur fuisse seductus. Appetere enim potest aliquis aliquid et tamen non credere ad hoc peruenire. multa quidem cupimus ad que non speramus nos

peruenire. quod non quid possit sed quid velit attendit ambitionis flagitium. Et istam positionem sustinendo respondere ad rationes ab utraque parte. Sed quod verbis beati Aug. bec opinio non consonat. immo expresse videtur sentire contrarium sicut patet ex auctoritatibus eius adductis in littera. nec videtur esse credibile quod vir appeteret aliquid ad quod crederet se non posse peruenire. cum ante illud peccatum valde ordinat. Met. Ideo est alia positio quod vir in appetibili et principali motuo non fuit conformis mulieri transgrediendo. sed esset et conformis in transgressionem mandati diuini. uterque enim inobediens fuit. sed aliter vir quam mulier ad inobedientie culpam per lapsus est. Non enim vir pomum comedit propter appetitum excellentie in sui assimilatione ad deum. nec propter appetitum sufficientie in multorum cognitione. nec propter appetitum suauitatis in cibi degustatione. sicut fecit mulier. fuit tamen in vtroque aliquid superbia quedam auaricia et quedam lasciuia per quas perductus est ad inobedientiam. Quodam enim modo superbiuit dum se nimis magni precij esse apud deum estimauit. et tanti ut propter comestionem illius cibi non incurreret grauitatem alicuius supplicij. sed de facili consequeretur veniam de offensa. Fuit etiam quedam auaricia dum curiose seire voluit quid sibi euentret. dum cibum veritum degustaret. Fuit etiam quedam lasciuia non carnalis delectationis sed cuiusdam amicabilem affectionis. qua frequenter fit ut offendat deus. ne contristet proximum. hoc autem fecit Adam dum comedere voluit ne suas delicias pristinaret. hoc est ne mulierem offenderet. Unde et dominus ipsum arguit quod obediuit voci mulieris et per hoc perductus est ad inobedientiam et transgressionem mandati dei. et bec tria traduntur ex verbis Aug. super Gen. ad litteram. que adducit magister in littera. Primo enim dicit quod non est putandum quod homo deiceret nisi peccasset in eo quedam elatio comprimenda. Et iterum dicit. voluit Adā lignum veritum experiri cum non videret mulierem mortuam eadem illa percepta. Et iterum noluit eam contristare. quam credebat sine suo solatio contabescere et a se alienatam interire. Concedendum est igitur quod Adam non appetit esse sicut deus quemadmodum mulier sicut ostendunt rationes ad hoc adducte. Si autem dicatur alicubi appetisse se esse sicut deus. hoc est dictum triplici ratione. Aut quod diuini contempsit imperium. et voluntatem suam diuine preculit suffioni. et se sibi tanquam deo subiecit. et ex hoc deo equiparari voluit. Aut dictum est quod mulier de illo sumpta appetit sicut deus esse. et per synodochem quod est partis attribuit toti. Unde scilicet quod appetit alter. frequenter loquuntur synodoche. et attribuunt vtrique. Aut potest hoc tertio modo dictum intelligi. quod ipse cum esset mulieri prepositus ipsam non compefcuit. unde sibi imputat culpa miseris. Mulier autem intelligenda est appetisse se esse sicut deus. non per omnino equalitatem sed per quandam sublimationem in dignitate supra humanum modum. quod cum vir non compefcuit. immo potius eius voluntati paruit. sibi peccatum mulieris imputatur. et voluisse esse sicut deus refertur. Et sic patet responsio ad auctoritates que prius inducte sunt. et per hanc viam determinari possunt si que alie circa istam materiam conformes inueniantur. Ad illud ergo quod obijciatur quod maiorem assimilationem habebat vir quam mulier. dicendum est quod si maiorem haberet assimilationem. habebat tamen precelestiam virtutis et cognitionis respectu mulieris que duo non patiebantur hominem ita trahi a modica similitudine sicut mulierem. Ad illud quod obijciatur quod angelus erat sapientior homine. dicitur quod verum est de cognitione innata. non tamen verum est de cognitione gratuita. credit enim a doctoribus quod primus homo ante lapsum habuerit gratiam grati facientem. sicut melius ostendit infra de lucifero non credit quod gratiam grati facientem non habuit. sicut determinatum fuit supra.

Questio. iii. Quis eorum grauius peccauerit. Utrum cauerit vir. Grauius est peccatum ubi maior est ingratitude. s. ubi maiora sunt dona ubi maior est ingratitude in peccando. s. adā peccabat mulierem in naturalibus datis et gratuitis. ergo cum peccauit magis ingratus fuit. igitur et cetera. Item tanto maius est peccatum pro peccato est in altiori gradu constitutus. grauius enim peccat plures quam subditus eodem genere peccati s. vir erat caput mulieris et ei prepositus. s. vir qui peccauerit grauius. Item tanto grauius est culpa pro ubi maior est preceptus. s. maior est preceptus in trans

gressione mandati immediate suscepti a domino q̄ mediantē
 alio si ergo mandatum per virum peruenerat ad mulierem. v̄l
 detur q̄ magis cōtempserit vir q̄ mulier. ergo &c. ¶ Item tā
 to grauior est culpa quanto maior est ibi lesio et corruptio. q̄
 peccatum de se corruptio est. sed peccatū h̄de magis fuit cor
 ruptiuum q̄ peccatum h̄ue. q̄ ex peccato h̄de fuit totius po
 steritatis corruptio. fm̄ qd̄ dicitur Roma. v. Per ymū inobe
 dientiam peccōres constituti sunt multi. ergo. &c. Sed contra
 Aug. super gen. & magister refert in lit. peccauerunt impari
 sexu. sed pari fastu. sed vbi est par fastus ibi est par transgres
 sio. ergo nō videtur q̄ magis peccauerit vir q̄ mulier. ¶ Itē
 sicut in bonis qd̄ similitus est melior. est melius. ita quod si
 melius est peior est peius per se loquēdo. sed peccatū h̄ue simi
 lius fuit peccō luciferi q̄ peccatū h̄de ppter maiorem elationem
 superbie. ergo maius fuit peccatū h̄ue q̄ h̄de. ¶ Itē tanto gra
 uior est culpa quāto maior digna est pena. sed mulier magis
 fuit punita q̄ vir sicut ps̄. Gen. iij. & a deo qui iuste punit. ergo
 amplius peccauit mulier q̄ vir. ¶ Itē grauius peccat q̄ pec
 cat peccō in se & in alterū q̄ qui peccat in se tm̄. sed mulier pec
 cauit in se & in virum dū pertraxit eū ad peccatū. Vir autē peccas
 uit in se tm̄ de peccō actuali loquēdo ergo grauius peccauit mu
 lier q̄ vir. ¶ Rñ. ddm̄ q̄ sicut predictus fuit supra peccatū pōt di
 ci grauius alterum altero tribus modis. videlz ingratitudi
 ne. libidine. & ex consequenti corruptione. Si igit loquamur
 de maiori grauitate quantum ad ingratitudines grauius pec
 cauit vir q̄ mulier. pro eo q̄ abundantiore dona suscepit. & iō
 cum beneficiorum oblitus benefactorum suum contempnit et
 offendit. magis ingratus fuit. & in sui ingratitudine maiori cul
 pabilior extitit. Si autē loquamur de maiori grauitate quantum ad li
 bidinē. sic amplius peccauit mulier q̄ vir. pro eo q̄ magis in
 proba voluntate peccauit dū p̄cupit deo assimilari & arden
 tius appetijt dum credidit hoc se obtinere posse qd̄ diabolus
 ei suggessit. & iō propter voluntatē magis improba mulier pec
 cauit ex maiori libidine. & quātū ad hoc culpabilior viro fuit.
 ¶ Si autē loquamur de maiori grauitate culpe quātū ad corruptio
 nē p̄sequētē. distinguēdū est. q̄ aliquid pōt dici corrūpere du
 pliciter. Aut per modum cāe aut per modū occasionis. Si per
 modum cause. sic q̄ peccatum viri fuit causa trāsfusionis pec
 cati in posteros. & ita corrūpit se & alios. maior grauitas ē ex
 peccato viri corruptio. & quantum ad hoc culpabilior dicitur fu
 isse grauior. Si v̄o per modum occasionis. sic q̄ peccatū mu
 lieris fuit occasio peccati viri. & ita per consequens omnium alio
 rum hoc modo mulier pōt dici ceteros corrupisse. nō solū pos
 teros. sed etiam virum suum. Unde non solū peccauit in se s̄
 etiā in primū. Et quātū ad hoc dici pōt in muliere grauius
 fuisse peccatū. Per hāc distinctionē responderi pōt ad ratio
 nes que ad vtrāq̄ partē adducunt pro eo q̄ fm̄ diuersa mem
 bra huius distinctionis procedunt. ¶ Alter possit dici & qua
 si in idem redit. q̄ peccatū pōt dici grauius altero. aut pensatis
 p̄ditionibus ex parte peccantis p̄satis p̄ditionibus ex parte
 peccati. Si igitur pensemus cōditiones ex parte peccantis gra
 uius peccasse d̄ vir q̄ mulier tm̄ propter donoz̄ p̄cellentiā.
 tū ppter status p̄sidentīā. q̄ mulieri quodammodo p̄latus
 erat. Si autē p̄sant p̄sidentes ex parte peccati. grauius peccauit
 mulier q̄ vir. tm̄ propter impietate in deum. tum ppter iniqui
 tate in primū. Deum enim sua ambitione inbonorauit. t̄pori
 mum suggestionē sua deiecit. fm̄ hoc procedunt rationes s̄lly
 ad oppositas partes. Qd̄ autē dicit Aug. q̄ pari fastu peccau
 runt hoc intelligit nō quātū ad interiorē affectionē. sed quātū
 ad exteriorē mandati transgressionem ad qd̄ vterq̄ eoz̄
 equaliter obligabatur. Vel pari fastus d̄ non per omnimodā
 equalitatem. sed per quandam conformitatem. & sic ex dictis
 colligitur q̄ peccatum h̄ue aliquo modo excedebat peccatū
 h̄de. & aliquo modo e conuerso. Si autē aliquis querat qd̄ eoz̄
 magis excedebat aliud. Ad hoc dicendum est q̄ cum peccatū
 h̄ue excedit peccatum h̄de in conditionibus que respiciunt
 peccatū essentialiter. v̄tote in maiori improbitate libidinis. in
 hoc q̄ & maius & magis ambiuit. peccatū h̄ue magis excessit et
 grauius fuit simplr loquēdo. Et huius signū est. q̄ magis pu
 nita fuit. & si ad infernū descēdisset maiore penam habuisset.
 Nec obstat rōnes ad oppositum adducte. q̄ sumunt a condi
 tionibus peccantis que non faciunt peccatum grauius simpli
 ceter. sed quodammodo.

Questio. 1.

Insequēter q̄rif de peccō primoz̄ parētū in re
 latione ad ignorantia ex parte intellectus. Et
 circa hoc querunt tria. Primo queritur vtrū
 peccatum primoz̄ parentum fuit ex igno
 rantia. Secundo vtrū ignorantia aliquo modo
 sit culpa. Tertio q̄rif vtrū sit esse excusatoria.
 ¶ Circa quā sic p̄cedit. & ostēdit q̄ prim
 us peccatū mulieris. Ven. iij. Serpens seduxit me &c. sed vbi
 seductio ibi est sciētie p̄uatio. vbi autē hoc est ibi ignorantia.
 ergo &c. ¶ Itē q̄ dubitat de aliquo de quo d̄ esse certus. pos
 tius d̄ illud ignorare q̄ scire. sed mulier de verbo dñi debuit
 esse certa qd̄ dixerat. quācūq̄ d̄c com. mo. & de hoc dubi
 tauit cū dixit. ne forte moriamur. ergo ex ignorantia peccasse
 v̄l. ¶ Itē qui credit mortale peccatū esse veniale ignorat verita
 tē diuini iuris. sed adā credidit peccatū illud esse veniale. sicut
 dicit Aug. & maḡ adducit in lit. Arbitratus ē illud esse venia
 le nō mortale delictū. ergo v̄l q̄ tā vir q̄ mulier peccauerit ex
 ignorantia. ¶ Itē oē peccatū aut est ex ignorantia. aut est ex infir
 mitate aut ex malicia. Sed peccatū primoz̄ parentū non fuit ex
 malicia. q̄ tūc esset peccatū in sp̄santū. Nec ex infirmitate. q̄
 nullam habebat prontatē ad peccandū. ergo fuit ex ignoran
 tia. ¶ Itē si adā & Eua credidissent deū taz̄ grauius offende
 re. & tantas penalitates incurrere. cum nullā haberēt ad pec
 catum prontatem. nullo modo v̄l q̄ culpam cōmississent. si er
 go culpam cōmississent. v̄l q̄ hoc ignorauerūt. & ita ex ignoran
 tia peccauerūt. ¶ Sed si peccauerūt ex ignorantia. aut illa
 ignorantia fuit pena aut culpa. Si culpa. ergo culpa fuit iō
 an̄ primā culpā qd̄ est impossibilē. cū implicent hic duo oppos
 ita. Si pena. ergo pena fuit an̄ culpā. ¶ Itē si fuit ibi igno
 rantia. aut ergo iuris aut facti. Nō facti. q̄ v̄n sciebāt se de deo
 verito comedere. Nō iuris. q̄ v̄n sciebant se debere deo obed
 ire. & p̄ra eius imperiū nullo mō facere. nulla ergo v̄l in eis
 ignorantia fuisse. ¶ Itē si fuit ibi ignorantia. aut ergo volun
 taria aut inuoluntaria. Si voluntaria. ergo v̄l q̄ iā voluntas co
 rū in appetēdo ignorantia esset inordinata. Si inuoluntaria. er
 go v̄l q̄ nullo mō debuit eis imputari culpa. si ergo est impo
 tata. non v̄l q̄ fuisset ex aliqua ignorantia. ¶ Item si fuit ex
 ignorantia. aut ergo innata aut contracta aut inflata aut pro
 curata. Non ex procurata nec p̄tracta nec inflata. ergo fuit ex
 ignorantia innata. sed nō decebat deū facere naturā humanā
 cū p̄nitate & impotētia. ergo pari rōne nō debuit eā facere cū
 cecitate & ignorantia. si ergo ex ignorantia peccauerūt. v̄l q̄ hoc
 possit imputari deo. ¶ Itē si aliquo mō d̄ ex ignorantia pec
 casse mulier. hoc est q̄ a serpente seducta fuit. sed vir nō fuit se
 ductus. sicut dicit Ap̄ls. ergo ex ignorantia peccatū eius nō pec
 sit. si ergo radix peccati in viro & muliere nō fuit altera & altera.
 v̄l ē q̄ nec mulier peccauerit ex ignorantia. ¶ Rñ. ddm̄ q̄ pec
 catū esse ex ignorantia pōt dici duply. videlz p̄p̄te & cōiter pro
 p̄te p̄t distinguit peccatū ex ignorantia p̄ peccatū ex infirmitate
 te & ex industria. & hoc mō ignorantia dicit p̄uatiōne scē q̄ nō
 cōpetit vol ex natura. sed merito p̄ime culpe fuit p̄cta. & hoc
 modo peccatū primoz̄ parentū nō pōt dici ex ignorantia. nec
 p̄tinet sub illa diuisione qua d̄ q̄ oē peccatū aut est ex ignoran
 tia. aut &c. illa enim diuissio peccati est fm̄ statū nature lapsē. Et
 ter autē d̄ peccatū esse ex ignorantia qd̄ cōmittit aliqua nescien
 tia existente circa peccantem. rōne cuius nec cōsiderat graui
 tatem culpe. nec grauitatē pene. & si peccatū primoz̄ parentū
 ex ignorantia dici pōt non fuisse. q̄ tā in viro q̄ in muliere fuit que
 dam nescientia que non fuit pena. sed quedam naturalis im
 perfectio magis reperta in muliere q̄ in viro. Mulier enim
 ignorauit vtrūq̄ serpens sibi verū vel falsum suggereret. igno
 rauit ēt seueritate diuine iusticie. Vir autē alterū boz̄ d̄ igno
 rasse. videlz diuine iusticie seueritatē. in hoc qd̄ estimauit de il
 la transgressionē cito veniā inuenire. Inceptus enim erat seueris
 tatē diuine iusticie. Uterq̄ tm̄ cognoscere potuit p̄ sciam quoz̄
 habebat semale facere. Et sic large accipiēdo ignorantia dici
 pōt peccatū primoz̄ parētū fuisse ex ignorantia. & magis peccatū
 h̄ue q̄ peccatū h̄de. Et hoc p̄cludit rōnes ad primā partē idus
 etc. Proprie v̄o accipiēdo ignorantia fm̄ q̄ d̄ pena. & hoc p̄t
 d̄ nescientia ei res quā bō deberet scire fm̄ exignā fuit stat̄
 peccatū primoz̄ parētū nō fuit ex ignorantia sicut ostēdit rōnes ad
 ducte ad partem p̄trariam. & hoc p̄t d̄scurrendo p̄ singulas.
 ¶ Quod

19. **Q**uod est obf q ignoratia aut est pena aut culpa. dici potest q ista diuisio no est sufficiens nisi accipiat ignoratia proprie. Na no solu ho primo institutus sed etia angelus btus aliqua ignorat cu multa innotescat principatibus et pratibus p eccle sia. Un talis ignorantia nec culpa nec pena est. qz est respectu boz q non d'sc're quatū est de prima p'ditione nature. **Q**uod illud qd obf q aut fuit ignoratia iuris aut facti. ddm q no su itibi pprie loquedo ignoratia iuris quatū ad principale. sed quatū ad aliqd amercū. vtpote quantū ad seueritatē iudicis. **S**icut no fuit ibi ignoratia facti quantū ad principale. qz bene sciebat se gustare lignū vctitū. fuit tñ in muliere quedā igno rantia quatū ad id qd credebatur affc' per illud. videlz assimila tionē ad deū. et ita no fuit ignoratia proprie dicta sed cōiter. **20.** **Q**uod illud qd obf q ignoratia aut erat voluntaria aut inuolū taria. ddm q ista no est diuisio p immediata. si large accipiat ignoratia. aliq's em est q nihil cogitat de co'q' ignorat. et tunc nec circa illud affc' voluntarie. nec inuoluntarie. et sic erat de illa ignorantia Eue. **Q**uod illud qd obf q aut erat innata aut ptracta et c. ddm q ista ignorantia dicebat quādā sele incomple tionē et imperfectionē q inerat a tabus primoz parētum ex de sectu pprie nature. per hoc qz ale coz no crāt in osmoda lucis plenitudine. in tali aut statu decuit boicm sic fieri. qz sicut in fra patebit prius debuit esse v'ator qz cōp'ebēfor. nec tñ ex il la ignorantia d: bō fuisse in tenebris vel in cecitate. qz sufficiens lumē habebat ad incedēdū p viā iusticie. et no est sile de pro nitate. **P**ronitas em non solūmō dicit imperfectionē. sed etiam quanda nature curuationē. ac p hoc deordinatiōē. **Q**uod illud qd vltimo obf qv' no peccauit ex ignoratia qz no fuit se ductus. ddm q no solūmō mulier ignorasse d: ppter seductio nē. sed etia qz ignorauit pene subsequētis acerbitatē. et licz in Adam no fuit ignoratia illius seductionis. fuit tñ ignorantia per inesperienza diuine vltionis. et ideo aliqua ignorantia siue nescientia fuit in Adā lz minor qm in Eua. Nec valet illud quod obijcitur de radice. quia ignorantia non ponit ibi esse tanq' ex vna radice. sed qz quodammodo talis nescientia occa sione p'ebuit ad peccandum.

Questio. ij. **U**trū ignoratia in aliquo homine possit esse culpa. Et sic v' i. l. 2. q. 1. r. 1. Ignorans ignorabit. sed nullus ignorat a deo nisi propter culpam. ergo et c. **Q**uod super illud p's. Noluit intelligere. **A**ug. Ignorantia in his qui intelligere noluit est peccata. **Q**uod rōne videt. cognoscere credenda et opanda est actus virtutis scz fidei et prudentie. ergo nec ignorare est virtutibus priuari. sed priuationes virtutū sunt vicia et peccata. **Q**uod aliqua ignorantia est culpa. **Q**uod non facere ea que bō tenet facere est peccata. si m'iter no dicere. s' m'iter non amare ea que bō tenet amare est peccata. ergo s' m'iter nescire qd tenet scire est peccata. s' multi sunt qui ignorat ea que tenet scire. v' pote ea sine quib' saluari no possunt. **Q**uod in talibus ignorantia est culpa. **Q**uod error est peccata aut ergo rōne eius qd ponit. aut rōne eius quod priuat. Non ratione eius qd ponit. qz peccata priuatio est non positio. **S**i rōne eius qd priuat. sed error priuat scientiā. et priuatio scientie est ignorantia. ergo ignorantia est culpa. **C**ontra Aug. in Ench. dicit q inflicta est nobis ignorantia rerū agendar. et cō cupiscētia noxiar. s' nullū peccata est nobis inflicta. **Q**uod ignorantia non est peccata. **Q**uod rōne videt. In oī peccato est auersio a bono inēmutabili et conuersio ad cōmutabile. sed ignorantia nulla est ad bonū cōmutabile conuersio. **Q**uod ignorantia non est culpa. **Q**uod nullū peccata remanet post penitentia. s' ignoran tia remanet in boie post penitentia et p'titionē. **Q**uod ignorantia no est culpa. **S**i tu dicas q remanet actu. s' trāsit reatu. **Q**uod sic videt q ignorantia no esset culpa actualis. s' originalis. s' est originalis. qz manet post baptismus. et hoc melius patebit infra. **N**ec actualis ergo no est culpa. **Q**uod oē peccata est in af fectu. cū oē peccata sit voluntariū. s' ignorantia est in intellectu. ergo ignorantia no est peccata. **Q**uod si ignorantia est peccata. **Q**uod igno rare est peccare. s' de viro ignorante verū est dicere q in oī ins tātū ignorat. ergo in oī ins tātū peccat. **Q**uod tot sunt in eo peccata qe sunt ins tātū. qz si hoc est falsum et impossibile restat ignoran tia peccata no esse. **Q**uod Rū. ad p'dictoz intelligentiā est notandū q cū priuatiōes cognoscant per habitū. cognitio ignorantiē pē det ex cognitioe scie. **A**trendendū aut q quedam est cognitio aliquoz. q nec est necessaria ad virtutē. nec est necessaria ad sa

lutē. sicut artium mechanicar et liberaliū. et talis cognitio nec est virtus. nec de esse virtutis. et illa ignorantia que est b' co gnitionis priuatio culpa no est. siue sit ignorantia negatiōis si ue dispositiōis. siue etiā sit voluntaria siue nō. **A**lia est cognitio credibiliū et operabiliū. que ad salutē necessaria est in adulto et bec est cognitio fidei et prudentie. et ad hanc cognitionē habendā tenemur. qz sine hac nullus potest recte viuere. **Q**uod autē 25 cognitiois priuatio pot dupliciter in nobis esse. **A**ut manentē tentiōe aut non manēte si manente. tñ est ibi culpa. qz cuz quis tenet ad aliquid et illud non implet. ex hoc ipso culpaf. et dignus est pena. **S**i aut sit in nobis priuatio non manēte ten tione. cū non pot scire. et impotētia excusat ab obligatione. sic priuatio busus cognitiois culpa no est. sicut in furiosis. et fm hoc ignorantia que dicit priuationē cognitionis ad salutem ne cessarie. vno mō peccata est. aliovero mō minime. **Q**uod aliter pot dici et quasi in idē redit q priuatio cognitiois ad salutē neces sarie dupliciter pot esse. **A**ut ita q est in nobis. sed nō a nobis et hoc modo culpa no est. sed magis pena. et cū non simus eius principū i ipsa nec mereamur nec demeremur. **A**ut ita q est in nobis et a nobis. et sic culpa est. **H**oc aut pot esse triplē. **U**el cū in via veritatis existētes voluntarie ab ea recedimus. et in erro ris foueam nos p'cipitamus. et bec priuatio pot dici ignoran tia erronea que est in hereticis. **U**el cū ad viā veritatis valen tes pertingere. cupimus in tenebris ambulare. et bec pot dici ignorantia affectata. **A**ut qz ex quadā pigritia et negligētia nō curamus veritatē addiscere. et bec d: ignorantia crassa et supis na. et quilibet istarum est culpa. lz prima maior qz scda. et scda qz tertia. **E**t sic concedende sunt rationes ostendētes q igno rantia aliquo modo potest esse culpa. **Q**uod illud ergo qd obf 27 in contrarium q ignorantia est nobis inflicta. ddm q prout no bis inflicta est. pena est et no culpa. **P**ur tñ voluntas nostra ali quo modo deordinatur circa illam. sicut prius dictū est. **I**ncipit esse culpa. **S**icut passioes sanctis martyribus illate pene crant considerate fm se. comparate tñ ad voluntatem sancto rum libenter eas perferentium pro amore xpi erant eis meris tozie. **U**trū aut aliquo modo sit culpa prout. s. contracta est vi debetur infra cum agatur de originali peccato. **Q**uod illud qd 28 obijcitur q ignorantia non est conuersio. ddm q verū est pur est pura priuatio. **P**ur tñ ipsam p'comitat aliquo mō nra affe ctio nō bz veritatē. et hoc mō d: esse culpa non primo. **Q**uod il 29 lud qd obf q ignorantia remanet post penitiam. ddm q no remanet pur bz rōne culpe. s. rōne voluntatis p'comitatis vel quodā modo eam causantis. sed si remanet hoc est in quantum habet rationē pene ex originali ptracte. ideo quantum ad primū in quo habet rōne actualis trāsit nō solū actu. sed etiā reatu. cū qz penitet quatū vo ad scdm quodāmodo remanet. et ita v' ignorantia remanere actu. et in hoc bz quādā approximationē ad peccata originale. fm id tñ q culpa est actuale peccatum est. **Q**uod illud qd obijcitur q ignorantia est in intellectu. ddm q 30 illa ignorantia que opponitur cognitioni virtutis ad quā tenemur non tñ respicit intellectū. sed etiā affectum. sicut et vir tus sibi opposita. **T**ñ nō tñ dicit scie carentiā. sed etiā volūta tis incuriam et negligētiā ad scientiā percipiendā. **Q**uod il 31 lud qd obf q in quolibet instanti ignorat. ddm q ignorare nō d: esse culpa. nisi eatenus qua quis tenet scire qd ignorat. id est si in quolibet instanti ignoret et in quolibet teneat. qz tñ p'ce ptum affirmatiuum nō obligat semp sed pro loco et tpe. igno rans ignorando non peccat nisi in illo instanti et tpe in quo te netur nosse vel addiscere qd ignorat. id est quis semp dicat igno rare. nō tñ semp d: peccare.

Questio. iij. **U**trū ignorantia sit culpe excusatoria consecutus sum. qz ignorans hoc feci. si ergo ignorantia fuit rō quare puenit ad misericordiā. v' q ignorantia excusabilē fece rit eius culpa. **Q**uod scia aggrauat culpā sicut d: Lu. x. Ser uus sciēs vo. do. s. r. c. ergo p oppositū ignorantia alleniat. ergo excusat. **Q**uod oē peccata est voluntariū. ergo qd dimiuit de ra tione voluntarij dimiuit de rōne p'cti. sed ignorantia dimiuit de ratione voluntarij. qz voluntariū ē vt dicit phus cuius princ pium est in ipso cognoscēte singularia. ergo et c. **Q**uod sicut ad resistendum peccato requiritur fortitudo. sic etiam requis rit cognitio. s' defect' fortitudinis vtpote infirmitas excusat culpā. **Q**uod s' v' q defect' cognitionis. s. ignorantia. **Q**uod sicut qd

In sua plenitudine oino tollit culpā. circa plenitudinē aliquo
 mō diminiuit. sed cū aliq̄o simplr est ignarus. sicut paruulus
 r furiosus. nihil qd̄ faciat imputat ei in pctm̄. sicut dicit Ber.
 r alij doc. ergo v̄ q̄ ois ignorātia pctō p̄petrato aliquo mō p̄
 beat excusationis patrociniū. ¶ Contra. Jli. in li. de Eccl. in
 stitutiōe. Nullus in culpa maior est q̄ qui deū nescit. ergo v̄
 q̄ ignorātia nō excuset sed aggrauet. ¶ Itē sup̄ illud Ro. ij.
 An ignoras etc. Amb. glo. B. auissime peccas q̄ ignoras. ergo
 v̄ q̄ ignorātia grauare culpā. ¶ Itē ignorātia de se malū est. s̄
 malū additū malo facit maius malū. ergo v̄ q̄ ignorātia pec
 catum augeat nō excuset. ¶ Itē scia nec auget nec minuit me
 ritū. sed sola gratia r caritas. ergo pari rōne nec ignorantia
 auget nec diminiuit demeritū. ergo nō excusat pctm̄. ¶ Item
 esto q̄ vnus sciēs peccet ex aliquāta libidine. r alter ignorās
 ex tāta libidine si equalis est ibi libido. ergo equalis d̄ cē pu
 nitio. ergo v̄ q̄ equalis sit v̄trobiz excusatio vel accusatio. ¶
 non magis excusat vel accusat ignorantia q̄ scientia. Est igit̄
 questio p̄pter quid magis excusat ignorantia q̄ scientia. Et cū
 tam ignorantia q̄ infirmitas excuset. s̄llr est qd̄ que istarū ma
 gis excuset. Rursus cū sint multe d̄fic ignorātie. cum hoc q̄
 ritur que earum excuset r que non. r que magis r que minus.
 ¶ Rñ. ad predictoȳ intelligentiam est notandū q̄ ois igno
 rantia aliquo modo excusat pctm̄. r rō b̄uius est. q̄ minuit de
 ratione volūtarij. minuit etiā de rōne contemptus. Leteris
 enim paribus magis p̄tēnit qui peccat ex industria q̄ q̄ igno
 ranter peccat. Et t̄terū. cū volūtariū includat in se cognitio
 nem qd̄ priuat cognitionē priuat de ratione volūtarij. Quia
 ergo pctm̄ mēsurat̄ s̄m quātitatē libidinis r p̄tēptus. r igno
 rantia diminiuit de ratione boz. generalr veruz est q̄ ois igno
 rantia inquantum b̄mōi excusat pctm̄. r si tāta sit qd̄ priuet oī
 no rōnem volūtarij. r rationem contemptus excusat a toto.
 si v̄o non omnino priuet. excusat a tanto. Concedende sunt igit̄
 tur rōnes ostendentes q̄ ignorantia excusat pctm̄. ¶ Ad illud
 33 ergo qd̄ obf̄ in contrarium de Jli. grauisime peccat qui deū
 nescit. d̄dm q̄ Jli. ibi comparat peccatū infidelitatis ad alia
 pctōz genera. r ipsūm in se valde graue est. q̄ non est sine ma
 gna aīe deordinatione. nihilominus t̄m cum quis ignorās al
 quid facit r ex incredulitate. sicut dicit Ap̄ls de se minus gra
 uiter peccat q̄ ille qui facit ex certa sciētia. ¶ Ad illud Amb.
 q̄ grauisime peccat qui ignorat. d̄dm q̄ hoc d̄: nō rōne maio
 ris culpe. sed rōne infirmitatis magis periculose. q̄ cū nō ba
 beat scientiā de morbo siue culpa. non querit medicinā. r ita
 semper remanet morbus r corruptio. r hoc est qd̄ dicit Aug.
 in li. p̄fep̄. Eo insanabilius peccabā quo me non peccare arbi
 trabar. ¶ Ad illud qd̄ obf̄ q̄ malū additū malo facit maius
 malū. d̄dm q̄ illud b̄ veritatē cū malū malo conformat. Ma
 lum aut̄ pene cum sit inuoluntarium. non conformat malo cul
 pe qd̄ est voluntarium. r ideo nō auget. sed potius diminiuit.
 Et qm̄ ignorātia i nobis nō est sine culpa quin etiā aliquo mō
 sit pena. iō culpam p̄petratam excusat. ¶ Ad illud qd̄ obf̄
 36 citur q̄ scia non auget meritū. d̄dm q̄ illud non sequit̄. Quan
 titas enim meritū non est a nobis sed a gratia dei. demerituz
 v̄o r eius quantitas ortum b̄z a voluntate lib. ar. r iō qd̄ facit
 ad rōnē volūtarij. facit aliquo modo ad augmentum peccas
 ti. r s̄llr qd̄ diminiuit. facit ad alleuitationē peccati. talis autēz
 37 ignorantia vt dictum fuit supra. ¶ Ad illud qd̄ obf̄ q̄ peccan
 tes ex pari libidine equaliter puniuntur. d̄dm q̄ hoc nō cogit
 quā ignorātia excuset. quia si ille qui ignorat peccat ex tan
 ta libidine ex quanta ille qui cognoscit in statu ignorātie exi
 stens si haberet scientiam peccaret multo maiori. r ita grauis
 us peccaret r grauius puniretur. r iō ignorantia que in ipso
 est excusat peccatū. excusat in quā r minuit quantitatē peccas
 ti. nōn quam habet. sed quam haberet si ignorantia non esset.
 ¶ Ad illud qd̄ querit̄ que magis excuset. ¶ Truz ignorantia vel
 38 infirmitas. Rñderi p̄t q̄ duo sunt de rōne volūtarij. vidēz
 cognitio singulariū siue circūstātiarū. r q̄ operationis princī
 pium sit intrinsecū. igit̄ ignorantia excusat q̄ priuat de ratio
 ne cognoscendi. infirmitas excusat. quia priuat de ratione p̄
 secte princīplādi. r quoniam priuato priori priuat̄ posterius
 r non cōuertit̄. r cognoscere p̄ambulū est ad facere. plus tol
 lit de rōne volūtarij ignorātia q̄ infirmitas vel importētia. et
 iō magis excusat ceteris paribus. Adco t̄m p̄t infirmitas p̄
 cellere r ignorātia parua esse siue ex culpa n̄ra p̄cedere q̄ erit

ecōuerso. ¶ Itē r si in ḡnralitate loquēdo verū ē dicere q̄ magis
 excusat ignorātia q̄ infirmitas descēdendo. t̄m ad sp̄cia pec
 cata possunt se habere sicut excedētia r excessa. ¶ Ad illud qd̄
 querit̄ q̄ ignorātia excusat. r quantū dicitur q̄ est ignorātia
 facti r ignorantia iuris. Ignorantia facti p̄t esse duplr. aut
 adhibita debita diligētia. aut non. Si adhibita
 debita diligētia excusat a toto si nō adhibita non
 excusat a toto sed a tanto
 Si aut̄ sit ignorantia iuris. hoc potest esse duplr
 aut est vincibilis aut nō
 vincibilis. Si vincibilis
 tunc est ignorantia q̄ est
 culpa. Et bec aut̄ est ex
 p̄sensu vero aut ignorans
 tia affectata. r ista sic ex
 vna parte excusat qd̄ ex
 alia parte magis aggras
 uat. Aut est ex negligētia
 r ignauiā sicut ignorā
 tia

Determinat quare de
 p̄miserit boiem tētari sciēs eū
 esse casurum.

Reterea queri
 solet cur de bo
 minem tētari p̄
 miserit. quem de
 capiendum fore
 p̄sciebat. Sed non esset lau
 dabile homini si ideo benevi
 uere posset q̄ nemo male uiue
 re suaderet. cū in natura pos

tia crassa r supina. r ista si aliquo mō excuset. non t̄m ita excus
 sat vt sempiterno igne non ardeat. sicut dicit Aug. r magister
 in littera. Si aut̄ sit ignorantia inuincibilis. hoc potest eē du
 plr. Aut ista ignorantia est in nobis introducta per culpam p̄
 ambulam. aut p̄ter omnem culpam. Si p̄ter oīem culpam.
 aut simpliciter priuat cognitionē iuris. sicut in infantibus et
 furiosis qui oīno carēt visu ratiōis. r bec excusat a toto. ¶ Itē dī
 cit Ber. q̄ pueris infantibus r dormientib̄ nihil qd̄ faciunt
 imputat. Aut nō tollit oīnosum rōnis. s̄ semiplenū. r t̄m nō
 excusat a toto. sed a tāto. sicut est in bis qui nō sunt plene sus
 crosi. sed aliquo mō b̄nt lucida interualla. r in pueris q̄ aliq̄
 sunt capaces p̄cepti. s̄ nō plene. Si aut̄ ignorantia est intro
 dūta p̄ culpā p̄p̄iā. sicut est in ebrioz r furiosoz. quoz vt̄q̄ se p̄
 cipit aut̄ in hoc p̄ culpā suā. sic nō excusat a toto sed a tāto. q̄
 sicut dicit p̄s. iij. Et t̄b. c. viij. Ebrius habebit duplices males
 dictiones. maledictionem. s̄ pro culpa p̄cedenti. r maledi
 ctionem pro culpa subsequēti. Quantū aut̄ r qualiter excuset
 subsequētem culpam diuersimode quidā determinant. Quā
 dam em̄ dicit q̄ nec ebrius nec furiosus qui v̄sa rōis caret cō
 mittere p̄t nouam culpā. sed ex inordinatione sequēti aggra
 uatur culpa prima. potest em̄ culpa aggrauari ex cūctū sequē
 ti. Alijs aut̄ videtur q̄ nec sic excuset quā nouam culpam cō
 mittat. non t̄m est adeo grauis sicut illā faceret ex certa scia
 ¶ primus t̄m modus dicendi probabilior eē videtur. Ex bis p̄s 49
 q̄ Lotb non oīno excusatur a culpa incestus cū cognouit fili
 os suos. ¶ primū quidem. q̄ nō fuit in eo plena ignorātia licet
 em̄ dicat̄ in textu q̄ nō senserit. qm̄ filie accubuerūt. hoc d̄. q̄
 non discreuit. Sed v̄o q̄ in illa ignorantia p̄uenit p̄ cūctū
 tē. quā debuisset vitare. r ideo sc̄t̄ dicit̄ eū fuisse culpabilē
 ex alia parte dicat̄ eū fuisse aliquatenus excusabilē.

Distinctio. xxij. De dei permissione in actu
 r tentandū.

DReterea queri solet. cum deus hominem etc. Qu
 pra egit maḡ de lapsu primozum parentum in cō
 paratione ad diabolū tentantem r boiem tram
 gredietē. in hac parte agit de lapsu primoz parē
 tū in comparatione ad deū p̄mittentē. r q̄ nō est
 equū p̄mittere aliq̄uē insciū ab astuto circūuentri. iō vt ostēda
 tur prima p̄missio esse iusta. ps̄ ista duas b̄z. in prima determi
 nat cur deus boiem tētari p̄miserit. in sc̄da v̄o determinat quan
 tū r qualē cognitionis habitū ei dedit ibi. r qd̄ s̄m aīam rē.
 ¶ prima parte remanētē diuisa. sc̄da diuidit̄ in tres partes. in
 prima determinat qualr̄ bō cognitionē habuit vt̄ p̄ discipli
 nā r studiū. an p̄ diuinū donū. In sc̄da v̄o determinat quoz
 cognitionē habuit. ibi fuit q̄ primus bō an lapsūm triplici co
 gnitione p̄ditus. Et illa pars b̄z tres. In prima determinat
 qualē cognitionē habuit de rebus creatis. In sc̄da qualē cog
 gnitionē habuit de deo. ibi cognitionē q̄ creatoris rē. In ter
 tia quē cognitionē habuit de seip̄o. ibi. p̄o. r sui cognitioē rē.
 ¶ Non esset laudabile homini si ideo bene uiuere posset. r
 quia nemo male uiuere suaderet. ¶ Sed contra. si hoc verum
 esset

esset tunc vñ q̄ vita nostra in gloria laudabilis non erit. vbi nemo male viuere suadebit. **C** Item esto q̄ diabolus nihil mali p̄suasisset. nihilomin⁹ merito potuisset. sed si merito ref̄ cēt laude dignus. ergo te. **C** Rñ. dōs q̄ laus quedā est que respicit dignitatem operis voluntarij in quantum illud nobis le est. et hoc posset esse in homine. et si nullus ipse tentasset. Quedam autē est laus que non respicit opus voluntarium. sed opus strenuum et arduū. q̄d consistit in expugnacione aduersarij et repositione triumphij. de hoc loquitur Ap̄l. ij. T̄b̄m. ij. Non coronabitur nisi qui leg. cer. Et de hac laude maḡ intelligit. Et sic patet illa duo obiecta. q̄ p̄cedit de laude s̄ primū modum.

C Gloriosus est nō cōsentire pctō q̄ tentari nō posse. **C** Extra. deus nō p̄tentari. hō s̄o sic. **C** Gloriosus est homo q̄ deus. **C** Itē in statu glorie hō nō poterit cētari in statu vie p̄t. ergo gloriosus est status vie q̄ patrie. q̄ si verū est. gloriosus est miseris q̄ gloria. Rñ. dōm q̄ verbū magistri intelligendum est circa euz qui efficitur gloriosus ex merito suoz operum. et ideo non valet illud q̄d obijcit de deo. **C** Item intensio glorie intelligenda est in verbo proposito non quātum ad premiū substantiale. sed quātum ad aliquas accidentales laudē qua laudatur vir iustus Ec̄. x. qui potuit transgredi et nō est transgressus. et id nō valet illud q̄d obijcit sc̄do.

C Hāc autē sciam te. Inuit maḡ q̄ sciam reruz creatarū homo non perdidit. et propterea in scriptura de ea nō eruditur. Contra. vñ esse falsum. Constat enī q̄ nos qui sumus filij Ade rerum naturas ignoramus. et ignorantēs nascimur. nec nosse possumus nisi cum magna difficultate discam⁹. Sicut sc̄dm̄ esse falsum. q̄ in sacra scriptura dicitur de productione omnium rerum in operibus vi. dierum. et qualiter p̄ducte sūt. et qualiter etiā

se. et in p̄tate haberet velle nō consentire suadēti deo iuuare. et gloriosus est nō consentire pctō q̄ tentari nō posse. **C** Douētur etiā q̄dā dicētes. Cur creauit de⁹ quos futuros malos p̄sciebat. Quia preuidit q̄d boni de malis eoz esset factorus. Sic enim eos fecit vt reliqueret eis vnde aliquid facerēt. et si culpabiliter aliqd facerēt illū de se laudabiliter operantē inuenirēt. **A** se habēto voluntatem malam. ab illo naturam bonam et iustam penam. Frustra ergo dicit non deberet deus creare quos p̄sciebat malos futuros. sciebat enī bonis profuturos. et iuste p̄ mala voluntate puniendos. **A** dicit etiam talē hoīem deberet facere qui nollet oīno peccare **C** Concedimus quidem meliorem naturam esse que oīno peccare nollet. **C** Concedant et ipsi non esse malam que talis facta est. vt posset non peccare si uellet. et iuste punitam que voluntate non necessitate peccauit. **C** Si ergo hec bona sit illa melior cur nō vtrāq̄ faceret vrberrius laudaret de vtrāq̄. Illa enī de sc̄tis angelis hec de hoībus est. **I**te inquit. Si deus uellet. et illi boni eēt. **E**t hoc q̄dem cōcedimus. sed melius uoluit vt q̄d uellent essent. **E**t boni q̄dē non infructuose. mali nō non impune essent. **I**te inquit. Posset deus voluntatē eoz uertere in bonum. q̄ op̄s est posset reuera. **C** Cur nō fecit q̄ noluīt cur noluīt. **I**te nouit. **N**ō debemus plus sapere q̄ oportet. **C** Determinat qualr homo cognitionē habuit. vtrum per disciplinam et studium an per diuinum donum. **C** Et q̄dem fm̄ aiām rōnalis fuit homo habēs discretionē boni et mali. Sciētia quoq̄ rerum creatarū et cognitionē veritatis. q̄ prime p̄fectioni congruebat mor̄ additus nō incōgrue accepisse putat. et ad illā nō studio vel disciplina aliqua p̄ interualla t̄pis p̄fecisse: sed ab exordio sue additionis diuinitus illā percepisse. **C** Determinat qualem co

gnitionē habuit hō an lapsus de rebus creatis. **C** Fuitq̄ hō prim⁹ an lapsus triplici cognitione p̄ditus rerū. s̄. p̄pter se factarū. et creatoris et sui. **R**erū q̄ppe cognitionē hoīem accepisse perspicuus est. cū nō ipse creator vel angelus aliq̄s. sed hō oībus aiantibus noīa imposuerit vt ostēderet q̄ singuloz noticiā hō ipse habuerit. **Q**ue enī p̄pter illū creata erant. et ab illo regēda et disponenda erāt. **H**oīum oīm deus illi et scientiam tribuit. et prouidentia atq̄ curam reliq̄t. **Q**uia ut ait Ap̄l. nō est cura deode bob⁹. **Q**uorum aliorumq̄ aialium deus homini curam reliquit. et prouidentiam vt dominationi ei⁹ subijcerentur et ratione illius gubernarent vt sciret illis necessaria p̄uidere. a q̄bus emolumentum debebat recipere. **H**anc autem scientiam homo peccando non perdit. sicut nec illam qua carnis necessaria p̄uidetur. **E**t idcirco in scriptura homo de huiusmodi nō eruditur. sed de scientia aiequaz peccando amisit. **C** Determinat qualem cognitionē habuit de deo. **C** Cognitionē quoq̄ creatoris primus hō habuisse creditur. **C** Cognouit enī a quo creatus fuerat. non eo mō cognoscendi quo ex auditu solo percipitur. quo a credētib⁹ absens queritur. sed quadā interiori aspiratione qua dei p̄sentiam contemplabatur non tñ ita excellēter sicut post hāc vitā sancti visuri sunt neq̄ ita in enigmate qualiter in hac vitā videmus. **C** Qualem cognitionē habuit de seipso. **C** Porro sui cognitionē idē hō talē accepisse vñ vt et q̄d deberet superiori et quid equali et inferiori nō ignoraret. **C** Conditionē quoq̄ suā et ordinē sc̄z qualis factus esset. et qualiter incedere deberet. quid agere quid cauere intellexit. **S**i horum noticiam non habuisset. non esset reus p̄uaricatiōis neq̄ seipsum cognouisset. **C** Si autem queratur vtrū hō

distinere sunt. **C** Rñ. dōs 3 cendum q̄ et si homo merito primi peccati excecatus sit et factus sit ignorans tā in cognitione vniuersitatis propter ipsum create q̄ in cognitione vie salutis sue. plus tñ excecatus est in sc̄do q̄ in p̄tmo. **N**ā ad cognitionem naturalium reruz multū potest proficere proprio studio atq̄ ingenio. s̄ in cognitione modi perueniendi ad vitam per seipsum plus deficit q̄ proficit nisi diuine reuelationis instructione dirigat et propterea magis data est nobis scriptura diuinitus et per sp̄m̄ sc̄ti reuelata in cognitione fidei et morū q̄ in cognitione reruz naturalium. s̄ omnis veritas aliquo modo a sp̄u sc̄to esse dicatur. et pro tāto intelligendum est verbum prius propositum a maḡo fuisse dictū. **C** Q̄d ergo obijcit de amissione cognitionis. verū est q̄ amissit habitus. non tñ amissit naturale iudicatum. **C** Ad illud hō q̄d obijcit q̄ scriptura insinuat productionē rerū. dōm q̄ nō determinat ibi rerū sp̄ales naturas et cās. s̄ hoc explicat q̄d sentit fides sana. vñ diuinā uoluntatē oīm esse cām primā sumam et oīa esse facta p̄ verbum et repata p̄ verbum. **C** Si autē q̄rat vtrū homo te. **I**nnuit maḡ q̄ hō nō habuit p̄sciam eoz q̄ futura erāt circa ipsum. **C** Extra. Si enī hoc veruz esset. cū nos multa p̄sciamus de futuris et sc̄ti patres p̄scierunt aduētuz xp̄i et p̄p̄ete. sim̄l̄r vñ q̄ adā nō fuit ita sapiens sicut nos sum⁹ hodie. **S**i tu dicas q̄ hoc nō est icōueniēs p̄pter gratuitam reuelationē q̄ in nobis ē et p̄p̄etis vt aliquid sciamus q̄d ignorauit Adā. **O**bj̄ h̄ hoc. q̄ sicut sc̄i ex ponit adā in sopore illo captus est. et ad celestem curiā dō: fuisse p̄ductus. et hoc innuit textus q̄ statim post cuiuslignationē p̄p̄etice locut⁹ est. **C** Hoc nūc os te. **S**i ergo vere locutus est p̄p̄etice p̄c̄ prim⁹ cognouit quid significat hō non bar m̄teris et viri p̄fectio fuit p̄sc̄ et mulieris de latere viri us futu formatio. **E**t p̄mū signat rozum. xp̄i incarnationē. **C** Sc̄dm̄

i. Coz. it.

passionē. igit post cognouit xpm incarnatū & xpm passurum. sed redēptio & reparatio p̄supponit lapsum. ergo p̄cognouit Adā lapsum futurū & suū remediū. ¶ Rñ. dōm q̄ mgt nō loq̄ tur de q̄buscūq; futuris. sed de his q̄ spectabāt ad statū suū vtpote de lapsu & p̄firmatione. p̄firmationē enī p̄scire non potuit q̄ nō erat māsurus. lapsum autē scire nō debu it. & rōnes supra assignate sunt cū hoc q̄stus fuit de angelo. ¶ Cum ergo obf̄ q̄ p̄sciuit incarnatio nē dupl̄ respōdet. Uno mō q̄ hoc est falsum. & si enī sciret multē factam vt piangeret sibi p̄ p̄sū gū factū. nō tñ oportuit q̄ sciret incarnationem passionē p̄ eo q̄ p̄ugium tpe innocētie. non signifi cabat p̄iuctionē xpi & ecclesie quantum ad matrici monij contunctiones. sed per charitatem dilectio nem. ¶ Alius est modus respondendi q̄ sicut Jos sep̄ p̄cognouit suū p̄ncipatum. nō tñ p̄cognouit suam venditionem. et fuit antecedens ad illud sic Adā nosse potuit aliqd̄ qd̄ spectabat ad hāc nature exaltationē. sicut fuit xpi icarnatio. ita tñ q̄ ignorabat postcritatis sue lapsum per suā p̄uaricationē. vel q̄ deus non reuelauit vel q̄ ipse non p̄tractauit.

Ad intelligentiā huius partis circa duo incidit hīc qd̄ fm̄ duo circa que versat̄ p̄ncipaliter totalis distinctionis intētio. p̄mo querit̄ de tētatiōis p̄ime p̄missione. Secōdo q̄rit̄ de p̄imoz parentū cognitione. Circa p̄imum querūt̄ trīs. p̄mo queritur vtrum deus debuit hominem facere inexpugnabilē an taliter q̄ posset expugnari. Secundo queritur vtrum hominem quem p̄sciēbat expugnandū debuit p̄mittere p̄tentationem impugnari. Tertio vtrum tentationis pugna a viris iustis debeat deſiderari.

Questio. i. Ad deus debuit facere hominem impeccabilem siue inexpugnabilem. ostēdit̄ p̄mo per diuinam bonitatem. q̄ vt dicit Diony. optimi est optima ad ducere. sed melior est natura rōnalis que non pōt peccare. q̄ que pōt. ergo v̄ q̄ decuerit deū optimum facere hominem & ad peccandū impossibilē. & ita inexpugnabilē. ¶ Itē boicipm̄ v̄ per diuinam liberalitatem. Ad excellentiam enim liberalitatis non solum facit dare multa & magna sed etiam dare veloci ter. sed donū gratie p̄firmantis & beatificātis hoc maius est q̄ donū cuiuslibet gratie gratū facientis. ergo si deus hoc dare boi disposuerat. homo ex p̄ima sui p̄ditione ad hoc ydoneus erat. v̄ q̄ statim cū eū fecit debuit ei hoc donū dare. sed si hoc haberet esset inexpugnabilis. ergo &c. ¶ Itē boicipm̄ ostēditur tertio ex parte sapientie. Maioris enim sapientie est scire mala p̄cauere q̄ postq̄ facta sunt remedium adhibere. ergo si diuina sapientia maxime manifestanda erat in hominis conditione. v̄ q̄ talē debuit eū facere. & tantā sibi cautelam adhibere q̄ non possit in malū incidere. ¶ Itē boicipm̄ ostēditur ex parte diuine potentie. quanto enim potētia maior est tanto velocius operat̄ magis igit diuina potētia manifestat̄ in operatione subita q̄ in operatione successiua. si igit bois gratificatio & p̄firmatio & gloriificatio est immediate a deo. v̄ q̄ de subito. & in codē instanti in quo boiem fecit. debuit eū gratificare & in gratia p̄firmare. ac per hoc inexpugnabilē facere. ¶ Sed contra. Gloria est bonū laudabile. sed nullus est laudandus in eo qd̄ by nisi habeat illud p̄ merita. ergo si deus fecit boiem ad hoc vt perueniret ad statū glorie & p̄mij. v̄ q̄ debuit facere boiem in statu meriti. sed status meriti & p̄mij debet esse distincti sicut status vie & patrie h̄y legē eōdem. ergo & dona vie & patrie. si igitur h̄c impossibilitatē ad peccādum

spectat ad securitatē beatitudinis. v̄ q̄ a principio nō debuit boi dari. ergo debuit hō expugnabilis fieri. ¶ Itē ad plenā perfectionē vniuersi decuit fieri oēm creaturā que ratione re cta potuit excogitari sicut dicit Aug. in. iij. de li. ar. sed ratiō nabiliter cogitari pōt ad perfectionē vniuersi expectare creaturā que haberet libertatē ar. & relicta esset in manu p̄sū sui bāc igit decuit fieri. & in statu vertibilitatis constitui. sed hoc nulli creature magis cōpetit q̄ boi. ergo &c. ¶ Itē vniuersus ex oppositione mali ad bonū decorat̄ quasi q̄busdā anticitis sicut dicit Aug. & Eccl. inuif. xxxij. p̄ malū bonū &c. Si ergo deus vniuersum venustare debuit & decorare. v̄ q̄ h̄c de corē vniuerso nō debuit auferre. sed si fecisset boiem inexpugnabilē. ita h̄c decorō nō esset. ergo &c. ¶ Itē hoc v̄ quarto. q̄ deus vniuersum fecit ad suū p̄ius manifestacionē. & sicut de est summe potens & sapiens. sic est summe iustus & misericors ergo tale debuit facere vniuersum in quo manifestaret̄ eius summa iusticia & summa misericordia. sed summa iusticia non manifestat nisi in seueritate punitiōis maloz. summa misericordia nō manifestat p̄fecte nisi in liberatōe miseroz. & remissione delictoz. h̄c autē non possent esse nisi rōalis creatura facta esset in statu in quo posset peccare & expugnari. ergo dicitur iusticia & misericordia exigebat boies vertibiles & expugnabiles fieri. ¶ Rñ. ad p̄dictoz intelligentiā notandū est q̄ si ipsa diuina opatio non indigeat approbatione. pro eo q̄ qd̄ quid deus facit bñ facit & recte facit. veritatē ad exercitans dā deuotionē in mente fidelis & cōpescendā rabiē in ore blasphemantis & deū in suis operibus inculpantius. quadruplex pōt ratio assignari quare deus fecit talē boiem vt possit ad uersario expugnari. ¶ Et p̄ima est manifestatio diuine potētie. Voluit enim deus ostendere boi. q̄ sicut sine eo factus non fuerat. ita nec sine deo p̄sistere poterat. vt igitur hō nosset qd̄ diuinū posse nō solummodo est ois potentie causatiuū sed & conseruatiuū. & qd̄ ipsum solū est qd̄ nō potest deficere nec expugnari. ideo placuit sibi creaturā ratiōnalē facere vertibilem & expugnabilem. nec ipsam p̄firmare quousq; experimēto disceret q̄ ipse solus est in quo nō cadit nō posse. ¶ Secōda rō est manifestatio diuine sapie. maioris enim sapie est ostensiuū scire ordinare bona cū malis & eligere bona ex malis q̄ ordinare solū bona cū bonis. & ideo cū nō deceret eū ibi mala facere. debuit talē facere creaturā q̄ posset in operatōe deficere & malū cōmittere. vt deus mala illa ordinādo suā sapiam declararet. ¶ Tertia rō sumit̄ ex manifestatiōe diuine misericordie. que potissime manifestata est cū vniuentū filiū suū tra dedit ad liberationē serui. ¶ Quarta rō sumit̄ ex manifestatiōe diuine iusticie. que potissime manifestat̄ in hoc qd̄ deus retribuit vni cuiq; fm̄ opera sua. p̄cipue in eterna punitiōe maloz. h̄c autē retributio & punitio. & p̄fata misericordie liberatio non esset nisi deus creaturā rōnalē & p̄cipue boiem in statu vertibilitatis fecisset. & ita poterit impugnari & expugnari. & id congruū fuit deū boiem in statu tali facere. & p̄cedende sunt rōnes ad hoc inducte. ¶ Ad illud qd̄ p̄mo obf̄ qd̄ deus debuit facere boiem optimū. dōm q̄ est optimum simpli. & est optimus in ordine. Lū autē dicit Diony. q̄ optimi est optima adducere. non intelligit absolute. sed in ordine. & ideo ex hoc nō sequitur qd̄ homo debuit fieri in optimo statu simpliciter. sed in statu in quo optime saluaretur vniuersitatis ordo & pulchritudo. & sic factus est cum productus fuit in statu vertibilitatis. vt ordinato processu perueniret a merito ad p̄mij ab imperfecto ad perfectum. ab inferiori ad supremum. ¶ Ad illud qd̄ obijctur de summa liberalitate. dōm q̄ si deus sit liberalissimus. tñ liberalitas non p̄cludit vīam iusticie & sapientie. id sicut dona sua distribuit largiter vt tñ non excludat sapientie recta ordinatio. & iusticie iusta retributio. ideo non statim debuit beatificare & confirmare. sed merita hominis expectare. ¶ Ad illud qd̄ obijctur qd̄ maioris sapientie est p̄cauere malū &c. dicendum qd̄ falsum est. immo multo maioris sapientie est morbum bene curare q̄ naturam a morbo p̄feruare. Cū Aug. in Eneb. Delius iudicauit de de malis bona facere q̄ mala nulla p̄mittere. & maior etia sapie attestat̄ vt p̄dictus est j̄sic res ordinare. vt ex superuenienti etiā de ordinatiōe nō deturpenf. sed carus ordinatio decoretur. ¶ Ad illud qd̄ obijctur de potētia. dōm qd̄ si in oibus opibus diuinis manifestat̄ diuina potētia. ea tñ q̄ spectat ad hominis gratificationem & glori

ficationes

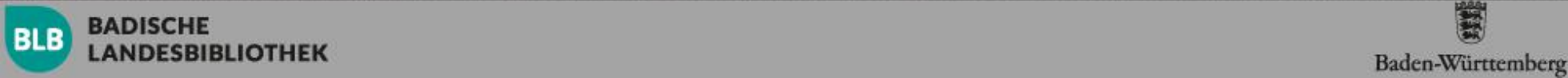
rificacione plus sunt ad manifestatione diuine mte & iusticie q̄ potērie. iō maior est p̄gruetia in p̄posito q̄ in opposito. n̄bilo min⁹ tñ q̄rū ad aliq̄e modū ex ipsa humana infirmitate & idē gētia plus innotescit boī diuina potēria. q̄ si homo nunq̄ con sp̄cisset v̄tibilitatē in rationali creatura.

Questio. iij. Utrū debuit de⁹ p̄mittere boīem ipu gnari. Et q̄ sic v̄t p̄ illud qd̄ dicit m̄ḡ in l̄sa nō esset laudabile bñ viuere nisi esset q̄ male viuere sua deret. q̄ si debuit p̄mittere oē qd̄ faciebat ad humanā laudem ampliandā. debuit igit̄ p̄mittere boīem ipugnari p̄ suggestio nē dyabolicā. **Itē** fm̄ rectū iudiciū rōis & attestacionē apl̄i ij. Tby. j. nō coronabit nisi q̄ legit. cer. si q̄ bō producēd⁹ erat ad coronā gl̄ie. v̄t ex recto ordine q̄ statui debuerit i consuetu tentatōis & pugne. **Itē** decet deū sic administrare res & eis puidere vt̄ salua sit lex quā indidit eis a p̄laria p̄ditōe. iuxta illū Aug. vij. de ci. sic res q̄s de⁹ p̄didit administrat vt̄ eas agē p̄prios mot⁹ sinat. s; de⁹ scē & facē debuit boīes i v̄tibilitate ar. & relinq̄re eū i manu p̄līi sui. & n̄ lucifex. q̄ si dyabol⁹ voluit boīes v̄tate. & bō voluit ei p̄sentire. de⁹ nullū eorū debuit i pedire. **Itē** facit⁹ erat boī vincere aduersariū q̄ dyabolo vincere boīem bō em̄ nō poterat vinci nisi volēs. q̄ pugna illa de se magis erat ordinata ad victoriā boīis q̄ ad victoriā dyabolī. q̄ magis ad bonū q̄ ad malū si q̄ de⁹ p̄mittere d; qd̄ dire cte ad bonū boīis ordinat. v̄t q̄ a tētatōe p̄tū boīis aduersari nō erat arcēd⁹. **Itē** contra ip̄m eēt p̄r q̄ p̄mitteret filiū aggredi bellū in quo sciret eū esse ab alio superandū. s; de⁹ nouerat adā illa tētatōe esse superandū. ergo v̄t q̄ nō tanq̄ plus par ter se habuit dñ p̄mittit eū superari a dyabolo. **Itē** nō est bon⁹ p̄l̄ nec pastor q̄ p̄mittit ouē mordere a lupo & capi dū p̄t ip̄z repellere & arcere. s; de⁹ p̄l̄ & pastor boīis erat. q̄ cū videret lupū atrociter insistere. v̄t q̄ nō debuit p̄mittere ad aduersario boīem ipugnari siue ip̄cti a lupo. **Itē** nō est rectus iudex q̄ bellū p̄stituit inter eos q̄ nō sunt equalit̄ fortes. s; dyabol⁹ multo fortior erat v̄t rōib⁹ p̄ natura q̄ bō. cū nō sit p̄tās sup̄ terra q̄ possit ei p̄parari. Multo etiā erat obstinatio in malicia q̄ bō esset p̄tīmā in gr̄a. si igit̄ de⁹ iudex equ⁹ est nō debuit p̄mittere eos inuicē p̄ligere. **Itē** nō est fortis possessio q̄ permittit alitū inuadere atriū suū. cū em̄ fortis armat⁹ custodit atriū suū in pace sunt oīa q̄ possidet. q̄ cū bō in p̄lo statu atriū & replum esset. dñs ip̄m custodiret. aut de⁹ nō fuit fortis armat⁹ & custos aut nō debuit p̄mittere aduersariū v̄tate & inuadere

boīes p̄ cōsuetū & pugnā tētatōis. **Itē** ad p̄dicta. d; est q̄ cū de⁹ p̄mittere aduersariū p̄biderē ne boīes tētaret. decuit tñ ip̄m p̄mittere. Et rō p̄decētie haberi p̄t ex rōnib⁹ assignatis in p̄cedētī p̄bucate in quo ostēsum est q̄ de⁹ debuit face re boīes in v̄tibilitate lib. ar. p̄ter bas tñ rōnes assignari p̄t rō p̄lo ex ordine q̄ attendit ex cōpatione v̄tutis ad pro p̄tū actū. Sic em̄ deus res oēs administrat vt̄ eas agere pro p̄rios mot⁹ sinat. & ideo tam boīem q̄ dyabolū constituit in l̄ bertate ar. & in manu cōsiliū sui relīq̄t. & v̄tū q̄ p̄mittit agere qd̄ voluit. siue hunc in tentando. siue illū in cōsentiedo. hoc enim cōpetebat regimīni in cōseruatione ordinis q̄ attendit ex com paratione v̄tutis ad propriū actū. Secōda vero sumitur ratio ex ordine qui attendit p̄ cōparationē boni ad suū oppositū. in quo gloriofio: & laudabilio: ostendit v̄tutis ad suū oppositū siue ex ipsa p̄dicta p̄paratione ob quā relucet & magis appa ret. siue ex cuiusdā nobilit̄ trīp̄bi assecutōe ob quā fortifica t̄ & vigorat. ideo vt̄ v̄tutis boīis reluceret & p̄ficeret. decuit deū p̄mittere ip̄s ab aduersario ipugnari. q; vel tūc vel post ex ipsa tētatōis impulsione. manifestanda erat fortitudo & em̄nen tia cbaritatis. de q̄ dicit apl̄s. q̄ neq; mors neq; vita neq; p̄nci pat⁹ neq; p̄tates ab ea poterunt separe. Roma. vij. Tertia rō p̄t sumi ex ordine q̄ attendit ex cōparatōe morbi ad suū reme diū. Quia em̄ peccatū boīis nō debebat carere remedio p̄pter hoc q̄ tota in ip̄so humana natura erat. sic debuit deus boīem p̄mittere peccare. q̄ deceret ip̄m eidē redēptōe p̄stare. & ideo magis disposuit deus boīem peccare alio suggerēte & ipellēte q̄ volūtate propria incuruāte. qua fortassis incuruatōe bō ce cidisset. & si nūq̄ aduersari⁹ pestifera suggestisset. Quarta rō p̄t sumi ex ordine q̄ attendit p̄ cōparatōe meritū ad p̄remiū. Q; em̄ nemo dignus est coronari nisi q̄ certat legitime. ideo de cuit deū boīem militē suū in cāpo certaminis p̄t examinare q̄ ip̄m in gloria exaltare. & q; examinatō p̄stet in cōsuetu & pu

gna. p̄mittere debuit boīes a dyabolo ipugnari. Sunt & alse rōnes q̄ p̄t de hoc ip̄so reddi. ad p̄ns tñ ille sufficiat. **Ad illud** aut qd̄ p̄lo obf̄ in p̄ius de pietate p̄fna. dñm q̄ & si de⁹ ut pater p̄s. est tñ iudex equus. & ideo sic decebat deū erga boīes pietatē paternā ostendere. vt̄ tñ nō amitteret oīm p̄tatis iudicia ric. & ideo q̄cqd̄ de boīe p̄nosset. sustinere debuit ip̄m ab aduer satio ip̄cti tentatōis v̄tulo. **Ad illud** qd̄ obf̄ de bonitate p̄la tōnis. dñm q̄ p̄latus d; ouē a mo: su lupi eripere. siue q; ad b t̄ q̄ ex lege cbaritatis. siue q; ex malo nescit eligere bonū. & ideo nō p̄t clicere bonū malōis v̄tutatis. v̄tūq; boī oppo sitū reperit in deo si q̄s attēdat. & ideo illa ratio nō cogit in p̄ posito. **Ad illud** qd̄ obf̄ de rectitudine iudicis. dñm q̄ & 17. si dyabol⁹ fortior & astutior esset q̄ bō. in pugna tñ tentatōis nō erat fortior. imo multo debilio. siue ex ḡiali lege tentatōis qua nemo vincitur nisi volens. siue ex fidelitate dei qui non p̄ mittit aliq̄e tentari supra id qd̄ possit. imo facit eū tētatōe p̄ueniū. & ideo impulsus tētatōis p̄marie. cū fieret & seru uata dei fidelitate. & tētatōis lege nō fuit p̄ ordine p̄tatis iudiciarie. **Ad illud** qd̄ obf̄ de fortitudine armati custodiē tis. dñm q̄ & si deus boīem fortiter custodiret. nō tñ custodiret bat impitū siue inuoluntariū. q; nō acceptat deus seruitiū coa ctum sed liberale & volūtariū. & ideo si homo cum deo stare vo luisset. null⁹ violēter de manu dei eū auferre potuisset. sed q; ipse ab ei⁹ custodia se subtrahit. ideo de⁹ suā ei custodiā denes gant. & ex hoc aduersari⁹ eū inuasit. imo non ex defectu dei cu stodiētis. sed ex ingratitude hominis custoditi.

Questio. iij. Utrū tētatōis spulio desiderari de beat a viro iusto. Et q̄ sit v̄t. Jac. j. **De gaudiū** existimate fratres cū in varias tētatōes inciditis **Si** tētatō cū p̄ns est. est materia gaudēti. cū abns est v̄t q̄ debeat affectuose desiderari. **Itē** in p̄s. p̄ba. me do. & ten. **Beata** ala petebat & recte. sed nihil d; bō a deo petere nisi qd̄ d; desiderare. q̄ r̄c. **Itē** hoc v̄t rōne. **De** em̄ illud qd̄ facit ad v̄tutis exercitacionem est appetendū. s; tētatō est b̄mōi v̄t. **Bregou.** sc̄t̄s v̄r se tentari post v̄tutes desiderat. ne ex p̄sidentia v̄tutū corpescat. **Si** igitur tētatō v̄tutes exercitat. p̄s. r̄c. **Itē** omne illud qd̄ facit ad gratie promotio nē est appetendū. sed tētatō est b̄mōi. **Unde.** j. **Loy.** & faciet cū tētatōe p̄ueniū r̄c. si igitur tētatō p̄mouet ad bo nūm. v̄t q̄ ad ipsam anbelare debeat desiderū iustorū. **Itē** omne illud qd̄ est opus & effectus diuine acceptationis est ap petendū. sed tētatō est b̄mōi. **Uñ** Thob. v̄tūmo. q; acceptus deo cras necesse erat r̄c. **Itē** omne illud p̄ qd̄ p̄uenit ad meritorū consummationē est appetendū. sed tētatō est b̄mōi. **Quod** p̄s. q; nulla est maior tētatō q̄ illa que est p̄ flagella. tribulatio aut̄ patientiā operatur. patientiā vero opus p̄fectum habet. ergo v̄t q̄ quicumq; vult esse p̄fectus. appetere d; tētatōis impulsū. **Uñ** Sed cōtra. nihil ē desiderandū cui⁹ cōtrariū est cnotinue appetendū. sed oēs v̄ri iusti illā p̄titionē dñt facere. Et ne nos indu. in ten. ergo nullus d; appe tere tentari. **Itē** nihil est appetendū qd̄ diligēter est p̄cauē dum. sed tētatō diligēter est p̄cauenda sicut dominus monet. **Matth.** xxvj. **Vigilate** & orate. ne int̄e. in tenta. q̄ r̄c. **Itē** nihil est appetendū cui nō debeat se bō offerre sp̄tē. sed tētatōis nō d; se homo sp̄tē offerre sicut dicit sup̄ illud **Matth.** iij. **Ductus** est **Jesus** r̄c. **Uñ** ductū esse **Jesus** p̄me morat. vt̄ nos instruat. q̄ non sp̄tē oporteat in tētatōe inū lire. **Itē** nihil appetendū est qd̄ nostre salutis. aduersariū optat sed dyabolus desiderat nos tentare. ergo videtur q̄ nul lus debeat tētatōe appetere. **Uñ** ad p̄dictā q̄dōnē via du plicī r̄ndert p̄t. & v̄t r̄q; satis probabiliter. **Uno** modo sic. vt dicamus q̄ cū triplex sit tētatō siue a triplici p̄ncipio. **Una** sc; a deo. alia a dyabolo. alia a carne. **Prima** tētatō simplis citer appetenda est. q; deus non tentat nos nisi ad bonum. **Al tera** vero tētatō que sc; est a carne simpliter fugienda est. q; illa non potest esse absq; peccato. sicut supra dicit magister d; . **xxj.** **Tertia** vero q̄ est a dyabolo. aliquibus fugienda est. aliq; bus appetenda est. **His** em̄ qui v̄tute fortes sunt. nec de faci li in tētatōnem induci possunt. & si tentantur. appetibile est tentari ad sue v̄tutis exercitium & cumulum meritorū. infir mis vero minime. q; timere possunt ne ex ip̄so impulsu in tēta tōnem inducantur. quos omnes debēt refugere. nam & si tēta ri malum non sit. in tētatōnem tñ induci semper malum est.

qz hoc est a tentatioe supari. Et hoc est qd dicit Aug. xliij. de ci ui. dei. si cut se bz firmitas z infirmitas electoz. sic metuunt cu piumqz tctari. Et fm hac distinctione ad rones ad vtraqz pre

20 **¶** Alius mod' dicendi est q' dupl' est loq' de tctatioe. Aut sub ppria rone. z sic tctando est impulsus ad illicitu' fm q' de ea fit sermo in pposito. loqmur em' hic de tctatioe dyaboli q' fit p ma li' culpe suggestione. q' dyabol' boiem ad mal' nitit incuruas re. no de tctatioe dei q' fit p flagellatione. q' de' vult illos q' acceptat approbare. z pbatosondere. hac igit tctatione fm se p'siderata null' dz appetit. imo abbozet r' fugere marie co' siderado sine. Ali' em' est p'siderare tctatione put e materia. ex erecde virtutis. z sic a vris iustis desiderari pot' ab eis potissi me q' in cbaritate seruier a deo q' ignis deuotiois iploz plusin flama' ex p'ria cotrarij q' extingua'. Ab eis aut' q'sunt modis ce cbaritatis no sic desiderari dz. Et est ex'plu'. qz ventus p'er flans fornace magis z magis accedit. s' candela extinguit. z tctationis impulsus z si q'ru' in se est refugiendus sit ab oibus z ab infirmitis potissime sicut rones ad scdam pre inducte ostens diunt in q'ru' t' est virtutis exerecde materia a vris seruicib' z pfectis appeti pot' sicut onduint rones q' ad prima' pre indus cunt. Illud t' genus tctatiois potissime appetit vri iusti qd est in flagelloz p'pessioe. sicut passus est Job z Tobias. sicut etia' passi sunt martyres ab impijs z elo dyabolico excitatis. z ad hoc ostendendum procedunt ratiões q' ad prima' partem ins ducuntur. ideo concedende sunt.

Consequenter q'rum ad secundum ppo situm queritur de cognitione primozum parentum. z incidit hic questio. circa tria. Primo enim querendum est de cog nitione primozu' parentu' q'ru' ad prose crum. Seco q'rendu' est q'ru' ad defectu' Tertio querit' de ipsa cognitione q'ru' ad cõplementum z statum.

Questio. i.

Utrū si homo stetit in cognitione profe cisset p' tpm interualla. z q' no' v' p'io p verbu' Hug. in li. de sacra. Rerū oim' q' cu' boie z ppter boiem facte sunt pfecta cognitione boiem accepisse nullidubiu' esse dz. si ergo statim pfecta cognitione habuit. g' vterius p'ficere non potuit. **¶** Itē hoc ipm ondit' rone qua' facit ipse Hugo. no mē debite impositū est nature rei expressiuū. null' igit pot' res oēs noiare nisi is q' oīs rerū plenā bz cognitione. s' adā oibus noia imposuit. nec illis reb' alia sunt aliqū pfectioza noia im ponēda v' igitur q' adā pfecte cognouerit oia creata. ergo in cognitione no' pfectisset si in statu sue cognitionis pmanisset. **¶** Itē nullus bñ regit z gubernat ea quozuz naturas ignozat sed oia fuerūt cõmissa regimini z gubernationi Ade fm q' d' in Beñ. z in ps. Oia subie. sub pedibus eius zc. A sui igit' con ditione primaria habuit pum' homo rerū cognitione. ergo no' profecisset ad illā p disciplinā p tēpoz interualla. **¶** Itē q'qd

21 homo ad didicit. ad didicit mediate via sensus. mēozie. z experie tie didicisset p interiora z exteriora ad pfectione venisset. sed talis ordo non congruit nature institute. z bñ ordinate. s' so lum lapsu' eū oi creature p'fesset. v' ergo q' nihil sensibiliū in sta tu illo didicisset. **¶** S' contra. Adam in statu illo p interualla tpm p'fecisset ad grā. alioquin p'ior' esset cõditio sua q' nra. cum nos multiplicado merita. crescām' in grā. ergo pari rone p interualla tpm profecisset in rerū noticia. **¶** Itē aut adā scie bat q' ventura erant aut non sciebat. Si sic ergo p'feciuit lapsus suū z quid ex illo posteris suis esset cueturū. qd plane apparer esse falsum. Si futura no' cognoscebat. z rerū nature variatur in tpe. ergo multa incipiebat cognoscere fm tēpozum variatio nē. ergo profecisset in cognitione. **¶** Itē nec adā oia viderat negoia audierat. esto igitur q' videret aliquā rē qua' p' no' v' didicet. cum videre sit cognoscere sicut intelligere. v' q' sicut ne cessario sequit' q' incepit intelligere. incepit cognoscere. similit ter si incepit videre. incepit cognoscere. si ergo multa sensibilia vidisset q' prius non viderat. v' idē q' multa didicisset sensibilia p tēpozum interualla. **¶** Itē si bō stetit. aut vnus homo sciret voluntate z cognitionem alterius aut non. Si sic. g' frus tra egeret sermo. Si non ergo cū posset ab alio edoceri. v'

22 q' in statu innocētie multa addiscere potuisset. **¶** Rñ. q' d' p' d'is

crozum int elligētiām est notanduz q' profectus sciētie tripl'et via pot' considerari. vel a parte scibiliū. vel a parte modozuz cognoscēdi. vel a parte maioris habilitationis in cognoscēdo. Seco p'imum modum loquēdo intelligēdum est q' qdā sunt res q' fiunt cursu naturali. qdā q' cursu miraculi. vel mirabil' li qdā q' fiunt volunta rio cursu fm q' determinat' Ansel. In earum igit' rerum cognitioe q' quidē cursu naturali fiunt no' p fecisset Adam q'ru' ad noui habitus acquisitione. Recepit em' sicut dicit Hugo z mag' in littera ab exordio omnium rerum plenam noticiam. z hoc etiam ostēdunt rationes q' ad prima' partē inducunt proficere tamē potuisset q'ru' ad alium modū cognoscēdi. z q'rum ad maiorē habitum sciēdi. Quantum ad alium modum etiam proficere poterat. qz qd nouerat simplici noticia. cognoscere poterat experientia z qd nouerat intellectum cognoscere poterat z sensu. Proficere etiam poterat q'rum ad maiorē habilitatione. qz ex frequēti consideratione eozuz q' no uerat. prom p'ior' fuisset z paratior' ad iudicandum de b'iorib' quarum habebat cognitione p habitū innatum. Et si em' p' mus homo non haberet tarditate bebetudinis p oggruatiō nē cozpozio mortalis. habebat tñ spiritus eius quandaz mino rē velocitate p vegetatione cozpozis asalis. z sic in cognitione rerum naturalium Adam quodammodo profecisset. quodam modo minime si stetit. In earū vero rerū cognitione q' fiunt cursu voluntario z mirabili siue supnaturali simpl' proficere potuisset. non solū q'rum ad modū cognoscēdi. s' etiam in acq' rēdo nouaz cognitione. Nec mirū. qz ad hoc q' cognosceret di uina mysteria indigebat supna illustratione. ad hoc vero q' cognosceret secreta alterius indigebat ipi' detectione. nec talis profectus statui innocētie derogabat. euz etia' beati angeli in cognitione diuinoz mysterioz z humanoz secretoz proficiat' ppter qd dicit Ephe. iij. Ut innotescat principib' z potestari bus p ecclesiā multiformis dei sapia. Et sic p' r'isio ad propo sitam q'stionē. Nam rationes ad prima' partē inducte pcedit de cognitione reruz naturalium. z sic intelligit Hugo. suo em' rebus noia imposuit adam. z illarū rerū cura sibi cõmissa fuit. Ultima tñ ratio de pfectione ab interiori z exteriori no' cogit. qz sicut dicit Aug. in. vi. muliere. obiectū exteri' no' agit in alia nec ipsam p'ficet. sed ipsa aia seipsam mouet occasione ab exte riori accepta. z informando seipsam magis agit in obiectū q' agatur ab ipso. z hoc fuit in Adā multiformis z nobilit' q' sit post lapsum. Tñ illa ratio cogit q' adā no' potuisset respectu eozum q' cognoscebat nouum modū cognitionis acquirere. nec p cedētes rationes hoc astruunt q' adā non posset magis habili tari in cognoscendo p frequentiam in considerando.

¶ Rationes autem que ad partem oppositam inducuntur on dunt q' adam si stetit proficere potuisset in cognitione respe ctu eozum q' sunt voluntaria z mirabilia. De alijs autez. s'z de his que naturaliter fiunt non concludunt q' adam acquisiuis set cognitione nouā. vnde illa prima ratio de cõparatione gra tie ad sciētiām non valet. qz pfectio gratie non tantū est ex do no. sed etiam ex merito pfectio. autē cognitionis in adam erat ex dono. z si stetit non solū in ipso. s' etiam in post'ris no' in doctē creditur a pluribus similiter fuisse saltē q'rum ad babi tum. z hoc dico propter cam infantie. Ad alia satisfacta est re sponso per iam dicta.

De cognitione primoz parētum q'rum z ad defectū. z hoc est q'rere vtrū si stetit in statu innocētie aliquando decipi possent. Et q' sic videt' Beñ. iij. dixit mulier. serpens seduxit me. S'z constat q' mulier non consensit nisi qz estimauit esse verum qd serpens dixit. s' an te consensum non peccauit. ergo anteq' peccaret decepta fuit. **¶** Itē Aug. sup Beñ. ad 11am. z habetur. s. xxij. di. Credidit adam vtrūqz fieri posse. vt z vrozū modē gereret. z p penitentiā veniam haberet. s'z constat q' illud fuit falsus z hoc credi didit anteq' peccaret. qz aliter non peccasset. ergo zc. **¶** Itē mag' su pia dist. xxj. loquēs de muliere z serpēte dicit. q' mulier non bozuit serpētem. quia cum no uerit esse crea tum. etiam officium loquēdi a deo accepisse putauit. sed p'bat hoc falsum fuisse qd putauit. ergo zc. **¶** Itē hoc videtur ratio ne. si adam stetit dormiuisset vtrūq' z habuisset alias opatio nes naturales. ergo euz somnū sit ex naturali motu sumo sita tum z fantasmatum circa organum fantasie Adam somniasset sed in somnio similitudo rei accipitur pro veritate. z vbi cūqz hoc est

hoc est sibi est deceptio. ergo etc. **¶** Itē naturale est qd qd vñ
vñ sub angulo. et quāto a remotiori aliqd videt tanto minores
generat spēm et vñ sub angulo acutiori. ergo ita parvus videre
tur sol ipi ade sicut et nobis. ergo sicut decipit sensus nos in
iudicādo de quantitate solis. ita vñ qd decipere sensus Ade.
¶ Itē ponatur qd aliquis homo peccasset Adam ignorante et
assereret ei falsum. aut adam sciret ipm dicere falsum aut non
Si sic tunc sciret occulta cordis alterius: pone em̄ qd ipse loq̄
tur ei de secretis cordis sui. qd nosse in alio est propriū soli dei.
Si nesciret esse falsum. ergo nesciret ipm esse mendacem. ergo
crederet ipm veracē esse. aut male iudicaret de illo. Sed si cre
deret ipsam esse veracē. crederet ipsum dicere verum. ergo ne
cessario deciperetur. Sed cōtra. Aug. vera pro falsis appo ba
re non est natura hoīs instituti. sed pena dānati. sed cū qd des
cipitur approbat verū pro falso vel econverso. ergo nunq̄ hoc
fuisse in homine si perstitisset in statu innocentie.
¶ Itē Aug. in Ench. xvij. c. Ipse p seipm error est. aut magn⁹
in re magna. aut parvus in re parua. in semp est malum et vbi
cunq̄ est deceptio ibi est error: aliquis vel magnus vel parvus
ergo non pōt esse in aliquo quin in eo sit malus. sed in adā in
statu innocentie nec est malum culpe nec malus pene. ergo etc.
¶ Itē Aug. in Ench. c. xvj. Hic boīes fallunt atq̄ fallunt. mi
serioresq̄ sunt cū mentido fallunt. q̄ cū mētentibus credens
do fallunt. ergo vñ qd vtrōbif sit miseria. lz maior in fallēdo. er
go si in statu innocentie nō erat miseria. vñ etc. **¶** Itē in statu in
nocentie nihil homo pateret vel ageret cōtra naturā. sed dece
ptio est cōtra appetitū nat ure rōnalis. vñ Aug. in Ench. xvj.
ca. vñ adco tñ rōnalis creatura refugit falsitatē. et q̄tuz pōt
deusit erroē. vt falli nolit. etiā q̄cunq̄ amat fallere. Adā igit
hoc naturaliter recusabat. q̄ in statu innocentie decipi nō pore
rat. **¶** Itē in adam oēs vires inferiores subiecte erant volūta
ti. alioquin rectus ordo nō seruaret in boīe in statu innocentie.
ergo si homo nolebat decipi. nec assentire falso. videt qd nunq̄
in ratione eius fuisset deceptio vel ad falsum inclinationē q̄ dū
pmanisset in statu illo primo. **¶** Itē maioris indignitatis est
falli in aīa q̄ pati in corpore. vnde decuit xpm assumere passio
nē in corpe nō deceptionē in mente. sed si adam stetit. nulla
fuisset in eo corporalīs passio. ergo nulla fuisset in eo deceptio
¶ Itē ad p̄dictā q̄nē de facili pōt rñderi. rationes etiā poss
sent dissolui quadā facili distinctione. Posset em̄ sic dici qd de
ceptio q̄dam est circa scibilia. q̄daz vero circa opinabilia. Sei
bilta aut dico illa q̄ certa ratione cōprehēdi possunt. sicut sunt
illa de quibus sunt sciētie liberales. Opinabilia vero illa voco
q̄ non habēt cognosci nisi p̄ quandam coniecturam. sicut secre
ta aliene consciētie. et futura contingētia q̄ fiunt casu vel foru
na vel voluntate libera. In primis aut adam falli nō poterat
qd oīm cognitionē habebat. In scōis vero dupliciter cōtingit
aliquē falli. aut ita qd adberet firma crudelitāte. aut qd adber
ret qualicunq̄ estimatiōe. Et prima deceptio vocat error: p̄
p̄. et bec in primo boīe stante non fuisset. Scōda vero pōt dici
opinatio in qua est acceptio vnius partis sine pleno assensu cre
dulitatis. et bec pōt dici q̄dam estimatiō falsa. et bec fuisset in
adam absq̄ culpa et pena. maxime cū ex hac estimatiōe nec in
cideret p̄ctm. nec incurreret damnu. et fm̄ hāc distinctionē dif
folui possunt rōnes ad vtrāq̄ partē inducte. Nam rōnes oñdē
res qd in adā potuit esse deceptio fere oēs p̄cedūt de deceptōe
fm̄ qd d̄ qualiscunq̄ estimatiō. **¶** Rōnes vero ad oppositū p̄ce
dunt fm̄ qd deceptio dicit firmā credulitatē. vt nō solū q̄s decip
piatur putādo falsum esse verū. sed etiam approbando falsum
esse verū. vel econverso. et talis est deceptio q̄ est error. Sed li
cet hoc qd nunc dictum est satis probabile videatur. non tamē
plene satisfaciunt rationi. nec concordat verbis Aug. in Ench. c.
xvj. Sit em̄. Lū nihil aliud sit errare q̄ verū putare qd falsum
est. et falsum qd verū est. vel certū b̄c pro incerto. incertū pro
certo siue falsum sit siue verū. idē tam sit in aīo deforme atq̄
indecēs q̄ pulchriū atq̄ decorē esse sentimus. vel in loquēdo si
ue in asserēdo vel in assentiēdo est. est. nō. non. Et profecto ob
hoc ipm vita ista misera est qua viuimus qd ei nōnunq̄ vt nō cō
mittat error: est necessari⁹. Ex hoc vero colligit qd Aug. vocat
erroē gñaliter oēm deceptiōē. et illū dicit indecorū et indecēs
tem. et ad vitā miserā p̄tinere. Et in libro de vtilitate credēdi
expresse dicit qd nullus error absq̄ vicio esse pōt. Ideo dōz est
q̄ et si in statu innocentie fuisset in boīe alicui⁹ nesciētie imperfe

ctio sicut osium fuit supra dist in. pro rima p̄cedēt. nō tñ in eo
fuisset deceptio. **¶** Deceptio em̄ vltra nesciētiam addit iudicij
obliquationē. bec non fuisset in adam in statu innocentie. sicut
nec in eo fuisset passio corporalīs. **¶** Et hoc pōt itelligi sic. sicut
em̄ dupl̄ contingit aliq̄ pati. aut passione intrinseca. aut ab
extrinseco illata. sic cōtingit aliq̄ dupl̄ decipi. aut qd ipse se
ipsum paralogizet. aut paralogizetur ab alio. neutriū aut boīū
in adam fuisset. Sicut em̄ nulla fuisset in eo passio intrinseca.
qz virtus ase regitiua p̄fecte suo corpori p̄sidebat et ipm cōser
uare poterat. sic nulla fuisset deceptio veniēs ab extrinseco. qz
iudiciū rōnis oibus potētis sensitiuis p̄sidebat. nec ipse in cō
tribarium rationi mouebatur. sed potius ab eo sufficienter diris
gebatur. quēadmodum etiā pati nō poterat passione illata. si
ue qz nullus in tpe illo esset qui inferrer. siue quia si adesset. d̄
vina virtus et cū protegeret sicut supra det̄minatū est. sic etiā
in statu illo nemo esset qui boīem circumueniret aut paralogi
zaret. Nam vnusquisq̄ loqueretur veritatē cum proximo suo.
aut si esset diuine inspirationis reuelatio. siue p̄ se. siue p̄ ange
lum succurreret ne falleretur. sicut virtus succurrebat ne lede
retur. et sic adā stante nulla fuisset in eo deceptio nec ab intrin
seco nec ab extrinseco. vñ rōnes q̄ hoc probant cōcedēde sunt.
¶ Ad illud aut qd obf de seductiōe mulieris et etiā viri. dupl̄
pōt rñderi. Uno mō sic qd illa seductio fuit falsa credulitas. et si
p̄cessit p̄ctm inobediētē et ambitiois secutū tñ fuit peccatū p̄
sumptionis. merito cuius exccatus est oculus rōnis vt falsuz
estimaret esse verū. Statim em̄ mulier audita prolatiōe serpe
tis de seipsa p̄sumpsit. et similiter vir audita suggestiōe mulie
ris. et ideo mulier existimauit p̄ comestiōē assequi posse exel
lentia et vir de transgressiōe mandati inuenire veniā. Tñ de
ceptio siue erro: secutus fuit peccatum elationis in vtroq̄. lz
plus in muliere. Aliter potest dici qd duplex est iudicium.
¶ Quoddam est speculatiōis. et illud nō est pars li. arb. nec in
eo cōsistit peccatū. et huius iudicij error: post p̄ctm est. nō ante.
Est et aliud iudiciū in agendis et in his q̄ spectant ad veritatē
vite. et illud iudiciū est li. ar. et hoc nunq̄ est sine volūtate. et hu
ius iudicij error: bñ pōt esse culpe. vel p̄sumptionis. vel in fide
litatis vel alicuius alteri⁹. **¶** Et bec fuit deceptio qua mulier
primo decepta fuit et ipse adā et in ista deceptiōe nō pmanit
statu innocentie. imo cecidit. et p̄ hoc p̄ rñsio ad duas autozita
tes p̄io inductas. **¶** Ad illud qd tertio obf de autozitate ma
gistri. qd mulier putauit serpentē habere vsu loquēdi. dōz qd
ante intelligit qd talis putatio fuit in muliere post p̄ctm. aut si
ante fuerit. nō putauit qd hoc officij haberet determinate. vir
tute sibi naturaliter data. sed aliqua latente virtute p̄mittēre
diuina prouidētia q̄ oēs res gubernabat sicut creauerat.
¶ Nec mirū si nō expanit qz nondū erat in ipsa muliere passio
timoris. vñ mulier aspiciēdo serpentē falsum pro vero non ap
probauit. sed aliqua ibi virtutē latentē ignorauit. **¶** Ad illud
qd obf de somnio. dōm qd in statu innocentie nō fuisset somnus
ex p̄p̄sione fantasmatū ad modū p̄turiētis. sicut dicit Eccl.
xxxij. Hoc em̄ venit. qz vires inferiores nō sunt subiecte rōni
et corpus non obedit spiritui. sed si fuisset. hoc esset. qz ab altris
simo mitteret aliqua v̄sitiō in qua homo non deciperet im
mo potius illustrar et. **¶** Preterea esto qd esset ibi somniū. nō ser
quitur qd esset propter hoc ibi deceptio. deceptio em̄ respicit
rationis vsu in somnis aut rationis vsus nō esset. aut si esset
purgaret potius deceptiōē fantasie q̄ ei consentiret potius
em̄ diceret ratio in somnijs boī somniantī. tu somnias. qd dice
ret qd videsset veritas. **¶** Ad illud qd obf de visu. dōm qd nul
la esset deceptio. qz bene nosceret Adam qd res a remotiori ap
peret esse minor. et ideo non iudicaret fm̄ apparentiā oculi im̄
sed pensata distantia mediij. et ideo nō falleret. sed haberet ius
diciū rectum. **¶** Ad vltimū tam p̄ rñsio ex p̄dictis. quia vel
adam manifesto signo deprehenderet istum peccasse. qd satis
videretur probabile. cum magna valde transmutatio facta fue
rit in natura Ade p̄ cōmissionē culpe. et tunc nō crederet ei nec
discederet. nisi quatenus als videret sibi credēduz fore. Aut
si non deprehēderet eū peccatōē. vbi sua nō sufficeret cautela
succurreret diuine prouidētie cura diligētissima. q̄ nec p̄missi
set eum ledi. nec permisisset falli. si voluisset eius impijs obtēs
perāter subijci.

Questio. iij. Querit q̄tū ad cognitōis Ade p̄ple
+ mētū et statū. et est qd vtr̄ adā deū. co S
un q

gnouert i statu innocētie eo gñe cognitōis quo expectam? deū
 cognoscē i statu glie. Et q sic vī mgt̄ r̄ hug. de scō victo. i li.
 de sacra. Lognouit bō creatorē suū. nō ea cognitōe q̄ mō a cre
 dētib? absens. fide credif. s; ea q̄ tūc p pñtia p̄tēplatiōis sciētī
 manifesti? cernebat. sed manifeste deū cernere hoc est vīsiōis
 brē. ḡ r̄. **¶** Itē mgt̄. iij. li. di. j. ca. Triplici autē de cā r̄. bō q̄
 añ pctm̄ sine medio deū videbat r̄. sed vidēdē deū sine medio
 hoc est videre faciē ad faciē. r̄ bec est vīsiō glie. ergo r̄. **¶** Itē
 Ero. xxiiij. loquebat dñs ad moy. faciē ad faciē sicut loq̄ solet
 bō ad amicū suū. sed multo excellētiōr fuit stat? nature institu
 te q̄ lapsē. si ergo sine medio videbat de? a moyse. multo fort?
 ab hoīe in statu nature institute. Si tu dicas hoc fuisse in sub
 iecta creatura. obf̄ qd̄ dicit? Numc. xij. palā r̄ non p̄ figuras r̄
 enigmata deū videt. **¶** Itē bocipm̄ oñdif r̄ōc. sicut volūt̄ scri
 eōiter. Adā nō solū fuit cōstitut? in paradiso corpali. verū etiā
 in paradiso spūali q̄tū ad delitias mentis. fruebat em̄ deo s; s;
 cur dicit Dam. r̄ Aug. r̄ hoc etiā de se planū est. bō em̄ i rpe na
 ture institute ipm̄ deū in se r̄ immediate amabat. ergo si ita faci
 lis est intellect? ad cognoscendū sicut affect? ad amandū p̄ na
 turā. vī q̄ sicut deū in seipso amabat ita etiā r̄ in seipso videbat
¶ Itē oīs aīa recta desiderat videre deū. ergo Adā hoc de s; de s;
 derabat aut igit̄ desiderū ei? nō implebat. r̄ ita iā affligebat
 qd̄ nō est cōueniēs. aut aliquo modo deū videbat. sed nō vide
 bat vīsiōe imaginaria nec corpali. ergo intellectuati. s; bec est
 vīsiō qua vī deus in sua essentia. ergo r̄. **¶** Itē mente buma
 na nihil deo propinquius eū est ab oī pctō imunis. sed mens
 ade in statu nature icorrupte nō habebat aliquā pcti maliciā
 nec oculus habebat aliquā obscuritatem. ergo vī q̄ in ip̄
 deū immediate aspectū suū figere poterat. r̄ bec est vīsiō quā ex
 pectamus in glia vīdeam? ipsam dei substātiā. ergo. **¶** Itē
 34 q̄ i glia nō alr̄ videat q̄ videbat ab Adā oñdif. aut em̄ i glia
 vī deus immediate. aut mediate. Si mediate. s; sic poterat vide
 ri ab adā in via. Si immediate. oñdif hoc esse falsum p̄suasione
 sumpta ex triplici medio. quaz prima est q̄ cognoscēs sup̄ co
 gnoscibile d; habere potentā q̄tū ad illud p̄ qd̄ cognoscit. sed
 intellect? creatus nō pōt sup̄ ipsam lucē increatā in se quantū
 eūq; eleuet p̄ ḡram siue p̄ glām. q; illa semp̄ in infinitū exce
 dit. ergo ip̄ossibile est q̄ intellect? ip̄as lucē increatā videat i
 seip̄sa. Qd̄ si tu dicas rationē istā nō cogere. q; potētia cognis
 tiua plus est in suscipiēdo q̄ in agēdo. Qñdif bocipm̄ scōda p̄
 suasiōe. q; cognoscētis ad cognoscibile d; esse p̄positio. marie
 in ea cognitōe in qua est magna delectatio. si ergo illi summe
 lucis respectu intellect? nostri est excessus improporionabi
 lis. r̄ tantus vt̄ p̄ nihil additū possit ei proportionari noster in
 tellectus quin semp̄ excedat in in finitū. videt q̄ nunq̄ in son
 te lucis intellect? noster possit. contēplari deū. **¶** Qd̄ si tu dis
 cas q̄ nō requirit̄ ibi proportio quantitatis. sed solū cōformita
 tis oñditur hoc idē p̄suasione tertia. si em̄ in gloria deus vide
 tur in seipso r̄ absq; oī medio cū ip̄se in se nullā habeat diuersi
 tatē. oīno videt̄ ab oibus vniformiter. q; si cōstat esse in glia
 dñas p̄mōz non videt̄ q̄ absq; oī medio deus a glōrificas
 ta aīa videat. si igit̄ videtur p̄ mediū. r̄ sic videbat ab adā. res
 stat ergo q̄ adam eo gñe cognitōis cognouit quo cognitare
 sunt ale beate. **¶** Sed cōtra Exod. xxiiij. Non videbit me ho
 mo r̄ viuet. constat q̄ hoc nō intelligitur de vita spūali. sed de
 vita animalī. si igitur adam in statu innocētie vita aīali viue
 bat. ergo deus videre non poterat. **¶** Itē Job. i. Deum nemo
 vidit vnq̄ nisi vnigenitus r̄. si ergo nullus vnq̄ vidit deus añ
 aduentum xp̄i ergo nec adam. **¶** Itē sup̄ illud Esa. vi. Vidi
 dñm sedentem r̄. Breg. Quantūcumq; mens in contēplatio
 ne profecerit. semper qd̄ infra deum est videt. ergo videtur q̄
 cum aliq̄ homines perueniant ad eminentiam gratie que fuit
 in adam. r̄ nullus in presenti per actum contēplationis deus
 videat. ergo nondum habebat illam vīsiōem quam expectat
 anima sancta. **¶** Itē vīsiō dei est tota merces. ergo qui vīsiō
 nem dei habet. plenam habet mercedē. r̄ qui hoc habet. habet
 plenam glōriam. r̄ nullus talis pōt cadere. si igitur Adā cō
 cidit. ergo deum in seipso non vidit. **¶** Itē lux increata p̄fecta
 delectatione delectabat aspicientes. ergo si Adā illam sum
 mam lucē asperisset. perfecte in ea delectatus fuisset. ergo nū
 q̄ ab eo auerti cōsensisset. **¶** Itē status vic r̄ status patrie de
 bent esse distincti. ergo pari rōne contēplatio vic r̄ contēplatio
 patrie. sed Adā erat viator. ergo non erat comprehensōr.

ergo non eo gñe vīsiōis videbat quo videre expectamus i pa
 tria. **¶** Respondeo ad predictōrum intelligentiaz est notandū
 q̄ communiter omnes ponunt cognitōem quam habebat Adā
 de deo mediam inter cognitōem que est in statu miserie r̄ cog
 nitōem que est in statu glōrie. sed in modo ponēdi plurima
 est differentia. Quidam namq; immitentes auctoritatibus mas
 le intellectis r̄ rationibus sophisticis dixerunt deum nunq̄ i
 mediate videri nec in via nec in patria. Dicit em̄ L. r̄ ylo. **¶** Itē
 qui deus est non solum propete. sed nec etiam angeli vident.
 Et alie reperiuntur auctoritates consimiles quas male intelli
 gentes r̄ putantes hoc dictum esse q̄ deus. immediate videri
 non possit propter improporionabilitatem lucis increate ad
 oculum mentis create. dixerūt q̄ deus p̄ quasidā lucubratiōes
 videri habet. r̄ in statu vic. r̄ in statu innocētie videbit etiaz r̄
 in statu glōrie. r̄ in illis luminosis influentijs dixerunt deū in
 bis statibus videri magis clare r̄ minus clare s; q̄ de magis
 se oculo nro vult contēperare r̄ clariorib? theopbanjs ostēdere
¶ Sed ista positio heretica est r̄ reprobata. nec imcrito. quia
 r̄ contra rationem est. cuz anima quiescere perfecte non possit
 donec in se ipsa videat deum. Et contra sacram scripturā. nam
 j. L. o. ij. dicitur. Tunc cognoscām sicut r̄ cognitus s; s;. Et. j.
 Job. ij. Videbimus eum sicut est. Et bocipm̄ etiā immuere au
 toritates doctorum reperiuntur. quibus oibus adberendo es
 ro: iste reprobandus est. r̄ auctoritates si que videantur esse p̄
 ipso oēs exponende sunt. q; loquantur de cognitōe cōpēbe
 fionis qua dicitur aliquid cognosci totaliter. r̄ hac cognitōne
 deus sibi soli cognoscibilis est sicut in li. ij. patebit.
¶ Sed oīs autē modus descendi est q̄ deus a purgatis mēribus
 non solum in patria. sed etiā in statu innocētie. r̄ in statu vic.
 in seipso videri b; nec est dñā nisi in gradu qd̄ clari? r̄ p̄fecti?
 in statu glie videbit. r̄ min? p̄fecte in statu innocētie. r̄ minime
 in statu nature lapsē. Differentia autē istoz graduū venit ex b; q̄
 aīa in statu glie est oīno a sarcina corpis absoluta. aut oīno d; s;
 corpus spūale qd̄ nullo modo impeditur ipsam quin possit imo
 diate in deum tēdere r̄ fm̄ totum suum posse. in statu vero na
 ture lapsē. q; habet corpus corruptibile r̄ aīale impeditur r̄ ag
 granatur ex terrena in habitatione ne possit in ipsam lucē tēde
 re p̄fecte. in statu vero nature institute se habebat medio mo
 do. q; corpus ade r̄ si non esset subiectum necessitati motiēdi
 r̄ passibilitati. erat tamē indigēs alimonijs. r̄ oportebat aīam
 circa regimē r̄ vegetationē sui corporis aliquando occupari. r̄
 ideo nec adeo; excellēter intuebatur p̄muis homo deum sicut
 beati intueitur in glōria. nec adeo exilitur sicut viri sancti intue
 tur in pñti miseria. Hanc autē suaz positionē ex auctoritatibus
 August. eliciunt qui dicit in pluribus locis in lib. de trinita. q̄
 etiam in pñti vita notiorē potest homo habere deum q̄ fratē.
 r̄ hoc in lib. viij. r̄ alibi dicit q̄ a purgatissimis mēribus cernit
 tur. Docet etiam in. viij. lib. p̄ contitum veritatis r̄ bonitatis
 intueri deū. sed bec positio r̄ si nō sit adeo veritati aduersaria
 sicut prima. nihilominus tamē dicitis sanctorum non consonat
 Sicut em̄ dicit Dionysius i libro de mystica theolo. q̄ excellē
 tissimus modus contēplādi ē ignote accēdere. q; nec ip̄e moy
 ses valuit deum videre. r̄ ideo introductus dicitur fuisse in ca
 liginē. Unde Diony. vocat eos indoctos qui dicunt se nosse eū
 qui posuit tenebras latibulum suum. Et etiaz Bregotius dicit
 q̄ quantumcumq; mens in contēplatione profecerit non perue
 nit ad contitum dei. Et cōmuniter doctores in hoc cōcordāt
 intelligētes illud quod dicit apostolus q̄ q̄ diu sumus in hoc
 corpore. peregrinamur a dño r̄ p̄ fidē ambulamus non p̄ sp̄m̄
¶ Unde si que auctoritates illud dicere inueniantur q̄ deus in
 pñti ab homine videtur r̄ cernitur. non sunt intelligēde q̄
 videtur in sua essentia. s; q̄ in aliquo effectu inferiori cognoscit
 tur. sicut iam melius patebit nisi fortassis in bis qui rapituntur
 sicut credimus fuisse i paulo. qui spūalitate p̄uilegiū statū via
 torum supergrediuntur. nec ibi aliquid agunt. s; solum aguntur
 tur. Tertius autē modus dicēdi est q̄ in patria videbitur deus
 immediate r̄ plene quantum est ex parte vidētis. in statu vero
 miserie videat̄ mediate r̄ semiplene. in statu vero innocētie vi
 debatur medio modo. s; immediate r̄ semiplene. Semiplene
 in q̄. quia non receperat ad huc plenam remunerationē. imme
 diate autē quia nullas habebat vclaminis interpositionē. r̄ hoc
 vidētur sonare verba magistri Hugo. **¶** Certe tamē nec sic intel
 ligēdum est q̄ homo in statu innocētie videret deum in sua es
 sentia

sentia siue facie ad facie. Huic enim obuiant rationes et autori-
tates prius iducte. Et ideo est quartus modus dicendi ad hoc
quod reuera cognitio status innocentie media est inter cognitio-
nem status glorie. et status miserie. sicut etiam locus paradisi me-
dius est inter hanc vallē miserie et patriā celestē. et quēdamodū
paradisus terrestris plus se tenet cū terra quā cū celo. sic ad de-
cognitionē siue status innocentie plus cōformis est cognitioni stat-
us p̄senti quā futuri. Quā in solo statu glie videbit deus immediate et
suis sibi. ita quod nulla erit ibi obscuritas. in statu vero innocentie et
nature lapsę v̄ de mediāte speculo. s; differēter. quā in statu in-
nocentie videbat deus p̄ speculū clarū. nulla enim erat in aīa peccati
nebula. in statu vero miserie v̄ p̄ speculū obscuratū p̄ peccati p̄-
37 mi boīs et ideo nūc v̄ p̄ speculū et in enigmate. **¶** Enigma enim
38 sicut dicit Aug. in xiiij. de tri. est similitudo obscura. **¶** Quā nota
quod quadruplex est gen̄ cognoscēdi deū. v; p̄ fidē. p̄ cōtēplationē p̄
apparitionē. et p̄ apertā visionē. Et primū est gr̄e cōis. scōs est
gratie excellētis. tertiu gratie sp̄alīs. et quartū gr̄e p̄summan-
tis. Et sufficiētia istoz modoz ita colligif. oē enim qd cognoscif
cognoscif p̄ aliqd p̄is. si igit deus cognoscif. necesse est quod per
aliqd p̄is intellectui cognoscif. p̄is aut voco hoc fm̄ quod Aug.
vocat quod p̄is est intellectui ad vidēdū. Aut igit cognosco deū
p̄ hoc quod est p̄is mihi. aut p̄ hoc quod est p̄is ali; . Si p̄ hoc quod est p̄
sens ali;. sic est cognitio fidei. Quod enim deus sit trin̄ et vnus. hoc
ego credo dei filio quod hoc enarravit et p̄dicavit et sp̄siferō quod hoc
sp̄siferavit. Quod enim credimus debem̄ autoritati sicut dicit Aug.
de vilitate credēdi. Si aut cognosco deum p̄ hoc quod est p̄senti
mihi. hoc potest est tripliciter. Aut p̄ hoc quod est p̄senti mihi in
effectu p̄p̄tio. et tunc est cōtēplatio. que tanto est eminētior
quanto effectum diuine gratie magis sentit in se homo v̄ quā-
to etiam melius scit considerare deum in exterioribus creatu-
ris. Aut est p̄senti mihi in signo p̄p̄tio. et sic est apparitio sicut
cur apparuit deus Ab̄e in subiecta creatura que ipsum deum
figuravit. et sicut sp̄siferō apparuit in columba. Aut est p̄senti
deus in lumine suo et in seipso. et sic est cognitio qua videtur de-
in vultu suo siue facie ad facie. et sic est aperta visio quod tota dicit
merces oīm meritozum. Primū igitur et vltimū genus cogni-
tionis status innocentie non cōpetebat. Primū propter cog-
nitionē enigmatica. et propter hoc quod cognitio fidei v̄ plurimum
est ex auditu. fm̄ quod inuit ap̄lo. Vltimū vero ibi esse non potes-
rat propter summā p̄fectionē. ideo dei nō credebatur. s; pot̄? I
fm̄ p̄mittēbat. **¶** Quod duo. s. cōtēplatio et appetitō
v̄ r̄is status cōis esse poterunt. maxime cognitio cōtēplatio
quod in vtroq; statu est ibi tñ potissime vigeat. tñ p̄pter ale puri-
tate. tum etiā propter carnis et inferiorū virium subiectionem
quibus duobus v̄ plurimū aīa caret in statu nature lapsę. tñ
non potest ad illū gradum cōtēplationis attingere. Rationes
igitur monstrantes adam deum non cognouisse eo gr̄e cog-
nitionis quā expectamus in gloria sunt concedēde. ad eas autez
que ad oppositum adducuntur satis facile est respondere.
¶ Ad illas enim tres autoritates primo inductas sam p̄ r̄isio.
oēs enim intelliguntur de cōtēplationis cognitione. non p̄ re-
motionē cuiuscunq; medi; . sed p̄ remotionē velaminis et obscu-
39 ritatis. qualis est in his quod aliquo vicio peccati sunt infecti. **¶** Ad
illud aut quod obijcitur quod immediate deum amabat. dicendum quod
non est simile. Amor enim sicut vult Bern̄. multo plus se extēdit
quod visio. et sola enim estimacione sequitur aliquando dilectio. Et
ipse etiam dicit in li. de amore dei. quod vbi deficit intellectus ibi
40 proficit affectus. **¶** Et ratio huius est quod visio est solummodo rei
p̄senti. sed dilectio nō solummodo est rei p̄senti. sed etiam absen-
tis. **¶** Preterea. visio non dicit qualēcunq; modum cognoscēdi
sed modū cognoscēdi cōpletum. dilectio vero et p̄fecta pot̄ esse
et imperfecta. ideo quod siue immediata dei dilectio sit in via. non
tamen oportet quod visio siue cognitio immediata. **¶** Ad illud quod
41 obijcitur quod adam desiderabat deum videre et. dicendum quod ve-
rum est. sed sic desiderabat videre quod aliquā cognitionē habes-
bat in qua resiciebatur. et aliquam expectabat in remuneratio-
nem et p̄m̄sū. Et illā quam expectabat erat cognitio patrie. il-
lam vero quā habebat erat cōtēplatio vie quod erat visio p̄ specu-
42 lum. **¶** Et si tu quod vtrum erat visio intellectualis vel corpor-
43 ralis. Dicendum quod intellectualis. sed non ipsius diuine essentie
in se. sed alicuius gratie vel influentie. et illam in se p̄ experien-
tiam nosse et videre poterat. sicut sentit aīa sancta quā liquefcit
cum sponsus alloquitur eam. **¶** Ad illud quod obijcitur quod mens

humana in illo statu erat deo immediata. dicendum quod imme-
diata erat quod tū ad eē nature. quod nulla natura est casus for. quā-
tum vero ad statum non erat immediata. Ad vltiorē enim status
promouenda erat. tunc enim erat in similitudine gratie. sed per-
ducenda erat ad deiformitatem glorie in qua nō solus aspiceret
diuinum effectū. sed etiam ipsum vultum desideratum. **¶** Con-
do tñ nihilominus quod oculi aspectus in deum figi potest. ita quod
ad nihil aliud aspiciat. actamē non perspiciet vel videbit ip̄s
lucis claritatem. immo potius cieuabitur in caliginē. et ad hanc
cognitionē eleuabitur per oīm obliuionē sicut Dionys. dicit in
li. de mystica theo. et vocat cognitionē istam doctā ignorantīā
hęc enim est in qua mirabiliter inflāmatur affectio. sicut eis p̄-
qui aliquotiens consueverunt ad anagogicos eleuari excessus
hunc modum cognoscēdi arbitror: cuiuslibet viro iusto in via ista
esse querendum. quod si deus aliqd vltra faciet. hoc p̄uilegiū est
speciale non legis cōis. **¶** Ad illud quod queritur vtrum deus in
44 patria videatur p̄ medium an sine medio. r̄ndendum est quod vide-
re per medium hoc potest intelligi tripliciter. aut per mediu
disponens. aut per medium deferens. aut p̄ medium deducens
¶ Per medium disponēs recte et catholice ponitur deus in pa-
tria esse vidēdus. quia anima in patria mediante deiformitate
et influētia glorie disponē ad hoc. quod clarissime possit deum in
seipso videre. Deiformitas enim glorie sufficiēs est dispositio ad
hoc quod anima deum in se possit videre. **¶** Ad hoc enim quod videat
non oportet quod anima potens sit in deum agere. videre enim po-
tius est in suscipiēdo quod in agendo. maxime cum videtur lumē.
Nec oportet eam proportionari quantitatiue. sed quod ad in-
finitatē vt sit tanta quanta deus in virtute est. s; sufficit qualis-
tatiue quod ad similitudinē expressas. fm̄ cuius maiorē et mis-
norē p̄ participationē erit ordo in gradibus p̄m̄ozum in futura
gloria. Et sic p̄t quod si ponatur deus videri p̄ medium disponēs
45 p̄uisiones quod prius ponebantur dissoluuntur. et veritas expli-
catur. Per medium aut deferēs nullus potuit deum videri. cū
ipse sit immediatus rationali creature. Sed p̄ medium deducens
siue cōtēprensus posuerunt aliqui deum videri ne p̄-
cellētiam lucis obtunderetur acies intellectus. et potius deq;
ceretur quod iustificaretur. **¶** Hoc ponere sicut prius tactum fuit
non est sanum nec habet rationē. quod lumē illud potius est salua-
riū quod corruptiuum. v̄ excellētia illius. in nullo obest. sed po-
tius confert. et quod par et gaudium et lux illa superat oēm sensus
bomo totus ideo vndiq; completur. vt nihil aliud quod rat. s; po-
tius abso:beat ipsa nostra intelligentia ab eminētia lucis. sicut
et ipsa nostra affectio a torrēte voluptatis. et hoc supra dēter-
minatum fuit in primo libro distinctione prima de frustione.
¶ Nunc autē pro firmo tenēdum est quod et si adam deum in sua
46 substantia non videbat in statu innocentie. videbitur tamen in
gloria in sua substantia. nec licet huius cōtrariorum sentire et di-
cere. Nam hoc est vn̄ de decē articulis reprobatīs ab vniuersi-
tate magistrorū parisiens. tpe episcopi Builbel mi et donis
cancellarij. et fratris Alexandri de bales patrie et magistrī no-
stri qui vt euitetur subscripti sunt. **¶** Primus articulus est quod di-
47 quod diuina essentia vna sit in patre et filio et sp̄siferō. tñ vt in ra-
tione forme vna est in patre et filio. et non vna in his et sp̄siferō.
et tñ forma idē est quod essentia diuina. Tertius est quod sp̄siferō vt
amor vel nexus non procedit a filio sed tñ a patre. Quartus est
quod anime gloriificate non sunt in celo empyreo cum angelis. nec
corpora gloriificate erunt ibi. sed in solo aqueo vel cristallino
quod est supra firmamētus. Quintus est quod malus angelus in p̄-
mo instanti sue creationis fuit malus et nunq; fuit bonus. Sex-
tus est quod angelus in vno instanti potest esse in diuersis locis et
etiam vbiq; si voluerit. Septimus est quod multe sunt veritates
ab eterno quod non sunt deus. Octauus est quod primū nunc et crea-
tio passio nō est creator nec creatura. Nonus est quod quod habet me-
liora naturalia plus habebit de necessitate de gratia et gloria.
Decimus est quod malus angelus nunq; habuit vnde stare posset
nec etiam adam in statu innocentie. Hi oēs errores a predictis
personis prohibiti fuerunt et excommunicati. et propterea sunt tā
quod pestiferi euitandi.

Distinctio. xxiij. De adiutorio per quod bo-
scilicet de libero arbitrio quod ad alias potentias compa-
ratur.

Nunc diligenter inuestigari opz etc. Supra determi-
nauit magister de culpa p quam homo cecidit. in
bac parte determinat de auxilio p quod stare pos-
tuit. Et qm hoc auxilium sez lib. ar. habet tripliel
ter considerari. v3 in comparatione ad alias pote-

tias aie. r in se. r in copas
ratiõe ad pfectione gratie
ideo pars ista habet tres p-
tes. In prima determinat
de lib. ar. in comparatione
ad alias potentias. In ses-
cunda vero determinat de
ipso fm se. infra disti. xxv.
Jam vero ad propositum
redcamus. In tertia vero
determinat de ipso per cõ-
parationem ad gratiam. i
fra disti. xxvj. bec est gra-
tia operans r cooperans.

Distin.
xxiij.

Ad in
gra cre
at' fuit i
lib. arbi.
ad potentias
ant
q potuit
me attenditur
pgressus r
stare. s3
cõsummatiõ
peccati. ideo
nõ profi-
cia pars
habet duas.
In
cre. prima
determinat
de libe.
arbi. in q-
tum ad
alias ant
me potentias
comparatur
poterat.

In se-
cunda vero
determinat
p illam
qualiter in
homine tẽtatio
creatio
nis ordo r
progressio
com-
nis gra3
summat ibi.
Illud quoq3
bñ viue
p̄mittenduz
non est r
re quo3
dammo

Aug.

Ad in
gra cre
at' fuit i
lib. arbi.
ad potentias
ant
q potuit
me attenditur
pgressus r
stare. s3
cõsummatiõ
peccati. ideo
nõ profi-
cia pars
habet duas.
In
cre. prima
determinat
de libe.
arbi. in q-
tum ad
alias ant
me potentias
comparatur
poterat.

In se-
cunda vero
determinat
p illam
qualiter in
homine tẽtatio
creatio
nis ordo r
progressio
com-
nis gra3
summat ibi.
Illud quoq3
bñ viue
p̄mittenduz
non est r
re quo3
dammo

Aug. Resistere malo r non consentire etc. Contra. si hoc verus est
tunc cur nullum fuisset in Adam impellens, nunq meruisset in

Determinat veritates
ad qd datum fuerit illud
iutorium homini.

Nunc diligenter inuestiga-
ri opz quam
gram vel po-
tẽtiaz habue-
rit hõ añ ca-
sus. Et vtz p eã potuerit sta-
re vel nõ. Sciẽdũ est q hõ
in creatiõe (sicut de angelis
dixim) datũ est p gra3 auxi-
liũ r collata e potẽtia p quas
poterat stare. i. nõ declinare
ab eo qd accepat s3 nõ pote-
rat p̄ficẽ itm vt p gra3 crea-
tõis sine aliã mereri salutẽ va-
leret. Poterat qdẽ p illd au-
xilium gre creatõis resistẽ ma-
lo. s3 nõ p̄ficẽ bonuz. poterat
tũ p illud bñ viu eãdamõ. q3
poterat viuere sine pctõ. s3 nõ
poterat sine alio gre adiuto-
rio sp̄ialr viuere q vitã merg-
ret eternã. Vñ aug. in enib.
Sic fact' est hõ rect' vt r ma-
nere i ea rectitudie posset nõ
sine diuio adiutorio. r suo fie-
ri puer sus arbitrio. Utrũ
bet hor3 elegisset dei volun-
tas fieret vel ab illo vel de il-
lo. Et q3 suã maluit facẽ volũ-
tatẽ q dei. de illo fact' e volũ-
tas dei. Itẽ i eodẽ. Sic hoies
p' opo. tebat fieri. vt r bñ
posset velle r male. Nec fru-
stra si bene. nec ipune si male.
Idẽ q3 i li. de correctõẽ r gra-
at. Si hã adiutoriu vñ angelo
vel hõ cã p̄mũ facti sunt de-
fuisset. qm nõ talis natura scã
erat. vt sine diuio auxilio pos-
set manere si vellet. nõ vtiq3
sua culpa cecidisset. defuisset
q̄ppe adiutoriu sine q manẽ
nõ posset. Idẽ Dederat de
hõ bonã volũtatẽ. i illa q̄ppe
eã fecerat rectũ. dederat ad
iutoriu sine q nõ posset in ea
manere si vellet r p qd posset
Ut aut hoc vellet i ei' dimi-

aliquo ope suo. Itẽ r̄ nullũ habuit interi' ipellẽs ad mas-
lũ cã dyavolo in tẽtato resistit. r i opib' suis nullũ habuit re-
trabẽs a bono. q̄ nihil meruit in sua tẽtato nec in aliqua opa-
tiõe. qd oino nẽtariũ est dicere. Itẽ exẽplũ ei' vñ esse malũ
cã subiungit. sicut angelis nõ fuit meritoriu q̄ steterũt. hoc ei

fit arbitrio. In eodẽ. Accepe-
rat posse si vellet. sed nõ hũit
velle q̄ posset. Itã si habuiss3
pseuerasset. His tẽstionis
euidẽter mõstrat q hõ recti-
tudine r bonã volũtatẽ i crea-
tõẽ accepit. atq3 auxiliũ quo
stare poterat alioqñ non sua
culpa videt' cecidisse.

Remouet dubitatõẽ
qualis fuerit illa rectitudo r
bonitas voluntat' in q crea-
tus est.

Itẽ quõ rectã r bonã vo-
lũtatẽ hũit hõ si p eã nec me-
reri vitã valuit. nec i ea stare
voluit. Nec aliqđ mali ea-
tũc volebat r ad tps stare vo-
luit. s3 nõ pseuerẽter. r iõ recta
r bona fuit tũc volũtas hois

Ad hã aut q dixim' hoies
nõ posse p̄ficere vel mereri p
gram creatõis solet oppo-
ni sic p illud auxiliũ gre creatõ-
nis potuit stare i bono qd ac-
cepat. potuit q̄ resistere tẽta-
tiõ. S3 resistere tẽtatiõ. i
atq3 suggestiõib' malis me-
ritũ est ac bonũ remunerabile
De aut bonũ meritũ p̄fect'
est. Per gra3 q̄ creatõis p̄-
ficere potuit sine adiectione
alteri' gre. Ad qd dicim' q3
a resistere malo r non p̄sentire
tẽtatiõ. nõ fecisset illi meri-
tũ r si nõ p̄sentisset. q3 nihil i
eo erat qd ad malũ ipelleret
sicut angelis q nõ ceciderũt
nõ fuit meritũ qd steterũt. i.
q nõ corruerũt. Nobis aut
meritũ est aliqñ si malũ nõ fa-
cim' sed resistimus. ibi dñta
pat vbi cã subest q nos id fa-
cẽ monet. q3 ex pcti corrupte
la prouit sunt ad lapsum gres-
sus nostri. Ubi aut nõ inter-
uenit cã nos ad malũ impel-
lens. nõ meremur si ab eo de-
clinamus. Declinare enim a
malo semp vitat penã. sed nõ
semp meretur palnam.

Explicat qd fuit illud

palnam. ergo non est differentia inter declinare a malo r fa-
cere bonum. Si sic. cum omne illud quod fit ex charitate est me-
ritorium. p3 etc. Si tu dicas q non meretur palnam ex genere
opẽtiõ

est cõtra veritatẽ r contra
Aug. qui dicit in li. de cor-
rectione r gratia q̄ anges-
li qui alijs cadentibus res
manserunt bulus manios
nis debitam mercedem re-
ceperunt. ergo videtur q
stando meruerunt.

Ad hoc dici posset qd
meritum dimissionis p̄ce
siue satisfactõis. r est me-
ritum vite eterne. sine sub-
stantialis p̄cniã. Ad p̄cniã
mum requiritur penalitas
r difficultas. Ad secundũ
vero sufficit sola charitas

Magister autẽ intelligit
de merito fm p̄nam dis-
ferentiam non fm altam.

Sed quia illud merita s3 Obies
tiffactionis nunq̄ fuisset
adam nec profectus in eo
si in statu innocencie per-
mansisset. predicta r̄pon-
sio non videtur pertinere
ad propositum.

Et propterea aliter vi-
detur esse dicendum q est
meritorium de genere ope-
ris. r est meritorium ex ra-
dice charitatis. Debitos
rium de genere operis dis-
citur quod est opus virtu-
tis de se hoc autem est ar-
duum r difficile. Alio mo-
do dicitur meritorium om-
ne opus quodcumq3 fit. dũ
tamen ex radice charita-
tis procedat. Vult igitur
magister dicere q in resis-
tendo tẽtationi ad non
fuisset meritum. si non ha-
buisset gratiaz. nec primo
modo nec secundo. si vero
resistisset ex charitate me-
ritorium fuisset secũdo mo-
do nõ primo. In nobis au-
tem semper est meritorium
vel vtroq3 modo vel altero
propter difficultates ad
bonum r prouitatẽ ad ma-
lum. Et per hoc p3 respon-
sio ad obiectionẽ. quia proces-
sũt de merito fm sedã dis-
ferentiam videlicet de eo
quod est meritorium ratio-
ne radicis.

Declinare enim a ma-
lo semp vitat penã. sed nõ
semp meretur palnam. Contra. Aut cui de-
clinat quis a malo ex cha-
ritate. aut non. Si non. si-
militer nec facere bonum
ex charitate meretur

magister autẽ intelligit
de merito fm p̄nam dis-
ferentiam non fm altam.

Declinare enim a ma-
lo semp vitat penã. sed nõ
semp meretur palnam. Contra. Aut cui de-
clinat quis a malo ex cha-
ritate. aut non. Si non. si-
militer nec facere bonum
ex charitate meretur

ops. q: nō est difficile. hoc nō soluit. q: lz non sit difficile boi i statu innocētie. est tñ difficile in statu nature la pfe. q nō semp meref palmā. Itē declinare a malo ē vna p̄iusticie sicut facē

z bonū. q̄ sicut vñū est meritorū. ita r̄ reliquū. C. R. n. d. d. q̄ de clinare a malo duplr̄ d̄r sicut nō velle malū. Uno mō puatiue. sicut d̄r dormiēs nō velle malū q: nō b̄ aliqua affes ctione ad malū. Alio mō s̄ rie vt dicat nō velle malū q: respuit. r̄ s̄ia affectiue afficit s̄ malū. Sic etiā de clinare a malo duplr̄ dicif Et si dicat s̄ie. tūc est me ritozū. Si nō puatiue. vs̄ tat penā. q: si nō peccat nō punif. nō tñ meref palmā q: nō est ibi aliqd op? me ritozū. r̄ p̄mo mō est pars iusticie. scdo modo non. q: non est opus.

ar. c. Liberū nō ar. est facul tas r̄c. q̄ malum eligif ḡra desistēte. C. male dicere. q: si hoc verū esset. tunc li. ar. ḡra desistitū semp con sentiret petō. qd̄ plane fal sum est. Item vt q̄ non de beret poni in diffinitione lib. ar. q: sicut dicit p̄bilo s̄ sopbus. peccat qui diffinit

alia aliquid p̄ peiora r̄ p̄ ea ad d̄nt que non habet p̄ncipalis. s̄ ter ordinari. si ergo lib. ar. t̄s. b̄. de se quantum est de p̄ sen ma cōditōe sua non ordi s̄ natur ad malū. non debet diffiniri p̄ electionē malū. C. R. n. d. d. m. q̄ magf̄ diffi nit b̄c li. ar. nō n̄ simplr̄ s̄ fm̄ status nature lapsē r̄ q: in statu nature lapsē dese etum habet r̄ inclinatioē ad malū. ideo non tantum diffinit p̄ electionem boni ad quā ordinat̄ mediante gratia. sed etiā p̄ electionē mali in quā cadit ex dese c̄sibilitate p̄p̄ia. nec ponif̄ ibi electio mali tanq̄ finis ad quē ordinat̄. s̄ vt per b̄ magis innotescat qualiter ad finē p̄p̄riū ordiat̄. nō enī ad illud peruenit nisi per gratie adiutorū. r̄ sic p̄s responsio ad vtrūq̄ ob s̄iectum.

Ditelligēs triambuius partis. cir ca duo inci dit b̄c qd̄. P̄io que ritur de adiutorio boi col lato p̄ qd̄ posset resistere. Scdo queritur de diuisio ne potentiarum a se. Circa primū queritur duo. P̄i mo queritur vtrū dari po tuerit domini siue alicui creature adiutorius qd̄ eēt naturaliter inflexibile. Se cūdo queritur vtrū datū fuerit ei adiutorū per qd̄ posset abf q̄ auxilio gratie tentationi resistere.

adiutorium noiando. scz ar bitrij libertatem. C. Hic considerādū est qd̄ fue rit illud adiutorū boi datū in creatiōe q̄ poterat mane re si vellet. Illud vtiq; fuit li bertas arbitrij ab oī labe et coz̄ uptela inunīs. atq; volū tat̄ rectitudo. r̄ oīm natura lū potētia; aie sinceritas atq; viuacitas.

Explicat qd̄ fuit illud adiutorium diffiniendo. d. C. Liber nō arbitriū est fa cultas rōis r̄ volūtat̄is q̄ bo nū eligif ḡra assistēte vel ma lū eadē desistēte. Et d̄r liber q̄tū ad volūtatē q̄ ad vtrūlī bet fletri p̄t. Arbitriū nō q̄tū ad rōnē cui? est facultas vel potētia illa. cui? et est di scernere iter bonū r̄ malū. Et aliqñ qd̄ d̄ discretionē b̄is bo ni r̄ mali. qd̄ malū est eligif. aliqñ nō qd̄ bonū est. Sed qd̄ bonū est nisi ḡra adiuta nō eligif. malū nō p̄ se eligif Est enī in aiarōnali volūtas naturalis q̄ naturalr̄ vult bo nū. lz tenuiteret exiliter nisi ḡra iuuat. q̄ adueniens iuuat eam r̄ erigit vt efficaciter ve lit bonum. It̄er se autem po test velle malum efficaciter. Illa ergo rationalis anim e potentia qua bonū vel malū p̄t velle. vtrūq; discernēs. li berū arbitriū nuncupat̄ qd̄ bruta animalia non habent. quia ratione carent. habent tamē sensum r̄ appetitū sen sualitatis.

Assignat differētā sen sualitatis ad ratiouem. C. Est enī sensualitas qdam vis anime inferior. ex qua est motus qui intēditur in coz̄ poris sensus atq; appetitus rerum ad corpus p̄tinentiū. Ratio vero vis aie est supe rior. q̄ (vt ita dicam?) duas habet partes vel differētias superiorē r̄ inferiorē. Scdm

Questio. s. Qd̄ hominidari potuerit adiutorius. s̄i. B. ne li. ar. inflexibileq; naturaz; hoc est abf q; ḡra sup̄ad dita onidif̄ primo a fili. p̄tingit enī reperiri lucem corpale quā impossibile est p̄ natura in se obnubilari. sicut lus cem empyrei vel lucē solis. Si ḡ lux sp̄nalis multo p̄manētior

est q̄ corpalis. videtur q̄ aia humana potuit fieri in p̄fectiōe tāti lumisq; natu ram q̄ nullo mō posset ob scurari nec per ignorantia nec per culpam.

Item contingit reperis re aliquam s̄bam corpales intransmutabilem q̄tū ad substantiā r̄ q̄tum ad pro p̄tates. sicut est corpus vltimum. scilicet empyreus r̄ hoc non habet solum per gratiam sed etiam per nas turam. ergo pari ratiōe possibile est substantiā sp̄ ritualem per naturam in tanta stabilitate fieri. q̄ nullo modo valeat permu tari a rectitudine natura

li. si enim hoc reperitur in substantiā corporali multo fortius reperiri p̄t. in sub stantia digniori.

Item gratia est perfe ctio nature. r̄ perfectio cō formatur suo perfectibili. ergo si gratia conformatio nis omnino reddit natu ram impossibilem ad pec candum videtur q̄ anima humana naturaliter capax sit talis stabilitatis r̄ iuer tibilitatis. Si dicas q̄ nō est capax talis inuertibili tatis nisi mediāte ḡra. obij catur s̄ hoc q̄ talis vertibi litas ad mala. aut est essen tialis ipsi nature aut non. Si est essentialis. ergo vis detur q̄ p̄ ḡram non possit auferri. Si nō est essentia lis. ergo videtur q̄ sine ta li vertibilitate ad malum possit natura ratiōalis fie ri salua sua natura r̄ nulla superaddita gratia p̄pter hoc est questio. cum taz li. arbit. hominis q̄ gratia sit creatum sicut patebit ins̄ fra. ad quid dari potest in flexibilitas ad malum ipsi gratie. r̄ non potest dari creature ratiōali. videtur enim ratiōe confimili q̄ si potest dari. vni q̄ possit da ri alteri.

Item lz oīs creatura p se vertibilis sit in natura aliq̄ue tamen tales creant a sua origine q̄ impossibi le est eas corrumpi. r̄ hoc habent sine aliquo addito naturalibus. sicut patet in substantijs simplicibus vnde anglic̄ aie p̄ natura sunt immortales. ergo pari ratiōe vt q̄ aliq̄ue anime possunt creari p̄ naturam ad malū inflexibiles. vt igitur fuisse possibi

superiore sup̄us conspiciēdis vel cōsulēdis intēdit. Scdm inferiorē ad tēporaliū dispo sitionem prospicit.

Quid sit via p̄ quam co gnosci possit et discerni illa differentia.

Quicqd̄ ḡ in aia n̄ra no bis consideratib? occurrit qd̄ nō sit cōe cū bestijs ad rōnez p̄tinet. Qd̄ aut i ea repiscōe cū beluis ad sensualitatē p̄tinet. Et vbi nobis gradatiz i consideratōe p̄tū aie p̄grediē tib? p̄mū aliqd̄ occurrit qd̄ n̄ est cōe cū bestijs. ibi incipit rō hoc aut Aug. docet i. xij. li. de tri. ita dicit. Videamus vbi sit q̄s qd̄ dā hois exteriō ris iterio: isq; p̄finiū. Quic qd̄ enī hēm? i aīo cōe cū peco re recte d̄r ad exteriorē hoiez p̄tinere. It̄o ei solū corp? ex terio: hō deputabil. s̄ ad iū cta quadā vita sua q̄ opages corpis r̄ oēs sensus vigēt q̄ bus instruct? est ad exteriora sentiēda. Ascendētib? ergo i trosum q̄busdā gradib? p̄si derationis p̄ aie p̄tes vbi in cipit aliqd̄ occurrere qd̄ non sit nobis cōe cum bestijs. ibi incipit rō. vbi hō interior. iā possit agnosci. Rōis aut̄ p̄s sup̄io r̄ eternis rōnibz̄ asp̄i ciēdis vel cōsulēdis adhere scit. Portio iseriō: ad tpa lia gubernāda deslectif. Et illa rōnis itentio qua contē plamur eterna. sapientie de putatur. Illa vero qua bene vrimur rebus t̄p̄alib?. scien tie deputat̄. Cū vero differi mus de natura mētis h̄iane de vna quadā re differimus. nec eā in hec duo q̄ memora uim? nisi per officia gemina m?. Carnalis aut̄ vel sensua lis aie mot? q̄ in corpis sen sus intēdit nobis pecozibus q̄ cōis est q̄ seclusus est a rō ne sapientie. ratiōi autēz scie tie vicinus est.

Abi incē cipit.

Item lz oīs creatura p se vertibilis sit in natura aliq̄ue tamen tales creant a sua origine q̄ impossibi le est eas corrumpi. r̄ hoc habent sine aliquo addito naturalibus. sicut patet in substantijs simplicibus vnde anglic̄ aie p̄ natura sunt immortales. ergo pari ratiōe vt q̄ aliq̄ue anime possunt creari p̄ naturam ad malū inflexibiles. vt igitur fuisse possibi

nn iij

le tale adiutoriam a deo conferri per qd naturaliter ad maluz no posset inlecti. Sed cōtra. ista duo sunt cōuertibilia sicut vult Dam. et etiā Aug. v3 esse creabile et esse vertibile. sic ergo i oi creatura necesse est esse aliquā vertibilitatē. sed in substantia spūali nō est vertibilitas s3 substantias. ergo necesse est qd sit fm electionē. igitur impossibile est substantiā creatā habere li. ar. per naturā inlexibile. Itē non est p naturā magis artatus affectus q intellectus. sed intellect' cōipso q intellect' est per naturā suā est natus oia intelligere. ergo pari rōne affectus p naturā suā est potēs hoc vel illud appetere. ergo est ab vno op positōz in alterū transire. ergo ois affectus creat' qtu3 est de natura sua nō solū bonū cōcessum sed etiā pbituz pōt velle et pceligere. ergo etc. Itē liberū arb. creatum hocipso qd libez rum est dominatur acru suo. hocipso qd creatū est. debet aliqd suo creatori. v3 bonozem. ergo si dominatur suo actui. pōt nō reddere qd debet. sed hoc est pctm. ergo necessarium est libez arb. quātum est de sua natura fieri flexibile ad pctm. Itē si libe. arbitrium per naturam suam esset inlexibile ad malum. ergo stare in bono et facere bonum esset ei naturale. ergo oē opus egrediens a libe. arb. esset in genere operis naturalis. et nullū esset in genere moris. ergo si hoc verum est nullum esset merito rium. nullum etiā esset laudabile. per nullum etiā opus qd faceret esset liberum arbitriuz ad gloriā ordinabile. sed hoc est contra naturalem libe. arbi. institutionem ergo impossibile est alicui creature dare lib. arbi. per naturam inlexibile.

7 Respon. dicendum q impossibile fuit bonum vel aliquaz creaturam rationalem per naturam habere libe. arbi. inlexibile ad malum. hoc em repugnat nature ipsius creature rationalis et a parte principij initialis. et a parte termini finalis. et hoc p3 sic. si em lib. ar. creature rationalis fieret naturaliter ad malū inlexibile. aut hoc esset propter ipsius artationem ad bonum aut propter ipsius determinationem. Si propter artationem vt sic faceret bonum sicut lapis tendit deorsum. iam certe lib. arbi. nec esset liberum nec opus eius esset laude dignum. et ita ineptum esset ad finem propter quem est factum. videt3 ad laudis et glorie premium assequendum. Si autem inlexibile esset ad malum propter determinationem. q3 sic potens esset p p3 pnam naturam in bonuz vt non posset deficere in malo. sicut ē de lib. ar. diuino quod ad sola bona determinatum est. iam tale libe. ar. caret vanitate per naturam suam. ergo iam non esset creatura nec productum ex nihilo. cum omnis creatura vanitati subiecta sit. et ita hoc esset contra naturam principij initialis qtu3 ad qd dicimus creaturam rationalem ex nihilo esse productam. Repugnante igitur natura rationalis creature. et ex parte initialis principij. et ex parte finalis termini. impossibile fuit bonum vel aliam quamcumq3 creaturam rationalem li. arbi. habere p naturam ad maluz inlexibile. vnde concedende sunt rationes hoc ostēdentes. Ad illud qd primo obijctur de luce corporali. dōm q non est simile. tum propter hoc qd fons lucis corporalis reperiri potest in genere creature. fons autē lucis spūalis non reperitur in genere creature. sed est ipse creator. Juxta illud Ecclē. j. Fons sapientie verbuz det in excel3is Tum etiā qd lux corporalis respectu actus lucendi habet artationē adeo vt lucere eius non sit laudabile. s3 pure naturale non sic est de rectitudine et operatiōe creature rationalis siue p voluntatis deliberatiue. Ad illud qd obijct' q aliqua substantia corporalis p naturam est intransmutabilis etc. iam p3 respō sio per hoc qd non valet siue non decet creaturam spūalē sic esse artatam ad opus suum sicut corporalē siue etiā qd non tenet summum in genere spūis. sicut aliqua creatura corporalitenet summum in genere corporum. Verumtamen dici posset q omne corpus mutabile est aliquo genere mutationis. sicut vnuer saliter vult Augustinus. siue qd ipsum mutatur in se. siue qd ali3 qua mutantur in ipso. et hoc vltimo modo mutatio posset esse in empyreo. Ad illud qd obijctur de gratia confirmante. dōm q gratia dicitur esse perfectio nature non solum quia adiunat sed etiā quia defectum eius excludit. vnde in oi natura creature rationalis est aliquis defectus naturalis qui per gratiaz habet excludi. quantūcumq3 illa natura sit in gñe. creature pfe cta. et ideo non sequitur qd si aliqd cōuenit alicui p gratiā qd cō ueniat p naturā. Et si obijct' qd de' potuit dare nature qd dedit gratie. dōm q natura nō fuit nata suscipere. sicut em alia ē natura opis moralis alia opis naturalis. nec p3 p3ctas operis

moralis pōt cōuenire opi naturali nisi naturale defineret esse naturale. non em pōt laus et vituperiū q est p3 p3ctas operis moralis fm qd bmoī cōp3ctere operi naturali inq3m talē. et in proposito intelligenduz est se habere. Ad illud qd obijct' de immortalitate p3 responsio per predicta. Quod em naturaliter est immortale ex b nō est laudabile vel vituperabile. et ita si liberum arb. inlexibile creatum esset. nec laudis nec vitupe rij capax esset

Questio. ij. Utrū datū fuerit boi naturale adiutoriu3 resistere. Et q sic v3. Lib. ar. vt dicit Ansel. est p3ctas seruādi rectitudinē propter se. sed li. ar. est potētia naturalis. qd p natura lē potētia absq3 addita gratia bō poterat seruare rectitudinē siue iusticiā. S3 seruādo rectitudinē tētatiōi nō p3ntiret immo resistere et suparet. ergo etc. Itē ponat bō in puris naturalibus. aut igit' posset resistere dyabolo suadēti aut nō. Si non et null' peccat in eo qd vitare nō pōt. ergo si cōfentiret tētatiōi dyabolice nō peccaret qd est impossibile. Si sic. ergo p natura le adiutoriu3 sine gratia supaddita supare poterat aduersariuz Itē natura nullū dat esse quā etia dat ei aliquā potētia p3 manēdi. cū non deficiat in necessarijs. vñ sicut aliqd naturalis ter propagať. sic etiā naturali virtute in esse conseruat. si ergo li. ar. boi datus p naturā p3 p3ctā absq3 oi gratia pmanere poterat in sua innocētia. ergo etc. Itē rectitudo voluntatis solo acta voluntatis seruaf. qui em rectus est. obliquo3 esse non pōt qd diu vult esse rect'. sed nihil tam est in voluntate nra q ipsa voluntas nihil facit' boi recto qd velle rectitudinē. si q li. ar. bois quātū est de sua p3ctōe p3 p3ctā rectū erat. absq3 oi gratia supaddita rectitudinē seruare poterat. et sic aduersario resistere et tētationē supare. Sed cōtra. Augu. de vera innocētia. Huma na natura et si illa itegritate in qua p3ctā est pmaneret. nullo tñ modo seipsam creatore nō adiunatē seruaret. ergo q3ctūq3 bō haberet li. ar. ad hoc vt pmaneret necessarius ei erat grātic diuine suffragiū. Itē si tunc poterat de potētia nature tētatiōi resistere. et naturalia sunt eadē in nobis et in ipso. qd si tētatiōi resistere esset a nobis p naturā possibile. qd frustra frequenter dominicā orationē petentes. et ne nos inducas in tētationē. qd si absurdū est dicere p3 etc. Itē si virtute p3 p3ctā posset bō absq3 oi gratia tētatiōi resistere. posset etia3 victoriā de inimico obtinere. s3 victorie tñ dicit coona. ergo absq3 omni gratia potuisset mereri et puenire ad gloriā. qd si cuius ter falsum est. restat etc. Itē tētatiōi resistere hoc est opus de se laudabile. sed faciēs opus laudabile nō pōt non p3ctere igit'. si virtute p3 p3ctā habuit vñ posset stare. virtute p3ctā habuit vñ posset proficere. qd est cōtra magm in lra qd dicit qd habuit vñ stare posset. sed non habuit vñ posset proficere. Ad illud dōm qd aliquē posse resistere virtute p3ctā tētatiōi dyabolice absq3 oi gratia intelligi pōt duplr. Aut ita qd excludat p3 p3ctā diuine influētie. aut ita qd excludat appositio noue gratie. Primū simplr est impossibile. nunq3 em li. ar. male suggestiōi resistere nisi deus sue donitatis influētia cōtinua in bono cōser uaret. Scōdo mō veritatē b3 p3o statu innocētie. Sicut em mgt dicit in lra. Magna erat in p3o boie lib. ar. ab oi labe et contru p3ctōe imunitas atq3 naturaliu3 potētiarū ase sinceritas et vna citas et p hoc poterat cuitare et repellere suggestiōne dyabolis cā. nec indigebat ad hoc opponi sibi nouā gratiā. cū respectu bni' nulla esset in eo difficultas sicut dicit mgt in lra. et rōnes ostēdit qd ad primā partē inducunt. et ideo cōcedēde sunt. Ad illud ergo Aug. de vera innocētia iaz p3 rñsio. dicit em q nulla creatura rōnalis pōt sine diuino adiutorio cōseruari. nō qd ad resistendū pctō sit ei necessaria gratia qd diu est in innocētia. s3 qd in quocunq3 statu est necessaria est sibi diuine donitatis influētia. Ad illud qd obijct' qd eadē sunt naturalia in nobis et in primo boie. dōm qd si eadē sint fm substantiā. tñ infirmata sunt et vulnerata et deteriorata. et ideo nō sequit' qd tñ posse debeat qtu3 habuerunt qñ natura erat instituta. Ad illud qd obijct' qd tētatiōi resistere. hoc est victoriā obtinere. dōm qd p3 est aduersariū supare qd eadē resistere. Ad hoc em qd aliq3 aduersariū supet optimū est qd oppositū assequat ad qd aduersarius p3rabere intēdebat. hoc aut solū est qñ homo non em resistit aduersario voluntarie. verūctiā meritozic. Et sic em recte vincit' dyabol'. qñ ex vexatiōe tētatiōis p quā intēdebat incurare

curare aq demeritu. bo pofficit ad meritū. boc aut li. ar. face re nō pōt nifi p grā a diutorū. Quis p se possit refugere pctm. Si em abfq gratia pctm refugeret. meritoiū sibi nō esset. r tū tentatōi resisteret. r p hoc p rō nō ad sequēs. qz mgt nō loq tur de quocūq pfectu. sed de pfectu in merito in quo nō semp pficit homo cū facit opus bonū bonitate moralī nisi assist gra tia sp iritu sancti sicut melius infra patebit.

Consequēter querit de scdo vīz de diuisione potentiaz aīe. r circa hoc possunt quattuor queri. Primo queritur de illa diuisione po tentiarū aīe q est p cognitiuam r affectiuaz siue p rationē r voluntatē. Scdo querit de illa que est p portionem superiores r inferio res. Tertio querit de illa que est p delibera tiuaz r naturale. Quarto r vltimo queritur

ad pleniorē explanationem de illa diuisione que est per pos sibilem r agentem.

Questio. 1. An intellectus r affectus siue ratio r voluntas sint potētie diuerse p essentia Et q nō videt Aug. ix. de trini. dicit q bec tria. s. intelligētia. memoria. r volūtas sunt vna mens. vna intelligētia. vna vita. sed hoc nō esset si essent diuerse p essentia. ergo rē. **Itē** pbs i iij. de aīa dicit q intellectus speculatiuus extēsiōe sit practi sed extēsiō non variat potētia p essentia. ergo eadē est p essen tiam intelligētia speculatiua r practica. ergo r cognitīua r mo tiua. **Itē** potētie distinguunt p obiecta sicut dicit pbs. si er go prima ratio distinguēdi est ex parte obiectoū. nō est maior distinctio in potētijs q in obiectis. sed verū sub rōne veri est obiectū intellectus. bonū sub rōne boni est obiectū affect. cur igitur eadē sit p essentia bonitas r veritas spūalis creature. q eadem erit p essentia ratio r volūtas. **Itē** magis cōformat imago summe trinitati q pformet vestigiū. sed in summa trini tate nulla est differētia essentialis. sed solū fm relationē. si igit ur veritas r bonitas sola relatione differunt in creatura r nō essentialiter. multo fortius vī q ratio r voluntas sola relatiōe habeant distingui. **Itē** ad oēm delectatiōē necessario con currit sensus. delectatio em est coniunctio cōuenientis cū con uenienti r sensus eiusdē. sed constans est q voluntas habet de lectari. q habet delectabile cognoscere r sentire. igit ipsa erit potētia sensitīua. **Itē** ad oēm habitū virtutis necessario cō currit amor r mediū inspectio. Sicut em vult Aug. de moribus ecclēsie. oīs virtus est amor. Et sicut vult pbs. virtus est inspe ctriū mediū. si q virtutes sunt i volūtatē q act. volūtatē est me diū inspicere r amare. sed primū pīnet a d vim cognitīuā. scōz ad affectiuā. q eadē est potētia cognitīua r affectīua. **Itē** lu mīni r calori in corporib. correspondet cognitio r amor in spiri tibus. sed sol p eandē virtutē illuminat r calefacit. calefactio em generat ex radiōz multiplicatiōe ergo multo fortius vī q si substantia spūalis potētiō: est. q p eadē virtutē cognoscat r de ligat. q rē. **Itē** optimū vniuersū rei nō pōt esse nisi vniū sed optimū in aīa est illud fm qd imediatē cōiungit deo. Hoc aut est intellect. r affectus. siue rō r volūtas q nō sunt diuerse potētie s vna. Si tu dicas q iter oēs potētiās pncipatū tenet volūtas. r illa est q intīm. adberet. Obijct cōtra h. qz virtus vnita plus pōt q multiplicata. si igit aīa vna potētia sola tēde ret in deū. pfecti ei vniret q si tēdat plurib. q si optimo mō facta est ad pueniendū in finē. vī q vna sola potētia sit rō r vo lūtas fm essentia. **Itē** cōtra Aug. in. xi. de tri. dicit aīas esse ad imaginē quo ad vnitatē essentia. r trinitatē potētiar. q si ve ra est ibi trinitas. vera est ibi potētiar distinctio. q nō solūmō distinguunt relatiōe s etiā fm id qd sunt absolute. **Itē** si ea dē potētia p essentia esset rō r volūtas. sicut vna essentia est in pfe r filio. q sicut pī nō p filiū dī intelligere sed p seipm. sic vo lūtas nō solū intelligeret p intelligētia. sed etiā p seipm. fals sum igit diceret Augu. xv. de tri. cū dicit q nihil volum. nisi p voluntatē. nihil intelligim. nisi p intelligētia. **Itē** expīus Aug. ix. de trini. c. iij. loquēs de rōne r volūtatē siue noticia r amore aīe sic. Admonemur si vtrūq videre possim. b in aīa eri sere. r tāq inuoluta inuolui vt sentiant r numerent s baliter vī vt ita dicā essential. **Itē** rōne vī. qz cuiuslibet potētie vni est vniū pīmi actū assignare. s act. plectēs totā intelligētia est intelligere. act. vero plectēs totā affectiuā est affici. ergo si act. pīmi r pīij istaz potētiar sunt diuerse essentia. vī sūt

q r ipe potētie. **Itē** sola distinctio relationū in creatura nō est distinctio rex sed in diuinis est vā distinctio psonaz. q si in aīa nō est distinctio potētiar nisi solū fm relationē. aīa nō esset illi summe trinitatis silitudo expīsa. r ita nec imago. q si h est falsus. restat rē. **Itē** a natura creature est q cū vigorat act. vni potētie. minorat act. alteri. ppter h q potētie radicanē in eadē substantia. q multo fortius act. vni potētie intensus res mictit alteri actū eiusdē potētie. q si rō r volūtas essent eadem potētia. cū intēderet cognitio. minueret affectio. q qto clari deū viderem. tāto min. amarem. qd si oīno falsum est. restat rē. **Itē** vbiq lux r calor: sunt formaliter. differūt essentialiter. sicut p in igne. q pari rōne vbiq potētia cognoscēdi r amādi formalr repiunt in creatura. essentialr distinguunt. s sic repiunt in aīa. q rē. **Rū.** dōm q r si p dīcta qd plus cōtis tincat curiositatis q vtilitatis. ppter hoc q siue vna pōtētiā sit siue altera. nullū pīudiciū nec fidei nec moribus gnat. **Terū** qz sancti r alij q tractāt de potētijs aīe plurimū loquunt de po tētiar distinctiōe. r qz etiā plurimū qdōnum determinatio pēdet ex p dīcte qdōnis determinatione. ideo determinatiōi eius alīs quantulū diligēter opz insistere. **Notādū** igit q ista qdōnis terminatio ex illius qdōnis tractatione pēdet qua qrit de cōpa ratiōe potētie ad substantia aīe. vī fm q illa varie determinat a diueris. sic consequēter r ista. **Quidā** em dicere voluerūt q potētia aīe nō est aliud q ipsa relatiō vel ipsa aīa relata a dactū r bi ponunt q oēs aīe potētie sint vniū p essentia. nec est in eis aliqua differētia nisi solū fm relationē ad actū aliū r alius r b pfirmare nitunt p Aug. in li. de aīa r spū vbi vī hoc expīse dis cere r sentire. **Itē** si tu dicas q ille liber nō est Aug. p hoc nō euadit. qz boc ipm in lib. de trinitate. dicit de potētijs aīe q sunt vna essentia. vna vita. **Alij** vō dicere voluerūt q potētie aīe nō tm dicunt modū siue relationē. s et dicūt p pīetates iberētes ipsi aīe q sunt de gñe accidētū. vtpote in scda spē qūitatis vīz naturalis potētie r impotētie. r isti dicūt q potētie in aīa diffē runt essentialr. sicut diuerse forme accidētales existūt in eodē subiecto. r hoc confirmare nitunt p quoddā vbum Hugo. in quodā libello quē fecit de trinitate. vbi dicit q noticia r amor nō vere sunt qd ipsa mēs. s qñ affectōes qdā r forme ipsi. qd nō sit hoc aliqd esse. s ad esse tm ei qd est hoc aliqd. **Tertū** sunt q dicūt q potētie aīe nec a deo sunt idē ipsi aīe sicut sunt ei pncipia intrinseca r essentialia nec a deo diuerse vt cedāt in aliud gen. sicut accidētia. s in gñe s bē sunt p reductionē. r isti dicūt q cū potētie simplr non dicāt aliā essentia q substantia anime. q nō sic differunt essentialr ipse potētie q sint diuerse essentia. **Itē** itez cum non sint oīno idē cū aīe essentia. dicunt q nō sunt oīno idē p essentia. r ideo quasi medium tenētes inter vtrāq opīnōne dicunt quidā anime potētiās sic differre ad inuicē vt nullo modo dici possint vna potētia. nec tm concedunt eas sim plr diuersificari fm essentia. ita vt dicant diuerse essentia. sed differre essentialr in gñe potētie. ita vt dicant diuerse potētie sine diuersa instrumēta eiusdē substantie. **Queliber** autē dis ctaz positioū suos hz defēsores. nec est facile rōnibus cogētibz eaz aliquā improbare. qz tm bec positio vltimo dicta concordat vīe cōmuni r autoritatibus tractatoz. r magis so bria est r rōni consona. ideo iuxta hāc tertā positioē ad ppo sitā qstionē rñdēdum est. q intellectus r affectus siue rō r vo lūtas non sunt vna potētia s diuerse. r hoc senserunt p decessa sores nostri. sensisse etiā videt Augusti. sicut expīse apparet in autoritatibus supra dīctis. oēs etiā quotquot diuidunt aīe potētiās. pīnā diuisione diuidunt in cognitīuā r affectiuā sī ue mortuam. **Rursus** cum quis ad semetipm redit volēs qñ quodā experimēto discere potētiar. quas hz in se conueniētiar r dīaz. inueniet se in cognoscēdo r amādo recurrere a d diuer sa instrumēta. **Unde** considerāti vsum potētiar manifesto iudē cio apparebit q maior est differētia intelligētie ad voluntates q sit intelligētie ad memoriā vel etiā irascibilis ad cōcupiscibē lē. **Memoria** em r intelligētia negociant circa idē. ita vt quod ista acquirit. illa cōseruat. vel illa offert r ista dījudicat. **Simī** liter cōcupiscibilis r irascibilis ita se hnt q cōcupiscibilis acq rit. r irascibilis defēdit r qz vtrūqz boz necessariū ē ad pfectio nem actus cognitiois r affectiois. ideo memoria r intelligētia potius dicunt diuer se vires q diuerse potētie. sūt irascibi lis r cōcupiscibilis. **Et** est exēplum. sicut si aliquis haberet dī uersa instrumēta ad diuersos act. pncipales. vt securim ad scū

adendum. et martellu ad fabricandu. possit tñ nihilomin⁹ ipa se
 curi vti ex vna parte ad scindendu vtpote ex pte aciei et ex alia
 parte ad aliū actū illi cōsonū. iuxta hoc materiale exemplū qd
 non est p oia simile. intelligi pōt in potētis spūalibus. ¶ Con
 cedende sunt igit rōnes et autoritates ostēdēs rōnē et volun
 tatem diuersas esse potentias. ¶ Ad illud ergo qd primo obij
 citur de Augu. q sunt vna essentia et vna vita. rñ qdendum est q
 19 ideo dicuntur esse vna essentia ppter hoc q in vna essentia ra
 dicant. et adeo adherent illi intrinsec⁹ vt nō cadāt in aliud ge
 nus et ideo ad illi⁹ expressionē vtitur bñs Aug. tali p̄dicatiōe
 Qd vero ista sit expositio ab intellectu et sensu illi⁹ verbū distor
 ta colligif ex ipis verbis bñs Aug. in. ry. de tri. vbi dicit q ipē
 deus est tres p̄sone. sed in creatura bñs tres potētias non est
 ipse potētis. et hoc est dissimilitudo qdā trinitatis create et tri
 nitatis increate. Lū igitur ibidē explanet verba p̄ius posita
 qualiter sunt intelligēda. ex ipso verbo Aug. colligif. q cū dī
 xit memoriā et intelligentiā et voluntatē vnā esse essentia. nō dī
 xit p oimodā idēitatē. sed p quandā intrinsecā adherentiā et
 hunc modū loquēdi credendū est habuisse autorē libri de aīa et
 spiritu. siue fuerit Aug. siue alius. qm si aliter intelligeret val
 de improbabiler vidēret esse locut⁹. sequeret em̄ ex verbis il
 lis q vnum et idē esset ratio interior et exterior sensus. qd adeo
 20 cōtra rōnem est vt etiam refugiat ipse auditus. ¶ Ad illud qd
 obijcit q intellectus speculatiu⁹ extēsiōe sit practicus. dōz q
 sicut in capitulo de mouēte p. ij. de anima. p̄bs differentiā af
 signat inter practicu intellectum et appetitū. nec vnq̄ dicit in
 tellectum fieri appetitū. sed bñ dicit intellectum speculatiu⁹
 fieri practicu. qz ille idē intellectus et illa eadē potentia q dī
 git in cōsiderando. postmodū regulat in operando. voluntas
 aut non est intellectus practicus sed est appetitus ratiocinat⁹
 et ideo non sequit⁹ ex hoc q sola extēsiōe ratio fiat voluntas vel
 21 q intellectus fiat affectus. ¶ Ad illud qd obijcit q potētis
 differunt p obiecta. dōm q immediatius distingunt⁹ potētis
 p actus q p obiecta. Ad differentiā aut potētiarū essentialēz
 sufficit diuersitas obiectoz fm rōnem. et ideo quīs verū et bo
 num nō differant essentialiter. nihilomin⁹ tñ qz cognoscere et
 amare absqz dubio sunt act⁹ differētes. potētis q sunt ad bos
 22 actus. p seipsas diuersitatē habēt. ¶ Ad illud qd obijcit de
 vestigio. dōm q illa ratio potius est ad oppositū si qz recte in
 telligat q ad propositū. Quia em̄ magis representat ipsa imā
 go illā summā trinitatē q vestigiū. cum in illa summa trinitate
 sit vera distinctio in ypostalibus et psonis. si aīa est exp̄ssa dei
 imago. debet i se bñe trinitatē in qua sit vera distinctio alioq̄n
 non erit exp̄ssa similitudo. Illa aut differētia q est in creatura
 pure fm habitudinē et relationē nō dicit distinctiōnē nisi solus
 q̄tum ad modū. ideo et si talis distinctio sufficiat in ratione ve
 stigij. amplior tñ debet esse in rōne imaginis. et ideo illa rō non
 23 concludit. ¶ Potest etiam aliter dici. q ratio vestigij sumitur
 ex cōparatiōe creature ad creatozē. q atten dīf fm relationēz
 effectus ad cām. et qz illa cōparatiō scz que est creatura ad crea
 torem fm triplex genus cause est oimode ipsi creature essentia
 lis. ideo non differunt in ipsa creatura veritas et bonitas essen
 tialiter. sed ratio imaginis attenditur in creatura fm q ipa cō
 parat ad deum in rōne obiecti. eo em̄ imago dei est quo capax
 eius et particeps esse pōt. et qz fm eadē potētias habet anima
 ferri in dēum. et etiam in res alias cognoscendas. ideo nō sunt
 adeo essentialēz ipsi aīe ratio et voluntas sicut predicta. et ideo
 oportet q tanta sit conuenientia inter intelligentiā et voluntas
 tem. q̄ta est inter veritatē substantialē et bonitatē. ¶ Ad illud
 24 qd obijcit q ad delectationē cōcurrat sensus. dōm q verum
 est. sed non oportet q ille sensus sit ipsius voluntatis q delecta
 tur. sed sufficit q sit rōnis associantis seu associate. Sicut em̄
 oculus videt sibi et pedē. et tñ est aliud organū q pes. sic rō sibi
 videt et voluntatē. et voluntas sibi appetit et rōnē. Et q illud sit ve
 rum p̄z p autoritatē Aug. p̄ius inductam q dicit q nōbū intel
 ligimus nisi per intellectum. nihil volumus nisi p voluntatēz.
 ¶ Ad illud qd obijcit q oīs virtus est amor et inspectrix me
 25 dij. dōm q inspicere mediū est duplr. aut p modū cōsideratiō
 nis. aut per modū inclinationis. Primo mō inspicere mediū
 nō est cuiuslibet virtutis fm se sed p concomitantiam vel cōicā
 tiam. qz sicut ratio videt sibi et alijs potētis. sic prudētia et si
 des discernūt sibi et alijs virtutib⁹. Si aut scdo mō dicat inspe
 ctriū medij qz p inclinationē ad illud tēdit. sicut lapis tēdit de

orsum. et medicina vna dī bñe aspectū ad talē humorē purgan
 dū sic nō solū est cognitōis imo etiā affectōis. et ideo ex hoc nō
 concludit q eadē sit potētis affectiua et cognitīua. ¶ Ad illud
 qd obij de cōparatiōe luminis et caloris iam p̄z rñsio p rōnē ad
 ductā in cōtrariū qz hic nō habet veritatē. cū sint in aliquo in
 formatiue. sed si habet veritatē. hoc est solū cū sunt in aliquo et
 factiue. Preterea hoc plures negat q sol p eandē virtutes qua
 illuminat calefacit. et pōt esse q verū dicat sicut oīsus est supra
 di. xiiij. ¶ Ad illud qd obijcit de optimo aīe. dōz q est optimū
 q̄tū ad esse primū. et est iterū optimū q̄tū ad esse scdm. et si opti
 17 mū q̄tū ad esse primū vnus sit vt p̄ote forma vltimo cōpletua.
 tñ q̄tum ad esse scdm nō oportet q sit vnum. nisi intelligat esse
 vnū qz ex multis est collectū. sicut ad aliqd bñ esse multa p̄ur
 runt. Et sic qm potētis creature artata est. nō potuit creatura
 habere posse p̄fectū nisi esset in ea potētiaz multitudine. ex qua
 rum collectiōe siue adunatiōe vna supplēte defectū alteri⁹ res
 sultaret vnū posse cōpletū. sicut manifeste aīa ducit pōt in oī
 ganis humani corpis. quoz vnū quodqz indiget a virtute alte
 rius adiuari. ¶ Et si obijciat q potētiōz effect aīa si virt⁹ est
 esset vna. qz tñ esset magis vnita. dōz q quīs veritatē habet
 ex cōparatiōe potētis ad vnū actū. nō tñ habet in cōparatiōe
 ad diuersos actus. aut certe si veritatē habet cōparando potē
 tiam ad idē. nō tñ est verū cōparando ad diuersa. Verū est em̄
 q si homo haberet vnū oculū tñ. virtuos⁹ videret ille q modo
 videat dū habet sociū. nunq̄ tñ ita bñ videret solus sicut videt
 ret ipse et socius et. sic et in p̄posito intelligēdi est se habere
 et ideo magis est p̄lectū posse aīe ex multis potētis collectū. q
 si esset simplex vnū. qz vna potētiaz alterā nō dimittit s̄ ad
 iuuat et ppter mutuū adiutoriū et quodā mō sociale obsequium
 aliq̄ dī posse aīe esse vnū. aut etiāz habit⁹ existētes in aīa esse
 vnū. nō qz hoc dicit⁹ sit fm ipsaz potētiarū et habitūz p̄p̄ā rō
 nē et spālē naturā. sed qz hoc dicit⁹ est p quandā collectionem.
 Ad p̄fectū em̄ posse aīe p̄currunt oēs potētis et ad p̄fectā babi
 litationē oēs virtutū habilitates. Unde si aliqua autoritas in
 ueniat q videatur ponere vnitatē potētiarū aīe et virtutū intel
 ligēda est fm modū p̄scriptū vicē fm quandā collectionem. Si
 itēz inueniat q dicat potētiā aīe esse aīe essentia. intelligēda
 est p reductionē ad idē genus. Sunt em̄ qdam q sunt in gñe p
 se. aliqua p reductionē. Illa p se sunt in gñe q participāt essen
 tiā p̄lectā illius gñis. vt spēs et indiuidua. Illa vō p reductionē
 nō q nō dicit cōpletā essentia et hec sub quoz mēbris cōtinent.
 quedā reducunt sicut p̄ncipia. qdā sicut p̄lecta. qdā sicut
 vie. qdā sicut similitudines. qdā sicut priuatiōes. Sicut p̄ncipia
 duplr aut essentia seu essentialia. aut integrātia vt p̄ncipia es
 sentiaia sicut sunt materia et forma in gñe substantie. vt p̄ncipia
 integrātia sicut p̄tes substantie sunt in gñe substantie. p̄ reductio
 nē. Si reducunt vt p̄lecta hoc pōt esse duplr. aut em̄ est cō
 plementū p modū actus et sic est actus prim⁹ q reducit ad idē
 genus cū substantia cui⁹ est act⁹ vt viuere. et esse substantie ad ge
 nus substantie. Aut p modū aptitudinis. et sic dīfferētie cōpletis
 ue ad idē genus reducunt cū specie. Si aut reducunt sicut vie
 hoc pōt esse duplr. Aut sicut vie ad res. et sic mot⁹ et mutatiōes
 vt gñatio reducunt ad substantia. Aut sicut vie a reb⁹. et sic dī
 reducti potētis ad genus substantie. Prima em̄ agēdi potētis q
 egressum dī habere ab ipsa substantia ad idē genus reducunt q
 nō adeo elongat ab ipsa substantia vt dicat alia essentia p̄lectā
 Si aut sunt similitudines sic sunt in gñe p reductionē et reducunt
 ad idē genus sub quo continent illa quoz sunt similitudines
 vt p̄z in similitudine albedinis et coloris. q quidē non est albe
 do sed vt albedo. non est color sed vt color. Postremo qz priuati
 ones nō habent essentiam aliquā nisi p habitum. in eodē gñe
 esse habent in quo et habitus per reductionē. Et sic p̄z resposio
 ad omnia quesita.

Questio. ij. De illa diuisione potētiarū anime q est
 est questio vtrum superior portio inferior portiones et d
 Et q sic videtur. Sicut dicit Augu. xij. de trini. inter superio
 rem portionem rationis et inferiorē est coniugū. qz bec dicit
 vir et bec dicitur mulier. s̄ nō est coniugū eiusdē ad se. s̄ diuersū
 ad diuersum. cū igit inter bec duo sit coniugū inq̄rum sunt potē
 tie. q in gñe potētis sunt diuersē. ¶ Itē sicut in pluribus locis
 in li. de tri. dicit Aug. imago nō p̄sistit in rōne q̄tū ad inferiorē
 rem partē sed quantum ad superiorē. sed esse ad imaginē non
 est accidēs

20
 21
 22
 23
 24
 25

est accidēs potētis anime, sed est eis essentialē, cū igitur superio: portio et inferior differant p esse ad imaginē, et p nō esse ad imaginē, et q sint potētē p essentialē diuerse. **¶** Itē sicut vult Aug. supior portio se habet ad inferiorē sicut regēs ad rectus, regēs autē et rectū sunt ad inuicē relatiue opposita, si ergo relatiue opposita non possunt esse circa idē, necesse est esse aliam potētā q regit, aliam q regit. **¶** Itē nihil fm idē agit et patitur, sed supioris portio est mouere inferiorē, et inferioris est moueri, ergo impossibile est q concurrāt in eadē potētā, ergo etc. **¶** Itē si rō supior et inferior nō differēt nisi qz bec intēdit eter nis et illa intēdit tpalib, q nō plus differēt q oculus aspiciēs sursum et aspiciēs deorsum, sed nullo modo diuidit ocul⁹ in superiorē et inferiorē, p eo q aspiciē sursum et deorsus, q nec ratio sic diuidi deberet, si ergo diuidit, ergo ratio superior et inferior nō differūt nisi penes act⁹ et aspectus sed etiā penes id q sunt. **¶** Itē si solū penes aspectus diuersos et actus esset ibi differētia, cū ratio angeli aspiciat supiora et inferiora, vñ q deberet diuidi in supiorē et inferiorē, sed talis differētia in potētis ange li nō cōsuevit assignari, ampl⁹ ergo differūt qm act⁹ et aspectus, ergo redit idē qd prius q sunt diuerse potētē fm id qd sunt. Sed contra Aug. dixit, qz de tri. Cum discrimis de natura mentis humane, de vna quadā re differimus, nec eas per bec duo qdōm memoratū nisi p officia geminamus, sermo pceser rat de supiori portione rōnis et inferiori, ergo etc. **¶** Itē anima sicut dicit pbs fm intellectum quodāmodo est oia, sed hoc non esset nisi potētā itellectiua cū sit vna nata esset cognoscere oia si ergo dī ratio supior in qm cognoscit supiora, et inferior in qm cognoscit inferiora ergo non est alia et alia potētā. **¶** Itē idē est habitus qui dirigit aīas ad amorē dei et proxim⁹ vtpote caritas, ergo multo fortius eadē potētā qua cōuertitur ad deum et ad proxim⁹, sed bec est ratio supior et inferior, ergo etc. **¶** Itē lux increata se habet ad creatas sicut se habet lux solis ad colores, sicut dicit Aug. ill. solilo. s; eadē ē potētā sensitīua q cognoscim⁹ tā lucē q colorē, si ergo itellectiua potētā multo largior est et liberior q potētā sensitīua vñ q vna et eadē potētā sit qua cōuertat aīa ad lucē eternam et ad bec tpa lia. **¶** Rñ, dōm q diuisio rōnis in supiorē portione et inferiorē non est adeo q diuerfa mēbra vt bec et illa sit potētā alia et alia sicut rōnes ostendunt ad scōdam partē inducere, nec est p membra ita cōuēntia vt nō sit in eis differētia nisi solū fm aspectus, Est enī differētia in eis fm dispositiones et fm officia, Sed qz di positiones, qz bec fortis et illa debilis, Sed m officia, qz bec regit et illa regit, Rñōne diuerse dispo sitionis in debilitate et for titudine bec vocatur vir et illa mulier, Rñōne diuersitatis in ofi ficio et regimine bec vocat supior qz regit et illa inferior qz regi tur, talis autē dispo sitionū diuersitas ortū habet, nō ex diuersi tate nature, sed diuerfa cōparatiōe eiusdē potētē, Dum enī rō nostra ad supiora cōuertit, purgat et illuminat et perficitur, Dum leges eternas cōspicit et immutabilitatē dicine virtutis et equitatis in bono fortificat et vigoratur, Dum autē ad bec inferiora puerit, vtpote ad sensibilitatē, et carnē, quodāmodo tras bitur et emollit, et ideo sunt eiusdē nature rō superior et inferior differētes fm fortitudinis et debilitatis dispo sitionē, Et qz vna oritur ab altera, et ei p iungit tanq adiutorū simile sibi, recte dicit vir et illa dicitur mulier, et inter eas dī esse p iugū, Diuer sitas autē officioꝝ ill⁹ non venit ex diuersitate naturarū, sed ex diuersitate dispo sitionū, Qz enī bec fortis est et illa debilis bec intelligēs et cōsulēs diuinā volūtate, illa vero crequeōs ope, et ideo bec regit et illa regitur, et ex hoc illa supior et ista inferior appellat. **¶** Et sic p q supior portio rōis et inferior et si aliquo modo recte diuidat, tñ diuerse potētē nō sunt, ista enī membra videlicet superior et inferior essentialē potētē nō variant sed dispo sitionē et officia, et hoc insinuant ipsa noīa, **¶** Ad illud ergo qd obijctur de cōiugio iam p responsio, hoc enī dicitur est relatiue, nō qz ratio supior et inferior sint diuerse psonē, sed qz cum vna ab altera educatur, natura tamen non differunt, sed sib iuicem cōiunguntur quasi ad mutuum obsequium, **¶** Ad illud qd obijctur q bec est ad imaginē et illa non, dīcē dum, q cum negamus inferiorē portione rōnis esse ad imaginē nem, nō hoc dicimus, qz imago non sit in illa potētā, sed qz nō attenditur fm conuersionē illam, vnde non remouetur rō ima ginis a portione inferiori fm id qd est imago et fm id qd est ratio, sed solum fm comparationē superadditam, **¶** Ad illud qd

obijctur, q regens et rectum sunt opposita dōm q verus est, s; ex hoc non sequitur diuersitas in spiritali potētā, in ea mari me q nata est reflecti super seipsam, et talis est ratio et volūtas, **¶** Quod ergo obijctur q relatiue opposita nō possunt esse cir ca idē, dōm q verum est fm idē et ad idē, cum autē aliqd cō paratur ad diuerfa, nihil impedit in eo reperiri simul relatiō nes mutuas sine repugnantia et oppositione, **¶** Preterea illud habet locū in relatiuis fm esse et non fm dici, Et per hoc p iū s; ad illud qd sequit q nihil fm igē agit et patitur, hoc verum est de actiōe et passiōe pbsca, de passiōe autē spūali q dicitur idē a se moueri et regi veritatē non habet cum dicat Ansel, vo luntatē esse instrumentum seipsam mouens, **¶** Ad duo vltima iam p rñō, **¶** Concedo enī q illa diuisio non solū attendat fm diuersitatem in aspectu, s; etiam in dispo sitione et officio q non reperitur in angelo vñ in oculo, sicut patet per ea que predicta sunt, et ista sufficiant.

Questio. iij. Queritur de illa diuisione potētis anime, q quidem est per naturas le et deliberatiuum, et queritur vtrum diuisio voluntatis p naturalē et deliberatiua sit p diuersas potētias, Et q sic vñ dami, cū diuidit potētias anime primo diuidit in et belesim et bulisim id est naturalē et deliberatiua, et postea subdiuidit p alias po tētias, ergo si maior differētia ē inter prima mēbra, videt q na turalis voluntas et deliberatiua sit potētā alia et alia, **¶** Item diuisio substantie p rōnale et nō ratione variat ipas p essentialē diuisio potētē p bñōi differēntias facit potētias essentialē ter differre, sed talis est diuisio potētiarum anime p natura lem et deliberatiua, ergo etc. **¶** Dīnoꝝ probatur p hoc qd sicut dicit pbs, rationales potētē sunt ad opposita, sed quādo alī qua potētā naturaliter mouet ad aliquid, non mouetur ad op positum, ergo potētā vt est naturalis non est rationalis, **¶** Itē cum diuidim⁹ creaturā p corruptibile et incorruptibile diuersificam⁹ eā essentialiter, ergo pari rōne cum diuidim⁹ po tētiam p mutabile et immutabile eā essentialiter variam⁹, sed potētā q mouetur naturaliter ad suū obiectum mouet vñsoz miter, deliberatiua vero vertibiliter, ergo etc. **¶** Itē potētā in qua cōicamus cū brutis nō pōt esse eadē cuz potētā in qua differimus sed i naturalī appetitū cū brutis puenim⁹ et i rōna li differimus, ergo etc, sicut enī bruta naturaliter appetūt sui esse conseruationē, sic et nos appetim⁹, **¶** S; contra potētē q bñ et idē obiectum et sub eadē ratione nō bñt diuersitatē sed na turalis voluntas et deliberatiua idē bñt pro obiecto vñ bonū naturaliter enī bonū appetimus, et ex deliberatione etiā cū bñ ordinati sumus qz etc. **¶** Item potētā q ordinat in finē et in id qd est ad finē non est alia et alia, sed volūtas nostra vt est in finem est naturalis, qz naturaliter vnusquisqz appetit beatitudi nem vt est in rem ordinata, sed potētā que ordinatur ad finem est deliberatiua, ergo etc. **¶** Item eadē potētā cognitiua est qua cognoscimus aliqd naturaliter, et p acquisitionē, ergo pa ri ratione eadē est volūtas qua aliqd appetimus p naturalē instinctum, et per deliberatiōis arbitriū, **¶** Itē omne qd est ali qua natura habet opationē naturalem sed voluntas delibera tiua est aliqua natura, ergo habet operationē naturalem, sed vo luntas actus est velle, ergo voluntas deliberatiua aliqd vult naturaliter, sed voluntas q vult aliqd naturaliter est natura lis, sed voluntas deliberatiua est volūtas naturalis, **¶** Rñ, dī cendū q cum diuidimus appetitū in naturalē et deliberatiū siue quancūqz alīā potētā, hoc dupl⁹ pōt intelligi, Aut ita q appetit⁹ naturalis et deliberatiū diuersitatē habeāt in obiectis, vtpote cū vnū est appetibile solū a substantia rōnali aliud autē est appetibile a brutali, et hoc mō bñ ptingit naturalē potētā et deliberatiua esse diuersas potētias, Alio mō pōt diuidi appetit⁹ siue potētā in naturalē et deliberatiua, ita tñ q nō sit differētia in obiectis, sed in mō appetēdi, vt cū appellam⁹ fins derisim esse volūtate naturalem, q qdē naturaliter inclināt et ins tigit ad bonū bonestū, et murmurat cōtra malū et volūtate de liberatiua appellam⁹ appetitū, quo post deliberationē ē aliqñ adberem⁹ bono, aliqñ malo, et sic diuisio potētē p naturalē et deliberatiua nō variat eā fm essentialē potētē sed fm modū mo uendi, et hoc modo diuidit Dam, non qz naturalis et deliberati ua sint diuerse potētē, sed qz vna est potētā diuersimode ta men mouens, et hoc sufficit ad diuisionem potētiarū, **¶** Cū de notandū est q multis modis consueuerunt autores diuisio

4 tio, sed solum fm comparationē superadditam, **¶** Ad illud qd

nitatem. ita qd p vnum abstrahit r p aliud defert r suscipit sic
 r in proposito pformiter pot intelligi ita qd ad vnu actū b duo
 concurrūt. vt bec sine alia nō habeat operationem suā cōplere
 ¶ Tertius modus assignādi differētiā quo dicit qd differūt si
 cat potētia r habitus dupl'r habet intelligi. Uno modo vt itel
 lectus agēs dicat habitus quidā cōstituit ex oib' intelligibili
 bus. intellect' vero possibilis intelligat idē ipse prout est in po
 tētia ad acquirēdū cognitionē p fantasmata. Et hic modus
 ponēdi fundat' v' sup verba Boetij. qd dicit qd summa retinēs
 singula pdit. Qd voluerunt aliq' intelligi sic. qd intellectus no
 ster dicatur habere apud se cognitionē v'ium habitūalē inna
 tam. alioquin nō posset p virtutē suā abstrahēdo etiā a sensib'
 r a fantasmatib' facere intellectū possibilē actu intelligentem
 oē em' qd dedit alterū de potētia in actu est ens in actu. S'z
 iste modus dicit' verbis pbi nō cōsonat. qd dicit aīam esse crea
 tam sicut tabulā rasam. nec habere cognitionē habitū sibi in
 natā. s'z acquirere mediante sensu r experientia. Alius mod' d'z
 cēdi est vt dicatur intellectus agēs differre a possibil' sicut ha
 bitus a potētia. non qd agēs sit pure habitus. s'z qd est potētia
 habitūalis. Et iste modus dicendi probabilis est r ver'. r sup
 verba pōica r catholica fundat'. Tercū em' est fm Diony. qd sub
 stātie intellectuales corpō qd intellectuales substātie lumina
 sunt. ergo pfectio r cōplētūz substātie intellectuales lux est
 spūalis igitur illa potētia qd consequit aīam ex parte intellect'
 sui quoddā lumē est in ipa. de quo lumē pot intelligi illud pō.
 Signat' est sup nos lu. vul. t. dñe. Et hoc lumē v' pōs intelle
 xisse esse intellectū agentē. dicit em' qd ille intellect' quo est oīa
 facere est sicut habit' us quidā vt lumē. quodā em' modo lumen
 facit colores potētia. actu coloris. sicut habetur. iij. de anima.
 Huius aut' simile pot poni in oculo carti qui nō solū habet po
 tentiam suscipiēdi in se spēm p naturā p'piciū sicut alij oculi. s'z
 etiā potētiā faciēdi in se spēm p naturā luminis sibi inditi.
 ¶ Quartus aut' modus assignādi differētiā inter possibilēz
 agentē. quo scz differunt sicut potētia absoluta r cōparata. du
 piscitur bz intelligi. Uno modo vt intelligatur qd vna oīno r ea
 dē est potētia intellectus agēs r possibilis differēs comparā
 tione sola. vt agēs sit prout est in se cōsiderata. possibilis vero
 prout vnitur corp'i r fantasmatib' vel fantāsie. Et sic mod' d'z
 cēdi v' fundat' sup verba pbi. qd vult qd intellect' agēs semp
 est in suo actu. possibilis vero alioq' sic. alioq' non. Qd em' aīa la
 setur r p'turbetur in actu intelligēdi hoc est ex cōiunctiōe sui ad
 corpus. S'z hic modus ponēdi deficit a veritate. qm' aīa sepa
 ra habet intellectum quo est oīa facere habet etiā intellectum
 quo est oīa fieri. ergo habet agentē r possibilē etiā cū separata
 est. ergo intellectus possibilis nō inerat ei solū ex cōiunctiōe
 sui cū corpore. Alius modus intelligēdi p'dictā differētiā est vt
 dicatur intellectus agēs differre a possibil' sicut potētia absolu
 ta a cōparata nō qd sit oīno eadē potētia cōparatiōe differēs
 sed qd cum sit alia r alia intellectus differētia. vna est p quā or
 dinatur aīa ad suscipiēdūz. altera vero p quā ordinatur ad ab
 strahēdū. r ita vna de se quodāmodo p'picta r habitata. alia
 vero indigēs habitatiōe r cōplētō. r cū sit nata ad illud
 cōplētūz venire mediāte auxiliō corp'is r corp'alitū sensuū. in
 est spū aīe fm qd habet inclinari ad corpus. Et ex hoc cōtrahit
 duplicē possibilitatē. vna respectu act'. qd nō est semp in actu
 suo ppter impedimētū a pte corp'is. alterā respectu fantasma
 tū a quib' cecitari habet. r hanc possibilitatē nō bz nisi ex p'p'it
 ctiōe sui cū corpore. Quis sit potētia de natura sua qua est oīa
 fieri. qd nō solum est in aīa cōiuncta sed etiam in aīa separata
 Sic igitur p'z quō ex multis modis dicit' elicitur quidā intel
 lectus differētie inter intellectū agentē r possibilē. Lum enim
 sint quattuor pncipales mod' assignādi differētiā inter hos in
 tellectus. r q'libet subdividat' in duos sicut in p'p'itōe o mō
 strātū est. solūmodo tres mod' digni sunt approbari. quoz vn'
 ab altero nō discordat. s'z vn' ortū bz ex altero. Qd em' diuerse
 differētie sunt intellectus. qd si respiciūt totū ppositū. vna tñ
 magis respicit aīe cōplētūz. alia vero materiale pncipiūz
 binc est qd vna nō solū tenet rationē potētie. immo etiā poten
 tie habitūalis. altera vero tenet pure rōnē potētie. r hinc est
 qd vna dicit' conuenire aīe fm se. altera vero in cōparatiōe ad
 corpus. r vna semp est in actu altera vero non. non qd semp aīa
 actu intelligat p intellectum agentē. sed qd sicut lumē corp'ia
 le semp luēt r de se promptū est ad illuminandū. res aut' illuz

minabilis non semp illuminabitur propter aliquod impedimē
 tum. sic r in proposito intelligendum est. ¶ Concedende sunt
 igitur rationes ostendentes intellectum agentem r possibilez
 duas differentias esse intellective potentie. licet alique ex eis
 non sint multum cogentes. ¶ Ad illud aut' qd obijctur qd non
 differt posse r esse in p'p'itūz. dōm qd hoc intelligit' de esse sub
 stantiali. r de differētia non fm naturā sed de distātia fm t'p's
 qd in eis materia t'pe non precedit actum. r ideo nihil facit ad
 p'p'ositum. qd intellect' possibilis non dicitur possibilis respe
 ctu esse p'p'itū sed actus secūdi. ¶ Ad illud qd obijctur de ima
 ginatiōe qd non differt potētia actiua r passiva. dicit' pot'z ma
 gis differt qd in intellectu. qd organū corp'ale in quo recipiunt
 fantasmata est ei loco potētie passivē. ipsa vero vis imaginis
 naria est locopotētie actiue. Aliter pot'z dici qd nō ē simile. qd cū
 spēs defertur a sensu vsq' ad imaginatiōē. nō exit genus ab
 stractiōis. qd quidē fuit in sensu particulari. s'z cum spēs puenit
 ad intellectū. nouū genus abstractionis ibi exigit' r aliud ge
 nus luminis. id magis indiget potētia actiua distincta a possi
 bili ipse intellect' qd imaginatiō vel sensus. ¶ Ad illud qd obi
 de oculo carti. dōm qd r si potētia receptiua r abstractiua poss
 sint concurrere ad vnius organi cōplētōnem. nūq' tñ concur
 runt in eādē vnius organi dispositionē. Alia est dispositiō i
 oculo carti p'quā recipit scz p'p'icitas. r alia p quā abstrahit
 scz luminositas. r alteri' r alteri' nature. Sic r i potētia itelle
 ctivē. potētia per quā recipit. r potētia per quā abstrahit
 non sunt tñ eiusdē nature. nec p eandē naturā insunt aīe ideo
 non sunt vna differētia potētie. sed diuerse. ¶ Ad illud qd obi
 qd intelligere est act' vnius r simplex dōm qd r si intelligere pos
 sit quodam g'ie simplicitatis dicit' actus simplex nihilomin' tñ
 ad nostrū intelligere concurrūt recipere r iudicare siue abstra
 bere r suscipere r hi sunt plures actus adinivcē ordinat' ex qd
 bus resultat vnius actus perfectus. sic r in potētijs intelligen
 dum est se habere. qd r si sint diuerse differentie intellectus. vt
 tñ in suis actionib' adinivcē ordinate sint r coniuncte ad actū
 intelligēdi perficiēdum. sicut materiale r formale pncipiūz
 ad vnu esse compositū constituendum. ¶ Ad illud qd obijct'
 qd intellectus possibilis intelligit. r intellectus agēs similiter
 recipit. dōm qd intellectus possibilis non est pure passiv' sicut
 supra ostensum est. habet em' potentiam se conuertēdi. nec tñ
 est adco actiuis sicut agēs. qd non potest sua conuersione nec
 spēs abstrahere. nec de specie iudicare. nisi adfutorio ip'z agē
 tis. Similiter nec ipse intellectus agēs operationem intelligen
 gēdi potest perficere nisi formetur actus intellectus possibilis
 ab ipso intelligibili. ex qua formatione est in pleniori actualita
 te respectu eius quod debet cognoscere qd erat prius. cūz care
 bat specie r ita cum cogitamus de intellectu agentē r possibi
 li nō debem' cogitare quasi de duab' substantijs. vel quasi de
 duab' potētijs. ita sepat' qd vna sine alia habeat opationē suā
 p'ficere. r aliqd itelligat itellec' agēs sine possibil'. r aliqd co
 gnoscat itellec' agēs. qd tñ bō cū' est itellec' ille ignoret
 hęc em' vana sunt r frivola vt aliqd sciat itellec' me' qd ego
 nesciā. s'z sic cogitā de sunt esse ille due d'ie qd in vna opationē
 p'pletā itelligēdi veniūt inseparabiliter. sicut lumē r dyasānū ve
 niūt in abstractionē coloris. Nec sunt hic sequēda cōiter ver
 ba p'p'oz. qd pro magna pte decepti sunt in insuetūa intelligen
 tie sup aīam quā nō admittit fides catholica. ¶ Hic determino
 nat qualiter in boie rētatōis ordo r p'gressio psumma. Illud
 quoq' p'termittēdū rē. Supra egit mag' de distinctiōe potē
 tiarum aīe ad li. ar. manifestatiōē. In hac parte qd scōs grās
 dus potentiarū est ordo r p'gressio tentatiōnū. determinat
 qualiter r quo ordine p'ctū p vires aīe p'gredi' habeat r pers
 uentre ad consummationē. Diuiditur autē pars ista in tres p
 tes. In prima determinat qualiter peccatū in viribus aīe ba
 beat p'gressum ad consummationem. In scōa vero p'deterer
 minata repetit ad maiorem explanationem. ibi. itaq' vt breuis
 ter summa p'stringam rē. In tertia. vero p'determinata ep'is
 logat ad facillōrē rememorationē. ibi. bec de aīe partibus ins
 terferuimus rē. Quelibet harū partium diuidi potest in duas
 fm duo cap' qd in quolibet p'tinent. Nā p'ia pars bz duas. In
 p'ia determinat p'ncipiōē r ordinē viriū aīe. In scōa vero des
 terminat qualiter habeat fieri p'gressus culpē. ibi. nunc sup'est
 ostēdere quō per rē. Similiter scōa pars habet duas. In p'ia

ma explanat et circumloquitur assimilationem viriuz anime in consummatione peccati ad primam tentationem. In secunda vero ponit quādam similitudines ostendens q̄ mulier sine viro damnari non potest ibi nec sane cuz sola cogitatione etc.

¶ Similiter tertia et vltima pars duas habet. In prima breuiter epilogat et rationem sue digressionis assignat. In secunda vero multipliciter huius nominis sensualitas ad materiam euidentiam explicat et manifestat. ibi non est autem silentio pretermittendum etc.

Determinat q̄r pctm̄ in virib⁹ aie habeat p̄gressū ad p̄sumptionē. ostēdēs q̄ talis ē ordo peccādi vel cadēdi in nobis q̄lis fuit in primis hoibus. s. q̄ in nobis est vir et mulier et serpens.

¶ Illud q̄ p̄mittēdū nō est q̄ talis nūc in vno hoie tētatōis est ordo et p̄gressio. q̄lis tūc i primis p̄cessit parētib⁹. Et em̄ tūc serpens malum suavit mulieri. ipsaq̄ consensit. deinde viro suodedit sic q̄ cōsummatū est pctm̄. ita et nūc in nobis pro serpente est sensualis mortale p̄ muliere inferior portio rōnis. pro viro superior ratiōis portio. Et

I. Co. xi hic est vir q̄ fm aplm dī imago et gloria dei et illa ē mulier q̄ fm eundē dī glia viri. **¶** Atq̄ iter hūc vir et hūc mulierē est velut quoddā sp̄iale coniugū naturalisq̄ cōtinus quo superior rōnis portio q̄si vir d̄z p̄cesse et d̄nari. Inferior vō q̄si mulier d̄z subesse et obedire. Ideo vir fm aplm nō d̄z h̄re velamē. s. mulier. Et sicut in cūctis aiātib⁹ nō est repertū hoī adiutorū s̄le sibi. s. de illo sumptū qd̄ est formare in coniugium. ita in p̄tib⁹ aie q̄s cū pecorib⁹ habem⁹ cōes. nullū mēti n̄re s̄le est adiutorū. **¶** Uñ Aug. in eodē. Illud n̄m qd̄ in actiōe t̄paliū tractādoz ita versat̄ vt nō sit i nobis cōe cū pecore. rōnale est qd̄. s. ex illa rōnali mēte qua subberem⁹ intelligibilē in cōmutabili veritati tāq̄ ductū et inferiorib⁹ tractādīs gubernādīs q̄ deputatū est. Sicut em̄ i oib⁹ pecorib⁹ nō est inuentū viro adiutorū s̄le sibi nisi de illo detractū in coniugū formare. ita mēti n̄re qua sup̄nā cōsulim⁹ veritatē nullū est ad vsū rerū t̄paliū quātuz nature hoīs satis est s̄le adiutorū ex aie p̄tib⁹ q̄s cōmunes cū pecorib⁹ habem⁹. Ideoq̄ rōnale n̄m nō ad vnitatis diuortū separātū. sed in auxiliū societatis q̄si deriuatū i suo d̄sp̄t̄ officio. Et sicut vna caro est duorum in masculo et i femina. sic intellectū n̄m et actionē siue rōnē et appetitū rōnale. vel si aliquo mō significātus dici p̄nt vna mētis natura p̄lectif. vt sicut de illis dictū est. erūt duo i carne vna. sic de his dici possit. duo in mēte vna. Ecce ex his apte intelligi p̄t q̄liter in aiā hoīs existat imago illius coniugij. et qualiter in singulis nostrum sp̄ialiter sint illa tria. s. vir. mulier. serpens.

I. Co. xi hic est vir q̄ fm aplm dī imago et gloria dei et illa ē mulier q̄ fm eundē dī glia viri. **¶** Atq̄ iter hūc vir et hūc mulierē est velut quoddā sp̄iale coniugū naturalisq̄ cōtinus quo superior rōnis portio q̄si vir d̄z p̄cesse et d̄nari. Inferior vō q̄si mulier d̄z subesse et obedire. Ideo vir fm aplm nō d̄z h̄re velamē. s. mulier. Et sicut in cūctis aiātib⁹ nō est repertū hoī adiutorū s̄le sibi. s. de illo sumptū qd̄ est formare in coniugium. ita in p̄tib⁹ aie q̄s cū pecorib⁹ habem⁹ cōes. nullū mēti n̄re s̄le est adiutorū. **¶** Uñ Aug. in eodē. Illud n̄m qd̄ in actiōe t̄paliū tractādoz ita versat̄ vt nō sit i nobis cōe cū pecore. rōnale est qd̄. s. ex illa rōnali mēte qua subberem⁹ intelligibilē in cōmutabili veritati tāq̄ ductū et inferiorib⁹ tractādīs gubernādīs q̄ deputatū est. Sicut em̄ i oib⁹ pecorib⁹ nō est inuentū viro adiutorū s̄le sibi nisi de illo detractū in coniugū formare. ita mēti n̄re qua sup̄nā cōsulim⁹ veritatē nullū est ad vsū rerū t̄paliū quātuz nature hoīs satis est s̄le adiutorū ex aie p̄tib⁹ q̄s cōmunes cū pecorib⁹ habem⁹. Ideoq̄ rōnale n̄m nō ad vnitatis diuortū separātū. sed in auxiliū societatis q̄si deriuatū i suo d̄sp̄t̄ officio. Et sicut vna caro est duorum in masculo et i femina. sic intellectū n̄m et actionē siue rōnē et appetitū rōnale. vel si aliquo mō significātus dici p̄nt vna mētis natura p̄lectif. vt sicut de illis dictū est. erūt duo i carne vna. sic de his dici possit. duo in mēte vna. Ecce ex his apte intelligi p̄t q̄liter in aiā hoīs existat imago illius coniugij. et qualiter in singulis nostrum sp̄ialiter sint illa tria. s. vir. mulier. serpens.

Dei. ij.

Determinat qualiter in nobis fieri habeat progressus culpe.

¶ Nunc superest ostēdere quō p̄ hec tria in nobis cōsumetur peccati progressus. Ubi agnosci poterit si diligenter intendatur quid sit in aiā mortale vel veniale peccatus. Et em̄ ibi serpens sua sit mulieri. et mulier viro. Ita et in nobis sensualis mortale cū illecebrā pcti cōceperit. quasi serpens suggerit mulieri. s. inferiori p̄ti rōnis. idest rationi scientie. q̄ si consenserit illecebre. mulier edit cibum vetitum. Post de eodem dat viro cum superiori parti ratiōis. i. rationi sapientie eandē illecebrā suggerit. quasi consentit. tunc vir etiam cuz femina cibum vetitum gustat. Si ergo in motu sensuali t̄m pcti illecebrā teneat. veniale ac lenissimum est pctm̄

Qñ peccatus sic veniale

¶ Ergo peccatū etc. Innuat magister q̄ si peccatū d̄m so teneatur in delectatiōe veniale est. si vō diu in delectatiōe cōgnitionis teneat. et si voluntas p̄ficiēdi desit mortale est. Ex hoc videt q̄ sola mora de veniali faciat mortale. S. contra. cōcūstantia non mutat gen⁹ peccati. ergo si mora t̄p̄is est cōcūstantia. nunq̄ faciet de eo qd̄ erat veniale mortale.

¶ Si vō inferior pars rōnis cōsenserit. ita vt sola cogitatio nis delectatiōe sine volūtate p̄ficiēdi teneatur. mulier sola māducauit nō vir cui⁹ autoitate cohibet volūtas. ne ad op⁹ vsq̄ pueniat. Si vō assit plena volūtas p̄ficiēdi. vt si assit facultas ad effectū pducatur vir quoq̄ māducat. q̄ superior pars rōnis illecebre p̄sensit. et tunc est dānabile et graue pctm̄. **¶** Qñ aut mulier sine viro gustat. aliqñ est mortale. aliqñ veniale pctm̄. Et enī dictū est tūc mulier sine viro gustat cum ita delectatiōe cogitatiōis pctm̄ teneat vt faciēduz nō decernat. vt cū qdā termin⁹ et mensura pctō adhibet a viro vt nō liceat mulieri effrenata libertate in pctm̄ progredi. Si q̄ pctm̄ nō diu teneat delectatiōe cogitatiōis. s. statim vt mulierē tetigit. viri autoritate repellat. veniale ē. Si vō diu in delectatiōe cogitatiōis teneat. et si volūtas p̄ficiēdi desit mortale est et p̄ eo dāna b̄t simul vir et mulier. i. tot⁹ hō. q̄ et tunc vir non sicut debuit mulierē cohibuit. vnde p̄t dici consensisse.

¶ Repetit p̄determinata ad maiorē explanationē. **¶** Itaq̄ vt breuiter summam p̄stringaz qñ peccatū ita in aiā concipit vt illud facere disponat vel etiam p̄ficiat aliud frequēter. aliud semel vel etiā qñ delectatiōe cogitatiōis diu teneat mortale ē. **¶** Cū vero in sensuali motu tātum est vt p̄dixim⁹. tūc leuissimū est q̄ rō tūc nō delectat. **¶** Id aut supra dixi aliud fre-

mora hoc faciat in qua adeo crescit delectatio et libido q̄ supuenit consensus. vel adeo est repellēdi negligentia et proprie salutis inducta et superuenit contemptus est consensus inceptatiuus. **¶** Si autem in speciali queratur quanta sit ista mora. vtruz sit vnus bore vel dimidiū vel amplioris spacij nō potest vna r̄sio dari. q̄ aliqñ est maioris. aliqñ minoris fm d̄i uersos status et conditiones personarū. vnde hoc non determinat sciētia vel lectio. sed potius conscientia recta et p̄ctio. **¶** Vñ aut a duertit conscientia recta se nō modicū ledi. qñ ex mora

moza hoc faciat in qua adeo crescit delectatio et libido q̄ supuenit consensus. vel adeo est repellēdi negligentia et proprie salutis inducta et superuenit contemptus est consensus inceptatiuus. **¶** Si autem in speciali queratur quanta sit ista mora. vtruz sit vnus bore vel dimidiū vel amplioris spacij nō potest vna r̄sio dari. q̄ aliqñ est maioris. aliqñ minoris fm d̄i uersos status et conditiones personarū. vnde hoc non determinat sciētia vel lectio. sed potius conscientia recta et p̄ctio. **¶** Vñ aut a duertit conscientia recta se nō modicū ledi. qñ ex mora

ma explanat et circumloquitur assimilationem viriuz anime in consummatione peccati ad primam tentationem. In secunda vero ponit quādam similitudines ostendens q̄ mulier sine viro damnari non potest ibi nec sane cuz sola cogitatione etc.

rosa delectatōe consensus
 supuenit vel p̄ceptus. q̄ si
 non aduertat. aliq̄ p̄pter
 tenebras ⁊ inuolutiōes af
 fectionū securiorē p̄ter dy
 eligere ⁊ p̄fiteri pure sic ⁊
 dolere q̄si peccaret mortā
 liter. Ad illud qd̄ q̄rif
 vtrū ita sit in oib⁹ ḡnibus
 Au p̄ced. dōz q̄ in oib⁹ p̄ctis
 ita delectatio morosa vigilan
 con ter ⁊ strenue vitanda est.
 at. Tñ verbū Aug. p̄cipue v̄
 intelligi in petō carnis qd̄
 by ex carnis incētio dele
 ctationē magis sibi cōiun
 ctā ⁊ ad quā hō facili⁹ ins
 curat. ⁊ ideo cum magna
 diligētia est vitāda. nō so
 lū aut hoc. s; etiā oē p̄ctm.
 Quia em̄ frequenter cre
 mu dunt esse venialia q̄ morosa
 v̄y lia sunt rōifficillimū est in
 talib⁹ discernere. ⁊ ideo q̄
 si a facie colubī necesse by
 homo q̄ vult saluari pecca
 tum fugere.
 74. Quedā sunt q̄ si tñ se
 mel fuit vel faciēda dispo
 nunt dānant. qd̄a vero nō
 nisi sepi⁹ fiūt. Lōtra. multi
 plicatio acruū non mutat
 gen⁹. q̄ si p̄mū p̄ctm venia
 le est. ⁊ scdm ⁊ tertiu⁹. q̄ nū
 q̄ faciūt vni mortale. P̄ce
 terea qd̄libet veniale stat
 cū grā ergo si nullā aufert
 grām. nullā aufert vitā. q̄
 nūq̄ dānant venialia q̄ rō
 cūq̄ multiplicent. Ad hoc
 breuiter m̄dendum est ad
 p̄is q̄ ista qd̄ determinat
 in. iij. di. vj. ideo ad p̄is
 tñ dixisse sufficiat q̄ plura
 venialia non determinant
 nec faciūt mortale q̄ tuz est
 dese. s; solū dispositiue. ex
 frequēti em̄ iteratōe venia
 lium auget libido. ⁊ frequē
 ter interuenit cōtemp⁹ ⁊
 pro tanto intelligendū est
 verbū magistri esse dictū.

quēter. aliud semel. qz qdam
 sunt q̄ si tñ semel fiāt vl̄ faciē
 da disponant. dānant. qdam
 vero nō. nisi sepi⁹ fiāt vel fa
 ciēda decernant. vt d̄ ocioso
 verbo ⁊ h̄mōi. Hec Aug. in
 xij. li. de tri. tradit ita. Sicut
 in illo p̄iugio primoz hoim
 serpens manducandū p̄suasit
 mulier aut nō māducauit so
 la sed viro suo dedit ⁊ simul
 māducauerit ita ⁊ in quodā
 secreto p̄iugio qd̄ i vno hoie
 gerit ⁊ d̄inoscit. cuz rōnificie
 q̄ in reb⁹ t̄palib⁹ agēdis rō
 cinādī viuacitate verfat. aia
 lis sensus ingerit quādā ille
 cebrā. tñc velut serpens alloq̄
 tur femina. Quic aut ille
 cebre p̄sentire. de ligno veti
 ro est edere. S; iste p̄sensus
 sifola cogitatōis delectatōe
 p̄ter est supiori v̄o autorita
 te ita retinent mēbra vt non
 exhibeantur arma iniquitatis
 pctō. sic h̄ndū estimo. velut li
 gnū vetitū mulier sola come
 derit. Si aut i p̄sensu illo de
 cernit quodq̄ p̄ctm vt si sit
 p̄as etiā ope impleat. itelligē
 da ē mulier dedisse viro suo
 simul edendū illicitū cibum.
 Neq; ei p̄t p̄ctm nō solū co
 gitādū suauiter veruetiā p̄pe
 trandū efficaciter mēte decer
 ni. nisi ⁊ illa mētis intētio pe
 nes quā summa p̄as est mē
 bra in op⁹ mouēdi vl̄ ab ope
 cohibēdi male actiōi cedat.
 Ponit quādā similitudī
 nē oñdes q̄ mulier sine viro
 dānari nō p̄t. i. mortale nō ē
 qd̄ in sola delectatione tenet
 cogitationis.

Rec sane cuz sola cogita
 tiōe mēs oblectat illicitis. nō qd̄ decernēs esse facien
 da. tenētū ⁊ volēs libēter. q̄ statim vt attigerūt aim re
 spui debuerūt. neq̄ adū est esse p̄ctm. s; lōge min⁹ q̄ si et
 ope statuat iplendū. Et iō de talib⁹ q̄ cogitatōib⁹ ve
 nia petēda est. pectusq; p̄cutiēdū ⁊ dicēdū. Dimitte no
 bis d̄bita nostra. Neq; em̄ sicut i illis duob⁹ p̄imis
 hoib⁹ p̄sonā suā q̄sq; portabat. Et iō si sola mulier cibū
 edisset illicitū. sola vtiq; mortis supplicio plecteret. ita
 dici p̄t in hoie vno si delectatōib⁹ illicitis a q̄b⁹ cōti
 nuo se deberet auertere cogitatio libēter sola pascat.
 nec faciēda decernatur mala. s; tñ suauiter i recordatōe
 teneant. q̄si mulierē sine viro possedānari. absit h̄ crede
 re. Hic q̄ppe vna p̄sona est. vñ hō est. totusq; dānabit
 nisi hec q̄ sine volūate op̄adi. s; tñ cū volūate aim ta
 lib⁹ oblectadi. soli cogitatōis sentiant esse pctā. p me
 diatoris grām remittant. Idē q̄ il. 3. manicheos de h̄

codē sic ait. Ap̄ls dicit. fm̄ p̄ncipē p̄tatis aeris huius.
 spūs q̄ nūc opaf in filijs d̄iffidētie. Ad ḡ visibiliter eis
 appet. aut q̄si corpeis locis accedit ad eos ⁊ opaf. s; mi
 ris modis p̄ cogitationē suggerit q̄cqd̄ p̄t. q̄b⁹ sugge
 stiōib⁹ resistēdū ē. Ad em̄ ignoram⁹ astutias ei⁹. Quō
 em̄ accessit ad iudā q̄n ei p̄suasit vt d̄im traderet. Nun
 qd̄ in locis. aut p̄ hos oculos ei visus est. s; vtiq; vt di
 cū est i cor ei⁹ intrauit. Repellit aut illū hō si padifuz
 mētis custodiat. P̄soluit em̄ hoies de⁹ i padiso vt opa
 ret ⁊ custodiret. qz sicut ecclie d̄r in cāticis canf. D̄r
 p̄clusus. fons signat⁹ quo vtiq; nō admittit p̄ueritatē
 ille p̄suasoz. s; tñ p̄ mulierē decept. Ad em̄ etiā rō n̄ra
 deduci ad p̄sensionē pcti potest. nisi cū delectatio mota
 fuerit i illa pte animi q̄ d̄z obtēpare rōnī tāq̄ rectori vi
 ro. Etiā in vno q̄ n̄m nihil aliud agit cū ad p̄ctm q̄sq;
 dilabit. q̄ tūc actū est in illis trib⁹ serpēte muliere ⁊ vi
 ro. nā p̄io sit suggestio. siue
 p̄ cogitationē. siue p̄ sensus
 corpis. vel vidēdo vel tangē
 do. vel audiēdo. vel gustādo.
 vel olfaciēdo. Que sugge
 stio cū facta fuerit. si cupidi
 tas n̄ra nō moueat ad peccā
 dū excludit serpētis astutia.
 Si aut mota fuerit. q̄si tā mu
 lieri p̄suasoz erat. s; aliq̄n rō
 viriliter etiā omōrā cupidita
 tē refrenat ⁊ opescit. Qd̄ cū
 fit nō labimur in p̄ctm. s; cuz
 aliquāta luctatiōe coronabi
 mur. Si aut rō p̄sentiat. ⁊ q̄
 libido cōmouerit faciēdū ee
 decernat. ab oi vita brā tāq̄
 de padiso expellit hō. Jam
 enim p̄ctm imputat etiā si nō
 subseqat factū. q̄n rea tene
 tur in cōsentitōe cōsciētia.
 Beuif epilogat ⁊ rō
 nez sue digressionis assignat
 quare scz hec de anime parti
 bus dixit.
 Hec de aie p̄tib⁹ iterse
 ruim⁹. vt ipsi aie natura ple
 ni⁹ cognoscere. ⁊ fm̄ quā sui
 portione i ea sit li. arbitriū i
 telligat. s; fm̄ rationē qua oē
 p̄ctm mortale gerit. s; nō oē
 veniale. illud scilz qd̄ in solo
 motu sensualitatis existit.
 Multiplicitates hui⁹
 nois sensualitas ad maiores
 euidentiam manifestat. in
 Ad est aut silētio p̄tereū
 dū q̄ sepe in scriptura nomie
 sensualitatis. nō id solū i aia
 qd̄ est nobis cum peccore. sed
 etiā inferio; portio rōis que
 t̄palū dispōni intēdit intelli
 gif. qd̄ diligens lector in lo
 cis scripture vbi de ipsa sit
 mentio vigilenter annotet.

Ep̄. ij.
 Lu. xxiij.
 Gen. ij.
 La. iij.
 Sepe in scriptura nos
 mine sensualitatis. non id
 solum in anima quod est
 nobis commune cum pec
 core ⁊c. hoc non videt ras
 tionabiliter dictum. quia
 cum rationalis portio dis
 uiditur contra sensualitas
 tem nullo modo videtur
 ratio sensualitatis nomine
 debeat censeri.
 Itē queritur de hoc qd̄
 dicit q̄ sepe hoc in scriptu
 ra reperitur. cum em̄ pbilo
 sopbi de v̄ribus aie suffi
 cienter tractauerūt. ⁊ nul
 lam mentionē fecerūt de
 sensualitate. vnde est hoc
 q̄ sacra scriptura ⁊ docto
 res sacre scripture hoc nos
 mine vtunt. Iuxta hoc est
 questio vtrū noie sensuali
 tatis i intelligatur vna v̄ta
 vel plures. ⁊ vtrū intelligen
 tur vis cognitua aut mos
 tiua. q̄ em̄ intelligat vis
 cognitua videtur p̄ hoc q̄
 dicitur a sensu. sensus em̄
 vis cognitua est. Qd̄ au
 tem dicitur motiua videt
 tur per hoc q̄ in ea habet
 esse peccatum ⁊ ad malum
 habet inclinare.
 Respō. dicendū q̄ scri
 ptura distinguit hoim in
 teriozem ⁊ exteriōz. sicut
 habetur. ij. Corint. iij.
 Et si is qui exteriōz est no
 ster homo corrumpitur. in
 teriōz tamē renouatur de
 die in diem. Exteriōzem
 autem hominem vocat nō
 ipm̄ corpus tantū. s; corp⁹
 cum v̄ribus anime p̄ quas
 habet his sensibus intens
 dere ⁊ in eis inherere. In
 teriōzem autē hoies vocat
 ipsum spiritum ratiōalem
 fm̄ quem habet circa cele
 stia seipsum occupare. fm̄
 hoc intelligēdum est q̄ hō
 bz potentias aie per quas

conuertit ad spūalia, et habet potentias p quas cōuertitur ad
 sensualia, et ille virtutes p quas conuertit ad spūalia in simul
 collecte vniū posse pfectum aie integrant, et quedā ptās resul
 tat interioris ois regitua, q̄ quidē vocat arbitrij libertas, in
 qua cōsistit meritū et laus et vituperiū. Scdm autē q̄ homo ha
 bet cōuertit ad bec sensualia, sic habet et suas potētias q̄ silr in
 vniū concordātes integrant quasi vnum pfectū posse circa ista
 sensualia, et hoc noie sensualitatis censet scripsera q̄ simul com
 prehendit sensibiles cognitūas et motūas, sicut et arbitrij lib
 ertas, vt videbit infra, et hoc est qd̄ habitum est supra, e. d. q̄
 sensualitas est quedā vis aie inferior, ex qua est motus q̄ intē
 ditur in corpis exterioris sensus, atq̄ appetitus rerū ad corp
 pertinetiū, et ideo cōprehendit ex sua ppria acceptione sensiti
 uam et motūā et brutalē. Et qm̄ inferior portio rōnis per pctm̄
 multū trahitur a sensualitate, et homo cōparatus est iumentis
 in sapientibus et similibus factus est illis, ideo inferior portio rō
 nis aliq̄ in scriptura noie sensualitatis censetur propter nī
 miam conuersionē suā ad sensualia, et per hoc ptz nīsi ad oīa
 obiecta. Ad illud tamen qd̄ queritur quare p̄ filosofū non
 vtuntur hoc noie, dōm q̄ sensualitas non tm̄ nominat ipam po
 tentiā sensuale q̄tum ad propriā naturā sed etiā inquantū res
 spectu rationalis habet quandā rebellionē que ex peccato ori
 ginali in hōie traducit. Et qm̄ non perueniūt ad cognitionē
 originalis peccati nec lapsus hōis, ideo non vtuntur hoc noie
 sicut sacre scripture.

Ad intelligentiā huius partis querunt tria. p̄rio
 querit qualiter peccatū habeat fieri et esse in p
 te rōnis superioris. Secdo qualiter habeat fieri i
 inferiori. Tertio qualiter habeat fieri in sensua
 litate. Circa primum queruntur duo. p̄rio q̄
 ritur vtrum in superiori parte rationis habeat
 esse peccatum fm̄ se. Secundo queritur vtrum possit in ea es
 se veniale.

Questio .i. Circa quas sic peccat et ostendit q̄ i supio
 inferioris partis nō possit esse pctm̄. p̄rio p̄ illud Aug. cōtra
 maniche. vbi sic ait. Ratio nostra deduci ad cōsensum pcti nō
 pōt. nisi cum delectatio fuerit mota in illa parte animi que de
 bet o bteperare rationi tanq̄ rectori viro suo. ergo nisi q̄ peccat
 ratio superior, nisi pctm̄ peccat in parte inferiori. Itē p̄ filosof
 sobus in .iij. de anima. Intellectus se mp̄ est rectus, fantasia
 autem recta et non recta, ergo intellectus quantū est de se nun
 q̄ errat, ergo nec superior portio deuiat a veritate iusticie, nisi in
 clinetur p̄ sensualitatē et inferiorē portionē. Itē peccatū est
 p̄ conuersionē ad bonū cōmutabile, sed superior portio rationis
 dī inq̄tum conuertit ad eterna, inferior inq̄tū cōuertit ad tē
 poralia, ergo impossibile est pctm̄ esse v̄ fieri in nobis ex actu
 ptis rōnis superioris absq̄ actu inferioris. Itē ratio superior
 dicitur inq̄tū legibus eternis intēdit, sed impossibile est aliq̄
 peccare nisi declinādo a legibus eternis, q̄ impossibile est pctm̄
 in superiorē parte rōnis esse fm̄ se. Itē m̄ ueritas est media inter
 sensualitatē et rōnem superiorē, s̄ sensualitas semp̄ mouet ad bo
 num vt nunc q̄tum est de se, q̄ ratio superior q̄tum est de se semp̄
 mouet ad bonum simpliciter, sed virtus q̄ mouet ad bonū sim
 pliciter in mouendo non peccat, ergo in superiorē parte rōnis q̄tū
 est de se, peccatum esse non potest. Itē anima quando con
 uertitur ad deum purgatur, melioratur, et p̄ficatur, sed superior
 portio rōnis attendit inq̄tum conuertit ad deum, q̄ cum pec
 catum fedet et obnubilet, peccatum in superiorē parte rōnis fm̄ se
 esse nō pōt. Itē contra Hier. .ij. Filij mēp̄beos et raphnes
 constupauerunt te vsq̄ ad verticē, si ergo verter fm̄ q̄ sancti
 exponunt dicitur apex mentis siue superior portio rōnis, v̄ q̄ et
 illa habeat p̄ peccatum constupari et fedari. Itē Aug. .xij.
 de trin. Vir manducat quando superior portio rōnis consentit
 illecebre, sed eius est peccare cuius est consentire, si igitur hoc
 est superioris ptis patet et. Itē contingit aliq̄ peccare pec
 cato infidelitatis discredēdo aliquos articulos q̄ sunt respec
 tu diuinitatis, sed ad illos articulos solum superior rōnis por
 tio se extēdit, ergo in illo ḡtē peccandi portio superior pprie cul
 pam committit. Itē li. ar. p̄sta et esse vertibile, s̄ li. ar. maris
 me consistit in superiorē portione rōnis cum ibi maxime sit iudic
 cium et imperium, ergo v̄ q̄ in superiorē portione rōnis etiaz
 fm̄ se sit, vertibilitas ad malum, igitur et peccatum. Itē s̄

perio: portio rōnis est illa q̄ discernit et iudicat taz de agēdis
 q̄ de credēdis, s̄ iudicium creature quantū est de se absq̄ gra
 tia deficit ab his q̄ sunt fidei catholice, q̄ se pōt errare et ab
 illis declinare, et si hoc pōt p̄ se peccare. Itē angelus cū pec
 cavit p̄mo peccato appetit equiparari deo in potētia, et mis
 liersit in sapiētia, s̄ hoc est appetibile solū p̄tio superioris, q̄
 q̄ tam pctm̄ bonis q̄ angelū inceperit a p̄te superiorē rōnis, q̄ in
 superiorē parte rōnis fm̄ se pctm̄ habet fieri et esse. Itē ad p̄tio
 ctorum intelligētia est notandū q̄ aliqui dicunt voluerūt q̄ in
 p̄tio: portio rōnis non est aliud q̄ sinderisio, et q̄ ipa superiorē por
 tio rōnis q̄tum est de se semp̄ est recta et fortis, nisi incuruet
 et emolliatur p̄ portionē inferiorē, et ideo dixerunt pctm̄ in ea nō
 esse fm̄ se, s̄ si peccat hoc solū dicunt esse p̄sentēdo inferiorē p
 ti, siue non cōpescēdo eius deordinationē. S̄ bec portio tri
 pliciter deuiat a veritate, p̄rio in hoc qd̄ dicit q̄ idē est superior
 portio rōnis et sinderisio, qd̄ plane falsum est, cū superior portio
 rōnis et inferior portio rōnis arbitrij libertatē sicut dicit aug.
 et ideo nominant potētia de liberatiua, sinderisio autē potētiaz
 naturalē noiar q̄ semp̄ vniformiter ad bonū inclināt. Secdo ve
 ro a veritate deuiat in hoc q̄ dicit in sinderisio aliquo modo es
 se pctm̄, hoc em̄ plane falsum est, sicut infra manifestabitur, et
 glo. dicit ex p̄se. Ezech. .j. Tertio vero a veritate deuiat in hoc
 qd̄ dicit q̄ in superiorē parte rōnis fm̄ se culpa nō pōt esse nisi ab in
 ferio: procedat et tribuat sibi occasio, hoc em̄ contra rōnē est
 cū in illa portione p̄sistat arbitrij libertas, et ita p̄ natura sit ei
 ad malū vertibilitas, et ita possibilitas ad peccandū. Et etiaz
 hoc p̄tra experimētū, qz ratio superior non solū h̄ iudicare fm̄
 leges eternas, s̄ etiā habet iudicare fm̄ lumē propriū et fm̄ lu
 mē sibi ab inferiori acquisitū. Et quis aspiciēdo ad leges eter
 nas nō peccet iudicādo tm̄ fm̄ ea q̄ p̄cipit a sensib̄ vel etiā fm̄
 lumē fidei datū et innatū pōt deficere et errare, maxime in statu
 nature lapsę. Esto em̄ q̄ sibi p̄ponat credibile taliquarticulo
 fidei, vtpote articulo de trinitate et vnitate, cū iste nō solū repu
 gnet sensui et imaginationi, sed etiā discrepet a naturali iudic
 cio rōnis, si noster intellectus fm̄ lumē propriū nihil aspiciēdo
 ad p̄tes inferiores iudicaret et deficeret et discrederet et pecca
 ret. Et p̄pter hoc est alius modus dicēdi, q̄ duplex est genus
 pcti, qd̄ am em̄ sunt pctā carnalia, q̄ dā vero spūalia. Si loqua
 mur de pctis carnalib̄ sic fatēdū est q̄ non p̄tingit esse pctm̄ i
 superiorē parte rōnis absq̄ inferiori. Si autē de pctis spūalib̄ fiat
 sermo, tūc cōcedēdū est q̄ pctm̄ h̄ fieri et esse, s̄ nō semp̄ fiat i
 in superiorē parte rōnis fm̄ se, et rōnes q̄ hoc ostendunt sunt p̄cedē
 et p̄ hoc p̄ nīsi ad illud qd̄ p̄tio ob̄ in contrariū. Nā aug. in p
 posita autoritate loquit de p̄gressu in p̄p̄tationē pctoz car
 nalitū. Ad illud qd̄ ob̄ q̄ intellectus semp̄ est rectus, dōs q̄ ver
 bum p̄bi intelligēdū est in his ad q̄ mouet potētia intellectua
 p̄ modū nature, in his vero ad q̄ mouet p̄ modū delectatiōis
 nō h̄ veritatē, v̄ ibidē vocat ipē fm̄ veritatē intellectū qd̄ nos
 vocam̄ p̄sciam naturalē. Ad illud qd̄ ob̄ q̄ pctm̄ est p̄uer
 sione ad bonū cōmutabile m̄deri pōt duplr. p̄rio q̄ nō solū est
 pctm̄ q̄ sit p̄uersio ad illud qd̄ fm̄ veritatē est bonū cōmuta
 bile, s̄ etiā q̄ sit cōuersio ad illud qd̄ est bonū incōmutabile
 et appetit vt commutabile. Aliter pōt dici q̄ superior portio et si
 differat ab inferiori in hoc q̄ ipa cōuertit ad supna, nihilomi
 nus tm̄ h̄ p̄uertit ad inferiora, put disponit et regit inferiorē
 potētias, et sic pōt deordinari male eas regēdo, siue frena laxā
 do siue suo impio securādo. Ad illud qd̄ ob̄ q̄ ratio superior
 intēdit legib̄ eternis, dōm q̄ iste est actus nobilissim̄ superioris
 partis, s̄ non semp̄ h̄c actū exerceat, imo etiā intēdit sibi et ad
 se conuertit, et sic pōt nimis ad se conuertit ac p̄ hoc a deo auer
 ti, et deuiare a legib̄ eternis. Ad illud qd̄ ob̄ q̄ sensualitas
 ad bonū inclināt, vt nūc dōm q̄ sensualitas nō semp̄ mouet i
 ordinate, et p̄terea esto q̄ semp̄ inordinate moueret, nō tm̄ ex
 concludit q̄ superior portio rōnis semp̄ ordinate moueat, alia
 em̄ vis assignat fm̄ quā semp̄ ordinate mouet, vtpote sinderis
 io q̄ est scintilla p̄scie. Ad illud qd̄ ob̄ q̄ superior portio rōnis
 dī inquantū p̄uertit, dōm q̄ hoc nō est verū inq̄tū actu cōuer
 titur, s̄ inq̄tū est nata p̄uertit, p̄terea inordinate p̄uertit p̄
 tius est auerti q̄ p̄uertit, et nō autē dī q̄ p̄uersio ad deū purgat il
 lumina et p̄ficat, hoc intelligit de ordinata p̄uersione quā nō
 est semp̄ necessariū inuenire in actione superioris portionis.

Questio .ij. Utrū in superiorē portione rōnis possit
 esse veniale peccatum. Et sic videt. D
 quia

tū ad hoc pcti genus loquit Aug. 3. Daniel. r p hoc pz rñtio
 69 ad primū qd obf i 3. rñ. Ad illd qd obf q oēm delectationē
 pcedit suggestio. ddm q si suggestio large accipit ad oēm ap
 prebētionē boni vt nūc sub rōne appetibilis. sic verū est q p
 cedat oēm delectationē. Si vō accipiatur stricte p illo motu
 serpētino partis sensualis. sic nō b3 veritatē in oibus pctis s3
 solū in pctis carnis. Et p hoc pz rñtio ad sequēs quo d3 q sen
 sualitas est vis appetitiua boni vt nūc. ibi em accipit sensua
 litas large. r sicut postēsus ē absq3 ea nō pōt esse pctm in infe
 riori portione rōnis quīs esse possit absq3 sensualitate dicta p
 70 pte saltē pctm spūale. Ad illud qd obf q nihil est in intelle
 ctu qd prius nō fuerit in sensu. ddm q verū est vel in se vel in
 suo sili. multa tñ fingit bō q nūq3 vidit. multa ē. postq3 vidit.
 cogitat. ita q illa cogitatio nō excitat a potētia sensitua mo
 71 uere. ita ē intelligi pōt de rōne r sensualitate. Ad illud qd
 obf q oia pctā bñt ortū ab originali pcupiscētia. dds q r si oē
 pctm quodāmo ex originali ortū habeat. r originale ex carne
 rō tñ op3 oē pctm tāq3 ex primo mouēte ortū bfe ex carne vel
 ex sensualitate p eo3 pctm originale nō tñ sicut partē sensua
 le. imo inficit partē rōnalē r corrūpit. Tñ pcupiscētia respōsa
 est in oibus viribus aic. r iō siue sensualitas sit pambula siue
 nō. oia mala nostra dñr venire ex pcupiscētia.

Questio. ij. Utrū pars inferior possit peccare mor
 taliter absq3 superiori. r q sic v3 Aug. di
 cit r b3 in lfa. Si pctm diu in cogitatione delectatiōis teneat
 r si volūtas pcedit deit mortale est. Sed tūc vir nō d3 come
 dere nisi qñ adest volūtas pcedit. ergo sola muliere comedē
 te ptingit peccare mortali. Et tūc Aug. dicit et b3 in lfa. ibi.
 nec sane rē. q si sola mulier comedat. totus bō dānaf. sed hoc
 nō ē nisi p pctm mortale. q sola muliere comedēte ptingit pec
 care mortali. Et tūc superior portio rōnis d3 iquātū nata ē asp
 cere superiora. sed ptingit pctm aliq3 cōmittere. ita q nō cogit
 temus de legib3 eternis. q ptingit aliq3 peccare mortali so
 lo actu inferioris partis. nihil faciēte actu superioris. Et tūc
 frequēter offendit q3 primū nihil cogitās de offensa dei. sed
 inferior portio est fm quā ordinamur ad primū. supior p3 quā
 ordinamur ad deū. q ptingit peccare mortali ex actu inferior
 ris partis sine actu superioris. Et tūc magis pna est ad pctm i
 ferio: portio q supior. cū ex pñctione ad sensualitatē mollior
 sit. r ob hoc mulier nūcupet. q si supior portio rōnis pōt pec
 care p seipsam. multo fortius v3 q inferior. Et Sed 3. Aug. xij
 dicit r b3 in lit. ibi. nec sane rē. dicit q cū mēs sola cogitatio
 ne oblectat. de talibus cogitationibus venia petenda est. pe
 ctusq3 pcurtēdū. r ddm. Dimitte no. de. rē. sed talis est pnaue
 mialū. q qd in mulier comedit absq3 viro. pctm est solū venta
 le. Et tūc impossibile est inferior portione dānari absq3 supio
 ri. sed supior portio nūq3 dānaf sine culpa. q impossibile est infe
 rior portione absq3 supiori peccare mortali. Et tūc impossibile
 est esse pctm mortale sine pñsensu sed pñsensu residet penes iu
 dicē r arbitru pñcipalē. Hec autē ē supior portio rōnis sicut
 dicit Aug. r b3 in lit. q rē. Et tūc impossibile est aliq3 peccare
 mortali sine auersione. s3 eius est auerti cuius est pueri. hoc
 autē est superioris partis. q inferior portione absq3 supiori ipof
 sibile est peccare mortali. Et tūc nūq3 meref aliq3 i cogitatio
 ne boni nisi pponat illud facere vel cōplere si possit. q sili nūq3
 aliq3 demeret demerito mortalis pcti in cogitatione mali ni
 si pponat illud pñcere si possit. hoc autē nō est sine supiori por
 tione rōnis. q rē. Et tūc qñ aliq3 pctm est veniale. pñsentire i il
 lud nō facit pctm mortale. sed delectatio carnalis ctra pñsen
 sum est veniale. q pñsentire in delectationē ita q nō pñsentiaf i
 opus nō erit mortale. si q pñsensu in op3 est superioris partis. si
 cur dicit Aug. nūq3 est pctm mortale in inferiori parte absq3 su
 periori. Q3 autē pñsensu in veniale nō faciat mortale pbaf p b3
 q pñsensu in verbū ociosum r mēdaciū iocosum nō est mortā
 lis sed venialis. Si autē tu dicas q nō ē sile. q: delectatio car
 nalis via est ad mortale pctm. Tūc ego qro quare potius con
 sensus in delectationē attribuit inferiori parti q supiori. r q3
 re pñsensu in opus potius appropriat supiori. Lū em inferio
 ris partis ita bñ sit regere mēbra sicut r affectiones r alia. v3
 q ita bñ sit in pñte inferioris partis pberē arma iniquitatis
 pctō. sicut ē in delectationē pñsentire. qd est qd q dñta sit iter
 peccare r cōedere. r v3 cōedere sit idē qd pñsentire. r qñ dicat
 mulier cōedere. r qñ vir. r qñ mulier cōcedēdo peccare mortali

r qñ veniale. Nō em v3 illud verbū Aug. de comētionē viri
 esse gñalr verū. q: tūc comedit vir qñ pberē arma iniquitatis
 pctō. Multa em sunt pctā q psumant in sola cogitatione in
 tera siue iniqua. r tūc comedit. r nulla mēbra corpōis pben
 tur arma iniquitatis. cū illud pctm nō habeat ererecti p mēbra
 corpōis. Et tūc ad pñdictoz intelligētā est notādū q r si pos
 sibile sit mulierē comedere sine viro. nō tñ est possibile mulie
 72 rē peccare mortali sine viro. siue inferiorē portione absq3 supe
 riorē. r b3 sic. Et aliud ei est pctm mortale dicit de ordinationē
 a deo. q est cū pñsensu r pceptu. inordinatio autē est p auer
 sionē r pceptū. r hoc ē superioris partis. eius em est auerti cui
 est pueri. pñsentire autē ad illā potētā spectat apud quam r est
 det iudiciaria pñs r regiminis autoritas. hoc autē est supior
 portio rōnis. r iō impossibile est aliq3 pctm esse mortale in nos
 bis qd supiori portione nō iputef. r in quo ipso non deordinef
 ppter naturā pcti mortalis. q erigit ibi esse r pceptū auerfio
 nis. r pñsensu deliberationis. quoz vtrūq3 est superioris pris.
 Et tūc rō ex istarū potētariū pñctione. qñ iter superiorē por
 tionē r inferiorē lex pñgij est. r iō vna tenef alteraz regere r
 repñmere. Nō licet autē est inter sensualitatē r inferiorē portio
 nē r ppter hoc cū inferior portio deordinat. negligētē viri q
 debuit eā reprimere iputaf ei. r pariter cū illa culpabilis iudic
 caf. sic igit p3 q impossibile est inferiorē portione rōis absq3 su
 periori peccare mortali. possibile tñ est vna eā absq3 alte
 ra comedere. r hoc q: comestio dicit pñctionē ad delectatio
 nē fm actū pñtiū mulieris aut viri ptingit aut rōnalē potētā
 pueri ad delectationē. a sensualitate oblatā fm actū inferior
 ris portiois. ita tñ q nō puerit fm actū superioris. r ita ptingit
 comedere mulierē viro nō degustare. Et hoc p3 si attēdam3
 74 pgressum tērationis r delectationis. Et hoc p3 si attēdam3
 offerf siue pñcipif. Sed vō delectatio aduertit. Tertio vō in
 id ad qd trahit delectatio pñsentif vel dissentif. Delectabile p
 cipere est sensualitatis. delectationē aduertere est inferioris
 partis rōnis q interioroz motus r affectus b3 dñdicare r cog
 noscere. hoc autē nō est potētē sensitue. Diffinit3 autē an hoc
 sit amplectēdū vel respēdēdū. hoc est superioris pris in qua res
 det autoritas iudiciaria pñtis. Et tūc igit delectari ad ap
 prebētionē delectabilis an aduertionē delectationis. r hoc ē
 sensualitatis. r absq3 dubio est veniale pctm. Et tūc iteruz
 delectari post appbētionē delectabilis r pceptionē delectatio
 nis an plenū pñsensu deliberatiōis. r hoc est inferioris par
 tis. r aliqñ mortale. aliqñ veniale. r tūc d3 comedere sola mu
 lier. Et tūc iteruz tertio delectari post appbētionē delecta
 bilis r aduertionē delectationis. r post plenū pñsensu delibe
 rationis. r tūc d3 comedere vir. r tūc est mortale pctm. in his
 gñibus pctōz quoz actus sunt in pñbitione. ppter plenū cō
 sensum r deordinationē. Tñ cū tēratio inchoet a sensualitate.
 planū est esse veniale. Lū psumat in supiori parte rōnis pla
 nū est esse mortale. Lū vō sola mulier comedit pōt esse morta
 le r veniale. r iō dubiū est discernere qñ sit mortale vel venia
 le. Et pōt tñ discerni hoc mō. q: cū pñcipif delectatio. aut statim
 repellit aut retinet. Si statim repellit. tūc leue est pctm. Si
 75 vō tenef. hoc pōt esse triplr. Aut q: p3 ipsa delectatio r opio
 psumatio. ita q est volūtas delectādi in cogitatione r cū in
 ope si facultas adesset. r tūc est ibi plenū pñsensu r pctm mos
 tale sili pcurtēte viri r mulieris comestio. Aut placet delecta
 tio. sed tñ displicet pcti psumatio. r tūc est pñsensu semiple
 nus. r tūc d3 māducare mulier. nihilomin3 tñ peccat mortali
 cū in illā pñsentit delectationē. Aut vtrūq3 displicet. s. ipsa inte
 rior delectatio. r opio psumatio. r tūc aut aduertit pñculuz
 aut nō aduertit. Si nō aduertit pñculū delectationis. nec res
 pellit eā. peccat. sed nec mortali. graut3 peccat q si statim r
 virily repellit. Aut aduertit pñculū r delectationē. illā nō re
 pellit. sed mētē in talibus cogitationib3 r uoluit sinit. r tūc d3
 cū mgñ q peccat mortali. q: quīs nō sit ibi pñsensu verus ē
 tñ ibi pñsensu interpretatiuus. r comedit sola mulier. nihilomi
 nus tñ pctm illud iputaf viro. q: cū eā cōpescere debuisset cre
 neres. nō tñ cōpescuit. Hoc tñ qd nūc ultimo dictum est nō est
 vsq3 quaz certū. Negāt em aliq3 esse mortale in negligētā rep
 mēdi vbi est displicētā quātūcūq3 q3 pñculū aduertat. sed tñ
 securior via tenēda est. q: qd sit rei veritas. Et si cui hoc pñ
 gat. sanū est pñsiliū q de ipo vt de mortali penitcat. in dubio
 em

est securior via eligenda est. Et nota qd no de quacumq; delectatione loquimur. vtpote de illa qua qd delectat cogitando de pulchritudine mulieris. s; de illa q surgit ex cogitatione illius operis nequissimi. sic p; mulierem ptingit comedere sine viro. p eo qd vir solus de comedere qm plenus consensus adest. tunc discutit arma iniquitatis pberit pcto. q; totus bo ibi ad pctm scruat siue sit pctm carnis siue spūs. peccare aut no de mortali sine viro. q; no pot esse pctm sine viri consensu vero vel interpretatio. Sed ecce sunt igit rones ostēdēs q inferior portio absq; superior no pot peccare mortali. s; due vltim e no cogāt. Ille em ostēdit q mulier no pot comedere sine viro p hoc qd consensus in delectatione dicit no esse pctm. qd absq; dubio falsus est. fm qd dicit Aug. in lit. Nec valet qd obf de consensu in mēdaciū. vel de consensu in verbū ociosum. p̄mū no valet. q; vltim ra requirunt ad bonū consummādū q ad malū ppetrādū. vnius em circumstātie defectus opationē deformat. Scdm no valet. q; nullū ibi est periculū in delectatione veniali. cuius actus ē venialis. ibi aut est periculū. cū delectatio via est ad mortale pctm. Ad illud vō qd vltimo q̄rebat s; p; rōis ex p̄dictis. videlz qd dicitur est inter comestione t culpe mortalis commissione p; ē qm vir de comedere. t qm mulier. p; ē qm mulier in cōde dēdo peccat mortali t qm veniali. p; ē quare consensus in delectatione attribuit mulieri. t consensus in op vīro. q; consensus in op ppetratione est plenari consensus. Consensus vō in delectatione absq; op ē consensus semiplen. Si aut pctm p̄sisteret sola delectatione. tūc consensus in delectatione posset ēē plenarius consensus. t tūc no tūc esset superioris partis. s; ē inferioris. vñ no tūc dicitur vir consentire. q; vir mouet exteriora mēbra. sed q; mouet voluntate plenaria. t hāc circumloquit Aug. in eo qd dicit virū comedere cū arma iniquitatis pctō pber. Ad rones aut q adducunt ad oppositū qbus ostēdit q comedēs mulier sine viro mortali peccare pot plana ē rōis. Nā p̄mē due auctoritates loquunt de comestione no de culpe commissione. Ad illud vō qd obf tertio q superior portio rōis bz p̄uertit ad superiora. dōm q no solū actus eius est ad supna. s; ē actus et; est discernere t sententiare de bis q sūt in regno aie. t cōpescere viros inferiores. t id cū no cōpescit iputat sibi. Ad duo sequētia sūt p; rōis. Illis ei duabus rōibus ostēdit q pctm pot esse in inferiori portione rōis absq; p̄prio actu rōis superioris. Et hoc qd verū est. sed tūc ex hoc no sequit q pctm possit esse in inferiori parte rōis absq; superioris. q; negligētia cobibendi inferiorē partē in sui motus deordinatione reddit ipsam culpabilem. vt sepe dictum est.

Consequenter circa tertium quod pctm habeat fieri et esse in sensualitate et duo q̄rūt. P̄mo ei q̄rit vtrū in sensualitate possit esse pctm veniale. Secūdo q̄rit vtrū in sensualitate possit esse mortale.

Questio. i. Circa quā sic p̄cedit et ostēdit q in sensualitate possit esse veniale pctm. P̄mo p illud Aug. xij. de tri. qd recitat mḡ in lit. Si in motu sensuali tūc pcti illecebra teneat veniale est. Et sup illud puer. xxv. Septies in die. t. gl. p ne cessitate t fragilitate carnis singulis diebus vel inuiti vel volentes peccamus. Si ergo peccamus inuiti voluntate rōnali. illud pctm no est in voluntate rōnali. sed solum in sensualitate. Et rōne vī. motus ad illicitū est inordinatus. t ita rep̄bē sibi t malus. sed p̄mī motus sunt b̄mōi. ergo p̄mī motus sunt pcti. s; p̄mī motus sunt in sensualitate. Et c. Et cōe qd est ordinabile fm regulā iusticie qm deordinat bz in se culpaz s; sensualitas ordinabilis est fm regulā iusticie t ptingit eam ordinari in motibus suis. videlz igit q ipa efficiat culpabilis. Et dicitur Aug. v. de ciuit. dei distinguit triplex gen' cāc. Quedam est q tūc facit. t hec est deus. Quedā q tūc sit. vt natura. Quedā q facit t fit vt arbor. libertas sine voluntate. In p̄ma cā non pot esse pctm ppter sui dignitatem. In scda vō no pot esse pctm ppter sui artationem. cū igit sensualitatis sit potius moueri q mouere. agi q agere. vñ qm ea pctm no possit esse. Et c. Et in culpis differim' a brutis. q impossibile est in nobis ēē pctm fm illud s; qd cōicamus cū brutis. hoc aut ē sensualitas. Et c. Et stultit' t furiosū b̄ntysum sensualitatis. t tūc in nullo suo actu peccat. q pctm nūq; est in nobis ex deordinatione sensualitatis. q nullū pctm in sensualitate ponēdū ē. Et in ea sola potētia nata est ēē culpa fm quā bō capax est laudis t vitupij

Et quod ad p̄sensuales bō nec est dignus laude nec vitupio q fm illam non potest esse culpa.

Ad hūc ad huius intelligētā notādū est q cū q̄rit. vtrū pctm veniale possit esse in sensualitate. rōidē cōter q sensualitas pot dupl'r p̄siderari. aut in se. aut put est ordinabilis a rōne t sub rōne. Si in se p̄sideret hoc modo bzysum in furiosis. t hoc mō dicit Aug. q ea cōicamus cū brutis. t sic no pot in ea ēē pctm sicut rōes ad scdam pctm ostēdūt. Alio modo est loq de sensualitate fm q ipsa ordinabilis est ad rōnem t sub rōne. et hoc modo bz regulari fm regulam iusticie. t sic qm mouet ad illicitū. ipsa eius deordinatio potest esse pctm. t sic cōter tenet q t si in sensualitate fm se considerata pctm esse no possit pot tūc in ea esse pctm vt est ad rōne ordinata. t p hoc declarari p̄t argumēta ad vtrāq; partē inducta. Tūc ad hūc restat qd quāl' in sensualitate pot esse pctm t culpa. cū nullo mō ponat in ea esse virtus vel grā. t p̄terea p̄ rōari volētib' hāc qdōne interius duplex apparebit modus dicēdi. Fuerūt nāq; aliq; q dixerūt q ēē in sensualitate ordinata ad rōnez non oīno ponēdū est esse pctm sed aliquo mō fm qd. Peccatū ei duo dicit. videlz actū t deordinationē circa actū. Et s; pctm dicit esse in sensualitate rōne actus substracti. t rōe motus. tū ipsa deordinatio est in rōne q minus cauta t sollicita sūt puidere ne talis motus inordinatus in sensualitate insurgeret. vel ē minus diligeōs est rep̄imere. ideo illa deordinatio pctōz venialū ponit in ipsa rōne q sensualitatē neglexit regere. imputat ei ei in veniale no in mortale ppter hoc q non tenebat ipsam compescere ex lege p̄iugij. sicut tenet rō superior' inferioz. Sed iste modus dicēdi minus sufficiens esse vī. P̄mo q; s; hoc oīa pctā venialia potius eēt ex omissione q ex inordinata inclinatione. Secūdo q; qdā sunt venialia q ratio vitare non pot. sicut dicit Aug. t ostēditur infra. Tertio vō q; ibi est de ordinatio vbi est t actus q deordinat. t ita si motus t actus pcti in sensualitate ponit. in ea bz ponit t iordinatio. Propter ea est alius modus dicēdi q est loq de pctō. in quātum bz rōnem culpe. t in quātū bz rōne vitij. In quātū bz rōne culpe sic opponit grā. t facit illū in quo est esse dignū vituperio. t hoc mō oē pctm est in li. ar. Alio mō est considerare pctm in quātū tenet rōne vitij. t sic dicit iordinationē alicuius potētie respectu actus sibi debiti fm suā naturāle institutionē. t q; talis deordinatio bz esse in sensualitate. ita q illa deordinatio est via ad opus vituperio dignū. sic ponit in sensualitate esse pctm. Per hāc aut distinctionem manifesta est questiois intentio t oīm obiectionum p̄cedentiū solutio. hoc aut melius deterriminabitur infra qm age de subiecto virtutis t gratie. t de op̄positione virtutis t culpe.

Questio. ij. Vtrū in sensualitate possit esse peccatum mortale. Et q sic vī sicut p̄mīus motus bz esse in parte sensuali. ita etiā actus in quo est cōsummatio pcti. ergo sicut ponitur in sensualitate esse peccatum veniale ppter p̄mū motum. ita ponēdum est esse mortale propter actum consummatum. Item in eodem in quo est dispositio natus est esse habitus. sed veniale disponit ad mortale. ergo cum veniale possit esse in sensualitate vt ostēditur est. vñ c. Item iusticie originali opponit culpa mortalis. sed illa originalis iusticia non tūc fuit in Adā fm rationem. sed etiā fm partē sensualem. q; totus ordinatus erat. ergo vī q mortalis culpa in sensualitate esse possit. cūz opposita nata sint fieri circa idem. Item sicut superior portio rationis se bz ad bonū. ita sensualitas declinat ad malum. s; in superiorī portione rationis pot esse veniale pctm ex surreptione sicut supra ostēditur est. ergo econtra ex pleno consensu t pcti p̄p̄tatione. mortale pctm descendere poterit vsq; ad sensualitates. vt sicut sensualitas cōicat veniale peccatum parti rationis superiorī. ita t superior pars cōicat mortale peccatum sensualitati. Sed contra. completuum mortalis peccati in quātū b̄mōi est auersio a deo. sed solius rationis est a deo auerti cū eius solius sit ad deum conuerti. ergo ex sola ratione pot esse peccatum mortale. Item solus consensus facit mortale peccatum. sed consensus est solius partis rationalis. ergo c. Et culpa mortalis t grā mutuo se expellunt vt opposita. ergo hūc esse circa idem. sed grā gratificēs cum in ea attendatur imago silitus dicit non bz esse nisi in rōne. ergo nec culpa mortalis. Et c. Et si culpa mortalis esset in sensualitate. hoc non esset nisi q; per

b Sed dicitur assignatione in biotm v' esse li. ar. q' volu'...

Et q'de fm pdicta assignatione in his tm videtur esse li. ar. qui voluntatem mutare...

Et q'de fm pdicta assignatione in his tm videtur esse li. ar. qui voluntatem mutare...

Sed aliter accipit li. ar. in creatore q' in creaturis. Contra. hoc est qd Anf. de lib. ar. dicit q' eadem d' esse diffinitio lib. ar. in boie...

D'intelligentiabus ius part' incidit b qd qd sit li. ar. fm...

buus aut coparationis dilucidatione circa sex ptingit dubitare. primo em q' r' v' r' li. ar. sit in solis habentibus rones...

res. Et qm eius q'd d' itas r natura cognoscit in assignando puenientiam...

addat aliqd p essentiam rationi r voluntati. Sexto et vltimo queritur fm qua istarum duarum potentiarum principalis insit ase libertas arbitrij. vtrū v3 fm rōnem aut fm volūtātē.

¶ Questio. i. Utrū lib. ar. sit in solis bādētib⁹ rōnē. an etiā sit in brutis aialib⁹. Et q sit in aialibus brutis videt. Illa potētia libera d: esse cuius est esse bonū r fugere malum: sed hanc potētia videmus esse in brutis: sicut p3 in oue que fugit lupū r qrit pastorē. ergo rē.

¶ Itē illa potētia libertatem b3 que potēs est in opposita: s3 in brutis aialibus est potētia ad faciēdū opposita. q: modo ostendūt benignitatē. modo ferocitatē. mō vadūt mō veniūt. ergo talia aialia a libertate arbi. nō sunt aliena. **¶** Itē illa potētia est libera q est dñā sui actus bec aut est que pot seip sam in suo actu refrenare r cōpescere: sed talis potētia recipit in brutis aialib⁹. q p3. qz ab his que appetūt p disciplinā cōpescūt. sicut planum est in aialibus domesticis r domesticis. ergo rē.

¶ Itē illa potētia libertatē b3 in mouēdo cui⁹ mot⁹ incipit a principio intrinseco. hic em̄ motus est potētie pectē in mouēdo. sed in aialib⁹ brutis a principio intrinseco incipit. ergo rē.

¶ Itē illa potētia est pēcipue cui⁹ est gerere puidētia. nō solummodo circa pēntia. sed etiā circa futura. sed talis est in brutis aialib⁹. sicut p3 in formicis. r alijs aialibus irrationalibus. ergo rē.

¶ Itē illa potētia magis participat lib⁹ bertatē que nō pot redigi in seruitutē q que pot. sed boves in seruitutē redigunt. sed qdā aialia bruta nequaquā domari possunt. sicut dracones r leones. ergo videt q talia maxime habent arbitrij libertatē. **¶** Sed contra. Li. ar. sic diffinitur ab Aug. Liberū arbitriū est facultas rōnis r volūtatis. sicut habitū est supra dist. pcedētī. sed in nullo ē facultas rōnis i quo nō sit ratio. r bec est in solis rōnalib⁹. ergo rē. **¶** Itē omne qd b3 li. ar. est laudabile r vituperabile: sed sola rōnalia sunt digna laude r vituperio. pena r pmiō. ergo rē.

¶ Itē omne qd b3 li. ar. natū est pēlari r deliberare. hoc aut est solius rōnalis. q rē. **¶** Itē li. ar. est nobilissimū qd est i boie q si libez arbitriū inueniret. in brutis: nobilissimū qd est i boie reperiret in illis. ergo eq nobilita essent bruta aialia sicut rōnalia sunt q si hoc ē incōueniēs. p3 rē.

¶ Itē. dō3 q abiq dubio li. ar. reperit in solis substātijs rōnalibus. r rō buius sumit tū ex parte libertatis. tū ex pte arbitratōis. Ex pte libertatis. libertas em̄ opponit seruituti. tū illa sola potētia d: eē libera q dñū b3 plenū tā respectu obiecti q respectu actus pprii illa aut potētia dñū b3 ex libertate respectu obiecti q non est artata ad aliqd genus appetibilis. s3 nata est oia appetibilia appetere. r oia fugibilia respuere. **¶** Tria aut sunt q sunt in appetitib⁹ r quoz opposita sunt in fugis. videlz bonū. pferēs r delectabile. r noie boni tibi intelligit bonestū. Lū aut bonū pferēs r delectabile nata sunt appeti ab irrationalibus bonū bonestū a solis rōnalibus pot appeti. id in eis solū reperit virtus que nō est ad aliqd genus appetibilis artata. ac p hoc dñs libertatē respectu obiecti. In eis ēt solis reperit potētia dñs libertatē respectu act⁹ pprii. qd p3. Nā volūtās in rōnalib⁹ nō solū cōpescit manū exteriorē vel pedē. sed ēt cōpescit seipsam r refrenat incipiēs odire frequēt qd prius diligebat. r ex sujs p3 suis imperio r dñs. In brutis aut aialibus r si aliquo mō sit reperire dñū respectu actus. exterioris. qz bñ refrenāt aliqd sicut p3 in aialibus domesticis. respectu tñ actus proprii interioris videlz appetitus dñū nō est. tū si aliqd amat non pnt illud nō amare. l3 a psecutione alicuius rei amare arceant tñ more alicuius passionis inflitine. Et id dicit Dam. q magis agunt q agāt. ac p hoc cū nō possint actū ppriū reprimere. respectu actus pprii nō bñt libertatē nec respectu obiecti. r id deficiēte in eis libertate. li. ar. nō pnt participare. **¶** Sill⁹ ēt sumit rō ex pte arbitratōis. Arbitriū em̄ idē est q iudicium ad cuius nutū cetera virtutes mouent r obediunt. Iudicare autem illius est fm rōnez completā cuius est discernere inter iustum r iniustum. r inter ppriū r alienū. nulla autē potētia nouit quid iustum r quid iniustum nisi illa sola q est particeps rationis r nata est cognoscere summā iusticiā: a qua est regula ois iuris. hoc aut solum est in ea substantia que est ad imāginem dei qualis est tñ substantia rōnalis. Nulla em̄ substantia discernit quid propriū r quid alienū nisi cognoscat seipsam r actum suum ppriū. sed nunq aliqua potētia seipsaz cognoscat vel supra seipsam reflectitur q sit alligata materie. Si

igit oēs potētie sunt alligate materie r substātie corpali proter solā rōnalē. sola illa est q pot se sup seipsam reflectere. nō ipsa sola est in qua est plenū iudicium r arbitrium in discernēdo quid iustum r qd iniustum. qd ppriū r qd alienum. Tū igit rōne libertatis q rōne arbitrationis. li. ar. in solis substātijs rōnalibus reperit. r pcedēde sunt rōnes q hoc ostēdunt. Ad rōnes vō ad oppositū plana est rōnis p iam dicta. **¶** Ad illud em̄ qd primo obf q bruta pccelgunt bonū malo. dōm q verum est de bono pferenti r delectabili. sed non est verū de bono bonesto respectu cuius pprie li. ar. pñst. **¶** Ad illud qd miltiter qd obf q bruta pnt ad opposita moueri p rōnis. qz nō pnt moueri in oia opposita. sed solū in illa q sunt infra dignitatē li. ar. **¶** Ad illud qd obf q bruta dominant actibus suis. qz pnt se reprimere. dōm q non dominant actibus interiorib⁹ l3 dominant exterioribus. r si em̄ cōprimant actibus interiorib⁹ l3 dominant exterioribus. r si em̄ cōprimant actibus interiorib⁹ l3 dominant exterioribus. r si em̄ cōprimant actibus interiorib⁹ l3 dominant exterioribus. r si em̄ cōprimant actibus interiorib⁹ l3 dominant exterioribus.

¶ Questio. ij. Utrum li. ar. sit potētia distincta contra rationem r voluntates. Et q sic v3 Ber. de li. ar. loquens de potētia li. ar. Quid similitus eternitati qd non sit eternitas. Si ergo eternitas nec respicit ratios nem nec voluntatem. v3 q li. ar. sit aliqua potētia pter bas. **¶** Item ratio rñdet filio. voluntas spiritus scō. ergo si in nobis est ponere aliquam potētia reformandam cōrespondentem patri. est in nobis ponere aliquā potētiam pter rationes r voluntatem que spectat ad reformationem. talis aut non est nisi li. ar. ergo rē. **¶** Item ad pductionē opis ista tria sunt necessaria. videlz posse r scire r velle. ergo si scimus p rationem volumus p voluntatē. v3 q in nobis sit ponere tertiā potētia p quā simus potētes. hāc aut dicit li. ar. facultates. ergo rē. **¶** Itē cū lapis deorsum mouet ista tria reperit intētiō appetitus r virtus. dicimus em̄ q lapis intēdit deorsum moueri cū natura sit operās p intētiōnē. appetit etiā deorsum moueri. b3 nihilominus virtutē p quā deorsum mouet. ergo v3 q illa tria sit reperire in aia rōnali. si ergo rōnis est intēdere. volūtatis appetere erit ponere tertiā potētia cui⁹ sit virtualiter agere. hāc aut dicitur arbitrij facultatē. ergo rē. **¶** Itē iudicans peminet iudicato. r mouens peminet mobili. sed li. ar. ē liberū de voluntate iudicium. ergo li. ar. est iudicare de volūtate. Sill⁹ lib. ar. est mouere oēs viros aie. r rōni imperare vt discernat voluntati vt aptat. q v3 q sit tertiā potētia ab istis distincta. **¶** Sed 3. potētie aie rōnalis sufficiētē diuidunt p cognitiuas r affectiuas. q si rō cōprehendit virtutes cognitiuas. r volūtates affectiuas. nō v3 q sit pueniēs ponere tertiā potētiam ab his differentem. **¶** Item actus li. ar. est iudicare rē. sed

re. sed de omni eo qd iudicamus p rōnem iudicam⁹. ergo non videt qd li. ar. sit potētia a rōne t volūtate distincta. ¶ Item alia potētia circūscripta. remanēte sola volūtate t rōne possu mus pscire. q: pōt pcedere deliberatio p actū rōnis. t sub sequi pōrtratio p actū volūtatis. si ergo cōsentire ē actus lib. arb. videt qd lib. arb. non sit alia potētia a rōne t volūtate. ¶ Itē lib. ar. est mouere. aut igit mouet volūtates aut nō. Si non. ergo nō videt esse plene liberū. Si mouet volūtate. t est alia potētia. ergo volūtās mouet ab alia potētia. si mouet ab alia potētia. ergo nō est libera. ergo si volūtās i nobis est maxime libera. videt qd. ¶ Itē eadē est potētia cognitua qua intelligo aliqd. t intelligo me itelligere. ergo eadē virtus est t non alia qua volo aliqd. t volo me velle illd. sed potētia qua volo me velle illd est li. ar. potētia qua volo est volūtās. ¶ lib. ar. nō est aliud a volūtate. ¶ Respō. ad p̄dicte q̄stionē intel ligentiā notādus est qd sup hac questioe diuerse fuerūt docto rum positiones. Quādam em̄ dicere voluerūt qd sicut mens du pliciter accipit. aliqñ p̄muniter t sic p̄cedēdit mēozias. intel ligentiā t volūtate. aliqñ p̄prie. t sic distinguit p̄tra intelligē tia t volūtate. sic li. ar. dupl̄r accipit. s. p̄muniter t p̄prie. Lō muniter. t sic nō distinguit p̄tra rōnes t voluntatē p̄prie. t sic cōtra rōnes t volūtate bz distinguit. t est v̄tus iperans rōni t voluntati. t v̄trūq; regēs t mouēs. cur? actus p̄mus nō est di scernere t velle s; actus reflexus sup bec duo. t bec duo mos uens t regēs. ille v; quo d; q; velle discernere velle se velle t iste actus p̄ambulus ē ad rōne t volūtate. t ista potētia cor respōdet p̄ime. p eo qd actus ei? maxie potēs est t p̄mus. cuz non moueat. s; moueat. t iō a sanctis dicit facultas siue pote stas volūtatis t rōnis. i. potestas facilliter mouēs volūtate t rationē. t cōsistit in istis trib; quedā ratio imaginis ex parte motiue. q̄ p̄cipaliter p gratiā in via. t p dotes in p̄ria bz rez formari. ¶ Alijs aut aliter v; qd rōnis t volūtatis sit reflex ctere se sup se. t iste due potētie sufficiāt ad oēs act? a se p̄ficiē dos v; ad iudicandū. t fugiendū t eligendū. qd frustra pones retur in aia aliq potētia differēs ab istis. Si igit natura nihil facit frustra. potētie aie rōnalis sufficiēter diuidunt p cogni tiuas t affectiuas. siue p rōnes t volūtates. t iō dicit qd li. ar. non ē potētia ab his duab; potētijs distincta. Quelib; aut ba rum positionū multū bz pbabilitatis. t si velim; v̄trāq; caruz intelligere diligēter t pie. inueniem; eas abinuitē nō discor dare. s; ad vni? veritatis maiore exp̄sionē p̄currere. ¶ Cū enim dicim; aliqūā potētiā distingui ab alijs hoc est dupl̄r. aut s; rem. aut s; rōnes. Sed; rem. sic distinguit intellect? et affect?. Sed; rōnes. sic distinguit ratio vt ē cognitua t moti ua. i. dicitās moueri vel dūponens ad motū. Loquēdo igit de distinctioe s; rōnes dicit pōt li. ar. quodāmodo distingui a ra tione t volūtate. in hoc. sc; qd li. ar. noiat i rōne mouētis. volū tas nō t ratio in rōne moti. Dec in rōne iperantis. iste due in rōne epequētis. t ex ista parte p quandā rōnes appropriatio nis inuenit in aia quedā ratio imaginis. t p hūc modū intelli git p̄ria positio. t rōnes currūt qd ad p̄mā p̄tes inducunt. Nō em̄ pcludūt distinctioē li. ar. a rōne t volūtate s; rem. s; solū s; rōne t appropriationē. sicut p; discurreti p singlas. Loquē do aut de distinctioe potētiarū s; rem. sic li. ar. non dicit potē tias diuersas v; distinctā a rōne t volūtate. p eo qd potētie aie rōnalis sufficiēter diuidunt p cognitua t motiua. t oēs act? anime p has potētiās q̄ sunt cognitua t affectiua siue ratio t volūtās exereeri possunt. sicut rōnes qd ad hoc inducunt ostē dunt. Cū em̄ tā rō qd volūtās sit nata super se reflecti. cū noio voluntatē vt volentē aliqūid. et voluntatē vt volentē se velle. nō dico potētiā aliā t aliā s; rem. s; solū s; rōnem. ¶ Nouēs em̄ t motū i spūalibus nō oportet differre s; substātiām. qz sicut dicit Ansel. Volūtās est instrumentū seipm mouēs. t rō etiā est virtus seipm cognoscēs pari rōe. t iō si aliq; est ibi distinctio bec est solū s; rōne. t sic p; respōsio ad questionē t ad rōnes ad v̄trāq; p̄tē. ¶ Cōcedo em̄ qd li. ar. s; rōne v̄ dicit poten tiā distinctā a rōne t volūtate. cōcedo tñ nihilominus qd ali; quā distinctioe bz s; rōne rōe cuius d; facultas v̄triusq;. quā ta aut sit distinctio melius patebit infra. Ad p̄sio aut tantum dicitē sufficiat qd nō est tāta distinctio que faciat ipm eē aliā potētiā in ḡne potētie a rōne et voluntate realiter distinctam ¶ Et qd obijct qd est similius eternitati. t appropriat p̄tē ē virtus a qua est posse. totū illd nō potuit nisi solū modo distin

ctionē quādā s; quādā appropriationē t quādā rōne. Et hoc ps. q: ipsa rō includit in se intelligētiā t memoriā. t ita aliqd p qd assimilaf patri t aliqd per qd assimilaf filio. Ipsa volun tas includit in se irascibilē t p̄cupiscibilē. t ita potētiā p quaz appetit t potētiā p quā pōt. t iō nō op; li. ar. esse aliqūā aliāz potētiā p̄ter has. ¶ Ad illud qd v̄tino obf qd iudicans p̄mi 18 nec iudicato. t mouēs moto. Ddm qd non op; in spūalibus. lo quēdo de p̄mizētia q̄ facit diuerfitatē s; m̄ essentiā. Sicut em̄ sege dicitū est. eadē est vis q̄ vult aliqd. t q̄ vult se velle. t q̄ ius dicat se iudicare. aliqñ esset in infinitū abire. nihilominus tñ fortit quasi dignius officū dū est in rōne iudicātis q̄ cū est i rōne iudicati. t cū est in rōne mouētis q̄ cū est in rōne moti.

Questio. iij ¶ Utrū li. ar. cōplectaf s; rōne t vol 2 luntatē. Et qd sic v; Aug. de v. r̄sioz ergo nō tñmō cōp̄cedit cognitua. immo etiā affectiuam. ¶ Itē Dam. Ala li. ar. libere appetit. libere iudicat. libere im perat t facit. libere disponit. libere vult. libere eligit. sed bec p̄cernūt actus rōnis t volūtatis. ergo rē. ¶ Si tu dicas hoc esse dictum p cam. hoc nihil est. qz ipse ibidē dicit qd in eo p̄ius gate sunt virtutes cognitue t vitales cōplectif ergo lib. ar. t vim motiua t vim cognitua. ¶ Itē bocipm v; p diffinitionēz li. ar. quā ponit Ber. in li. de li. ar. qd diffiniēs dicit qd li. ar. ē p̄sensus voluntatis ob inamissibilē libertatē. t rōnis indecl nabile iudiciū. ergo s; cōplectif rōne t volūtate. ¶ Itē p ali am diffinitionē Aug. quā m̄g; ponit di. p̄cedēti q̄ talis est lib. ar. est facultas rōnis t volūtatis. sed facultas volūtatis sur g; et ipsa volūtate. facultas rōnis ex ipsa rōe. ergo facultas volūtatis t rōnis cōp̄cedit v̄trāq; potētiā. sed li. ar. est fas cultas talis. ergo rē. ¶ Itē bocipm v; rōne. qz p̄ctm t culpa est in solo li. ar. sed aliq; p̄ctm est in rōne. vt p̄ctm ifidelitatis aliq; in voluntate. ergo li. ar. cōp̄cedit in se rōne t volū tatem. ¶ Itē gratia t virtus est in solo li. ar. sed tres virtutes tbeologicē dicunt esse in rōnali p̄cupiscibili t irascibili. ergo li. ar. oēs illas potētiās bz cōplecti. ¶ Sed; li. ar. nō pōt cog gi. rō aut pōt cogi. ergo li. ar. rōne ipsam nō cōp̄cedit. ¶ Itē aut rō aliqñ cogatur plani est. ¶ Itē li. ar. nō possit eo gi hoc iudicat ipm nomen. si enim possit cogi non esset liberuz. ¶ Itē ratio est coruz que sunt a nobis. t que nō n sunt a nobis. sed li be. ar. b̄r. solum est respectu coruz que sunt a nobis. ergo in plus est ratio qd li. ar. ergo li. ar. non cōp̄cedit in se ratio nem. ¶ Itē qd non cōp̄cedat voluntatem v; voluntas n̄ra respectu aliquoz est impermutabilis. sed q̄quid li. ar. nostrū appetit p̄mutabiliter appetit. ergo rē. ¶ Itē volūtās est pos sibilū t impossibilū. sed li. ar. est possibilū tñ. ergo ad plu ra se extēdit volūtās qd li. ar. ergo li. ar. nō cōp̄cedit in se rōne t volūtate. ¶ Itē rō t volūtās sunt diuerse potētie. sed li. ar. est vna potētia cum habeat vnum actum. videlz eligere siue consentire. ergo impossibile est li. ar. cōp̄cedere i se rationē t voluntatē. ¶ Item si li. ar. cōp̄cedit in se ratio nem t voluntates. aut sicut partes subiectiuas. aut sicut p̄tes integrales. Si sicut partes subiectiuas. ergo tota ratio li. ar. saluatur in ratione. t tota ratio in voluntate. cum igitur alia potētia sit ratio t alia voluntas. t numerato inferiori nume ratur superius. v; igitur qd in quolibet boie sint duo li. ar. qd manifeste falsum est. Si aut sicut partes integrales. Sed; cō tra. ex duobus potētijs nūq; sit vna tertia potētia. maxime cū ille potētie manent distincte. t actus earū sunt adinuitēz ordinati. ita qd vnus est ante alterum. si ergo ratio t volūtās sunt potētie distincte. t actus earum sunt ordinati adinuitēz s; p̄tius t posterior. v; qd li. ar. ex his integrari non possit tā qd ex p̄ncipijs p̄stitutiuis. t ita v; qd li. ar. voluntates t rōne non possit cōp̄cedere. ¶ Rñ. ad p̄dictoz intelligentiam est notandum qd li. ar. simul cōp̄cedit t rationē t volūtate 19 t hoc non solum manifestat ipsa noiatio. sed etiā ipsa notifica tio. manifestat etiam sue p̄prietatis inq̄sitiō. Noiatio manife stat. Dicit em̄ liberū t d; arbitriū. t ar. est ipsius rōnis. liber tas nō ipsius voluntatis. ad cuius nutū t imperiū moueri ba bent cetera que sunt in nobis. t hoc est qd dicit Aug. de quib; r̄sionibus. Li. ar. d; ab arbitrando. qz a rationali parte quid eligat. qd due recuset. nomē accepit. Hoc etiā p; p̄cius notifica tionē. d; em̄ esse facultas rōnis t volūtatis. siue p̄sensus rōis t volūtatis. postremo illud amplius manifestatur p sue pro

potentia inquisitione. **Li. ciii. ar. siue noiet potentia siue habitum** noiat ipsam potentiam vt dñam vel dñum ipsius potencie. **z** hoc planu est ex ipso noie libertatis. **Attendendum autē qd dñum** alicuius potencie pot esse duplr. aut respectu obiecti. aut respectu actus. **Dñum potencie respectu obiecti attēdit in hoc qd pot** sit in illud **z** in amplius. sicut equus q pot ferre. **z** modios do minū bz sup tres modios ad portandū. qd pualer ad illud qd de facilitate portat. **Dñum autē potencie respectu actus est attēdendum** in hoc qd potētia pot esse in actu **z** cessare ab actu **z** m suū iperū. **z** fm ppiū motū. **Ad hoc autē q aliqua potētia** hoc dñū bēat. necesse est q ipsa possit mouere seipsa **z** qd pot sit se sup actū suū sup seipsam reflectere. **Si enim nō possit se** ipsam sup actū suū reflectere. nūq̄ possit illum refrenare. nūq̄ possit seipsam mouere nō possit in illū exire qñ uellet. **Refles** crere autē se sup se hoc est virtutis cognitioe sublimitate a mate ria. qd dē est rō. mouere autē se hoc est virtutis appetitioe rō nē sequētis. ad hoc igit vt illud dñus sit in aia necesse est q habeat rōnē **z** uolūtātē. **Nā si rōnē tñ haberet nō uolūtātē p** quā moueret. possit se sup actū suū reflectere. **z** nō possit mouere vel impare. **Si vō appetitū solū bfer **z** nō rōnē possit vt** qd mouere **z** in actū exire. sed qd nō possit se sup actū suū refle ctere. nō possit vtq̄ refrenare. **z** ita dñū nō bfer. **Sicut igit** ex cursu virtutis duoz boim resultat vna qdam facultas ad portādū vnū lapidē quē nō possit ferre alter eoz. **z** sicut ex cō cursu p̄ffamilias **z** m̄ffamilias ad disponēdū regimen do mus resultat vna p̄as. ita qd altera nō sufficeret. **z** sicut ex cō cursu virtutis manus **z** oculi resultat p̄as scribedū ad qd alia tēra illarū nō sufficeret. sic ex cursu rōnis **z** uolūtātis resultat qdā libertas siue quoddā dñū ad aliqd faciēdū siue dis ponēdū. **z** sic p̄ li. ar. rōnē cōplectif **z** uolūtātē. **z** p̄ et qd cū li. ar. sit qdā p̄as siue quoddā dñū resultās ex p̄iūctioe ista rō duarū potētiarū. s. rōnis **z** uolūtātis qd optime noiat p hoc qd d. li. ar. nō vno noie sed cōposito. vt vnū nomē rīdeat rōni **z** alterū uolūtati. **Optime autē diffinit cū d. esse facultas rō nis **z** uolūtātis. facultas enī nō tñ noiat potētiā. imo facilita tē potētiē. ex quā nō tñ potēs ē imo ē t̄ p̄potēs est ad creēdū in actū. **z** iō facultas dicit p̄atē siue dñū qd qdē d. esse rōis s̄l **z** uolūtātis. qd nō est vnus nisi p̄comitātē altera. **z** dēceden de sunt igit rōnes p̄bātes qd li. ar. rōnē cōprehēdit **z** uolūta tē. **Ad rōnes vō ad oppositū facile est rīdere. **z** qd cū obf q nō cōprehēdit totā rōnē. nec totā uolūtātē. **z** dñm vt crū ē. sed cōprehēdit solū ipsa potētiā cognitioe in quātū iūcta est affectioe. **z** affectioe in quātū iūcta est cognitioe. vñ dicit affe ctū deliberatiū vel deliberationē uolūtariā. **z** p̄pterea qd rō noiat ipsam potētiā cognitioe vt ordinatā ad affectioe **z** et uoluntas ipsam affectioe vt regulatā **z** rōcinatā a cognitioe. hinc est qd li. ar. potius d. facultas uolūtātis **z** rōnis q̄ intelle ctus **z** affectus. **z** nō enī cōprehēdit totā cognitioe. sicut duc p̄ me rōnes ostēdūt. nec totā affectioe. sicut ostēdūt due sequen tes. sed aliqd buius **z** aliqd illius. sicut ostēdūt rōnes ad p̄mā partē inducte. **z** Ad illud qd obf qd li. ar. est potētia vna cum** **22** **babeat actū vnū. dñm qd q̄uis actus li. ar. vtpote eligere **z** cō sentire vnus esse videat. n̄b̄lominus tñ implicat in se act⁹ di uersos. **z** dñm enī dicit p̄cordiā alioz duoz. **z** ita dicit con cursum actū rōnis **z** uolūtātis in vnū. **z** eligere enī includit i se rōnis iudiciū **z** uolūtātis appetitū. **z** ita quēadmodū p̄sen tire. ita **z** eligere. **z** si vnus actus esse videat. tñ diuersos act⁹ in se includit. sic li. ar. **z** si videat vna potētia. tñ diuersas in se potētiās cōplectif. ita qd ex cursu illarū seinuicē adiunātiū** **23** **resultat in nobis regimē p̄atis p̄fecte. **z** Ad illud qd vltimo obf vtum cōplectat eas sicut partes integrales aut subiecti uas. dñm qd nō cōplectif eas oino sicut totū integrale. nec ois no sicut totū v̄le. sed sicut totū potētiāle. qd partim bz naturā totius integrī. partim naturā totius v̄lis. **z** Naturā totius ite grī in hoc qd in vna illarū potētiarū nō pot saluari absq̄ altera. **z** Naturā vō totius v̄lis bz. qd ex illarū cursu adinuicē quā libet illarū denoiat. **z** tñ sicut duo boies facultatez b̄nt ferēdī lapidē quē neuter p se bz. **z** t̄p̄ illa facultate potētia cuiuslibet eoz d. esse facilis. nec tñ est vna sine altera. sic intelligēdū est in p̄posito. **z** Et rursus sicut similitudo est in duob⁹ s̄l⁹ ita qd nō est in vno sine altero. **z** tñ q̄libet eoz denoiat s̄l. nec dicunt cō due similitudines sed vna. sic libertas d. esse in rōnē **z** uolūtate. ita qd vtq̄ illarū potētiarū est libera. ex p̄iūctioe suā cū alia****

nec tñ sunt in eis due libertates sed vna. **z** sic patēt obiecta. **Questio. iiii.** **Verū li. ar. cōplectat rōnē uolūtātē** **z** rōnē p̄ modū potētiē an p̄ modū habitū. **z** Et qd p̄ modū potētiē vt primo p̄ An̄. li. de li. ar. vñ sic ait. li. ar. est p̄as seruādī rectitudinē. sed p̄as est i ḡne potē tiē. ergo **z**. **z** Itē Ber. de li. ar. Tolle li. ar. iā nō erit qd sal uet. sed saluari nō d. nisi potētia vel suba rōe potētiē. **z** li. ar. vel est nomē sube vel potētiē. sed nō est sube. **z** ē potētiē. **z** Itē in nobis est ponere aliquā potētiā q̄ semp inclināt ad bonum simplr. vtpote sinderisim. **z** aliquā q̄ semp inclināt ad bonū nūc quātū est de se vtpote sensualitatē. **z** est ponere potētiā medio modo se habētē. hāc dicimus li. ar. ergo **z**. **z** Itē oē qd est susceptibile habitus est potētia. **z** li. ar. susceptibile est ha bitus. vtpote ḡf. **z** est potētia. **z** d. aut li. ar. b. sit susceptibile ḡf p̄ p̄ Aug. qd dicit qd ḡra se bz ad li. ar. sicut sessor ad equū. **z** Sed p̄ Aug. in Ench. li. ar. male v̄tēs bō. **z** se p̄dit **z** ipm. sed nulla potētia peccādo p̄dit. **z** li. ar. nō est potētia. **z** Itē li. ar. sic diffinit ab Aug. cuius diffinitio posita est d. p̄cedētī Liberū ar. est facultas uolūtātis **z** rōnis. sed facultas est illū quo potētia efficit facilis. ergo cū oē illud qd redāt potētiāz faciēdā opus reddat eā habitū. **z** tale sit habitus. **z** Itē Ber. de li. ar. **z** li. ar. est habitus animi liber sui. sed si hoc diffi nitio recte assignata est vt qd li. ar. essentialiter sit habitus. **z** nō nisi rōnis **z** uolūtātis. ergo **z**. **z** Itē li. ar. nō est aliud si cut d. m̄ḡ l̄ l̄ a. **z** p̄bi diffinitur qd liberū iudiciū. sed liberū iu dicium non est potētia. sed actus vel habitus. **z** **z** Itē po tentiē nō est potētia. nec potētia d. esse in potētia. sed lib. ar. est facultas rōnis **z** uolūtātis. **z** est in rōnē **z** uolūtate. er go non vt qd sit potētia aliqua. **z** est potētia vel habitus. **z** **z** Itē oē qd bz diminiūt **z** augeri potius bz rōnem habitus q̄ potētiē. sed li. ar. est h̄mōi. sicut maḡ dicit in l̄ a. qd maior li bertas ē i b̄tis q̄ in p̄firmatis. ergo **z**. **z** Itē dñm qd cū q̄rit⁹ vt r̄ū li. ar. sit nomen habitus vel potētiē. hoc duplr pot̄ queri. **z** Aut ita qd querat vt r̄ū p̄cise nominet habitum. vel p̄cise no minet potētiā. **z** talis qd parum bz difficultatis p̄ eo qd sere oia nosa potētiarum aie aliq̄ accipiunt p̄ potētiā. aliq̄ p̄ habitū. aliq̄ p̄ actibus. **z** Sicut enī vult p̄b. intellex⁹ v̄o caf aliq̄ potētia intelletūa. aliq̄ habitus intelligēdū. ali q̄ actus. **z** Et An̄. dicit qd voluntas aliq̄ d. instrumentū. ali q̄ affectus. aliq̄ v̄sus. **z** iō hoc in p̄ posita qdōne non intendit tur. **z** Alio modo pot̄ intelligi p̄dēta qd vt hoc inquit. videt̄ cui primo **z** p̄ncipalr nomen li. ar. imponat fm qd de eo sacri doctores loquunt̄. **z** Et ad istā qdōne triplex est modus r̄ndēdī p̄ diuersos. **z** Quidam enī sēserunt qd li. ar. nomen est potētiē que se bz p̄ modum v̄lis ad rationem **z** uolūtatem **z** comp̄e hendit eas sicut totum v̄le comp̄hendit partes. **z** tñ sicut potē tiā rationalis rationi **z** uolūtati d. esse cōs. sic etiam **z** liber tas ar. fm istum modum dicendī. sed istud supra improbat̄ est. **z** Si enī noiarer potētiā v̄lem ad rationem **z** uolūtates. iam cum ratio vel voluntas sint diuerse potētiē rationalis. iā essent in eis diuerse libertates. **z** duo li. ar. essent in quolibet boie. **z** Et ideo est alia positiō qd li. ar. noiat potētiā ex uolū tate **z** ratione p̄stitutam ad aliqd faciēdum ad qd neutra illarum p se poterat. **z** Et qd vna iuncta alteri non tñmō reddidit potētiā potētiē. sed etiā habitū **z** faciē. hinc est qd li. ar. nō tñmō noiat potētiā. sed etiā noiat habitū potētiā **z** faciē. **z** Et p̄pterea nomen illud qd quis sit nomen ipositum potētiē vt tñ esse nomen habitus. **z** Sed qm̄ difficile est intelligere quāz ex duabus potētijs vna p̄stituat. vel quō li. ar. loquēdo for maliter **z** p̄p̄t sit due potētiē. martine cum non dicat esse ra tio **z** voluntas. sed facultas uolūtātis **z** rōnis. **z** Ideo est ter tius modus dicendī qd li. ar. est nomen p̄ncipalr ipositum habitū. **z** hoc plane manifestat ipsa nois impositio. **z** Arbitriū enī non dicit potētiā sed habitū. **z** Manifestat etiā ipsa notifi catio. nō enī d. li. ar. esse potētia facilis. sed facultas potētia r̄ū. **z** Quēadmodū autē cū dico potētiā habitū. dico potētiā ha bitatā. sic cū dico facultatē potētiē dico habitū eiusdē. **z** Qm̄ igit li. ar. fm p̄p̄tā suā assignationē facultas uolūtātis **z** rō nis recte esse d. hinc est qd li. ar. p̄ncipalr dicit habitū. **z** cō p̄lectif rōnē **z** uolūtātē. nō tāq̄ vna potētiā ex eis p̄stituat. sed tāq̄ vnū habitū. qd dē d. facultas **z** dñum qd p̄surgit ex p̄iūctioe vt̄riusq̄. **z** potens est sup actus vt̄riusq̄ potētiē per se **z** in se p̄siderate. **z** Sicut arbitraria p̄as in duabus per

sonis regimen bz sup actus vtriusq; in se p[er]siderate. Concedē
de sunt igit rōnes ostēdentes q[ue] libe. ar. noiat habitus. veruz
em̄ concludunt. q[ue] habitus principalr imponit. vnde essentiali
ter loquendo. bec est vera li. ar. est habitus anime. siue facul
tas voluntatis rōnis. Ad ea vō que in p[er]trariū obijciunt.
de facili respondet. Concedo em̄ q[ue] li. ar. aliq[ui] supponit potē
tiam. r accipitur p[er] potentia. sed hoc nō ē de sua p[ri]ncipali signi
ficatione sed sicut nomen potētie frequēter trahitur ad nomē
habitus. sic nomē habitus frequēter ad nomen potētie. Et
sic patent ad vtrāq; partem obiecta.

Questio. v. **Q**uādo lib. ar. aliqd addat supra rōnem
et voluntatē. Et q[ue] sic videf. Ois babi
tus addit aliquid supra potentia. sed li. ar. est habitus sicut p
batum est. ergo aliquid addit supra potentia. sed est habitus
rōnis r voluntatis. ergo rē. Itē sicut se bz potētia ad substā
tiam. sic se bz facultas ad potentia. sicut em̄ substātia p potē
tiam d[icitur] potens. sic potentia per facultates dicitur facilis. se
potentia addit supra substātia. ergo r facultas supra potē
tiam cur est facultas. sed li. ar. est facultas voluntatis r rōnis
ergo rē. Itē omne quod p[er]trahit aliquid. addit supra illud
sed li. ar. nō complectit oēm actum voluntatis. nec oēm actum
rōnis. r si hoc. ergo aliquo modo p[er]trahit. si igitur omne cōtras
bens aliquo mō addit. videf q[ue] lib. ar. sup rōnem r voluntatē
aliquid addat. Itē intellecto q[ue] aliquis bz rōnem p[er]ter
voluntatē. non haberet li. ar. si haberet appetitū p[er]
ter rōnem nō haberet li. ar. si ergo nō saluatur in rōne per se.
nec in voluntate. videf q[ue] aliquid addat supra vtrāq;. Sed
contra. Ois habitus qui addit aliquid supra potentia dēf
minat potentia ad aliq[ui] actus. sed li. ar. potius ampliāt sub
iectum siue potentiam in qua est respectu actuum q[ue] addat. er
go rē. Itē lib. ar. quātum est de se respicit actum moris.
sed nullus habitus moralis qui addit aliquid supra potētia
est indifferens ad bonū r ad malū. lib. ar. est ad bonum r ad
malum indifferēs. ergo supra rōnem r voluntatē nihil addit.
Itē possibile est intelligere potentia circūscripto of babi
tu qui addit aliqd supra ipam: sed impossibile est eē vel intelli
gere aliq[ui] habere voluntatē r rōnem qui nō intelligat habere
re libe. ar. ergo li. ar. sup rōnem r voluntatē nihil addit nouū.
Itē eque essentialē est aīe habere li. ar. sicut esse ad ima
ginem dei. sed cum dico aīam esse ad imaginē dei. nō dico ali
quid additū substātie r potētijs. ergo pari rōne nihil supad
do rōni r voluntati. cum dico aīam habere lib. ar. Itē si
lib. ar. adderet aliquid supra rōnem r voluntatē. aut ergo illd
haberet ortum ab eis aut non. Si non. ergo esset habitus ifus
sus vel acq[ui]situs. quod absurdum est dicere. Si sic. ergo cum
illud qd addit supra alterum. r ortū bz ab eo. dependentia bz
ab illo. r qd dependet r ortum bz ab altero. potius bz ab illo
regi. q[ue] ipm regere. potius bz subijci q[ue] d[omi]nari. ideo li. ar. in do
mine nō imperaret. Itē si lib. ar. diceret habitū. qui adde
ret supra rōnem r voluntatē. cum vnus accidens nō pōt eē in
duobus subiectis. v[er]o q[ue] ille habitus haberet plurificari p[ro]
pter multiplicatiōne subiecti p[ri]mi. et q[ue] plura arbitria essent
in vno domiē quod oīno deuiat a recta rōne. Itē. Ad predi
ctoz intelligentia est norādum. q[ue] cum habitus reddat poten
tiam faciliē r tribus modis habeat potentia esse facilis. trib[us]
modis bz habitus ad potentia cōparari. Quedā nāq[ue] poten
tia respectu alicui[us] actus est facilis per seipam vt p[er] cum dici
tur mens est nata ad memīndum suppsi. vel intelligendū se
r tunc talis habitus nō differt a potētia fm rem. sed fm rōnes
r modū dicēdi. r tunc nō addit aliqd fm essentia sed solū fm
rōnem. Quedā est potētia q[ue] respectu alicui[us] actus est habitus
per aliqd sui. sicut potētia intellectiua ad cognitiōne figuraz
geometricaz. nō est habitus per seipam. s. sciam geometricaz.
sed potius p[er] aliquod accidēs quod bz eē in ea. r tūc habitus
talīs addit supra potentia. nō solū fm rōnem sed etiā fm essen
tiam r rem. Aliqua vō potentia facilis est ad aliq[ui] actū per
seipaz. nō tū sola. sed cū aliā. r sic potētia rōnalis siue aliquo
habitu supaddito. ex sola p[er]iunctione sui cum appetitu nata ē
in actum cōsentientiē r eligēdi exire. r hoc mō habitus vel fa
cultas nō addit aliquid diuersum fm essentia. nec addit soluz
fm rōnem intelligēdi. s. medio mō addit se fm esse. q[ue] nō ad
dit aliqd absolutū. s. respectiū. sicut p[er] cū dico rōnem p[er] se. r
rōne associatā siue adiunctā voluntati. nō addo aliqd nouum

supra rōnem fm se. s. solū p[er]iunctionē sui ad alterū. q[ue] nō ad ali
quem p[er]sequentiē actū. Tū sicut q[ue] plures p[er]currūt ad trabēdā
naue. vel ferendū lapidē. potētia vni[us] reddit potētia alteri[us]
faciliē. ita q[ue] nulla noua virtus vel habitus aduenit potētie
alicui[us] trabētis in se. sic r in p[ro]posito intelligendū est se habes
re. r hinc est q[ue] li. ar. r si accidēs esse videat inq[ui]tum sonat rō
nem habit[us] fm rem. tū nō ē accidēs potētie supadditū. Et ite
rum bz habit[us] q[ue] tū nō dicit habitū vni[us] potētie absolute. s. cū
relatione vni[us] ad alterū. in duab[us] aut potētijs. seu respectu
duaz potētiar[um] pōt esse vni[us]. nō em̄ est habitus supadditus p[er]
grē infusionē. vel p[er] innatā dispositionē. sed pot[est] esse babi
tus. quo rō r voluntas suis actib[us] d[omi]nantur. Qui quidē est i[us] eis
ex sua naturali origine. p[er] eo q[ue] natural[iter] iste due potētie in ea
dem substātia sunt indite vel radicate. nec p[er]tingit vnā ab alte
ra separare. Concedende sunt igit rōnes ostēdentes q[ue] lib. ar.
fm essentia nihil addit supra rōnem r voluntatē. addit tū ali
quo mō fm esse. siue fm relationē. que quidē nō ponit aliquaz
nouā qualitātē esse in rōne vel voluntate. sed ponit rōne r vo
luntatem ad vni[us] actū p[er]currere fm naturalem apertudinem.
Ad illud qd obijciē. q[ue] ois habitus addit aliquid supra po
tentia. Dōm q[ue] illud nō est verū. intelligēdo de additione cōn
tiali. maxime vbi potentia est habitualis p[er] seipam. Ad illd
quod obijciē q[ue] ois potētia addit supra substātia. ergo rē.
Dōm q[ue] nō est silē. p[er] eo q[ue] facultas essentialior potest esse potē
tie q[ue] sit potētia substātie. nihilominus tū aliqua potētia est q[ue]
ad idem genus bz reduci cū substātia. sicut habitū fuit supra.
Ad illud qd obijciē q[ue] li. ar. aliquo mō h[ab]it rōnem r volun
tatem. Dōm q[ue] hoc nō est per additionē alicuius absolute. sed
propter concomitantiā rōnis r voluntatis. que simul cōcurrunt
ad d[omi]nium. ar. nō tū se concomitant[ur] in p[er]ductione cuiuslibet
actus p[er] se. Aliquid em̄ appetit appetitus circa quod non est
deliberatio. r aliquid nouimus r credimus esse verū. siue vol
luntas velit credere. siue non. Ad vltimū iā p[er] rōnis. q[ue] ill
lud nō cōcludit additionē alicuius qualitatis noue sup ratio
nem sed solū concomitantiā voluntatis q[ue] sine voluntate rō li
bera non esset vel cōuerso. Si aut iste due potētie ponātur
in aliquo quātūcumq[ue] nude. necesse est ponere in eo arbitriū li
bertatem. r sic planū est q[ue] lib. ar. r si dicat habitū complectē
tem rōnem r voluntatem. nō tū dicit habitum accidentales s
cut gratia vel virtus. immo potius dicit illaz duaz potētiar[um]
rōnem d[omi]nium naturale. respectu ei[us] actus qui est eligere siue cō
sentire. r p[ro]pterea sancti magis vocāt libe. ar. facultatem vel
potestatem quam vocent habitum ostēdentes differentiam
eius ad alios habitus anime.

Questio. vi. **Q**uādo lib. ar. sit habitus siue facultas res
s[er]uans penes rōne r voluntatē cōiun
ctim penes quā istaz potētiar[um] p[ri]ncipal[iter] nobis insit. Et q[ue] p[er]n
cipaliter insit penes rōne. v[er]o p[ri]mo p[er] ipsam noiationē qua d[icitur] eē
li. ar. Si em̄ a dicitur ponit rem suā circa suū substātiuū r p[ri]n
cipaliter d[icitur] aliqd de aliq[ui] qd d[icitur] h[ab]it[us] abstractiōne q[ue] qd d[icitur] fm con
cretionē. r habitus ille noiat ar. li. nō libertas arbitraria. ar
bitriū vō se tenet ex parte rōnis v[er]o q[ue] rē. Itē p[ro]p[ri]o dicit q[ue] rō
nata est regere irascibile r concupiscibile. sed voluntas cōsistit
in illis duabus viribus. s. concupiscibile r irascibile. ergo rō na
ta est regere voluntatē r rōnem. s. lib. ar. est magis regens q[ue]
reclū. ergo magis se tenet ex parte rōnis q[ue] voluntatis. Si tu
dicat q[ue] p[ro]p[ri]o intelligit de irascibile r concupiscibile brutali.
nō de illa in qua cōsistit ipsa voluntas. Contra hoc est ipsa l[ib]e.
Dicit em̄ q[ue] libe. ar. est liberū de voluntate iudiciū. si ergo iu
dicatiō est regere iudiciū. p[er] se. Itē facto vltimo iudicio
rōnis semp voluntas mouet fm illud. s. si p[er]it hoc tanq[ue] iudis
cans r illud sequit tanq[ue] iudiciū cū libertas magis resistat
penes illud qd p[er]it r impat q[ue] penes illud qd sequit r obedit
v[er]o q[ue] libe. ar. plus r se ex parte rōnis q[ue] voluntatis. Itē li.
ar. coipso liberū est quo pōt seipsum restringere r reprimere.
sed repressio actus voliti nō est nisi p[er] iudiciū rōnis q[ue] nisi era
men rōnis interueniat. s. voluntas sequit impetū affectiōis. s.
libertas magis ē penes rōne q[ue] voluntatē. Itē li. ar. coipso
d[icitur] liberū. q[ue] imune est a coactione. s. penes illud maxime ē li.
ar. qd magis elongat a natura coactionis. r talis potētia est
ipā voluntas. nō ratio. in multis em̄ p[er]tingit rationē cogi nō sic
voluntatem. ergo rē. Itē liberum arbitriū est illud quod est
in nobis imperatiuum. sed magis est imperatiua in nobis vō

luntas q̄ rō. quicqd̄ est ratio dicitur semp̄ illud sit quod voluntas p̄optat. ergo rō. ¶ Item li. ar. est illud ex quo principaliter p̄sistit in nobis meritū vel demeritū. sed meritū vel demeritū principaliter cōsistit penes voluntatē. ergo rō. ¶ Item libe. ar. est in nobis potentissimū sicut dicit Bern. et plures auctoritates hoc sonāt. sed nihil adeo est in potestate nostra. sicut est voluntas et actus volēdi. ergo videt̄ q̄ maxime penes voluntatē residet in nobis libertas. ¶ Rñ. Dicēdum q̄ cū libe. ar. sit facultas sine dñum. ex qua redditur potentia facilis. nō solum ad monēdum alia. sed etiā ad mouēdū seipsas sicut ratio mouendi se inchoat in rōne et cōsummat̄ i voluntate. sic et ar. libertas residet penes rōnem et voluntatē. ita q̄ in vna illaz potentiaz inchoatur et in alia consummat̄. id autē dico motū inchoari in rōne. q̄ nō mouet appetitū nisi p̄ambulo cogitatu. nequaquā em̄ possumus amare. nisi cognoscā. et id ad hoc q̄ motus fiat p̄ter cognitio disponēs. et subsequit̄ voluntas virtus p̄ficiens q̄rūcunq̄ em̄ p̄cedat cogitatus. nisi q̄ tū motus sequit̄. nisi ipsum imperet voluntatis affectio. et sicut voluntas nō h̄z moueri ad obiectum acceptando vel refugiēdo illud nisi p̄ambulo cogitatu. sic etiā nō h̄z approbare vel respuere siue eligere et refrenare actū p̄prium: nisi rōnis actus p̄cedat. qui dicitur ip̄m esse bonū vel malum. p̄ficiendum vel refrenādum. Ex tali em̄ actu p̄ambulo voluntas in actu suo incipit cōplacere vel displicere. et sic p̄z q̄ libertas ar. siue facultas que d̄: lib. ar. in rōne inchoat. et in voluntate consummat̄. et q̄m penes illud principaliter residet penes qd̄ consummat̄. ideo principaliter libertas ar. et dñum in voluntate consistit. ¶ Et iterū q̄ illud in quo res inchoat. se h̄z per modū materialis. illud in quo consummat̄ se h̄z per modū formalis. et adiectiuū respectu substantiū se h̄z per modū informātis. et ideo in nominatione illius potestatis. nomen r̄ndens rationi significat substantiue. nōmē vō respondens voluntati significatur adiectiue. et p̄ter hoc magis vocatur ista facultas li. ar. q̄ arbitraria libertas. et p̄ hoc p̄z responsio ad p̄mū obiectum in p̄trariis. ¶ Ad illud vō quod obijcitur scdo q̄ ratio regit irascibile et concupiscibilem. Dicēdum q̄ siue vis irascibilis et concupiscibilis intelligatur de appetitu brutali. siue de potētia appetitiua rōnalit̄rū q̄ tū h̄z regere ratio per modū disponētis et consulētis. q̄ tū est de se. Quā autē regat p̄ modum imperātis. hoc non est nisi mediante voluntate que dat ei auctoritatem. voluntas autem non dicit aliam potētiā per essentiā a concupiscibili et irascibili. sed notat ipsum appetitū vt rōcinatum siue rationi coniunctū. et sic est regere est imperare. Concupiscibilis autem et irascibilis eādē potētiā nominant affectiua. in quantum tū habent regi. et ita dicunt inferiores. nō quātam ad naturam potētiā: sed quātam ad officium. Et hinc est q̄ lib. ar. fm̄ rem cōp̄bendit istas tres potētiās. videlz rōnalem irascibilem et concupiscibilem. sicut dicit Aug. de quinq̄ r̄sionibus Lum de li. ar. loquimur. nō de parte anime loquimur: sed de tota. hinc est etiā q̄ cum cetera virtutes nō indocte ponant̄ in li. ar. nō h̄z obuiat illud qd̄ consuēit dici q̄ tres virtutes theologice sunt in rōnali concupiscibili et irascibili. voluntas em̄ vt iā dictū est. non notat aliā potētiā fm̄ essentiā et naturā ab irascibili et concupiscibili. s̄ alio modo nominet. ¶ Ad illud quod obijcit. q̄ ratio iudicat et voluntas sequit̄. Dicēdum q̄ duplex est iudiciū rationis. Quoddā est in solo dictamine. et hoc est rōnis fm̄ se. Aliud est fm̄ iudiciū diffinitiuū vt fiat vlt̄ non fiat. et illud nunq̄ est sine voluntate. Quātūcunq̄ em̄ ratio delibaret in eā partem determinat diffinitiuū iudiciū quam p̄ceptat voluntas. Et ideo cū d̄: q̄ voluntas sequit̄ iudiciū si intelligat̄ de iudicio qd̄ p̄sistit in solo dictamine. non est semper verum q̄ ad illud sequatur voluntas necessario. Si autē intelligat̄ de iudicio diffinitiuo. ex hoc nō sequit̄ q̄ voluntas sequat̄ principaliter actum alienū. immo potius actum alienum trahit ad p̄prium. ¶ Ad illud qd̄ vltimo obijcit. q̄ refrenatio est mediante actu rōnis. Dicēdum q̄ verus est q̄ actus rōnis requirit̄. sed nunq̄ ab illo principaliter est refrenatio. Quātūcunq̄ em̄ ratio dicitur actū voluntatis esse malū. nunq̄ tū voluntas se retrahit nisi velit. et ideo sicut possibilitas scribendi principaliter d̄ esse in manu q̄ i oculo. s̄ ad eū p̄currat vis oculi et vis manus. sic intelligendū est in p̄posito. Ex dictis igit̄ p̄z qd̄ sit li. ar. fm̄ rem et qualiter se habeat ad rōnem et ad voluntatē. Sic em̄ oīa que p̄ determinata sunt in simul conferant̄ in

Determinat gradus libertatis arbitrii in hoīe s̄z diuersos status sine tpa.

¶ Ex p̄dictis p̄spicuum sit q̄ maior fuit libertas arbitrii p̄ma q̄ scda et tertia multo maior q̄ scda vel prima. Prima em̄ libertas arbitrii fuit i qua poterat peccare et nō peccare. Ultima vō erit in qua poterit nō peccare et nō poterit peccare. media vō in qua pōt peccare et nō potest non peccare. ante reparationē etiā mortali ter post reparationē vō saltem venialiter.

¶ Assignat q̄tuor status hoīs i q̄bus libertas arbitrii h̄z augeri et minui.

¶ Et p̄nt in hoīe notari quatuor status liberi arbitrii ante p̄ctm̄ em̄ ad bonū nil impediebat. nil ad malū ipellebat. Non habuit infirmitatem ad malū et habuit adiutorium ad bonū. Tunc sine errore ratio iudicare et voluntas sine diffcultate bonus appetere poterat. Post p̄ctm̄ vō ante reparationē ḡte p̄mis a concupiscentia vincit̄. et h̄z infirmitatē in malo. s̄z nō h̄z gratiā in bono. et ideo pōt peccare et non pōt non peccare etiā dānabiliter. Post reparationē vō ante cōfirmationē p̄mitur a concupiscentia sed nō vincit̄ et h̄z q̄dem infirmitatē in malo: sed gratiā in bono vt possit peccare p̄ter libertatem et infirmitatem. et possit non peccare ad mortē p̄ter libertatē et gratiā adiutā. nōdū h̄z posse oīno nō peccare vel nō posse peccare p̄ infirmitatē nondū perfecte absorptā et p̄ter gratiā nondū plene consummatā. Post cōfirmationē vō infirmitate penitus cōsumpta. et gratiā cōsummata nec vincit̄ poterit nec p̄mi. et tunc habebit non posse peccare.

¶ Determinat per quid minus habet arbitrii libertas.

¶ Unde manifestū est q̄ p̄ter alias penalitates p̄ peccato illo incurrit homo penā in corruptione et dep̄sione liberi arbitrii. P̄ter illud nāq̄ p̄ctm̄ naturalia bona in ip̄o hoīe corrupta sunt. et gratuita detracta. Sic est em̄ ille q̄ a latronib̄ vulneratus est et spoliatus. Cūnerat̄ qd̄ in naturalib̄ bonis q̄bus nō est p̄uatus. alioqn̄ nō posset fieri repatio. Spoliatus vō gratuitis

vnu puto satis posse quietari intellectū si q̄ aut̄ in aliquo p̄dictoz quietare velit reliqua nō p̄trahat nō ita cui d̄ter inotescet ei que sit li. ar. qd̄ dicit̄ et essentia. ¶ De libero arbitrio fm̄ differentes est status in speciali. ¶ Ex p̄dictis p̄spicuum rō. ¶ In p̄a egit maḡ de libe. ar. fm̄ id qd̄ est in generali. ¶ In hac parte agit de diuersis status et in speciali. oīdens q̄ fm̄ diuersos est status diuersi sunt libertatis gradus p̄ eo q̄ libertas arbitrii minui h̄z per p̄ctm̄. Et q̄m nō oīs libertas habet dimini. s̄ pars ista p̄tinet tres particulas. ¶ In prima assignat maḡ gradum libertatis in homie fm̄ diuersos status. In scda vō assignat diuersas differentias libertatis. ibi. Est nāq̄ libertas arbi. triplex. ¶ In tertia vō d̄cūter ep̄ylogat ostendens quo genere libertatis lib. ar. intelligi debeat minui p̄ peccatum. ibi. Ex p̄dictis etiam apparet in quo per peccatum rō. ¶ Prima pars habet tres particulas. In prima determinat gradus libertatis. In secunda vō assignat status diuersos hoīs. in quibus libertas h̄z augeri et dimini. ibi. Et possunt notari in homie quatuor status rō. In tertia vō determinat p̄ quid minus h̄z arbitrii libertas. ibi. Unde manifestū est q̄ p̄ter alias penalitates rō. Similiter secunda pars tres h̄z partes. fm̄ triplicem libertatis differentia. Primo em̄ agit d̄ libertate a coactione. Secūdo de libertate a culpa seu p̄ctō. ibi. Est et alia libertas a peccato. Tertio de libertate a miseria. ibi. Est iterū libertas a miseria rō. Aliaz autem partū diuisiōes manifeste sunt in littera.

a Corrupta est ergo libertas arbitrii per peccatum et ex parte perdit. Obijciatur hoc est contra Berni. qui dicit in li. de libe. ar. Nec miseria amittitur nec culpa minuitur. **C** Item in eodem li. loquens de li. ar. sui omni no diminutionem vel defectum no patit. Et itez spe ibide dicit. Libertas li. ar. de ipso quo condita est statu aliquatenus no mutatur: sed equali quatuor in se est a celis et terris et inferis possidet. ergo male assignat magis de uersos gradus libertatis arbitrii. Item si libertas arb. potest per peccatum diminui. cum non sit infinita. aliquando poterit amitti ergo si impossibile e creatura ronale absq libertate ar. esse impossibile e ipm per peccatum diminui.

35 **R**espon. Ad hoc dicens dum q est loqui de libertate ar. quantum ad esse. et quantum ad bene esse. Si loquamur quantum ad esse sic libertas arb. non potest diminui per peccatum. Si loquamur quantum ad bene esse. sic excludit malum duplex videlicet culpe et pene. Et quantum ad hoc li. ar. potest diminui. et hec libertas per peccatum tolli potest sicut in danatis qui necessarius sunt subiecti malo culpe et pene. et per hoc patent obiecta contra hoc qz procedit de libertate stelligendo qm ad esse.

b **E**st naqz libertas arbitrii triplex. s. a necessitate. a peccato a miseria. Videtur q ista diuisio sit superflua. Tu em no sit nisi duplex malum. s. culpe et pene videtur q no sit nisi duplex libertas. cu ergo libertas dicat ereptionem ab aliquo malo. videt q no debeat esse nisi duplex libertas differentia. **C** Item cu no sit nisi malum culpe et pene. sed etia retractionis. vti dicitur predicta diuisio e diminuta que omittit vna differentia que est libertas arb. a malo tentationis. Si tu dicas eam contineri sub libertate arbitrii. a miseria. Contra. cu Berni. in li. de li. ar. diuidit libertate ar. in li. ar. et concilij. et copla citi. queritur que sit inter has diuisiones differentia et penes quid sumantur har diuis

que per gratiam naturalibus addita fuerat. Hec sunt data optimar dona pfecta. Quoz alia sunt corrupta per peccatum. i. naturalia vt ingeniu memoria. intellectus. Alia subtracta id est gratuita quaqz et naturalia ex gra sint. Ad generalē dei quippe gratia pertinent. Sepe tm hmoi fit diuinctio cu gratie vocabulum ad specie no ad genus referat.

a **C**orrupta e ergo libertas arbitrii p peccatum et ex parte perdit unde Aug. in Enchi. libe. ar. male vtens homo et se perdit et ipsum. Cum em libero arbitrio peccaret. victore pctō amissum est et liberu arbitrium. **A** quo em quis deuictus est. huic seruus additus est. Ecce liberum arbitriu dicit hominem amississe. no qz post peccatum non habuerit liberum arbitrium. sed quia libertatem arbitrii perdidit non quidem omnē: sed libertate a miseria et a peccato.

Agit de libertate arbitrii a coactione. b **E**st naqz libertas arbitrii triplex. s. a necessitate. a peccato a miseria. **A** necessitate et ante peccatum et post eque liberus est arbi. Sicut em tūc cogi no poterat. ita nec mo. Ideoqz voluntas merito apud deū iudicatur. que semper a necessitate libera est et nuq cogi pot vbi necessitas ibi no est libertas. vbi no est libertas. nec voluntas. et ideo nec meritum. hec libertas i omnibus est tam in malis q in bonis.

Agit de libertate a peccato seu culpa. i **E**st et alia libertas a peccato scz de qua dicit apostolus. vbi spiritus domini ibi libertas. Et veritas in euangelio. Si filius vos liberauerit vere liberi eritis. Hec libertas a fuitute peccati liberat. et seruos iusticie facit. sicut ecouer so seruitus peccati liberos iusticie facit. vnde apostolus. liberati a pctō serui facti estis iusticie. Et itē. Cum serui essetis peccati. liberi fuistis iusticie. Hanc libertate peccando homo amisit. Ideoqz aug.

dicit q homo male vtens libero ar. et se perdit et ipm. qz perdit est per peccatum libertas. non a necessitate. sed a pctō. Qui em facit peccatum: seruus est peccati.

Qui hnt hanc libertate scz a pctō et per quid. l2 **I**tam libertate que est a pctō illi soli nunc hnt quos filios per gratia liberat et reparat. non ita q penitus sint sine peccato in hac mortali carne. sed vt in eis peccati no dominetur neqz regnet. Et hec e vera et bona libertas que bonam parit seruitutem scz iusticie. vnde Aug. in enchi. ait. Ad iusticiam faciendā no erit aliquis liber nisi a peccato liberat. esse iusticie ceperit seruus. et ipsa est vera libertas propter recti facti leticiam simul et pia seruitus propter precepti obedientiam. Est alia libertas non vera. male seruituti adiuncta que est ad malum faciendum. vbi ratio dissentit a voluntate iudicans no esse faciendum quod voluntas appetit. Ad bonum vero faciendum concordat ratio voluntatis. et ideo ibi vera libertas est et pia. De libertate aut ad malum et seruitute mala ait augustinus. in Enchi. Seruo addicto peccato que potest esse libertas nisi quado em peccare delectat. Liberaliter enim seruit qui sui domini voluntate libeter facit ac per hoc ad peccandum liber est qui peccati seruus est.

Questio d libertate ad malū an sit ipsa libertas liberi arbitrii. l **H**ic queri potest vtrū hec libertas q quis liber e ad malum sit libertas arbitrii. Si ei libertas arbitrii est bonū qdē est. qz libertas arbitrii bonū naturale est. Quibusdā videtur q sit ipsa libertas arbitrii que semper bona est: s. ppter peccati seruitutem ad malum sit liberio: et pmo: et ideo dicitur no esse vera libertas. qz ad malum est. Alijs autem videtur q hec libertas ad malū quaz supra cōmoroauit Aug. no sit ipa libertas arbitrii

nonū mēbra. **R**espon. 36 **O**m q sicut ex pcedenti bus colligi pot ar. libertas et priuatiue d: et positiue. Priuatiue d: p operationem ad illud respectu cui d: libertas vt a quo. Positiue p cōparationes ad illud respectu cui d: Job. 14 libertas vt ad qd. **L**ibertat aut opponitur seruituti. seruitus autem duplex est. videt seruitus coactionis et seruitus subiectiois. Seruitus autem subiectiois potest ee sub duplici differentia. Im q duplex est malum. s. malum quod patimur. et hoc est malū miserie. et in hoc attenditur libertas a miseria. Et malum quod facimus. et hoc est malū culpe. et in hoc attenditur libertas a necessitate. **S**ic patz q libertas im q considerat per cōparationem ad illud a quo libertas bz diuidi in tres differentias que sunt libertas a necessitate. a culpa et a miseria. Si autē consideretur libertas p cōparationē ad illud ad qd scz ad actus in quem erit hoc pot esse aut put simpliciter considerat respectu actus volēdi. et sic dicit libertas arb. Aut put consideratur respectu actus volēdi ad finē relati. qui d: vsus vel vti. et sic attenditur libertas p cōparati. qui quidem d: actus fructiois. et penes hunc attendit libertas cōplaciti. Et sic puz sufficientia vtriusq diuisiois. et diuersi modi fm quos presdite diuisioes hnt assignari. Possent tm ad vnā eōdem rationem diuidendū reduci sic. Est em considerare libertate ar. quantum ad esse. et quantum ad bene esse. Si quantum ad esse. sic vocat a magistro libertas a coactione. et a Berni. libertas ar. abvno positiue. ab altero priuatiue. Si quantum ad bene esse cu ad bene esse pcurrat duplex bonū. vtz bonum rectificans et bonū delectans. siue bonū ordinans et bonū quietans et p oppositū excludat duplex malum. vtz malū deformans et malū affligēs. sic est duplex dīta. quaz vna sumit respectu boni dirigētis et hec d: libertas concilij a

Rū. fm quosdā

Bernardo et a magro libertas a culpa. Alia vero sumit respectu boni qd dicitur. Et hec a bernardovo cas libertas coplaciti. et a magro libertas a miseria. Idem em ipz qd bernardus noiat positue siue p opa ratione ad, terminum ad que magr nomiati puiati

Ru. fm ue siue p coparatione ad quosda terminu a quo. Et sic pty diuisionu sufficietia. pty etia rnsio ad obiecta. pte ter em malu culpe et pene est assignare differentiaz tertia libertatis arb. que no sumitur respectu mali utpote illa que attendit quatum ad esse et malum tentationis quodammodo bz reduci ad malu culpe quodammodo ad malu pene. Ad malu culpe inquã

Jo. vij tum subintrat interi. Ad malu vo pene inqum af fugit exterius. et sic facit quartuz mebrum ab illis tribus diuersum.

Utrum nobis magis placet. ut ipsa li. ar. sic et illa qua qd liber est ad malum. et illa qua quis liber est ad bonu. Hoc videtur esse ptra Ansel. q dicit q potestas peccadi non est libertas nec pars libertatis. Itē vñ etia esse cōtra rōnem. qz vñ quodqz dē denotari a suo optimo et libertas que est ab oi miseria et culpa. hec est ab oi miseria. ergo liberu arb. debz denominari ab illa.

Itē si li. ar. dē no soluz qz est in bonu: sed etia qz pōt in malu. cum in beatitudo no possit in malum videtur q equoqz dicat libertas ar. in viatoribus et in beatis. S; ptra hoc est qz coparatio fm maius et minus est respectu solius vniuoci. Si ergo equiuoce diceret li. ar. in beatis et in nobis. no esset maior libertas i beatis q in nobis quod est cōtra magistrum in lra qui differentiter gradus libertatis assignat. Propter hoc est que fito. vtrum libertas a coactione. et culpa et a miseria dicat equiuoce vel vniuocet cui pmo nomē libertatis imponatur. Ru. dī

38 cendum qcum nomen imponatur rei a proprietate que est sibi inherens in separabiliter et essentialiter. et libertas essentialis li. ar. no fit libertas a culpa. vñ a miseria. sed liber

sed fit quedam pronitas peccandi et curuitas que ex peccato est. et mala est.

Questio alia de libertate ad bonu. an sit ipsa libertas arbitrij an non.

Similr etia qri solet vtrqz illa libertas vera que est ad iusticiam faciendā sit ipsa libertas arbitrij. Quidā dicunt illam eandē esse s; reparatam p gratiaz qua iuuante libera est ad bonu. sine gratia vero non est libera ad bonu. Unde August. in ench. Ista libertas ad benefaciendū. vnde erit homini addicto rēdito sub peccato nisi eum redimat qui dicit. Si filius vos liberauerit vere liberi eritis. Qd anteq fieri in homine incipiat. qno quisqz de libero arbitrio gloriatur. q nondū est liber ad opanduz bene. Ecce aperte ostendit liberu arbitrium p gratiam ad iuuari. ut p illud bene operet quis. Ideoqz dicunt illam libertatem vera que est ad benefaciendū. cuius supra meminuit August. esse libertatem ipsaz arbitrij gratia dei adiutam.

Alij vero putat non esse ipam arbitrij libertatem. sed aliam quādam que ex gratia et libero arbitrio in mente hominis deo operante incipit esse cum reparatus est. Certa determinatio vtriusqz questiois qua dicitur libertas ad bonu et ad malu esse libertas arbitrij.

Utrum nobis magis plz ut ipsa libertas arbitrij sit illa q quis liber est ad malum et illa qua quis liber est ad bonu faciendum. Ex causis em varijs fortit diuersa vocabula. Dicitur em libertas ad malum faciendum anteq p gratia sit reparata. s; cū p gram fuerit reparata. d; libertas ad bonum faciendum. qz ante gram libera est voluntas ad malu per gram vero libera fit ad bonu. Semper ergo voluntas hominis aliquo mō libera est. s; non semper bona est. Mō em est bona nisi a pctō liberata. est tñ a necessitate libera. Vñ Aug. in li. de gratia et li. ar. Semp in nobis voluntas libera est. s; nō semper

per bona est. Aut em libera ē iusticie qñ seruit pctō. et tunc est mala. Aut a peccato libera est quādo seruit iusticie. et tūc est bona.

Agit de libertate a miseria.

Est iteru libertas a miseria. de qua aplos ait. Et ipsa creatura liberabit a seruitute corruptionis in libertate glie filioz dei. Hanc libertatem habuit homo ante pctm. qz oi carebat miseria et nulla tangebatur molestia. et plenius habebit in futura beatitudine vbi miser eē nō poterit. S; i hac vita que est inter primū peccatum et vltimā confirmationē. nemo a miseria liber est. qz pena peccati nō caret.

Breuiter epilogat ostendens quo genere libertatē li. ar. intelligi debeat minui per peccatum.

Ex pdictis ita appet inq p pctm sit iminutu vel corruptu liberu arbitriu. qz ante pctm nulla erat homini difficultas nulliqz impedimentu de lege mebroz ad bonu. nulla impulsio vel instigatio ad malum.

Hic aut p legē carnis ad bonu nō impedit et ad malu instigat ut nō possit velle et pficere bonum nisi p gram liberet et adiuetur. qz ait aplos. Pctm habitat in carne. liberu ergo arbitriu cū semp in singlis sit liberu. nō est tñ parit liberum in bonis et in malis. et ad bona et ad mala. liberi ei est in bonis vbi liberatu est. q in malis vbi liberatu nō est. Et liberius est ad malum qd p se pōt. q ad bonum qd nisi gratia liberetur et adiuetur non potest.

De libertate que fit ex gra et q ex natura.

Libertas g a pctō et a miseria p gram ē libertas vo a necessitate p naturā. vtrqz libertatē nature. l. et gte notat aplos. cū ex psona hois nō redēpti ait. Velle ad facit mihi. pficere aut bonum nō inuenio. ac si diceret. habeo libertatem gte. ideo nō est apud me pfectio boni. Mā voluntas hois quā naturaliter bz nō valet erigi ad bonu efficaciter volendū. vel ope implendū. nisi per gratia liberet et adiuet. Liberet quidē vt velit. et adiuet vt pficiat. Qz vt ait aplos. Mō est volētis velle neqz currentis currere. i. opari s; miserentis dei qui operatur in nobis velle et opari bona. cuius gratia nō aduocat homis voluntas vel opatio. s; ipsa gratia voluntatē preuenit pparādo vt velit bonum. et preparatam adiuvat vt perficiat.

tas a coactione. ab illis de. ar. habet denominari. Et qm hec in creaturis q tum est de se indifferens est ad bonum et malum. Ideo magister de hac intelligens dicit in litera q libertas a qua liberu arbitrium denominatur liberum. non est libertas ad bonum tñ. sed etia ad malum. non q principaliter respiciat malum s; qz de generali nomis significatione non determinatur ad bonum. Itz principalis respiciat bonu q malum. Et per hoc pars sponso ad primū obiectum. Ad illud qd obicitur q denominatio d; fieri ab optimo. Dicendum q illud verum est de optimo non quocūqz sed essentiali et inseparabili. Ad illud quod querit. vtrū dicat libertas equiuoce vel vniuoce. Dicitur q nec sic nec sic. s; fm quādam analogiam. que propter conuenientia cū vniuoco recipit comparationem fm magis et minus propter conuenientia cui equiuoco recipit quandam distinctionem multiplicatam. analogum em modū tenet inter vniuocū et equiuocum. et sic patet ea que quesita sunt.

Intelligentiam huius paritatis cur supra habitū sit de li. ar. in se qritur hic de ipso in comparatione. Et circa hoc queruntur sex. primo querit de lib. ar. in comparatione ad subiectum. Secundo queritur de ipso in coparatione ad actum. Tertio vero

tio de querit in comparatione ad obiectum. Quarto in comparatione ad aliquod aliud agens creatum. Quinto in comparatione ad mouens primum scilicet deum. Sexto et ultimo in comparatione ad corpus coniunctum.

Questio. I. De li. ar. in comparatione ad subiectum vtrius magis et minus. Et quod sit in oibus equaliter. videlicet primo per Bernardum in li. de li. ar. Manet libertas voluntatis tam plena in bonis quam in malis: sicut in bonis ordinatio. tam integra quocumque suo modo in creatore. Item in creatura. Item in eodem libertas arbitrii cuiusdam pariter ratione vtriusque competit nec magis est in bonis. quam in malis. Et iteque subiungit quod nec augetur gratia. nec minuitur culpa. Item li. ar. coipso de libertate quo est a coactione immune. sed de li. ar. est ab omni coactione immune. ergo si libertas arbitrii in quolibet vniuersali praeuat coactione. et oimoda praeuatione non est magis et minus reperiri arbitrii. libertas in oibus in quibus est. equaliter est. Item magis et minus est per participationem unius ad alterum. sed libertas arbitrii nullo modo potest participari in aliquo seruituti sibi contrarie. que quidem est seruitus coactionis. ergo non videtur quod possit fieri magis et minus participari ergo equaliter est in oibus in quibus inuenitur. Sed contra. libertas est potestas seruandi rectitudinem. sicut dicit Anselmus. sicut maior est potestas seruandi rectitudinem in bonis quam in malis. in coactione magis est in non affirmatis. ergo li. ar. attingit fieri magis et minus participari. Item libertas arbitrii est quedam nobilis dignitas in anima rationali: sed in nulla proprietate dignitatis creatura potest equari creatori. ergo impossibile est libertatem arbitrii inter creaturam et creatorem equaliter reperiri. Item libertas arbitrii est facultas que fundatur supra rationem et voluntatem. sed vis cognitiua multo perfectior reperitur in deo quam in creatura. et in vna creatura plus quam in alia. sicut et vis appetitiua. ergo pari ratione et illa facultas. ex qua potest ratio et potentia voluntatis libere esse dicuntur. Item liberius est illud in quo cadit nullum genus seruitutis. quam in quo potest aliquod genus seruitutis cadere. cuius igitur aliqua sunt que nullo modo potest subiacere. nec peccato nec miserie. quedam vero que cis subiecta sunt et seruiunt. videtur ergo quod ab his et illis liberius arbitrii. non participetur equaliter. Ad predictorum intelligentiam est notandum quod cum queritur vtrum libertas sit equaliter in oibus. non est questio de ipso fieri quod de libertate ea libertate que est a miseria vel a culpa. hoc enim modo plerumque est quod liberius est in vno quam in alio. sed est questio de libertate arbitrii quod de libertate a coactione. sic enim videtur auctoritates sanctorum sibi inuicem repugnare. Et propterea ad contrarietatem que videtur de medio dirimendam intelligendum est quod li. ar. siue libertas arbitrii. et dicitur comparationem ad illud a quo. et ad illud ad quod. Per comparationem ad illud a quo dicitur praeuatione siue negatiue. dicitur enim liberum a coactione pro eo quod est ab omni coactione immune. Per comparationem ad illud ad quod dicitur positue pro eo quod libertas arbitrii est quedam facultas siue potestas seruandi rectitudinem. hoc autem facultas praeuat praeuationem coactionis coniunctam est per quamdam dignitatem. dignitatis enim est potestatis non posse cogi. Et sic in liberi arbitrii intellectu. tria clauduntur videlicet a coactione immunitas. excellentie dignitas. et potestas siue facultas. Quantum ad primum li. ar. in oibus in quibus est equaliter se habet sicut dicit auctoritates Bernardi. et ostendunt rationes ad hoc idem etc. pro eo quod in omni in quo ponitur simpliciter et vniuersaliter omnem excludit coactionem. propterea dicit Bernardus. quod ita plena est arbitrii libertas in creatura suo modo sicut in creatore. quod et si non possit intelligi veraciter esse dictum de aliquo quod dicitur per positionem. potest tamen intelligi de eo quod dicitur per oimodam praeuationem. Quantum ad secundum videlicet quantum ad excellentie dignitates est equaliter in comparatione creaturarum ad inuicem et inaequaliter in comparatione creaturarum ad creatorem. Dignitas enim li. ar. in creatura superexcellit omnem dignitatem liberum arbitrii. creaturae. quae illa est dignitas summa. et omnis dignitas creata. est dignitas infra illam et propterea illa. et sic inaequalitas inest libertati arbitrii. quantum ad dignitatem. putat considerari in creaturis et creatore. prout autem considerari in creaturis relatis ad inuicem sic habet in eis reperiri equaliter. pro eo quod omne li. ar. immediate est sub deo constitutum. et quodlibet est suarum operationum post deum primum principium. attenditur enim fieri rationalis creature supremum quo solus deus superior est sicut vult Augustinus. Quantum autem ad tertium videlicet quantum ad facultatem. aut ad seruandam iusticie potesta-

tem. sic inaequalitas reperitur non solum in creaturis et creatore sed etiam in creaturis comparatis ad inuicem. Una enim creatura multo potentior est altera in rectitudine seruanda. sicut beata quam misera. et hoc est quod dicit Anselmus in li. de li. ar. Libertas arbitrii alia est a se. quam nec est accepta ab alia. nec facta est. quam est solus dei. Alia est a deo facta et accepta. quam est angelorum et hominum. Facta autem siue accepta. alia est huiusmodi rectitudinem quam seruat alia carens. Huiusmodi alia est separabiliter. alia inseparabiliter. Carens autem alia caret recuperabiliter. alia irreuerabiliter. Et hac diuisione Anselmus apparet gradus libertatis. non solum in creaturis respectu creatoris sed et in creaturis ad inuicem relatis. Sumis ei huiusmodi diuisionem libertatis sed id quod est in ea positionis. et hoc modo contingit ea plus et minus habere tibus li. ar. reperiri. et sic procedunt rationes prius adducte. Per igitur ex predictis ratio ad rationem oppositam. per nihilominus ratio ad obiecta. quod rationes que probant equalitatem arguunt de li. ar. penes id quod de praeuatione. Rationes vero ad oppositum penes id quod de positione et ideo utraque concedenda sunt. quod diuersis vijs vix concludunt.

Questio. II. De li. ar. in comparatione ad actum. Et queritur vtrum sit actum contingens et necessarium. an contingens tamen. Et quod sit contingens tamen. vnde per magistrum in. ij. cap. huiusmodi. ubi ait sic. Hoc autem sciendum quod li. ar. non referatur ad primum vel ad preteritum. sed ad futura contingencia. Item li. ar. est respectu eorum actuum qui sunt a nobis. et eorum de quibus conciliamur. Si igitur non conciliamur de necessariis et impossibilibus. sed de contingens et ea qui sunt in nobis possumus facere et non facere. vnde quod solus actus contingens ad li. ar. habeat pertinere. Item li. ar. est potestas rationalis. sed potestas rationalis est indifferens ad faciendum et non faciendum. et nihil quod erit a potentia indifferenter se habere ad hoc. et ad eius oppositum est necessarium. sed contingens. ergo etc. Item necessarium et voluntarium ex opposito diuiduntur. ergo si actus li. ar. esset necessarius. non esset voluntarius si ergo ois actus li. ar. est voluntarius. vnde quod nullus sit necessarius. Sed contra. Augustinus in Enchiridion. Erunt boni sic. ut velle male non possit nec tamen ideo carebit li. ar. Et paulo post. nequaquam voluntas non est. aut libera dicenda non est. qua beati sic esse volumus. ut esse miserum non solum nolimus. sed nequaquam prosumus velle possumus. Et ex hoc expresse colligitur quod li. ar. est respectu actus necessarii et inmutabilis. Item li. ar. est in deo et angelis. et in hominibus beatis. sicut deus est inmutabilis per naturam. angelus vero et homo beatus per gloriam. sicut in ipsis li. ar. necessario et inmutabilis in suo actu erit. igitur non solum est respectu actus contingens. verum etiam necessarium. Item non est meritum sine actu li. ar. sed iste qui fecit bonum vult se fecisse. et hoc ipso meretur. si igitur huiusmodi fecisse bonum. demonstrato illo qui fecit est necessarium li. ar. est respectu actus necessarii etiam si statum meriti. Item li. ar. est potestas non alligata eo ipso quod li. ar. est. si igitur potentia intellectiua coipso quod non est alligata potest cognoscere necessaria. sicut cum voluntas vel arbitrii libertas ad nihil astringatur. videtur quod erit respectu actuum necessarium et contingens simul. Item. vnde quod li. ar. dupliciter potest considerari. Aut fieri quod liberum: aut fieri quod deliberans. Si loquimur de ipso fieri quod liberum sic procedo quod potest esse non solum respectu contingens: sed etiam necessarium. sicut per in deo et in christo. et in angelis in hominibus beatis. Et cum duplex sit necessitas. videlicet coactionis et inmutabilitatis. Necessitas coactionis repugnat libertati arbitrii. Necessitas vero inmutabilitatis non pro eo quod arbitrii. dicitur libertas. quod non sic velit hoc ut possit velle et oppositum. sicut quod omne quod vult appetit ad suum imperium. quod sic vult aliquid ut velit se velle illud. et ideo in actu volendi seipsum mouet. et sibi dicitur. et prout tanto de liberum. Quis inmutabiliter ordinetur ad illud. Si autem loquamur de lib. arb. fieri quod deliberans. vtrum hoc fiat vel non fiat. sic actus eius de quo deliberat est contingens. Nullus enim deliberat de necessario et impossibili. actus tamen ille potest esse circa necessarium. vel circa contingens. In li. ar. est confidens rare actum volendi et ipsum volitum. Et in quantum li. ar. est deliberans. necesse est quod contingens sit circa vtrumque istorum. vel circa alterum. Circa vtrumque ut cum quis deliberat. vtrum velit intrare religionem. vel diligere inimicum. Circa alterum ut cum quis deliberat. vtrum debeat sibi placere vel displicere malum quod fecit. vel vtrum debeat sentire vel dissentire appetitui naturaliter inserto. vtpote appetitui britudinis. Sic igitur actus li. ar. deliberantis. quis potest esse circa necessarium: semp est contingens. actus vero li. ar. ut liberum est non solum potest esse circa necessarium. sed etiam necessarium in se. et per hoc patet responsio ad

41
42

13

43

44

proposita qdncm. pty etiā nōio ad obiecta. Nā rōnes q̄ ostens-
dunt q̄ liberū arbitriū pōt esse respectu actus necessarij cons-
cludit de lib. ar. fm q̄ liberū est sicut manifeste apparet ptra-
ctanti. Auctoritates hō rōnes ad oppositū intelligunt de li.
45 ar. fm q̄ deliberans r̄ p̄cilians. aliter nō cogunt. Nā quod
primoobi de hō magfī. planum est q̄ intelligit de lib. ar. fm
46 statū viatoris. sicut magfī in littera scipm̄ exposit. C̄ Sillr qd̄
scdo obi. q̄ li. ar. est eoz de quibus cōciltamur hoc em̄verū est
47 de li. ar. fm q̄ tenet rōnem deliberātis. C̄ Et ad illud qd̄ obi-
citur q̄ rōnalis potestas est ad opposita. Ddm̄ q̄ illud non est
verū de omni potestate rōnali. sicut iam in sequenti pbleuma
te melius patebit. sed hoc est verū de rōnali potestate fm̄ stas-
tum mutabilitatis r̄ veritabilitatis. fm̄ quē statum intelligitur
48 verbū pbi. C̄ Ad illud qd̄ obi q̄ necessariū r̄ voluntariū ex op-
posito diuidunt. Dicēdum q̄ verū est fm̄ q̄ necessariū dictū est a ne-
cessitate mutabilitatis. nō diuiditur ptra voluntariū. nisi vos
luntariū dicat a voluntate deliberante r̄ p̄ciliante. r̄ hoc mos
do bene pcedo. q̄ voluntariū est contingens. r̄ hoc modo obi-
uat. sed potius cōsonat ei. quod dictum est.

Questio. iij. De li. ar. in cōparatione ad obiectū.
Et est q̄stio vtrū liberū arb. fm̄ q̄ lib-
berum possit in malū. Et q̄ sic videtur. De nullo vituperatur
quis nec laudatur. nisi de illo qd̄ est a lib. arbi. fm̄ q̄ liberum
sed de pctō r̄ malo vituperatur q̄s r̄ punif. q̄ pctm̄ est a libe.
ar. fm̄ q̄ liberū. ergo lib. ar. pōt in pctm̄ fm̄ q̄ liberū r̄ in malū
C̄ Item actus lib. ar. fm̄ q̄ liberū est eligere. sed lib. ar. de se
cum est ḡra destitūtū h̄ eligere malū. bonū aut non eligit nisi
p̄ auxiliū ḡre. ergo lib. arb. q̄tum est de se plus h̄ obiectū ma-
lum q̄ bonū. C̄ Item potestates rōnales sunt ad opposita fm̄
q̄ b̄mōi. sed lib. arb. fm̄ q̄ liberum est potestas rōnalis. ergo
est ad opposita quātum est de sui natura. sed nō sunt ad oppo-
sita que sunt dulce r̄ amarū. verum r̄ falsum. r̄ similia. ergo ad
opposita que sunt bonū r̄ malum. ergo malum est obiectū lib.
ar. fm̄ q̄ liberum. C̄ Item liberū arbitrium potest facere ma-
lum. aut igitur seipso. aut alio. Si alio. quero mediāte quo. et
nō est dare. tūc em̄ esset querere. vtrū illud esset liberū aut nō
r̄ si nō esset liberū. iam in opere suo nec esset laudabile. nec vi-
tuperabile. r̄ ita nec peccare posset. Si aut esset liberū. ergo
vel erit abire in infinitū. vel est dare q̄ li. ar. seipso peccet. Si
igit seipso pōt in malum. r̄ seipso est libez. ergo libe. ar. fm̄ q̄
liberum h̄ pro obiecto ipm̄ malum. C̄ Sed ptra Ansel. de lib.
ar. qd̄ libertati oppositū eā minuit. r̄ separatū auget. nō est lib-
ertas nec pars libertatis. sed potestas peccandi est b̄mōi. vt
dicit. Et ex hoc pcludit q̄ potestas peccandi non est libertas.
nec pars libertatis. Si igitur malū nō est obiectum. nisi p̄as-
tis peccādi lib. ar. fm̄ q̄ b̄mōi nō h̄ p̄ obiecto malū. C̄ Item
posse peccare plus dicit impotentia q̄ potentia. et plus dicit
defectū q̄ cōplementum. sed lib. ar. fm̄ q̄ lib. est sub deo potē-
tissimū. ergo lib. ar. fm̄ q̄ liberū nō h̄ obiectum malū sine pec-
catum. C̄ Item si malū est obiectū lib. ar. fm̄ q̄ liberum. ergo
vbicūq̄ est libertas ar. est potestas ad malum. ergo vel i deo
est potestas ad malum. vel in ipso nō est lib. arb. r̄ q̄ si vtrūq̄
boz est impossibile r̄ ptra Hugu. restat r̄. C̄ Item libe. arbi-
trium nunq̄ facit nec appetit malū. nisi sub rōne boni. sed vis-
cium. q̄ nō appetit nisi sub rōne dulcis. ipm̄ p se nō est appet-
tibile sed dulce. si ergo malū nō appetit nisi inq̄tum apparet
bonū. solū bonum est obiectum lib. ar. C̄ Item vnaqueq̄ pos-
tentia est completior. cum coniuncta est suo obiecto mediāns
te actu. q̄ cum nō est coniuncta. ergo si malum esset obiectum
li. ar. fm̄ q̄ liberum. ergo sufficienter diffiniret ab Ansel. cū dē
potestas seruādi rectitudinē. Si tu dicas q̄ bonū est obiectū
per se. r̄ malum per accidens. hoc nō soluit. q̄ nō sufficienter
diffinit medicinā qui dicit eā esse sciam sanū. nisi addat ei op̄
positum. licet medicina sit scia sanū per se. r̄ egri p̄ accidens.

49 C̄ Rñ. ddm̄ q̄ de li. ar. ē loq̄ duplr̄. aut fm̄ cōem rōez. fm̄ quā
reperit in creatore r̄ in creatura. r̄ sic obiectū eius est bonū et
equū malū hō nō est obiectū. nisi q̄s dicat hoc esse obiectū. q̄
lib. ar. illud respūit deestaf. Sic aut vocat obiectū illud qd̄
intēdit li. ar. p̄ actū p̄pūi siue qd̄ efficit. Alio mō p̄tingit loq̄
de li. ar. fm̄ q̄ reperit in creatura. r̄ sic est loquū de ipso duplr̄.
Aut inq̄tū li. aut inq̄tū deficiēs. Si inq̄tū libez. sic natū ē eri-
re in actū cōtatis susceptibile. r̄ cōtate informatū. Si aut loq̄

mur de ipso inq̄tū deficiēs. sic li. ar. inq̄tū ar. li. pōt r̄ etiā i as-
ctum liberatiū. q̄ deficiēs erit in actū deformatū. et itam
malum. Sic ergo pty q̄ libe. arbi. fm̄ q̄ libez est h̄ obiectum
bonum r̄ erit in bonū. non in malum sicut rationes ad scdm̄
partē inducte ostēdunt. Nihilominū inq̄tū cum liberta-
te h̄ defectibilitatē potest in malū. ita q̄ malicia nō est obies-
ctum li. ar. nec a li. ar. fm̄ q̄ liberū. sed fm̄ q̄ deficiēs. act̄ aut
substractus cum sit deliberatiū erit a li. ar. fm̄ q̄ liberum.
r̄ per hoc pty responsio ad primū obiectum. C̄ Quod aut obi-
citur solis operibus li. ar. deberi laudem r̄ vituperiū. hoc non so-
lum verū est de bis que li. ar. respiciunt fm̄ q̄ liberum. h̄ etiā
fm̄ q̄ defectiū. sic tñ opus ab eo veniens est vituperio dis-
gnum rōne deformatatis que nō h̄ causam efficiētē sed defi-
cientem. sicut infra manifestabitur. C̄ Ad illud qd̄ obiicitur q̄
li. ar. de se eligit malum. Dicēdum q̄ r̄ si sufficiat ad eligē-
dum malū. pro eo q̄ facilius est deficere q̄ p̄ficere. non tñ ad
illud ordinatur principlr̄. qm̄ hoc nō cōuenit ei fm̄ nature p-
prie cōplementum. sed potius fm̄ pprie nature defectum. Pre-
terea r̄ si de se eligit malum. nunq̄ tñ eligit malum nisi inq̄as-
tum apparet bonū. C̄ Ad illud quod obiicit q̄ rōnales potes-
tates sunt ad opposita. Ddm̄ q̄ r̄ si hoc verum sit in rōnalib̄
potestatibus defectibilibus r̄ creatis. non tñ verum est in rō-
nalibus potestatibus in quibus nō pōt esse defect̄. Abit em̄
q̄ illud p̄bicum verbum sit verus quo dē q̄ deus potest p̄uua
agere. hoc em̄ est cōtra veritatē r̄ contra Hugu. sicut in. j. lib.
ostēdum fuit. r̄ inferius suo loco ostendef. C̄ em̄ dicunt rōna-
les potestates esse ad opposita. hoc nō est. q̄ sunt rōnales sed
q̄ sunt deficiētes. maxime si de ei' oppositis intelligat potes-
tatem est p̄uatio alterius. sicut se b̄nt bonum et malum. r̄ ita
ex hoc nō sequit q̄ li. ar. fm̄ q̄ liberū possit ad malū. C̄ Ad li
lud qd̄ obiicitur q̄ li. ar. seipso potest in malum. Dicēdum q̄ r̄
si seipso possit. nō tñ pōt seipso sufficiente. sed potius seipso de-
ficiēte. seipso em̄ pōt deficere. nec op̄s aliqui aliud interue-
nire ad hoc q̄ creat in malum.

Questio. iij. De lib. ar. in cōparatione ad aliud
ar. ab aliquo agēte creato possit cogi. Et sic videtur. Tam ddm̄
q̄ plus dicunt q̄ qd̄ sunt opationes voluntatis partim volū-
tariē p̄m̄ inuoluntariē. r̄ qd̄ m̄te ex voluntario. r̄ inuolūta-
rio sicut tactare merces in mare r̄ silia. Si igit inuoluntariū ē
illud qd̄ est per violentiā aliquas opationes creatas a li. ar.
p̄tingit p̄misceri violentiā. ergo si p̄tingit magis r̄ magis p̄mi-
sceri. p̄tingit eas simplr̄ esse inuolūtarias r̄ coactas. q̄ lib. ar.
cogi pōt in actione sua. C̄ Itē maior virtus pōt inferre violē-
tiam minori. sed qd̄ pōt inferre violentiā. pōt cōpelle. ergo
minor virtus a maiori pōt cōpelli. sed aliqua virtus potentior
est li. ar. viatoris. vtpote angeli. q̄ saltē ab angelo lib. ar. n̄m̄
pōt cogi. C̄ Item si aliqua virtus pōt impediri ab actu suo.
pōt violentari r̄ si sufficienter pōt impediri sufficienter potē violen-
tari. r̄ si sufficienter potest violentari. pōt cogi. cum igit li. ar.
ab actu suo r̄ vsu impediri possit. sicut pty q̄ diabolus potest
auferre vsu li. ar. r̄ facere cum boiem furiosum. ergo videt.
q̄ ab eo. li. ar. nostrum possit cōpelli vel cogi. C̄ Item qm̄ ras-
dius est iunctus aque. mora aqua necesse est moueri radiū. h̄
multo maiori vinculo p̄iungit aia cozpozozī q̄ p̄iungatur ra-
dius aque. ergo moto cozpozozē necesse est moueri affectus aie.
si igitur aliqua virtus creata pōt corpus trāsmutare. poterit
per p̄sequens libe. ar. vertere r̄ cōpelle ipso nolente. C̄ Itē
sicut se h̄ intellectus ad verum. ita se habet affectus ad bonū
sed intellectus compelli potest ad credendum aliquod verum
ergo r̄ affectus ad amādum bonum. si ergo liberum arbitriū
non dicit aliud q̄ rōnem r̄ voluntatem. videtur q̄ r̄ ipsum cō-
pelli possit per actionem alicuius agētis creati. C̄ Itē agens
creatum sua actione pōt lib. ar. cogere coactione inducente q̄
est dispositio respectu coactionis sufficientis. sed dispositio per
frequētes sui iterationē r̄ intensionē. potest fieri necessitas. q̄
videt q̄ si voluntas possit cogi coactione inducēte q̄ processu
tpis cōpelli possit coactione sufficienti per actionē alicui' crea-
ture. C̄ Sed ptra. Bernardus de lib. ar. Voluntas pro inges-
nita sui nobilitate. nulla cogitur necessitate. si igit volūtas a
nemine pōt cogi. r̄ hoc nō est ob aliud nisi p̄pter libe. arbi. lib-
ertatē. ergo li. ar. a nulla creatura pōt cogi. C̄ Itē si aliqua
creatura possit li. ar. boies cogere. hoc maxime cōpeteret ipm̄
diabolo

diabolo. de quo dicitur Job. xl. Non est potestas super terram quam ei possit comparari. si ergo diabolus libere arbitrii nostrum non potest cogere. quia tunc faceret nos continue peccare. unde quod nulla alia creatura possit ipsi cogere. Item nulla maior impulsio potest fieri libere arbitrii quam per comminationem mortis: sed mortis comminatio ad compellendum libere arbitrii non sufficit sicut patet in martyribus sanctis et alijs quibus a nulla creatura potest compelli. Item si libere arbitrii est secundum id quod superius in anima cum ipsius sit regere et mouere omnes potestates sed eo quod superius est in anima. solus deus maior est. ergo nulla creatura potest super illud nulla igitur creatura potest in libere arbitrii compellendum. Item ad predictorum intelligentiam est notandum quod est loqui de libere arbitrii quantum ad actum exteriorum. et quantum ad actum interiorum. siue quantum ad actum proprium. et quantum ad actum alienum. Si loquamur de libere arbitrii quantum ad actum exteriorum sic respectu talium actuum potest interuenire coactio. potest enim compelli ut genua coram idolo flectat. et ut manibus proprijs thura altaribus imponat vel incendat. Si autem loquamur quantum ad actum interiorum qui. scilicet est vellet eligere aut sentire. sic respectu talis actus potest libere arbitrii aliquid induci potest et impediri. sed nullo modo potest compelli. Inducitur quidem potest quando amat aliquid a se. et quod infra se est. Unde per oblationem alicuius rei amare vel ablationem potest induci ad consentiendum in aliquid multum efficaciter persuasionem. per quem modum ydolatre tentabant sanctos martyres consentire in ydolatria. modo promittendo delectabilia. modo in se gendo tristitia. Item tunc inductio longe distat a coactione sicut perbat ipse certus. quia nec blademus allici. nec tormetis terri adeo potuerunt. ut a veritate iusticie mutarentur. et sic libere arbitrii induci potest. quia amat aliquid infra se. utpote vitas temporalis. vel aliquid committit. quod potest agere creatum perferre vel auferre. Potest etiam impediri per inclinationem et commotionem sui ad corporalem naturam quam subest virtuti creature. unde bene possit aliquid alium scilicet ledere. quod sum libere arbitrii. amitteret ex hoc tunc libere arbitrii. non cogeret. Coactio enim ponit libere arbitrii. actum et usum: sed ligatio vel impedimento tollit. Et ita impedimento puenire potest ab inferiori coactio puenire per a superiorum. hic est quod libere arbitrii. et si possit induci ab agente creato. ratione boni exterioris amari. et possit impediri ratione diuini corporis non potest cogi respectu actus proprii. Item tunc dignitate per libere arbitrii. ut in quantum liberum soli deo sit subiectum. et quia in quantum liberum nulli agenti creato subest. cum coactio sit a superiori. nullum agens creatum potest ipsum cogere. Item procedendo sunt rationes hoc ostendentes. Item illud autem quod primo obicitur in istis quod est actio mixta ex voluntario et inuoluntario. dicitur quod illud intelligitur de actione exteriori et quantum ad illa potest interuenire coactio. Preterea intelligitur ibi de inuoluntario per de inuoluntarium per violentiam. non in quantum per violentiam coactionis sufficientis: sed solum inducitur. Item illud quod obicitur quod maior virtus potest violenter minores. iam per rationem. quod quantum ad libertatis dignitatem. sicut ostensum fuit in primo perblemate. omnes creature rationales sunt equalitatem. nec vna nata est secundum istam proprietatem in altera agere. et propter hoc nec alteram violentare. nec cogere. Item tunc dicitur quod maior virtus potest violentare minores. hoc veritate per libere arbitrii. potest in sua actione impediri. dicitur quod verum est tunc ex hoc non sequitur quod possit cogi. Impossibile enim prius actum libertatis. sed coactio ponit actum libere arbitrii. et sic cum hoc ponit quod non sit libertatis. et ista sunt incompensabilia. sicut si poneret aliquid actus esse voluntatis. et non esse voluntarius. et melius videbitur infra. et ideo ratio illa non cogit. Item illud quod obicitur quod aqua mota necessario mouet radius et primum. dicitur quod non est simile. per eo quod radius multiplicatio est naturalis. nec potest lux seipsum non multiplicare. cum inuenit materiam sibi aptam. et sicut multiplicatio radius est naturalis. ita et reflectio eius est naturalis et reflexio. et propterea cum aqua mouet. alio modo suscipit radius. id est esse est ipsum alio modo reflecti. liberum autem arbitrii. preest corpori. cum in sui actum voluntarie exit. et seipso est proprius actus variatio. non ex hoc per aliqua sit mutatio in corpore coniuncto. Item illud quod obicitur de comparatione intellectus ad verum. et affectus ad bonum. dicitur quod si aliquo modo sit comparatio consilij. non tunc est omnia modis similitudo. quoniam sicut omnia sunt supra libertas arbitrii plus se tenet ex parte motus quam cognitionis. et propterea non sequitur. quod si intellectus potest cogi quod affectus. Item illud quod obicitur quod potest induci. dicitur quod si inductio videatur esse quedam coactio. maxime secundum

humana iura que dicitur quod illud quod sit causa metus non esse habendum rationem. maxime de eo metu qui potest cadere in constantem virum per eo quod considerant exteriora opera. secundum veritatem tamen ista inductio stat cum libertate voluntatis. nec ei repugnat in aliquid. sed potius repugnat plenitudini amoris et voluntatis. Non enim ita plene vult aliquid quod vult ex inductione. sicut quod vult ab solute. sicut patet de iactatione mercium in mare. nihilominus tamen saluatur ibi ratio libertatis et voluntatis. unde talis metus apud deum non excusat a culpa. sicut apertum patet in negatione a peccato facta et propterea non sequitur quod si possit a creatura induci quod possit cogi. Nec valet quod obicitur de dispositione qua bene fieri necessitas per iterationem. hoc enim verum est respectu virtutis naturalis. tactus qui determinatur ad unam differentiam contra rietatem non autem verum est respectu voluntatis que absoluta est. et quantum est de se inuisibilis est. Preterea illud locum bene in eo genere dispositionis que est eiusdem generis et proprietatis. ut est dispositio prima et remota. sic autem non est in proposito ut ostensum est supra. et sic patent obiecta.

Questio. v. De libere arbitrii in comparatione ad mouens primum. scilicet ad ipsum deum. Et est questio vtrum libere arbitrii possit a deo cogi. Et sic videtur in 2u. r. ij. Exi in vias et sepes et compelle intrare ut impleat domus mea. si ergo in domum dei non potest intrare nisi per usum libere arbitrii. et deus intrare compellit. unde quod libere arbitrii cogitur. Item Job. vj. Nemo venit ad me nisi per traxerit illum. sed ad ipsum non intrat nisi per libere arbitrii. bonum autem actum. si igitur libere arbitrii non venit ad filium nisi per trahat a patre. et tractus est motus violentus. sicut dicit philosophus libere arbitrii. a deo violentus et cogitur. Item puer. r. x. Sicut diuisiones aquarum. ita cor regis in manu domini. quocumque voluerit inclinabit illud. Item si libere arbitrii inclinatur ad unam partem per adictionem quantum ad illam inclinatur. deus potest profecte facere quod velit oppositum. ergo potest cogere libere arbitrii. ad volendum. Item tunc omnis creatura est imperfecta obedientia respectu creatoris. Item si libere arbitrii aliquid creatum a deo est. necesse est ipsius esse in perfecta obedientia respectu dei. ergo si aliquam virtus potest a deo compelli potest et virtus libere arbitrii. sed deus de alijs creaturis potest facere contra propriam naturam. ergo et de libere arbitrii. potest facere contra propriam libertatem. ergo potest ipsum compellere. Item plus potest facere libere arbitrii. diuini super humanum quam possit libere arbitrii. humanum super per aliquid brutum. sed bene potest aliquid brutum cogere ad aliquam operationem inferendo sibi violentiam. ergo multo fortius virtus increata potest cogere voluntatem nostram. Sed contra Augustinus super Genesim ad litteram. Tam non potest deus facere contra naturam quam bonam instituit. quod non potest facere contra voluntatem suam. si igitur deus voluntarie libere arbitrii. dedit homini impossibile est ei de libere arbitrii. facere contra inditam sibi libertatem. sed si ipsa sum cogeret. contra eius libertatem faceret. ergo libere arbitrii. cogi a deo est impossibile. Item Augustinus. r. ij. de ciuitate dei. Illud est vnicuique rei naturale quod de ipsa facere disposuerit omnipotentis voluntas. ergo si nullum naturale est per violentiam quicquid est violentum. si igitur omnis coactio est per violentiam quicquid deus de libere arbitrii. faciat. nulla potest sibi a deo inferri violentiam. ac per hoc nulla coactio. Item voluntas hocipso libere arbitrii. vult. quod cum vult. vult se velle. et seipsum mouet. sed impossibile est voluntatem aliquid velle plene. quin illud sit a voluntate seipsa mouente. et quin voluntas velit se velle. ergo impossibile est libere arbitrii. cogi non solum ab aliquo creato. verum etiam nec a deo. Item melius aliquid est dicere aliquid facere aliquid. ex coactione quam per faciat illud inuitus. ergo libere arbitrii. vel voluntatem cogi ad actum proprium non est aliud quam voluntas aliquid velit inuita: sed si est inuita respectu alicuius illud non vult. ergo voluntatem cogere nihil aliud est facere. nisi facere voluntatem simul et semel velle et nolle. si igitur duo contradictoria simul esse non tamen est impossibile creature. verum etiam creatrici essentie. patet et cetera. Item tunc aliqua virtus cogitur. quando ad oppositum sue inclinationis mouetur. sed libere arbitrii. hocipso quod liberum ita natum est inclinari ad unum oppositum. sicut et ad reliquum. ergo libertas eius saluatur in inclinatione ad vtrumque oppositum. siue ad hoc inclinatur siue ad illud. si ergo coactio excludit libertatem. et libertas non excluditur ad quodcumque inclinatur. igitur ex nulla inclinatione cogi potest libere arbitrii. sed non est alius modus ipsum cogendi nisi inclinatio ipsum ad aliquod voluntatum. ergo impossibile est ipsum cogi. nec per mouens creatum. nec per agens primum.

¶ **¶** Ad predictorum intelligentiam est notandum quod cum queritur, utrum lib. arb. possit cogi a deo. ddm quod illud potest intelligi dupl. Aut ita quod intelligat quod possit auferre libertatem et auferendo libertatem supinducere coactionem. et hoc modo nulli dubium esse de quin deus possit hoc facere quod est de immensitate sue potentie. Alio modo ut intelligat quod deus cogat lib. arb. salua proprietate libertatis et eius natura. et hoc modo non solum est impossibile. sed etiam non intelligibile. pro eo quod implicat in se duo contradictorie posita. Et hoc est quod lib. arb. est si aliquid vult liberare vult. et ex hoc quod voluntarium est. si aliquid vult voluntarie vult. et seipso mouere vult. Et hoc autem quod cogit. si aliquid vult. seruile vult. et si quid vult. inuite vult. et si aliquid vult. ab alio vult. quod violentum est cuius principium est extra nihil preterite vim passio. ergo lib. arb. cogi non est aliud. quam actum lib. arb. simul et esse liberum et seruile esse voluntarium et non voluntarium esse a se et non a se. Si igitur impossibile quod claudit in se vtramque partem contradictionis non tamen est impossibile creature. verumtamen creatrice essentie. quod illud posse non est posse. sicut in primo libro ostensum est. planum est quod lib. arb. in hunc modum intelligendi a deo cogi est impossibile. **¶** Ad intelligentiam autem rationum ad oppositum adductarum notandum est. quod differunt dicere voluntatem induci. et voluntatem mutari. et voluntatem cogi. Tunc enim induci dicitur quod aliqua persuasio fit qua disponit ut ad aliquid appetibile inclinetur. que et si valde intensa sit. nomine coactionis fortitur. quibus non sit vera coactio. sicut supra ostensum est. Tunc autem voluntas mutat. quando ipsa volente vni potest virtute. affectio immittit ei ad primum et de volente fit nolens. ita quod vna affectio expellit et hanc inducit. sicut patet cum de amore spiritualium. facit temporalium contemptorem. et hoc dicitur esse quedam compulso et tractio diuina voluntas ab eo separet cui per amorem glutinum fortiter ingebatur. Tunc autem voluntas dicitur cogi quod intelligit ipsam inuita aliquid velle et repugnante actu voluntatis deliberatiue alicuius virtute mouere. et repugnante manente. ad id aliquid volendo inclinari et hoc duo opposita implicat sicut ostensum est. Voluntas igitur induci potest ab agente creato. mutari vero ab alio non potest. nisi ab agente in creato. cogi vero ab aliquo non potest. Et pro tanto dicit Bernardus. quod libertas voluntatis est ita plena suo modo in creatura. sicut in creatore. et quod in omnibus reperit equaliter. hoc enim sicut supra explicatum fuit intelligit quod ad coactionis persuasionem et per hoc manifesta est ratio ad autoritates et rationes. Quod enim dicitur in scriptura deum voluntatem hominis compellere. et voluntatem hominis trahere. et voluntatem hominis ad quodcumque voluerit inclinare. sicut ostendunt ille tres prime autoritates hoc enim intelligit non quod voluntatem cogat. sed quod voluntatem creatam non solum inducit sicut agens creatum. verumtamen immutat. immittendo affectiones varias. in qua immisione non est coactio. pro eo quod ita voluntarie volo illud quod deus immittit. sicut illud quod ex meipso volo. et si aliquid volo. volens volo. non inuitus. et ita in volendo ad nihil compello. **¶** Ad illud quod obiicit de perfecta obedientia creaturæ. ddm quod ex hac ratione potius potest concludi oppositum quam propositum. Quod enim ibi est obedientie perfectio. et lib. arb. respectu dei ad omne quod deus voluerit sic bene moueri. sicut pyra ad omnem partem id quicquid de ipso vel circa ipsum faciat. non compellit nec violentat. nec etiam alicui creature violentiam inducit quantum ad illam potentiam obedientie. quod autem ad potentiam specialis nature. bene aliqui alicui infert violentiam in miraculorum operatione. sed talis violentia infert virtuti naturali. non voluntati quod virtus naturalis sic est determinata ad vnum. ut si trahat ad oppositum. hoc est per violentiam. Voluntas vero scribilis est ad vtrumque oppositum sicut rota et pyra bene vertibilitate ad motum. **¶** Ad illud quod obiicit quod plus potest lib. arb. diuini super boiem quam humanum etc. Dicendum quod verum est in his que posse est posse. posse autem cogere vnum hoc est potentie. sed posse cogere liberum arbitrium manens liberum hoc est inordinationis et impotentie. sicut prius ostensum est. Coactio enim non sic repugnat nature beatæ. sicut repugnat libertati ar. et propterea illa obiectio non concludit.

¶ Questio. vi. De lib. arb. in comparatione ad corpus coniunctum. Et est questio utrum propter ineptitudinem corporis ligari habeat quod ad usum. Et sic videt Bernardus de lib. arb. Defans et infantibus et dormientibus nihil quod agat imputatur. sed hoc non est nisi quod caret usu lib. arb. et hoc non est nisi propter aliquid impedimentum a parte corporis

ris. ergo etc. **¶** Item hoc ipsum videt exemplo. quod vir castus et sanctus cuius castitas est magna. frequenter in somnis preterit operari peccati. quod nullo modo faceret tempore vigiliæ. ergo in somnis ligatur actus lib. arb. sed hoc non est nisi per lassitudinem et ineptitudinem ex parte corporis. ergo etc. **¶** Item deficere potest de se sic id quod posterius est. si ergo impeditur aliquid actus qui pambulus est ad usum liberi arbitrii per ineptitudinem corporis. necesse est et usum liberi arbitrii impediri. sed actus pambulus ad liberum arbitrium est operatio intellectus que per ineptitudinem corporis impeditur. sicut patet in dormientibus et freneticis. et prius dicitur quod intellectus corumpitur quodammodo in corruptione. et prius dicitur quod intellectus corumpitur quodammodo in corruptione. et prius dicitur quod intellectus corumpitur quodammodo in corruptione. **¶** Item sicut dicitur lassatur in sentiendo ita etiam lassatur in cogitando et in meditando. sed quod corpus lassatur in sentiendo. id indiget quiete somni in quo impeditur ab operationibus sensuum. ergo pari ratione necesse est lib. arb. propter lassitudinem corporis ab actu et usu proprio impediri. **¶** Sed contra istud. Reg. iij. refert historia quod dominus in somnis apparuit salomoni. et merito petitionis quam fecit. dominus dedit ei sapientiam multis tam nimis si ergo mereri aliquid apud deum operatio lassitudinis perire hoc est usus lib. arb. in bonis videt quod propter lassitudinem et ineptitudinem corporis et quietem in somnis lib. arb. ab actu suo non habeat impediri. **¶** Item Greg. sup illud Job. Terre bis me pro somnia loquens de nocturnis illusionibus. Hec malis gnos spiritus agere superna dispensatio benigne permittit in electorum cordibus. ne ipse saltim a passionis primo somnus vacet. quod contingit in somnis mereri. ergo propter ineptitudinem corporis lib. arb. non amittit usum proprium. **¶** Item ad istud ad proprietatem operationem intellectus suæ lib. arb. nullius operatio corporis est actus. nec illa operatione exercet per aliquod organum. ergo quantumcumque corporale organum vel ledat vel fiat ineptum lib. arb. non perdet usum suum. **¶** Item quomodo magis anima recolligit ab exterioribus ad interiora tantomodo magis viget operatio interior. si est ligatur organa sensuum exteriorum. recolligitur vires anime ab exterioribus ad interiora. ergo tunc magis debet vigere operatio interior. sed penes hanc attendit liberum arbitrium. usum. ergo quod corpus efficitur ad sentendum ineptum. vtpote per somnum lib. arb. tunc debet habere potissimum usum proprium. **¶** Item videre natura. hoc est ratio maxime eleuate sed in somnis potissimum reuelatio et pulsio futurorum. ergo potissimum actus ratio videt in somnis. dum est ineptitudo ex parte corporis. pari ratione et usus lib. arb. **¶** Item multo magis pendet ex corporis fantastica et imaginaria quam rationalis virtus et intellectus. ergo si propter ineptitudinem a parte corporis. quequid est in freneticis vel etiam in somnis. non impeditur operatio fantastica. immo etiam videt quod non debeat impediri operatio intellectus. Et ista est questio cum operatio lib. arb. vel etiam intellectus. nullo modo pendeat ex corpore. unde est hoc quod impeditur et ligatur propter aliquam ineptitudinem factam circa corporale organum. Et iterum si impeditur. cum minus pendeat ex corpore quam virtus fantastica. unde hoc est quod magis pendet usum suum ratio in somnis. quam fantastica vel imaginatio. Et iterum cum ratio quod ad actus lib. arb. maxime sit potens et libera. unde hoc est quod propter ineptitudinem ex parte corporis facilius tollit usum lib. arb. quam aliquid actus rationis. In somnis enim habet aliquos bene rationales motus. et in furiosis sicut hoc videmus. quod multa dicant que non possent dicere nisi si rationem haberent. cum ad interrogata non dent in neutris tamen dicitur quod usus lib. arb. esse. **¶** Item hoc difficile facium questionem. **¶** Item. 67 quod si ad hanc questionem facile sit respondere. cum querit. utrum lib. arb. ligetur per corporis ineptitudinem quantum ad usum. quod ipsa experientia hoc plane docet et manifestat quod ligatur in paruulis et dormientibus et furiosis. Ad illam tamen questionem que dicitur sub sequitur. videlicet quare ligatur lib. arb. ex corporis ineptitudine cum non sit potentia allegata organo. valde difficile est respondere. et eius assignare causam. Intelligendum tamen est quod est quadruplex modus satisfaciendi huic questionem. Quidam enim dicere voluerunt quod usus rationis vel etiam liberum arbitrium impeditur et ligatur ex corporis ineptitudine propter anime conuersionem. Quidam vero propter obsequium corporalis priuationem. Tertius vero modus dicendi est. quod propter operationis rationalis quantum ad communicationem. Quartus autem modus dicendi est propter corporis et anime unionem ad tertium constructionem. Primo propter conuersionem dixerunt aliqui aliam impediri ab actu rationis

nis existente

nio existere ineptitudine ex pre corpis. Aut enim est corp⁹ septu
 er aliq⁹ lesione interiori. sicut est in furiosis & freneticis & tunc
 aia cessat ab opatione intelligedi. pp hoc q⁹ nimia copassione
 puerit ad corp⁹ rone nobilis organi lesi. Aut e ineptu impes
 ctione q⁹ est i mebris & organo. sicut e in punitis. & tuc aia adeo
 est intera gubernatodi. corpis & reb⁹ q⁹ p sensum corporeis p⁹ fact⁹
 pit q⁹ q⁹ obliuiscit sui. & id ex nimia puerione ad corp⁹ suu q⁹
 est ex organo lesione. siue ex impfectione. ptingit vsus ronis
 & li. ar. ipediti. S; hic modus dicendi no plene satisfact. vide
 mus em q⁹ vehemens dolor ex pre corpis in extremitatib⁹ fact⁹
 ronis vsus no ipedit. & tñ aia illu dolore multu refugit. Et ite
 in somnis no magis puerit ad corpalia q⁹ in vigilia. si q⁹ puer
 fio q⁹ est in vigilia vsus ronis no tollit. pari rone vt q⁹ nec puer
 fio q⁹ est in somnis circa regimē corpis. Et id e scdo modus
 dicendi v; q⁹ li. ar. a p⁹rio vsu b; ipediti pp puatione obsequij
 corpalis. si em opatio intellectus no fiat p organu. nihilominu
 nus tñ vtutes sensitue ipsi intellectue faciūt aliq⁹ obsequiu
 ad hoc q⁹ exerceat suu actu. Dupl⁹ em obsequij vis fantasti
 ca intellectui i actu intelligedi. in b; v; q⁹ offert illa fantasmas
 ta intellectui possibil. sicut obiectu offert spem oculo. & i b; etiā
 q⁹ intellect⁹ exercitari b; ab inferiori q⁹ diu e p⁹ictus corpis. et id
 qñ lesio est i ineptitudo ex pre organo potēte sensitue & fit p
 turbatio fantasmatu. impedit vsus li. ar. & intellect⁹ pp hoc q⁹
 auferi sibi debitū obsequiu. sicut oculus me⁹ pot⁹ impediri ab
 actu videdi pp obscuracionē aliquā factā in reuisibili q⁹ b; mi
 bi offerre spem & vsus meū exercitare. S; iste modus dicendi ad
 huc no plene satisfact. p eo q⁹ nos videm⁹ opationē intellect⁹
 impediri no facto ipeditio in ope exterioris vtutis sensit
 ue. vt pot⁹ imaginationis seu imaginatiue & fantasie. Et iterū
 cū intellect⁹ & memoria intellectual⁹ aliq⁹ spēs in se beat abs
 tractas quas in se & penes se pseruat. q⁹ s; aia secū trahit cu; a
 corpe separaf. vt q⁹ omi obsequio fantasie & fantasmatu circū
 scripto. intellect⁹ vsu b; debeat respectu eoz quoz b; in se
 habitū. & b; plane falsus est. q; b; impedit a p⁹ideratione eoz
 q⁹ nouit. sicut ab inq⁹sitione eoz que no nouit. Et p⁹terea e
 tert⁹ modus dicendi q⁹ opatio li. ar. & ronis ex corpis ineptitu
 dine b; impediri pp quada; cōcacionē opatiōis. L; dicit autē
 quodamō potētia intellectua opationē suā corpon p⁹uncto.
 cum cōciet ei esse. & ex eis fiat vnu per essentia. no solū inq⁹tu; a
 aia est vegetabilis & sensibilis. s; etiā inq⁹tu; ronalis. Hic em
 ronalis adueniens corpon dūano sicut ex sua vnione facit ipm
 esse aial & aiatum. ita facit esse boiem. & id sicut aliquā opera
 tione cōciet corpon inq⁹tu; facit viuū. & inq⁹tu; facit aial. sic et
 cōciet aliquā inq⁹tu; facit boiem. l; s; no oīno vniformiter.
 69 Differenti em mō cōciet aia corpon q⁹ respiciūt potētia ve
 getatiuā & sensitua. & opationes potētie intellectue. Nā opa
 sensitue & vegetatiue sic cōciet corpon vt sit in corpore & p cor
 pus sit in corpore no sine corpore. no em nutrit aia nisi mediā
 te organo corporeo. nec nutrit nisi q⁹ diu est i corpe. Intelliges
 re aut sic cōciet aia corpon vt sit scelligat cū corpe aliquo mō
 agētere tñ no intelligat p corpus. sic intelligat etiā in corpore
 vt tñ etiā intelligat cū est sepata a corpore. Q; no dū est in cor
 pore cōciet ei ronalē opationē. ideo facta inordinacione ex
 parte corponis b; illa opatio impediri. S; iste modus dicendi
 calūniā b; in hoc qd dicit q⁹ operatio intellect⁹ aliquo modo
 cōcietur corpon. cū no videatur verū. & p⁹ b; p⁹radicere videat
 tur expresse in. xvj. aialiu. vbi dicit q⁹ intellectus est ab extrin
 seco p⁹ter hoc q⁹ nullo mō est immixtus corpon. Et hoc ipsuz
 dicit in. iij. de anima. Et iterū. & si cōcedatur q⁹ b; intelligat.
 nullo tñ mō pcedit. nec de toto corpore nec de pre corpore q⁹
 intelligat. Cū videt q⁹ hoc dicatur de toto p⁹uncto rone p⁹is
 s; aie. sicut cū d; b; est albus. hoc d; solum racione corponis.
 Et p⁹terea est quartus modus dicendi q⁹ s; opatio aie in
 corpore impedit b; p⁹ter corponis ineptitudinē. Et hui⁹ ras
 tio est vno aie & corponis ad vni⁹ tertij p⁹stitutionē qd est vnu
 per essentia. & cui debetur p⁹ria operatio fm q⁹ est vnum. hec
 aut opatio no est viuere tñ. nec sentire siue mouere. s; ratioc
 nari & intelligere. Et p⁹ter ipsam vnionē no tñ pcedet aia ex
 corpore q⁹ tum ad actu sentiēdi. s; etiā aliquo mō q⁹ tum ad actu
 intelligedi q⁹ tum est in corpore. s; longe al⁹ & aliter. Nā q⁹ tum
 ad actu vegetadi & sentiēdi. sic pcedet vt nullo mō possit eos
 exercere sine corpore. no aut sic de actu intelligedi. Sic etiam
 pcedet vt illos act⁹ exerceat p corpus & p organu corporeū. no

fic aut e de actu intelligedi. & id actu sentiēdi d; cōdicare alma
 corpi. Cū no absurde oīno d; oculus videt. no sic at d; d; actu
 intelligedi. Df aut aia sentire p corpus & no intelligere p cor
 pus: q; cū duo pcurrāt ad actu intelligedi & sentiēdi. v; rec
 pere & iudicare in sentiēdo receptio speciei est a corpe s; iudis
 cium est a vtute. s; intelligēdo vtūq; est a vtute intellectua.
 v; ab intellectu possibili & agēte. Et p⁹terea intellect⁹ d; vtis
 no alligata materie. & opationē hāc potēte. cū e sepata a cor
 pore. q⁹ diu aut est in corpore no oīno intelligit p⁹ter corpus. S; i
 cur em esse aie in corpore aliquo mō pcedet ex corpe. q⁹ nis no pē
 deat esse ip⁹ aie in se. id ad hoc q⁹ aia sit in corpore. necesse est
 corpus debite complexionatū esse. & ad illi⁹ cōplexionis corru
 ptionē ptingit aiam no amplius eē in corpore sic q⁹ diu aia est
 in corpore. intelligere suū no est sine corpore & sine aliqua dis
 positione ex parte corponis cui⁹ actualitas cōueniat actu ins
 telligendi. sicut cōgrua dispositio correspondebat existentie
 aie in corpore & pfectioni eiusdē. Illa aut actualitas attendit
 fm illud quod est supremū in corpore. & q⁹ tum ad nobilissimos
 spūs qui locū hnt in nobilissimis organo corponis. Et qm cum
 aliquid auferi ab aliquo. p⁹ auferi ab eo illud qd e in eo ex
 cellentissimū. & cū aliq⁹ virtus debilitat. pus auferi ab ea sum
 mum q⁹ illud qd est extra summū. hinc est q⁹ in lesione corponis
 citi⁹ tollit illud fm q⁹ corpus cōformabat opationi intellect⁹
 ue q⁹ illud fm qd pformaf opationi sensitue. & id sumositates
 ascendētes ad cerebrū que p⁹turbant spūs in somnis vt in puer
 ris vel in freneticis. vel quēcūq; alia lesio organo in quibus
 residēt spūs subtilissimi & nobilissimi corporeales. facili⁹ impe
 dit vsu ronis q⁹ imaginationis. Et sic p⁹ ratio quare impe
 ditur ex ineptitudine corponis ronis vsus. & q⁹ impedit mas
 70 gis q⁹ vsus inferioris virtutis. Et bac eadē rone colligitur
 quare magis impedit rō q⁹ tum ad vsus lib. ar. q⁹ q⁹ tum ad alios
 actus ronalē quos in somnis & i furiosis aliq⁹ dignoscimur
 b;e. Actus em li. ar. respicit potētia ronalē put est in oīmoda
 & plena libertate. Lib. em ar. no dicit dūm potētie respectu
 actus sicut supra determinatū est. Et qm cū impeditur aliqua
 virt⁹ opatiua. pmo auferi ei actus ille q⁹ ei inerat fm suā ple
 nitudinē. sicut p⁹ cū aliq⁹ infirmat in pede. facili⁹ ei auferi
 potētia velociter currēdi q⁹ potētia ambuladi. siue facili⁹ hic
 impedit hic actus q⁹ ille. sic & in pposito facili⁹ & frequentius
 ptingit auferre vsu libertatis q⁹ quēcūq; actum potētie in
 telligedi. L; concedēde sunt igif rones ostēdentes q⁹ lib. ar. ex
 ineptitudine ex parte corponis b; impediri q⁹ tum ad suū vsu
 sicut impedit i infantibus & furiosis & dormitibus. Ad ill
 71 lud quod primo obijctur in contrarium de petitione salomos
 nis que fuit in somnis. dōm q⁹ illud fuit aut gratie specialis &
 p⁹uilegij no legis cōmunis q⁹ i somnis potuit mereri & dign⁹
 fuit exaudiri. Aut certe hoc dicitur non q⁹ deo dormiēdo pla
 cucrit. sed q⁹ ante vigilando & precogitando illud deo placuit
 quod in vigilia placuerat. dñs per reuelacionem manifestare
 voluit in somnis. frequentius em in somnis q⁹ in vigilia appa
 rere consuevit. Et per hoc patz responso ad sequens verbum
 Bieg. Q; em dicit sanctos viros in somnis mereri. hoc dictū
 est q; occasione sumpta ab eo quod patiunt in somnis. postmo
 dum merent in vigilia. sicut vir peccator demereri dicit in pol
 lutione nocturna quam sua cogitatione prouocauit vel de cui⁹
 recordatione postmodū delectat. Ad illud quod obijctur
 72 q⁹ anima fm operationem intellectua non est actus alius
 partis corponis. iam p⁹ rōis ex predictis. q⁹ nis em no opere
 tur per organū corporeale. nihilominu tñ ad hoc q⁹ aia opere
 tur in corpore necesse est corpus fm nobiles spūs & nobilia or
 gana in debita actualitate & dispositiōe eē sicut p⁹ oīsum e.
 Et qm hec dispositio tollitur p⁹ter corponis ineptitudinem. ideo
 per psequens actus ronis & vsus libe. ar. impeditur. Ad
 73 illud quod obijctur q⁹ aia in somnis reuocatur ad interiora.
 dōm q⁹ verum est. sed non q⁹ tum ad omnes opationes inter
 riores. sed q⁹ tum ad opationes naturales. Nam somnus est
 quies virtutum aialium cū intentione naturaliu. & ideo no ses
 quitur q⁹ vsus ronis vel li. ar. in somnis intendat. cū hec pot⁹
 contineatur sub virtutibus aialibus q⁹ naturalibus. Ad illud
 74 quod obijctur q⁹ in somnis aia videt futura dicēdum q⁹ sicut
 determinatum est supra distm. vij. in somnis non est p⁹uisio
 futuro:um nisi visitatio emittatur ab altissimo. sicut d; Eccl.
 xliij. Magis autem dñs visitat in somnis q⁹ in vigilia in reue
 pp

76 lando futura. ¶ Tum ppter hoc qd ala in vigilia est dispfa ad exteriora sensibilia comprehendenda. Tu qz etiā dñs qd posuit res nebras latibulū suū ad sui ipsi occultationē, magis vult i somnis qd in vigilia reuelationes emittere. Tum qz etiā magis in somnis agit bō qd agat in reuelatione diuina plus se bō p modū suscipiētis qd agē

Di. xxi

Augu.

tis. Tu qz et i somnis me dium t; bō inter mortuū z viuētē. z ita quodā mō a vīta bō dī recedit. de q dñs Ero. xxiij. dicit. Nō videbit me bō ruiet. Ex hoc q nō pōt concludi qd vsus lib. ar. sit in somnis. ¶ Quis ibi ptingat reuelationes fieri qm in somnis magis agitur aīa qd agat sed in vsu lib. ar. magis agit qd agitur. ¶ Ad illud quod obijctur qd vsus fantastica non impeditur in somnis. dicēdum qd z si uideatur fantasia magis in somnis qd in vigilia vice re. nō bō mō in aliquo mō impediri habz. Potē tior est enim bō in vigilia ad imaginandū omne qd vult qd in somnis. licz motus imaginatiue non ita appareat in vigilia ppter cōuersionem anime ad exteriora. et in somnis mediū motus sentiantur propter anime quietationem. Et si obijctas qd non sic impeditur quin aliquo modo habeat vsus suū fantasia. ergo nec debet impediri superior potentia. iam pter responsio ex his que supra dicta sūt facilius em̄ aufertur omnis potētia summo qd cōtra summu. Et ptercrea in somnis plus quietantur virtutes animales qd naturales. motus autem et decursus illoz fantastam naturalis est. et ideo nō sic impedit vsus fantastice sicut vsus potētie intellectiue. Ad que stiones aut que sequuntur plana est responsio ex his que predicta sunt.

Ro. 12.

Handwritten note in red ink: *Handwritten note in red ink, possibly a reference or correction.*

Distin. xxvj.

Ps. xxxvj.

De lib. ar. comparato ad auxilium gratie. determinans quātum possit libe. ar. cum gratia.

¶ Ec est grā operans et cooperans. rans et cooperans. r. Supra legit magis de libe. ar. siue de adiutorio homini collato in se. In hac pte agit de ipō cōparato ad auxiliū grē. Didit at ista ps i duas ptes i pma dēminat qd pōt possit lib. ar. cū grā. In se

¶ Determinat qd sit illud adiutorium lib. ar. supadditū qd pōt ad actū siue effectū.

¶ Ec est grā operans et cooperans. Operans ei grā pparat hōis voluntates vt velit bonū. Hra cooperans adiuvat ne frustra velit. vñ Aug. i li. d. grā. z li. ar. Cooperando de in nobis pficit qd opando icipit qz ipse vt velit opat incipit qz volētibz cooperat pficiēs. vt qd velit opat. Lū aut volumus z sic volumus. vt pficiam? nō bis cooperat. z tñ sine illo vel operatē vt velit vel cooperante cū volumus bona pietatis opera nihil valem. Ecce his vbis satis aperit que sit operans grā. et que cooperans. Operans em̄ grā est q puenit voluntatē bonā. Ea liberaf z pparatur hōis voluntas vt sit bona. bonumqz efficaciter velit. Cooperans nō grā voluntatē iā bonā sequit adiuidō vñ Aug. 3 Julianū hrticū qui bonā voluntatē ex li. ar. tñ eē dicebat. atqz hōiem p libe. ar. posse bonū velle et opari sine grā assererat ait. Apertā de cōmēdatiōe grē apls sniam p tulit. cū ait. Non est volentis neqz currentis. sed dei miserentis. Nec si attēderes iuliane nō extenderes 3 grā merita voluntatis humane. Nō enim ideo miseret deus alicui? qz voluit z cucurrit. sed ideo voluit z cucurrit. qz miseratus est de. Parat em̄ voluntas hōis a deo z a dño gressus hōis dirigitur. Ideoqz congrue ait. Nō est volētis. neqz currentis. sed miserentis dei. Non quia hoc sine voluntate nostra agatur. sed qz voluntas nostra nil boni agit. nisi diuinitus adiuuet. Unde alibi apls ait. Nō aut ego sed grā dei me cū. Nō ideo dicit. qz nihil boni agebat. sed qz nihil boni ageret. si illa nō adiuuaret. His testimonijs aperte insinuat. qz vo

cunda qd pōt possit circūscripta gratia infra dist. xxvij. Ad hoc incōcuisse z incōstanter teneam? r. pma pars bz duas ptes. In pma dēminat de adiutorio gratie operantis z cooperantis collato lib. ar. prout illud a diutorio comparatur ad lib. arbi. In secūda prout comparatur ad habitum gratuitum et vsū sibi debitum. infra dist. xxvij. Ilic confiderandum est cum predictū sit. pma pars habet duas. In pma dēminat quid sit siue cuius efficacie sit illud adiutorio gratie quod libero arbitrio superadditur. In secūda dēminat de eodem adiutorio quantum ad voluntatem siue ad libe. arbi. ordinatur. ibi. Ipsa tamen eadem voluntas quedam gratie dona puenit. pma pars habet tres particulas. In pma dēminat qd sit illud adiutorium libe. arbi. superadditū quātum ad actum siue effectum. In secūda dēminat quantum ad subiectum. ibi. Voluntatem ipsam Aug. in lib. de duabus r. In tertia dēminat quātum ad ipsū deum gratuitum ibi. Et si diligenter intendas r. Sic scōda pars principalis tres habz partes. In pma dēminat veritatem. ibi. Ipsa tñ eadē r. In secūda dēminat remouet dubitationem. ibi. nō est tamen ignozādum r. In tertia vero parte subiungit veritatis recapitulationem. ibi. Illius enim gratie percipiēde r. Harum autem partium subdiuisiones manifeste sunt in littera.

litas hōis gratia dei puenitur atqz preparatur vt fiat bona. non vt fiat voluntas. quia zante gratiā voluntas erat. sed nō erat bonaz recta voluntas. ¶ Determinat qd sit illud adiutorium libero arbit. supadditū qd pōt ad subiectū. b. ¶ Volūtate ipaz aug. in lib. de duabus animabus ita diffinit. Voluntas est animi motus cogente nullo. ad aliquid non admittēdum vel adipiscēdum. hec autem vt non admittat. malum z adipiscatur bonū puenit z preparatur dei grā. Unde apls grā puenientem z subsequētem cōmēdans. i. operatē z cooperatē vigilanter dixit. Nō est volētis neqz currentis. sed miserentis dei. sed nō econuerso non est miserentis dei. sed volentis z currentis. Nam si vt quibusdam placuit quod dictum est ita accipiatur. nō est volentis neqz currentis. sed miserētis dei tanqz dicitur non sufficit sola voluntas hominis. si non sit etiam misericordia dei. econtra dicitur nō sufficit etiaz misericordia dei si non sit etiam voluntas hominis. ac per hoc si recte dictum est illud. quia id voluntas hominis sola non impletur nō etiam a cōtrario recte dicitur. non miserentis est dei sed volētis est hominis. cum id misericordia dei sola non impleat. Homo enim credere vel sperare nō poterit. nisi velit. nec pueniet ad palmā nisi voluntate currat. Restat ergo vt ideo ita recte dictum intelligatur. vt totum detur deo qui hominis voluntatem bonā puenit. z preparat adiuidandam. z adiuuat preparatam. nolentem puenit vt velit volentē subsequitur ne frustravelit. Ecce his vbis z alijs pmissis euidenter traditur quia voluntas hōis preparat z puenit grā dei vt velit bonū. z adiuuat ne frustra velit.

¶ Voluntas est animi motus? r. Sicut dicit philosophus. Peccat qui diffinit id quod est in quiete per id quod est in motu. sed voluntas est in potentia. ergo male diffinitur cum dicitur voluntas est animi motus. Itē velle plus est agere qd pati. ergo plus mouere qd moueri. si ergo motus sonat in passionem. videtur qd voluntas non debeat dici animi motus. ¶ Respondeo. Dicendum qd si cur dicit Ansel. Voluntas dicitur equiuoce ad voluntatem instrumentum z voluntatem affectiones et voluntatem vsū. Et Augustinus non diffinit hic voluntatem prout accipitur pro potentia: sed prout accipit pro vsu. Et si tu queras quare magis

Voluntas dicitur

Ro. 12.

diffinitio voluntatem prout accipit pro usu qd potentia. Rō huius est qd potentie manifestant p actus...

bona voluntas comitatur gratiam.

Itaqz bona voluntas comitatur gram nō gra voluntatē. vñ Aug. ad Bonifa. papam scribens p pelagianos inqt. Cū fides ipetrat iustificatio...

Determinat quid sit illud adiutorium lib. ar. super additum quantum ad donum gratuitum.

Et si diligenter intendas nihilominus tibi monstrat que sit ipsa gra voluntatem preueniens et preparans. scz fides cū dilectione. Ideoqz Augu. in eodem tractans quomodo iustificati sumus ex fide...

Hic aperte ostenditur qd fides est causa iustificationis. et ipsa est gratia et beneficiū quo hominis preuenitur voluntas et preparatur. vnde Augu. in. j. lib. retractationuz. Volūtas est qua et peccatur et recte viuatur...

volūtas illo grē bñficio qd liberatur et pparat. Et illud bñficiū fides xpi recte intelligit sic dicit Aug. in ench. euidēter ostendit dices. Ip̄m arbitriū liberandū est post illā ruina a future pcti. nec oīno p seipz sz p solā dei gratiā que in fide xpi posita ē liberat. et volūtas pparat. Ecce apte dicit gram qua liberat arbitriū. et pparatur voluntas. sitam esse in fide christi. Fides em̄ christi ut in eodem ait. impetrat quod lex imperat.

Determinat veritatē de eodē adiutorio qd ad voluntatē siue qd ad li. ar. ordinat ostēdēs qd volūtas bona qd preuenitur gratiā. quedā dei dona preuenit.

Ipsa tñ eadē voluntas qdā grē dona puenit. vñ Augu. in ench. Precedit bona volūtas hoīs multa dei dona. sed non oīa. Que aut non pcedit ipsa i eis ē et ipsa iuuat. Itā vtrūqz legitur in sc̄is eloquijs et mīa eius preueniet me. et mīa dei subsequet me. nolētē quippe puenit. vt velit volentē subsequetur ne frustravelit. Cur ei admonemur orare p inimicis nostris nolētibus pie viuere. nisi vt de in eis operet et velle. Itēqz cur admonemur petere vt accipiamus nisi vt ab illo fiat qd volumus. a quo factus est vt velimus. Inde apls ait nō est volentis neqz currentis sed dei miserētis. Ex his apparet qd bona hoīs voluntas quedāz dona dei preuenit: qz eam comitat gratiā adiuuās. et quibusdā preuenitur. quia eam preuenit grā operās. s. fides cum charitate.

Remouet dubitationē oram ex eo qd dicitur fidem esse ex voluntate.

Non est tñ ignorandū qd alibi Aug. significare videt. qd ex volūrate sit fides. de illo verbo apostoli. Corde creditur ad iusticiam ita super Johā tractans. Ideo non simpliciter apls ait credit. sz cor de credit. qz cetera potest hō nolens credere nō nisi volens intrare eccliam et accedere ad altare pōt nolēs. sz nō crede...

est illa fides. Bñ est mīe donuz diuine. p qd bone volūtatē ē exē. Per cōparationē aut ad suū subiectū. sic est illa qd dat sup illud pō. vt exbilaret faciē in oleo. Bñ est qdā mītoz aīe. ad pēitiādū sc̄m amorem. Per cōparationē ad suū oppositū. sic est illa qd dat in gl. sup eplā. Bñ est iustificatio. et remissio pctōz. Per cōparationē ad suū effectū. sic est illa. Et rīsto. Bñ est sanitas mētis. delectatio cordis. Per cōparationē ad presmū. sic est illa grā et similitudo glie. Sedm aut oēs cōparatiōes istas sic affinat vna diffinitio m̄grālis qd talis est. Bñ est forma a deo gratiā data sine meriti gratiā faciēs bñtē. et bonū et opus reddēo. Inuenit aut et alia notifficatio grē qd dicit. Bñ ē manifestatio spūs ad vtilitatem qd sumpra ē ex illo qd dicit. j. cor. vij. Tūcūqz datur manifestatio spūs etc. sed ista est manifestatio grē gratis date.

Fides em̄ qd iusti est gratis tibi data est. Et vt velle dicere Augu. et magi qd mediāte fide sit iustificatio. sed vñ huius est qd ab eodē est aīe iustificatio. a quo est viuificatio. sed viuificatio est ab ipsa gratiā. nam fides siue gratiā nō viuificat imo mortua est. ergo nō videtur qd iustificatio sit a fide. sed a grā. Si tu dicas qd iustificatiōe attri buat fidei rōne adūctē grē. Querit quare nō attribuit alij virtuti sicut si det. Item querit de hoc qd dicit. Fides impetrat iustificatiōe aut intelligit de formata aut de informi. Nō de informi. qz per eā nō meremur et nō bñ impetram. Si de formata hoc non potest sane intelligi. Nemo em̄ habz fidem formatā nisi sit iustificatus. Respō. dicens dum qd iustificatio duplīciter potest dici. Vno mō iustificatio dicitur iusticie infusio. Alio mō iustificatio dicitur in iusticia exercitatio. Sedm autē qd iustificatio dicitur iusticia exercitatio sic verbum magi stri verum est et planum. Nemo em̄ in iusticia exercitatur nisi mediāte fide operante p dilectionē et bñ...

Handwritten marginalia on the left edge.

Handwritten marginalia on the left edge.

Handwritten marginalia on the left edge.

Handwritten marginalia on the left edge.

Handwritten marginalia on the right edge.

Handwritten marginalia on the right edge.

Handwritten marginalia on the right edge.

Handwritten marginalia on the right edge.

Handwritten marginalia on the right edge.

de ipetrare iustificationē
 i. pfectū iusticie q̄ psequi
 tur ex bonoz operū r me
 ritorū multiplicacione qd
 nō ptingit esse sine fide r
 cbaritate. Sine fine enī
 sicut d̄. Heb. xi. impossibile
 est placere deo sine cba
 ritate ē impossibile ē sicut
 d̄. i. cor. xij. Si autē dica
 tur iustificatio iusticie in
 fusio. sic adhuc bz v̄tatē
 h̄ nō ita plene. aut em̄ est
 infusio iusticie in puulo.
 aut in adulto si in puulo.
 Ad d̄. esse iustificatio p̄ fi
 dem nō p̄p̄iā s̄ p̄rētūvl
 totū ecclie sicut dicit Au
 gu. ad rom. i. Si autē
 sit iustificatio i adulto sic
 cū q̄tuor p̄currant ad iu
 stificationē. s. gr̄e infusio
 p̄ritio mor̄ lib. ar. r p̄ri
 remissio sicut dicit m̄gr̄
 et mor̄ li. ar. si mor̄ q̄ p̄ri
 ner ad virtutē fidei nō in
 cōueniēter d̄. adult̄ p̄ fi
 dē iustificari nec huic ob
 stat qd iustificat p̄ gr̄am.
 Illa autē q̄tuor necessa
 rio requirunt ad iustifica
 tionē ip̄ij r id aliq̄n bō d̄
 iustificari p̄ gr̄am. aliq̄n
 p̄ finē aliq̄n p̄ p̄sentia : qz
 p̄ri remissio p̄supponit il
 la tria. r p̄ hoc patet obie
 cta. Illa em̄ meli⁹ explas
 nantur in. iij. dist. xvj.

re. Itē sup̄ Gen. vbi Laban r
 Batuel dixerunt. Vocemus
 puellā r q̄ramus eius volun
 tatem. dicit exposito: quia fi
 des est voluntatis nō necessi
 tatis. Ad quod r̄spondētes.
 dicimus. nō hec ita accipien
 da fore vt ex voluntate hoīs fi
 des intelligat̄ puenire. cū ip̄
 sa sit p̄p̄rie dei donum. vt ait
 ap̄lus. r ex ea bona hominis
 merita incipiant. Per hanc
 em̄ vt ait Aug. sup̄ ps. lxj. iu
 stificatur impius. i. fit de im
 pio pius vt deinde ipsa fides
 incipiat p̄ dilectionem opari.
 vnde omnia bona merita inci
 piunt. Sed potius hec ideo
 ita dicta sunt: quia non s̄ fi
 des nisi in eo qui vult credere
 cuius bonam voluntatem fi
 des p̄uenit. non tempore. s̄
 causa r natura. vnde Aug. su
 pra d̄gruēter dixit qd bonavo
 luntas i eis donis est que nō
 precedit. r ipsa iuuat quia ea
 iuuat quibus p̄uenit dum
 eis consentit ad affectum bo
 ni r in eis est. quia tēpore ab
 eis non preceditur.

¶ Quedā adhuc addit q̄
 grauiozē faciunt q̄oz. s. qd co
 gitatio boni p̄cedit fidē. g

¶ Ceterū hanc q̄onem magis acuit r v̄gēt v̄ba Au
 gu. quib⁹ in lib. de p̄destinatione sc̄oz v̄t̄ p̄tractās
 illud apli. Nō qd sufficientissim⁹ cogitare aliqd q̄n ex
 nobis. Attendat̄ inq̄t hic r v̄ba ista p̄pendat̄ q̄ putat̄
 ex nobis esse fidei ceptū. r ex deo esse fidei supplemen
 tum. Comendās em̄ istā gratiā q̄ non dat̄ fm̄ aliq̄ me
 rita: s̄ efficit oia bona merita inq̄t. nō qd sufficientes si
 mus cogitare aliqd boni. s. ex nobis. Quis autē nō vi
 deat p̄ri esse cogitare q̄ credere. Nullus autē credit
 aliqd nisi p̄ri cogitauerit esse credendū. Si ergo co
 gitare bonū nō est ex nobis. vt hic apls tradit. nec cre
 dere q̄p̄ r ipsum credere nihil est aliud q̄ cū assensio
 ne mētis cogitare. Hic v̄t̄ insinuare qd cogitatio bona
 p̄cedat fidē. r ita bona volūtas puenit fidē vt nō p̄ue
 niatur. quod p̄dictis aduersari videt̄. Ad hoc autē dici
 mus qd aliq̄ando cogitatio bona siue volūtas puenit
 fidē. sed non est illa bona volūtas vel cogitatio qua re
 cte viuatur. Illa em̄ sine fide r charitate nō est. Itā vt
 ait Aug. ad anastasiū. Sine spiritu non est voluntas
 hoīs libera. cū cupiditatib⁹ vincant. non est libera ad
 bonum nisi liberata fuerit. Non autē liberat̄. nisi p̄ sp̄i
 ritum sanctū diffundatur charitas in cordibus nō est
 libera voluntas nisi eā liberet gr̄a per legē fidei. i. non
 est libera sine fide operante per dilectionē et illa suffi
 cienter bona est. Nō est em̄ fructus bonus qui de cha
 ritalis radice non surgit. Si nō assit fides operans
 per dilectionem fit delectatio boni.

¶ De illa cogitatione boni que precedit fidē ple

h̄. cor. iij.
 fides autē
 b̄. de p̄ri
 h̄. cor. iij.

Quid
 fit crede
 re.
 Determina
 tio.

Konig.

ne differitur.
 b

¶ Illa autē cogitatio siue voluntas que fidem r chari
 tatem aliasq̄ iustificationes p̄cedit nō sufficit ad sa
 lutem. nec recte ea viuatur. Hanc volūtas d̄cupiscit illa
 bona voluntas que est magnū bonū ista nō non. Illa
 ergo illa est volūtas sine cogitatio. alia ista. Et sicut il
 la istam p̄cedit. ita illaz p̄uenit intellectus. vnde Aug.
 istam distinguens sup̄ illum locū psalmiste. Concupi
 uit aia mea desiderare iustificationes. ait. Concupiuit
 desiderare inquit. nō desiderauit. Videmus em̄ ratio
 ne nōnunq̄ qd vtilis sunt iustificationes dei. sed infir
 mitate p̄pediti aliq̄ando nō desideram⁹. P̄ueniat
 q̄ intellectus sequit̄ tardus aut null⁹ affectus. Scim⁹
 bonū nec delectat agere. r cupim⁹ vt delectet. Sic iste
 olim desiderare d̄cupiscit qd bona esse cernebat. cu
 piens eoz habere delectationē. quoz potuit videre rō
 nem. Q̄stēdit itaq̄ quibus quasi gradib⁹ ad eas p̄ue
 niatur. P̄ius em̄ est vt videant̄ qd sint vtilis r bone
 ste deinde vt eaz desiderium d̄cupiscatur. Postremo
 vt proficiente gratia delectet earum operatio. quaruz
 sola ratio delectabat. Attende hunc ordinem gra
 tiarū quē hic distincte assignat Aug. qual̄. s. intellectu
 bonoz p̄cedit d̄cupiscentiā eoz. vnde ipsa concupi
 scentiā delectationē. que fit per fidem r charitatē qua
 habita vere bona est voluntas qua recte viuatur. Ip̄
 saq̄ fidei comes est. non p̄ue
 niat. Qui verba Aug. p̄emis
 sa fm̄ hanc distinctionem. con
 siderat nullam ibi repugnan
 tiam fore aiaduerit. nō igno
 rās etiā an gr̄am puenientem
 r operantē qua volūtas bona
 p̄parat̄ in hoīe. p̄cedere que
 dam bona ex dei gratia r libe
 ro arbitrio. quedaz. etiā. ex so
 lo libero arbitrio. quib⁹ tū vi
 tam non meretur. nec gratiaz
 qua iustificatur.

¶ Subiūgit veritatis re
 capitulationem.
 i

¶ Illi em̄ gr̄e p̄cipiēde que
 voluntatē hoīs sanat vt sana
 talegē impleat nulla merita p̄
 cedunt. Ipsa est enim qua iu
 stificatus impius fit iustus q̄
 prius erat impi⁹. meritis autē
 impij non gratia sed pena de
 betur. nec ista esset gr̄a si non
 daret̄ gratuita. datur autē gra
 tuita. qz nil boni ante fecera
 mus. vñ hoc mereremur. Nō
 negamus tū multa ante hanc
 gr̄am r p̄ hanc gratiā ab homi
 ne fieri bona per liberum ar
 bitrium. vt tradit augustinus
 in responsionibus contra pe
 lagianos vbi dicit homines p̄
 liberum arbitrium agros co
 lere. domos edificare. et alia
 plura bona facere. sine gratia
 cooperante.

¶ D intelligentiā
 butus p̄rio sup̄
 posita gr̄e curis
 tate r necessitas
 te qz hoc infra querec suo
 loco q̄rif h̄ de gr̄e q̄ddita
 te. Hoc em̄ inq̄rit m̄gr̄. in
 l̄ra. r circa hoc q̄runt sex
 p̄mo q̄rif v̄t̄ gr̄a sit aliq̄
 qd circa acceptantē vel cir
 ca acceptatū. Secūdo dato
 qd gr̄a sit aliq̄d circa acce
 ptatū. q̄rif v̄t̄ sit donum
 icreatū v̄t̄ creatū. Tertio
 v̄t̄ sit i gr̄e sube vel accu
 dētis. Quarto q̄rif v̄t̄
 sit i gr̄e accētis corrupi
 bitū v̄t̄ icorruptū. Qui
 to q̄rif v̄t̄ p̄mo in sit cō
 ric aie aut potentis. Sec
 ro v̄t̄ l̄io q̄rif v̄t̄ in sit
 ad modū p̄fectōis em̄. an
 etiā p̄ modum motoris.

¶ Questio. j.
 Q̄ gr̄a dei aliq̄d p̄dat cir
 ca gratificatū sic ostēdit̄
 d̄. ci Job. j. d̄ plenitudie
 ei⁹ accepim⁹ gr̄am p̄ gr̄a.
 Et iḡ qd accepim⁹ in no
 bis est diuina gr̄a i gratifi
 catis siue acceptat⁹ a deo
 bz cē. Itē. j. cor. xij. Diu
 siōes gr̄az sūt. idē aut sp̄i
 diuidēs singlis p̄t vult.
 Hoc aut nō cēt nisi gr̄e do
 nū in singlis aliq̄d pone
 ret. q̄ r. Si tu dicas hoc
 cē dicit̄ de gr̄a gratis da
 ta. tūc arguit a minori. qd
 si gr̄a grat⁹ data aliq̄d po
 nit in gratificato. multo
 magis

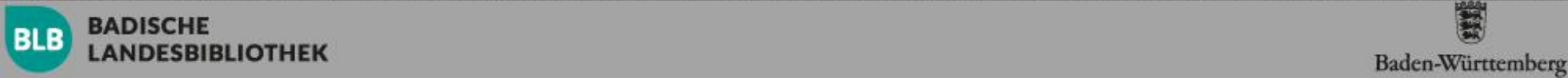
ps. c.
 xvij.
 ps. c.
 da mag.
 dicit̄ ex
 p̄nt.

Ad ab
 bole ho
 na sūt
 p̄ li. ar.
 hanc gra
 tia.

magis gra gratificatio q maioris est efficaciter magis reddit ipm gratificatu deo acceptabile. ¶ Itē gra gratificatio efficitur qd digni supna btrudine. h ois dignitas aliqd ponit in eo in q est. q dignitas retributiois eterne aliqd ponit i eo q dignus est. hoc aut nō est nisi gra. ¶ Itē culpa ex q de' bo minē odit r reprobat ponit aliqūa deformitatem in eo q reprobat: q pari rōne gra ob quā deus aliqūe diligit r approbat aliqd ponit i eo q acceptat. ¶ Itē pōtigit aliqūe q nō ē grat' deo fieri grat' hoc nō est pp mutationē aliqūa factā ex pte dei acceptatis: ergo hoc est pp mutationē aliqūa factā ex pte boīs acceptati. h talis mutatio nō ab boie tollit. q aliqd circa boiem acceptatū ponit. ¶ Itē de' ē equ' pōderator. q non magis acceptat vni boiem q aliū. nisi aliqd donūvel aliqūod bonū sit in vno qd nō est in altero. hoc aut vocam' ipam gratiā q gra dei aliqd ponit circa ipm gratificatū r acceptatū a deo Sed 3 dāñ. j. Dedit dñs gratiā danieli in cōspectu pncipis eunuchoz etc. S; pstat q tūc nihil nouū collatū est danieli ad hoc q acceptat' ab illo eunuchoz pncipe si q de' benignior r ad acceptandū pōptior v' q nō oporeat in boie ponit ad hoc q acceptat' a deo. si igr' grām dei h're nō ē aliud q deo eē acceptū. v' rē. ¶ Itē videm' experimēto q bō hominū efficit' gratus ex solo aspectu. nec aliqd dat bō hominū cū suscipit illum in grām suā. q pari rōne nō opz aliqd dari boi vt suscipiat in grām dei. ¶ Itē ois ille est aliq' gratus q est ab eo dilectus. sed dilectio dei nō ponit circa dilectū aliqd nouū. qm d' legit nos aī mūdi p'stitutionē. sicut d' ad Epb. j. Dilecti etiaz nos cū ad huc p'ores essemus. sicut d' Ro. v. ergo pari rōne nec illa tēratio siue gratificatio aliqd ponit circa gratificatū. ¶ Itē solis p'ib' alicuius sine aliq' munere interueniēte pōt qd amicus r gratus effici alicui cur' prius erat inimicus r odio sus. si igr' hoc est in boie. cū de' multo p'ior sit ad miserendū q bōv' q multo fort' possit hoc recipi' circa gratiā dei. ¶ Itē sic se b; gra ad gratificatū. r acceptatio ad acceptatū. sicut se b; laus ad laudatū. sed laus nihil ponit circa laudatū. sed circa laudantē. q nec gra circa gratificatū sed circa gratificatē ¶ Itē absidantiois charitatis est diligere r acceptare eum qui minus est dignus amore. sicut inimicū q amicū. ergo diuina charitas r bonitas nō solū acceptat bonos sed etiā quātū cūq' malos. non solum dignos: sed etiā quantūcūq' ind'gnos. ergo diuina acceptatio siue gratificatio non videtur ali quid ponere circa ipsum acceptatum aut gratificatū. ¶ Rñ. dōm q gra diuina aliqd ponit circa gratificatū siue acceptatum. Et rō h' est. qz diuina voluntas in acceptādo nō afficit diuina vītas in approbādo nō fallit r neutra eaz in gratificādo mutatur. ¶ Itē diuina voluntas in acceptādo nō afficit nec acceptat aliqūe ppter nouū affectū. necesse est q acceptet pp aliqūe effectū. r ita aliq's effectus ponit esse circa eū qui acceptatur. ¶ Itē veritas diuina in approbādo nō fallit. id nō p'fert vnum alteri. nec approbat magis vni q alterū. nisi quia habet in se aliqūd qd est magis dignum approbatione diuina. Neminē autem acceptat nisi quem approbat. r ita nemo ē gratus vel deo acceptus. nisi in se habeat aliqd per qd sit approbatione dignus. ¶ Itē vō voluntas nō mutat in acceptādo. nec vītas in approbādo. cū aliq's de nouo incipit approbari v' acceptari. r nulla cadit mutatio ex pte dei acceptatis vel approbantis. necesse est q aliqua cadat mutatio ex parte acceptati et approbati. sed hoc non est qz aliqd ei auferit. est ergo mutatio qz aliqd donū sibi a deo confertur. r sic patet q gratia alis quod donum ponit circa ipsum gratificatū. Unde concedens de sunt rationes hoc ostēdentes. ¶ Ad illud qd primo obijctur in p'rtariū de gratia humana de qua dicitur q deus dedit gratiā danieli etc. Dicēdum q illud simile deficit in tribus cōditionibus p' assignatis. Tum qz homo in acceptando afficitur. tum qz iudiciū eius frequenter decipitur. tum etiā qz euz de non acceptante sit acceptans in seipso mutatur. hoc autem in deo non ponitur. r ideo non est simile. Et per hoc patet p'imum r scōm obiectum. ¶ Ad illud quod obijctur de dilectione q nō ponit aliquid in dilecto. Dicendum q non est simile p' eo q dilectio se extendit non solummodo ad p'sens. verū etiaz ad futurū. Unde nō tñ diligit nos deus dilectione t'pali. sed etiam eterna. acceptatio vō r gratificatio solum ad p'sens se extendit. et ideo effectum nō solum in habitu. sed etiā in actu ponit circa ipsum acceptatū r gratificatū. ¶ Ad illud quod

obijctur q sole preces recōciliant. Dicendum q illud locum habet vbi reconciliatio fit per mutationē affectionis. vt cum aliquis qui alicui prius erat iratus. per preces alicuius mitigatur. hoc autē circa deum nō ponitur r si aliquando in scriptura dici videatur. irasci vel natus. figuratiue intelligendū est videlz per antropostaton. ¶ Ad illud qd obijct' de laude dōm q sicut laus creature nō ponit aliquid circa laudatū. sed circa laudantē. Itē etiā gra qua vnus bō alterū acceptat. De' aut' qui nō vbo eum laudat. sed approbatione laudādo aliqd ponit circa laudatū. ¶ Itē ex hoc sequit' q gra diuina nihil ponat. Posset tñ dici q nō est sile de laude r gra qz laus respicit psonā extrinsecā cui laudatus ipse manifestus efficit: sed acceptatio respicit bona intrinsecā ex qbus vna psona redditur alteri accepta. ¶ Ad illud quod obijctur q maioris charitatis est acceptare eum qui minus dignus est. Dicēdum q acceptatio nō tñ respicit opus vel effectum siue donū largitatis. sed etiā iudicium veritatis. Qui cū alterū acceptat ipsum etiā approbat. Et qm diuina veritas r cōtas nō pōt approbare nisi bonū r equū. nullus qdū manet in sua iniquitate pōt esse deo acceptus. r si etiā multa bñficia a deo sibi impendant. Et sic p' rō sua nō cogit. qz sic est diuine largitatis immēstas. vt nō excludatur diuine veritatis infallibilis equitas.

Questio. ij. Supposito q gra aliqd ponat circa gratificatū. querit' vtrū illud sit creatum vel increatū. ¶ Itē increatū v' per illud qd dicit' Dama. in li. de spūs sancto. Dicimus subam donoz dei esse spūs sanctus nec estimare debemus spūs sanctum s'm substantiā esse diuisus quia multitudo donoz dicitur impartibilis em est r indiuisibilis. sed iuxta differentes intellectus multis donoz vocabulis nuncupatur. Si igitur spūs sanctus est donū increatum restat q gra gratificans dicit quid increatū. ¶ Itē docipius ostendit p effectus siue actus grē qd d' h're in gratificato. qu' ex diuersis autoritatib' nouē esse colligunt. H're em ē recreare. gratie est aīaz informare. viuificare. illuminare. assimilare vniere. stabilire. acceptabile deo reddere. r affectum sursum ducere r eleuare. ¶ Ex primo actu arguit sic. eodē recreat deus quod creat. r equalis virtutis vt dicit' Augu. est recreare r creare. si ergo de seipso creat nō per aliqd creatū. ergo seipso recreat r reformat non per aliqd creatum. sed illud qd recreat est gratia. ¶ Itē ex secūdo actu arguitur sic. Paris virtutis est formare mētem q'tum ad affectum r q'tū ad intellectū: sed mens immediate a prima veritate formaf q'tum ad intellectū vt dicit' Aug. ergo r immediate q'tum ad affectum a prima bonitate formatur. sed animā formare quantum ad affectum est ipsius gratie. ergo gra non est aliud q bonitas summa. ¶ Ex tertio actu vel effectu arguit sic. Si viuificare animā est act' gratie gratificantis. r de' animā viuificat seipso non p medium creatum. ergo gratia non est aliud q deus. ¶ Itē pro batur per Augu. qui dicit q sicut corpus viuic anima. ita anima viuic deo. sed anima seipsa viuificat corpus. ergo de' seipso viuificat spiritum. ¶ Ex quarto actu vel effectu arguit sic. Si sol per sui essentiā esset p'sens oculo. nō esset ne necessaria aliqua luminis influētia ad hoc qz efficeret oculus luminosus si igitur sol iusticie deus est p'sens omni creature. r essentialr est in aīa vniuscuiusqz videt q nulla influentia luminis sit necessaria ad illuminationē anime. si igitur impossibile est deus aliquid facere frustra. videtur q gratia illuminans animā nihil aliud sit q diuina eēntia. ¶ Ex quinto actu vel effectu arguit sic. Si color esset sua silitudo. nō esset necessaria noue silitudinis gñatio ad hoc qz oculus cōformaret ipi colorī. maxime si color ipse esse posset in oculo. sed in deo ppter suā simplicitatē nō differt vītas r silitudo. Filius em q est silitudo p'ris est eiusdē essentie cū p'fe. si q gra est deo assimilare. r gra est silitudo dei. ipossibile est gratiā esse aliud a deo. ¶ Ex sexto actu vel effectu arguit sic. mediū vniendū plus p'ungit vtriqz extremoz q extremū extremo. sed deus est intimus anime: ergo impossibile est q inter deū r animā cadat aliquod mediū vnitium qd sit ab vtroqz extremoz diuersum. si igitur gratie est vniere animā deo. cū gratia non sit anima necesse est gratiā esse deum. ¶ Ex septimo actu vel effectu arguit sic. Impossibile est vanitatē per vanitates stabiliri. sed si stabilitur. stabilis tūc nō est stabilire animā. aut non est aliquid creatum. h gra

tie est stabilire aiam in bonū. hoc planū est. q̄ gr̄a nō est donū creatū. sed increatū. ¶ Ex octavo actu vel effectu arguit sic Eodē ipso acceptat de' aliq̄ quo amat. s; pater & filius diligunt nos sp̄sctō sicut sancti dicūt. & habitū fuit in p̄mo libro nō aliquo creato. ergo acceptat nos sp̄sctō nō per aliquod donū creatū. si igitur gr̄a est illud quo de' aiam acceptat & reputat aiam gratā. videtur &c. ¶ Ex nono actu vel effectu arguitur sic. nihil p̄t m̄tem nostram supra se eleuare nisi illud quod est mente superius: sed solus deus maior est m̄te rationali. ergo solus dei est ipsam supra se eleuare. sed iste actus vel effectus d̄ esse gratie. ergo impossibile est gratiā gratificantiem esse aliqd̄ a deo diuersum. His nouem rōnibus colligitur q̄ gratiā non est donum creatum sed increatum. ¶ Ad oppositum arguitur primo rationibus ostensiuīs. secundo rōnibus inducētib; ad impossibile. ¶ Ad ostendendum autem gratiam gratum faciētem esse donū creatū. primo adducatur rō huius autoritatis & secūdo violētia ratiōis. Dicitur. j. Corint. xij. diuisiones gratiarū sunt. idem autē sp̄s. sed nō est diuisio doni increati. ergo doni creati. ergo &c. Qd̄ si dicas autoritatem istam debere intelligi nō de gratiā gratificantiē. sed de gratiā gratis data. ¶ Hic tunc per verbū Aug. ad bonificatūm dicētis. Gratia meretur augeri vt aucta mereatur pfici ¶ Circa igitur istud donū p̄sistit meritū. & augmētū: sed augmētum nō p̄sistit nisi circa donū creatū. meritum autē nō consistit nisi circa donū gratie gratificantis. ergo gratiā gratum faciēns est quid creatū. Qd̄ si dicas augmētū illud attendi in gratiā nō fm̄ id quod est. sed fm̄ effectū. Adducitur ad hoc autoritas magr̄i in ista quā sumit ex v̄bis Aug. ibi. & si diligenter intēdas. Nihilominus tibi demonstrat q̄st ipsa gr̄a voluntatem pueniens & preparās. f. fides cū dilectiōe. Si ergo fides est donū creatū restat q̄ & ipsa gr̄a voluntatē p̄parans donū creatū sit. ¶ Item hoc ip̄m rōne ostendit & ex oib; istis actibus gratie assignatiōna colligitur ratiō. Si em̄ gratie est reformare & informare & viuificare. & sic de alijs. cum omnis talis actus sit ab aliquo sicut a principio formati. Non em̄ est informatio. nec reformatio. nec viuificatio. & sic de alijs sine forma. necesse est aliqd̄ donū poni in aīa quod sit aīa ipsius informatiū. sed deus nullo modo p̄t esse forma perficiēns. quīs possit se habere in rōne forme exēplarīs. ergo p̄pter donū increatum quod deus est. ad hoc q̄ aīa gratificetur. necesse est ponere donum creatū. Huius autē ratiōis necessitas colligitur ex nouē medijs. ex q̄bus nouem possunt formari argumenta. sed tātum valet illa in v̄nū medium colligere. quātum diuisim explicare. Sic igitur rōnibus ostensiuīs apparet gratiam gratum faciētem esse donū creatum. ¶ Item hoc videtur rōnibus ducētib; ad impossibile. quarū prima hec est. Aut gr̄a gratificans ponit aliqd̄ creatū in gratificato cū deus de nō grato facit gratū. aut nihil. Si nihil. ergo nulla sit mutatio ex parte creature gratificate ergo sit mutatio ex parte gratificantis. quod est impossibile. Et iterū si nihil creatū poneret nō esset melior ille qui est deo gratus q̄ ille qui nō est gratus. si igitur hoc est impossibile ponere q̄ grat' deo nō sit melior q̄ nō gratus. et impossibile est q̄ sit melior nisi aliqd̄ bonitatem habeat quā alter non habet. & hoc non potest esse nisi quid creatū. necesse est q̄ gratiā aliqd̄ creatū ponat in gratificato. Si igitur ponit aliqd̄ creatū. aut est donū siue aliqd̄ habitus. aut est actus siue doni vsus. Si est donū & aliqd̄ habitus. habeo p̄positum scilz q̄ gratiā in gratificato ponit aliqd̄ quod donū creatum. Si v̄o est actus vel vsus. ergo non plus ponit in gratificato q̄ in nō gratificato. nisi q̄n operatur. ergo nō erit gr̄a in paruulis baptizatis & in iustis dormientibus magis q̄ in nō baptizatis. & in hoibus peccatoribus. q̄ si hoc falsum est & alienū a fide necesse est gratiā aliquod donū creatum in gratificato ponere. ¶ Item hoc ip̄m ostenditur alia ratione. tam ex fide q̄ ex autoritatibus opz supponere q̄ impossibile est aliqd̄ meritū esse sine gratiā. & hoc melius manifestabitur infra. Hoc igitur supposito. quero tūc aut gr̄a est aliqua proprietās liberi arbitrij. aut oīno nominat aīam substantiam diuersam. Si est aliqua proprietās liberi arbitrij. habeo p̄positum. videt; q̄ gratiā in libero arbitrio est aliqd̄ donum creatum. Si gr̄a non est aliqua proprietās liberi arbitrij. sed deus cum libe. arbi. erit in opus meritorium quod est supra ipsum in merendo. potius agitur q̄ agat. et mouetur q̄

moueat. & si hoc sicut motus sursum nō attribuitur lapidi. nec est ex eo lapis laudabilis vel vituperabilis. sic opus meritorium nullo mō est lib. ar. attribuendū. & ita nec lib. ar. ex illo erit aliquo p̄mio dignū. q̄ si hoc est impossibile & falsum. restat igit q̄ illud falsum est qd̄ d̄ gratiā nō esse aliqd̄ donū creatum. ¶ Respon. ad predictōz intelligentiaz est notandū q̄ circa hanc questionem sapientes opinantur contrarium sapientibus. In hac em̄ questione aliquid est quod fides determinat aliquid quod ratio nō inuestigat. ¶ Fides & scriptura determinat q̄ absq; gratie dono impossibile est placere deo. ¶ Determinat etiā q̄ absq; dono increato quod est sp̄sctō homo non potest fieri deo acceptus nec assumi in adoptione filioz dei & ideo omnes recte intelligentes concedūt in iustis esse gratie donū. ita vt credant etiā in eis esse donum increatum quod est sp̄sctō. & hoc a fide et a scriptura determinatur. & ideo qui contrariū huius sentiret esset hereticus. ¶ Vtrum p̄ter donum increatum sit in nobis ponere donū creatum per quod simus deo accepti vel nō. q̄ non expresse determinatur scripture autoritate. inuestigatur a doctoribus rationum pbabilitate. Et qm̄ tam habitus q̄ dona q̄ etiā virtutes cognosci habent per p̄prias operationes. ideo fm̄ diuersas comparationem actū & effectum gratie ad ipsas gratiam. diuersē sunt super hoc doctorū opiniones. ¶ Sicut em̄ p̄ter actū fuit in opponendo. gratie est recreare. ¶ Sicut em̄ p̄ter actū fuit gratie est viuificare. illuminare. assimilare. vnire. stabilire. acceptum facere. sursum leuare. Hos igitur actus quidā comparauerunt ad gratiā sicut ad principū effectiuū. Et qm̄ deus sufficit ad hos actus vel effectus perficiēdos i rationali creatura. & solum deum decent p̄ sua dignitate. & soli deo sunt possibili pro sua difficultate. ideo dixerunt q̄ donū creatum ponere ad hos effectus perficiēdos in boie est superflū & indecens & impossibile. Alij v̄o comparauerunt effectus predictos ad gratiā sicut ad formā. necessarium em̄ est q̄ viuificatio & informatio ab aliquo est. sicut ab efficiente & ab aliquo sicut ab informate. Et qm̄ nec est possibile nec decens deū esse formas perfectiū alicuius creature. ideo p̄ter donū increatum qd̄ comparatur ad hos actus tanq̄ principium effectiuū conueniens est & oportunitum ponere donū creatum per quod anima informetur. Hanc autē positionē p̄ferendā credo p̄iorē tum quia securior. tum q̄ etiā rationabilior. ¶ Securiō: nāq; est q̄ consonat cōmunitati magistroz. & verbis expozitoz et pietatis sanctorū. Doctores em̄ Parisiē. cōmunitē hoc sentiunt & senserunt ab antiquis diebus. ¶ Verba etiā expozitoz hoc p̄cedunt qui gratiā in sacramentis dari & vsu virtutis augeri dicunt. ¶ Pie etiā mentes & humiles huic positioni consentiūt. ¶ p̄ eo q̄ & si donum gratie non possit ita percipi a quocūq; viros tamen sanctitate p̄claros aliquādo non latet diuine bonitatis influenza quā intra semetipsos potius experiedo q̄ ratio cinando cognoscunt. Hoc etiā p̄larum mentium est. vt nō sibi bi tribuant. sed totum gratie dei. Unde quārumcūq; aliquis det gratie dei. a pietate non recedit: etiam si multa tribuendo gratie dei. aliquid subtrahat potestati nature vel libe. arbi. ¶ Lum v̄o aliqd̄ gratie subtrahitur. & nature tribuitur quod est gratie. ibi potest periculū interuenire. & propterea cū ista positioque ponit gratiā creatā & increatā plus gratie dei tribuat q̄ aliā & maiore ponat in natura n̄a indigentiā. hinc est q̄ pietati & humilitati magis est consona. & p̄terea est magis secura. ¶ Esto em̄ q̄ esset falsa. q̄ tamen a pietate & humilitate nō declinat tenere ipsam nō est nisi bonū & tutum. ¶ p̄ferēda est igitur hec opinio p̄iori pro eo quod est securior: & magis recedit ab errore pelagij. Quis em̄ negare secure audeat i nostra gratificatione aliqd̄ donum creatum nobis a deo conferri ¶ Timere em̄ d̄ vnusquisq; ne forte negādo donum gratie create. efficiatur aduersarius gratie increate. ¶ p̄ferēda est etiā q̄ rationabilior. ¶ Sicut em̄ in opponendo ostēsum est rationabiliter tales effectus & actus nō possunt cogitari in nobis esse quin sint ab aliquo sicut efficiente. ab aliquo sicut informante. Quomodo em̄ actus verus informationis & viuificationis erit in anima nisi sit aliqua forma complens a qua anima informetur. Et ideo fm̄ hanc positionem comparatur ipsa gratia creata influentie luminis. & principium eius comparatur soli. Unde & scriptura vocat deū siue xpm̄ solem iusticie. q̄ sicut ab isto sole materiali influit lumen corpale in acre per qd̄ aer forma liter illuminatur

litter illuminat. sic a sole spūali. q̄ deus est. influit lumē spūale in aīam. a quo aīa formalit̄ illuminat. r̄ reformat r̄ gratificat r̄ vīuificat. Un̄ inter oīa corporalia maxime assimilaf̄ ḡre dei luminis influētia sicut em̄i bec est q̄dā influētia q̄ assimilaf̄ cor pora ipm̄ suscipiētia ipsi fonti luminis q̄rū ad pprietatē. sic ḡra que est spūalis influētia q̄ mētes rōnales fonti lucis assimilaf̄ et cōformat. Bec aut̄ influētia recte d̄r ḡra. tū q̄ datur ex me ra libertate seu liberalitate nulla nature cogente necessitate. Nō em̄i oritur ex p̄ncipijs subiecti. nec a deo ex̄it de necessitate sed sua mera benignitate. Tum etiā q̄ gratū facit. Dux em̄i boīem deo p̄format r̄ assimilaf̄ reddit ipm̄ deo amicū. r̄ facit deo esse placitū acceptū. Tum etiā q̄ facit boīem gratis fa cere ea que facit. Affectus em̄i boīs recurus est r̄ mercenari⁹ q̄rū est de se. Unde qd̄ facit intēdendo pprium cōmodū facit sed cū dūna ḡra sup̄uenit. sic boīem totū gratum facit. vt si ue ad vtilitatē p̄mi siue ad bonorē dei velit totus gratis fa cit impēdere. Et sic p̄t q̄ talis influētia valde rōnabilr̄ gra tia nuncupaf̄. Igit̄ hanc positionē sustinēdo tanq̄ securiores et rōnabiliores. ad obiecta in contrariū facile est respondere.

¶ Illud em̄i quod dicit Dam̄. substantiā bonorū dei esse spūis tum sanctū. r̄ si que alie autoritates inueniuntur. intelligende sunt per cām r̄ appropriationem: quia spūitūsanctus est do num in quo oīa alia dona donātur. r̄ qui est fons omnium don orum. Non autē excluditur donum creatū per illud verbum Sic etiā cum quis tenet equum per frenū dicitur tenere equū nec sic excluditur tentio frenū quia tenendo frenū tenet equū. Sic spūitūsanctus cum dicitur substantia bonorū non excludi tur donus creatum. immo includitur. Non em̄i ob aliud dicit ur nobis dari spūitūsanctus nisi ex eo q̄ sic est i nobis a deo vt babeatur a nobis. Tunc autē habetur a nobis quādo habi tum habemus quo possimus eo frui. r̄ hoc est donū ḡre crea tum. Et sic p̄t responsio ad illā autoritatem r̄ ad confirmiles.

¶ Ad illud vō quod obijcitur de actu siue effectu recreatiōis q̄ est a solo deo. dōm q̄ verū est q̄ est a solo deo sicut a p̄ncipi pio effectu. nihilominus tamen q̄ recreatio est rei iam exi stentis per aliquā dispositionē nate reformati. idē est recrea tio r̄ reformatio. r̄ p̄terea nō tm̄ respicit p̄ncipiū effectiuis sed r̄ principium informatiuis. nō sic est de creatione que sim pliciter est de nō ente. in qua simplr̄ est p̄ductio rei nō fm̄ qua litatem alteratio. Per hanc viam responderi potest ad omnes rationes sequentes. Omnes em̄i procedunt fm̄ q̄ actus illi cō parantur ad gratiam sicut ad principium effectiuis. hoc autē modo non sunt a ḡra creata sicut prius dictum est. r̄ istud me llus p̄t si quis diligenter pertractare voluerit. p̄termittit

¶ Ad illud tamen quod obijcitur de vnione. Dicendum q̄ gratia non vnit quā tum ad esse p̄mū quo deus est cuiuslibet creature intrin⁹ essen tialiter. potentialiter r̄ presentialit̄: sed gratia est mediū vnien di q̄rum ad cognitionem r̄ amorē. r̄ q̄rum ad hunc modū mul tum distat deus a peccatoribus.

Questio. iij. An ḡra sit in genere substantie vel in genere accidentis videf. Omne quod aduenit substantie iam cōplete est accidens. sed ḡra aduenit sube iam cōplete. s. aīe rōnali. ergo ḡra est accidens. ¶ Itē qd̄ ad est r̄ ab est p̄ter subiecti corruptio nem est accidens. sed ḡra est huiusmodi. sicut p̄t q̄ multi iusti efficiunt peccatores r̄ cōuerso. ergo r̄. ¶ Itē omne qd̄ recipit magis r̄ minus est accidens sed ḡra recipit magis r̄ minus. q̄ maior est in vno q̄ in altero r̄ in eodē ipso fm̄ diuersa tpa mas gis intendit. ergo r̄. ¶ P̄terea. aut ḡra est substantia aut ac cidens. Si est accidens. habeo p̄positū. Si suba: aut substantia materia: aut substantia forma. aut substantia composita. Suba materia nō. hoc constat. Substantia composita non q̄ tunc nō esset anime vnibilis. Substantia forma nō. q̄ tunc ex ḡra r̄ ani ma fieret vnū per essentiā. ergo si non est substantia. restat q̄ sit accidens. ¶ Item si est suba. aut corporalis. aut spūalis. Nō corporalis. hoc constat. Si spūalis: aut deus: aut angelus: aut anima rōnalis. sed constans est q̄ gratia creata nec est deus. nec est angelus. nec rōnalis anima. ergo restat q̄ gratia crea ta sit in genere accidentis. ¶ Item nulla substantia est habit us: sed ḡra est quidā habitus animā decorans r̄ ornans sicut dicitur super illud ps̄. Ut exhiberet faciem in olco. gratia est quidā nitor animi r̄. ergo gratia non est substantia. r̄ est suba

vel accēs. ergo r̄. Sz p̄tra. Nullū accēs est nobili⁹ suba. sed ḡra est nobilito: aīa quā p̄ficit r̄ cōplet. sicut p̄fectio est nobis lio: p̄fectibili. ergo ḡra nō est accidēs. r̄ est accēs vel suba. er go r̄. ¶ Item nullū accēs est substantie similitus q̄ substantia. sed ḡra inter ceteras creaturas est deo similito: r̄ de⁹ est suba. ergo ḡra est in ḡre substantie. ¶ Itē nullū accidēs est stabili⁹ q̄ suba. p̄ eo q̄ substantia p̄bet fulcimentū accidētī nō ecōuerso. s. ḡra stabilit̄ ipfaz̄ aīam r̄ p̄firmat i bono. nec pōt ipsa ḡra aliquo mō incuruari in malo. si igit̄ aīa est suba ḡra est suba. ¶ Itē oīs forma q̄ est p̄ncipiū vite in ḡre sube. sed gratia est principū vite r̄ nobilissime vite. ḡra est in ḡre substantie. ¶ Item tria sunt ḡra bonorū scilz bona media. bona minima. bona maxima. sicut vult Aug. in li. de li. ar. s. bona minima r̄ bona media sunt in ḡre substantie. ḡ multo forti⁹ r̄ bona maxis ma. r̄ ḡra est de bonis maximis. ergo r̄. ¶ Item omne accidēs quod inest alicui vt accidēs. aut inest per se. aut per accidens si igitur ḡra inest anime vt accidēs. aut igit̄ inest p̄ se aut per accidens. Si per se. ergo h̄ ortū ex p̄p̄ijs p̄ncipijs subiecti ergo iam nō erit ḡra. sed naturalis pp̄ietas. Si p̄ accidēs s. oē per accidens reducibile est ad p̄ se. ergo si ḡra inest aīe p̄ acci dens. erit aliud subiectū cui inerit p̄ se. quero igitur quid sit il lud. si autē nō est aliqd̄ tale dare restat q̄ ḡra nō est accidens r̄ est accidens vel substantia. ergo r̄. ¶ R̄n. dōm q̄ ponētes gra tiam donū esse creatū. necesse h̄nt ponere gratiā esse in ḡre ac cidētis. Ad cui⁹ intelligentiā notandū est q̄ est aliqd̄ accidēs qd̄ cōparaf̄ ad aliqd̄ sicut ad subiectū r̄ ad cām. aliqd̄ qd̄ solū comparaf̄ ad aliqd̄ sicut ad subiectū. r̄ ad aliud sicut ad cām vbi ḡra. Nigredo i coruo cōparaf̄ ad ipm̄ coruū sicut ad sub iectū r̄ cām lumē in aere vel spēs in speculo. cōparaf̄ solū sicut ad subiectū. nō sicut ad cām. q̄ r̄ si ibi recipiāf̄. aliqd̄ de tñ h̄z or tun. Tale autē accidēs qd̄ cōparaf̄ ad aliqd̄ sicut ad subiectū. r̄ ad aliud sicut ad cām pōt esse sub triplici differentia. Quod dam em̄ est qd̄ h̄z ortum ab inferiori. quoddā qd̄ h̄z ortū a pas ri. quoddā qd̄ h̄z ortū a superiori. sicut ab inferiori. vt species lapidis i oculo vel: etiā in intellectu nostro. Sicut a pari. vt silf tudō speculi in speculo. Sicut a superiori. vt lumē in aere illu minato. Tale autē accidens quod h̄z ortum a superiori in q̄tus accēs est. cōplementū est nō q̄rū ad esse p̄mū. s. q̄rū ad esse scdm. ¶ Vō a superiori est h̄z nobilitate subiectū in hoc q̄ sunt ḡt ipm̄ conformatei qd̄ est ipso superius. r̄ si sit tale accidēs quod ortum h̄z ab ente sup̄remo. si eius infusio vel origo sit fm̄ perfectā influentiam. non solum habet nobilitate. verū etiā consummare r̄ quietare. r̄ hoc non facit tm̄ ratione sui. verum etiā ratione eius a quo procedit in quo reperitur omnis per fectio. r̄ bonorū omnium aggregatio. ac per hoc completa bea titudo. Lonce dende sunt ergo rationes probātes gratiā esse accidens. ¶ Ad illud quod obijcitur p̄mo in cōtrariū q̄ nul lum accidens nobilius est substantia dicēdum q̄ illa ratio defi cit triplr̄. P̄mū quidem q̄ nobilitas substantie r̄ accidentis. r̄ bonitas substantie r̄ accidentis proprie non habent cōpara ri. Accidens em̄ bonum dicitur non sibi: sed aliq̄. nō sicut ordi nis natum: sed sicut ratio ordinādi. sed ipsa substantia bona est tāq̄ bonitatis participatiua. Alius etiā defectus est ibi. q̄m̄ si nullū accidēs nobilius sit suba put̄ accidēs cōparaf̄ in se. quātum ad essentiā generis. siue q̄rum ad esse p̄mū. nihilominus tū p̄out accidens consideraf̄ in subiecto et includit eē subiecti. quādā nobilitatem superaddit q̄rum ad esse scdm Tertius etiā defectus est. q̄ q̄ gratia dicatur nobilito: aīa et perfectio anime. hoc nō est rōne sui tm̄. sed q̄ vnit bono icrea to. sicut predictum est. ¶ Ad illud quod obijcitur q̄ nullū ac cidens fillus ē sube q̄ substantia. dōm q̄ sicut dictum est de bo nitate. q̄ alio modo dicitur aīa esse bona. alio modo gratia sic etiā alio modo anima deo assimilatur. r̄ alio modo ḡra. Anis ma em̄ deo assimilatur sicut diuine similitudinis susceptiua. gratia vō sicut ipsa similitudo vel donū assimilatiuis. vnde nō est comparatio proprie inter hunc modum assimilādi r̄ illum. Alius est etiā defectus: q̄ em̄ aīa assimilatur deo propter gra tiam. r̄ vbi vnum p̄pter alterum. vtrobiz̄ tm̄ vnum. sic nō est maior vel minor assimilatio dicēda in aīa gratificata q̄ in gra tia gratificāte. Tertius etiā defectus est q̄ r̄ si substantia plus assimilatur substantie in ratione entis. nihil tamen prohibet accidens plus assimilari alicui substantie sub rōne proprietatis. sicut aīa sapiens plus assimilatur deo in quantum est ens

per se q̄ ip̄a qualitas sapie. nihilomin⁹ tñ deo inq̄tū ē sapiēs plus assimilaf aia inq̄tū est sapiēs q̄ inq̄tū est suba. sic r in p 22 posito intelligēdū est. Ad illud qd̄ ob̄ q̄ nullū accēs est ita bilius suba. ddm q̄ v̄z est de illo accēs qd̄ cōparaf ad aliqd̄ sicut ad subiectū cām. de eo v̄o accidēte qd̄ aliudē bz originē nō bz veritatē. sicut p̄z in radio exēte a sole q̄ fixus p̄manet aere moto. Et q̄ ḡa est tale accēs ideo illa r̄ nō bz locum in 23 proposito. Ad illud qd̄ ob̄ q̄ ḡa est forma q̄ est p̄ncipiū r̄ te. ddm q̄ illud bz vitatē de forma que dat viuere. qd̄ spectat ad esse p̄mū. ḡa aut̄ est forma dās vitā q̄tū ad esse scdm. s̄s ue q̄tū a d̄ bñ esse. r̄ iō illud nō valet. nō em̄ fit vñū p̄ essentiaz ex gratificatio. r̄ ḡa. sicut fit vñū p̄ cētā ex corpe viuificatio r̄ aia viuificāre. Ad illud qd̄ ob̄ de bonis maximis r̄ minimis 24 et medijs. ddm q̄ illa diuisio bonoz est fm̄ acceptiōne boni q̄ aliqd̄ d̄ bonū q̄ bonū aliq̄ r̄ v̄tū. sicut p̄z ex v̄bis Aug. ibides q̄ bona r̄ maxima sunt illa q̄bus non p̄tingit male v̄t. r̄ iō ad gradū bonitatis fm̄ eū modū p̄ que ibi loquit̄ Aug. nihil fa- cit v̄tū bonū illud qd̄ d̄ maximū sit in ḡne sube vel accidētis 25 Ad illud qd̄ q̄ritur v̄z in sit aie p̄ se. aut per accēs. ddm q̄ p̄ se inest in ḡne subiecti. sed non per se in ḡne cause. Et q̄ p̄ se est in ḡne subiecti. ideo non est querēdum aliud subiectum cui per p̄mū in sit. Q̄ v̄o non inest per se in genere cause. ideo nō inest omni aie. nec ex p̄ncipijs aie bz originē. ideo quodā modo bz naturā accidentis inherētis p̄ se quodāmodo natu ram accidentis inherētis per accidens.

Questio. iiii. Utrū ḡa sit in ḡne accidētis corru ptibilis. an incorruptibilis. Et q̄ sit accēs corruptibile v̄. Q̄ accēs qd̄ est i subiecto variabilī fm̄ q̄ est variabile est corruptibile. s̄z ḡa est in subiecto variabilī v̄tore in aia fm̄ libertatē arbitrii in q̄ p̄sistit mutatio r̄ v̄tibus litas q̄c. Ad oē accēs qd̄ bz positū potēs inesse suo subie cto est corruptibile. sed ḡa opponit̄ culpe. r̄ culpa p̄t inesse aie v̄tū iustī q̄ d̄u est in statu v̄e. ergo r̄c. Ad omne accēs quod est aliudē r̄ nō bz cām in subiecto. p̄t ab illo separari sed ḡa est in aia r̄ non bz ortum ab aia. ergo p̄t separari ab ip̄a. sed post sepa: ationē nō p̄t inesse p̄seruari. q̄ gratia nata est corrupi. Ad omne accēs cuius p̄seruatio p̄det ex cō uerfione volūtatis ad deū est corruptibile. cū voluntas possit a deo verti. sed ḡa est b̄mōt. q̄c. Ad 3. Aia cōp̄so qd̄ est imago dei est incorruptibilis. nō em̄ esset imago dei sicut dicit Aug. si mortis termino clauderet. q̄ cū in ḡa p̄sistat imago res formatiōis: q̄ ḡa sit incorruptibilis. Ad accēs qd̄ ē in subiecto nō a se. sed ab alio nō mouet̄ necessario ad motus ei⁹ in quo est. sicut p̄z de sp̄e exēte in speculo r̄ lumine exēte in medio. s̄z ḡa ē in aia nō a se s̄z a deo. q̄ nō videt̄ q̄ ad muta tionem seu ad variatōne aie corrupat. Ad bis que sunt corruptibilia dedit̄ diuina virtus p̄pagādi potentiā igit̄ aut ḡa nō est corruptibilis. aut si corrupit̄ bz vim p̄ducedi gra tiam sibi similit̄. sed ḡa nō p̄t sibi similit̄ p̄ducere sicut in p̄mō u. oisum ē. ergo nō est corruptibilis de se. Ad oē qd̄ corrupit̄ in tpe sui diuturnitate senescit in tpe. s̄z ḡa quāto magis durat in boie tanto p̄fectior est r̄ stabilior. r̄ magis re nouat sp̄m. q̄ ḡa nō videt̄ corrupi. Ad si ḡa corrupit̄. aut corrupit̄ a deo. aut a lib. ar. aut a p̄tō. Ad deo nō cū gra tiam corrupi sit malū. Ad lib. ar. nō cum nullū subiectū corru ptat suā p̄fectionē. Ad p̄tō nō. q̄ p̄tū est pura priuatio r̄ mo dica ḡa p̄t sup̄ oēm culpaz. ergo cū nihil habeat corrupens v̄ q̄ sit incorruptibilis. Ad si corrupit̄. aut corrupit̄ in aliqd̄. aut i nihil. Si in aliqd̄. quero in quid. nec est quid da re. cum nō p̄ducat̄ ex aliquo. sed de nihilo. Si in nihil. Q̄tra nihil qd̄ corrupit̄ cedit̄ oino in nō ens. si igit̄ ḡa nobilissī mū est inter oia accidētia. r̄ deus nō p̄mittit̄ alia accidētia in 26 nō ens cedere v̄ q̄ nec de ḡa p̄mittat. Ad ddm q̄ cū gra tia sit accidēs nō p̄t esse p̄ter subiectū in quo est r̄ cū in subie cto in quo est nō possit simul cum culpa subsistere. r̄ ip̄i subie cto in quo est ḡa p̄tingat culpā inesse. necesse ē gratiā esse qd̄ corruptibile. Rursus cū ḡa nō p̄ducat̄ ex aliquo materialī. sed sit simplr̄ donū gratuitū. r̄ oino desursum descēdens a pa tre luminū. r̄ oē quod corrupit̄ i id cedat v̄i p̄ducit̄. necesse est gratiā sicut ex nihilo produci. sic etiā in nihiluz redigi cū corrupit̄. Talis aut̄ modus corrupendi nō solū cōp̄t̄it̄ gra tie rōne sui intij. sed etiā rōne esse p̄p̄ij siue modi existendi. Ad hōne in quā sui intij q̄ sicut dictum est sicut ex nihilo produ

ctur. ita in nihil redigitur quādamodū in alijs accidentibus consilr̄ reperit̄ quod in id redēit̄ v̄nde exēnt cū p̄ducuntur. Operit̄ etiā hoc ei rōne esse p̄p̄ij siue modi existēdi. Qm̄ cū ḡa nō causef ex p̄ncipijs eius in quo est. s̄z aliud habeat p̄ subiecto. aliud p̄ causa. quādamodū cū lumē corrupit̄. v̄l s̄i multudo in speculo. vel ip̄a sp̄s in aia. nō corrupit̄ illud in quo est. nec redit̄ ad illud a quo est. s̄z q̄tū est de se in nihil ces dit. sic ḡa q̄ nō bz esse in aia per modū nature. sed p̄ modum habitus. v̄t p̄z habitū est. nec ex p̄ncipijs aie produci. cum corrupit̄ in nihil redigit̄. r̄ p̄terea peccatum in quo sit gra tie corruptio d̄: esse nihil. r̄ inter oēs corruptiones summo aus tori r̄ conseruatozi oim̄ bonoz maxime dupliciter dignoscitur concedēde sunt igit̄ rōnes ostēdentes q̄ ḡa corrupitur. Ad illud ergo qd̄ p̄mo ob̄ in p̄mū q̄ in ḡa reperitur rō 27 imaginis sicut in aia. ddm q̄ alr̄ r̄ aliter reperit̄ imago die et ibi. Ad etiā est imago dei. q̄ capax dei est r̄ particeps eius esse p̄t. r̄ ita p̄p̄ v̄titudinem facta est. r̄ ad v̄titudinem apta. que inq̄ v̄tudo nō p̄t inesse nisi substātie immortalē. ideo nec esse est aiam immortalē esse. Gratia v̄o ex hoc solo d̄: imago: q̄ est imaginis reformatio. r̄ qm̄ illa imago per gratiā refoz mata p̄t deformati. binc est q̄ ḡa p̄t corrupi. nec valet s̄z la rō. q̄ bincinde nō est p̄similis imaginis acceptio. Ad illud 28 qd̄ ob̄ iustī q̄ accidens quod nō bz ortus a subiecto nō muta tur ad mutatiōne subiecti. dicēdum q̄ hoc non est propter hoc solum q̄ habeat ortum aliudē. sed q̄ non dependet ab eo in quo est. sicut p̄z in radio r̄ lumine. Gratia autē nō solū des p̄ndet ab eo a quo est. sed etiā ab aia in qua est. nec p̄sistit in ea nisi q̄ d̄u habet faciem suā siue mentem ad deum conuer sam. Ad illud quod ob̄ iustī q̄ rei corruptibili debet dari v̄t tus propagādi. dicēdum q̄ illud verum est quādo illa res est nata talem virtutem suscipere. r̄ quādo etiam illa corruptibilis litas inest rei ex defectu proprie nature. neutriū autem bonum competit gratie. Nā gratia nata est immediate ab ipso deo p̄ cedere. nec aliquo modo corrupit̄ nisi p̄pter auersionē mens tis nostre a rectitudine v̄tatis eterne. Et per hoc p̄z r̄ iustī 30 ad sequens quod ob̄ iustī q̄ omne quod corrupitur senescit in tempore. hoc em̄ verum est de eo quod habet cām corruptio nis intra se. Ad illud quod queritur a quo corrupitur. v̄tū a deo vel a peccato. vel a lib. ar. dicēdum q̄ ipsa gratia defici t in seipsa. Si autem queratur ratio hui⁹ quare deficit. hoc est propter auersionem mentis humane. Cum enim gratia nō saluatur nisi ex continuatione influentia a bonitate diuina sus per faciem mentis nostre. quando anima a deo auertitur per peccatum. influentia non continuatur. r̄ per consequens gra tia corrupitur. r̄ ideo quodāmodo gratia per peccatum dicit̄ tur corrupi. non q̄ peccatum agat in gratiā. sed quia anima per peccatum se auertente. r̄ deo cessante influere. necesse est gratiā in seipsa deficere. Ad illud quod ob̄ iustī q̄ nihil qd̄ 32 corrupitur cedit omnino in non ens. Dicēdum q̄ illud bas bet veritatem in accidentibus que habent esse nature. r̄ eis que causantur ex p̄ncipijs subiecti pro eo q̄ cū corrupuntur a accidentia manent nihilominus r̄ saluatur illa principia. r̄ iō cum talia accidentia corrupūtur. non omnino annihilātur. In bis v̄o accidentibus que habent esse habitus. sicut similitudo in anima r̄ lumen in aere non habet veritatem. Non em̄ similitudo hominis mortui que est in anima tua. si de aia tua deleatur r̄ corrupatur. redit̄ ad hominem illum. vel cum lu men corrupitur redit̄ ad solem maxime si corruptio luminis fiat per corporis interpositionem. Nisi forte quis dicat ad ori ginem suā redire pro eo quod ad huc saluatur in suo principio effectiuo quod p̄t producere illi simile. Q̄ igit̄ gratia habet se ad modum habitus. r̄ ex nihilo p̄ducitur. v̄t prius habi tum est. ideo illa p̄positio nō habet dic̄ locum. Et si tu queras v̄nde hoc est q̄ deus p̄mittit̄ p̄ferre tā nobile accidens. satis 33 facile est respondere. Similit̄ em̄ questio est si queratur cum deus diligit amicos suos. r̄ plus diligit v̄nā animā sanctā q̄ diligit celum r̄ terrā. quid est q̄ p̄mittit̄ animā sanctam a se separari. r̄ non p̄mittit̄ celuz r̄ terrā corrupi. Ad hoc res p̄ndebit̄ qui sane intelligit̄. q̄ hoc cur susserum congruit. et sic deus res quas condidit̄ administrat. v̄t eas agere p̄p̄ios motus sinat. Et propterea q̄ r̄ defaurus gratie habetur in va zis fictilibus. quīs sit valde nobilīs tñ de facili amittitur quā do procellis tentationum concutitur.

Questio. v.

Questio. v. An gratia p[ri]mo insit substantie a se vel pot[en]t[ia]e. Et q[ui] p[ri]mo insit s[ibi] v[er]o. Nulla pot[en]tia a se e[st] p[ri]mo i[n] suo actu s[ed] g[ra]tia e[st] p[ri]mo i[n] suo actu. q[ui] co[n]tinue reddit bo[n]es deo acceptu[m] & grati[u]m. ergo gratia non est i[n] pot[en]t[ia]e anime. **¶** Tres gratia e[st] vita anime. sicut dicit sancto[r]u[m] autoritates & etia[m] doctores. sed vivere cu[m] sit actus substantialis non inest substantie p[er] pot[en]t[ia]s. sed pot[en]t[ia]s p[er] substantia[m]. ergo si p[ri]mus actus g[ra]e est viuificare. videt[ur] q[uo]d p[ri]us respiciat substantia[m] q[uam] pot[en]t[ia]s. **¶** Item accidens habet numerari p[er] suu[m] p[ro]p[ri]u[m] subiectu[m]. igitur si gratia p[ri]mo est i[n] pot[en]t[ia]s. cum pot[en]t[ia]e sint multe. necesse est g[ra]z i[n] anima multiplicari. si ergo i[n] vna aia vna t[em]p[or]e est gratia. videt[ur] q[uo]d gratia p[ri]mo sit i[n] substantia q[uam] i[n] pot[en]t[ia]s. **¶** It[em] i[n] gratia & virtutibus co[n]sistit imago reformationis sed imago reformationis respondet imagini creatio[n]is cu[m] igitur imago creatio[n]is p[ro]stat i[n] vnit[er]e essentie & trinitate pot[en]t[ia]z. & tres sint habitus virtutum q[ui] respiciu[n]t tres pot[en]t[ia]s. videtur q[uo]d sit aliquid vnum quod respiciat ip[s]am anime essentia[m]. s[ed] no[n] est nisi g[ra]tia. ergo &c. **¶** Item sicut op[er]atio erit a pot[en]t[ia]e. sic pot[en]tia orit[ur] a substantia. ergo sicut no[n] placet nec acceptat[ur] a deo aliqua op[er]atio nisi p[ri]us acceptet[ur] & gratificet[ur] pot[en]tia. sic impossibile est acceptari pot[en]tia nisi p[ri]us acceptet[ur] substantia. ergo cu[m] p[er] gratiam fiat acceptatio. p[er] p[ri]us est gratia i[n] substantia q[uam] i[n] pot[en]t[ia]s. **¶** It[em] i[n] parvulis baptizatis est deus p[er] i[n]habitante[m] gratia[m]. sicut dicit Aug. de p[re]sentia dei ad dar[ist]ot[el]u[m]. ergo cu[m] i[n] ip[s]is nulla sit pot[en]tia exp[er]dit[ur] gratia no[n] respicit p[ri]ma[m] exp[er]ditionem pot[en]t[ia]e. sed pot[en]t[ia] viuificatio[n]e[m] substantie. & sic p[er] p[ri]us est i[n] substantia q[uam] i[n] pot[en]t[ia]e. **¶** Sed co[n]tra. Aug. dicit q[uo]d gratia se habet ad liberu[m] arbitriu[m] sicut scissor ad equu[m]. ergo residet i[n] aia ratio[n]e liberu[m] arbitriu[m]. sed liberu[m] arbitriu[m] no[n]at pot[en]tia[m]. ergo &c. **¶** It[em] magister i[n] littera ad ducit auctoritate[m] Augustini i[n] qua diuidit[ur] gratia i[n] p[ro]ueniente[m] & subsequente[m]. & v[er]o istaru[m] diffinit per co[m]paratio[n]e[m] ad voluntate[m] ergo videt[ur] q[uo]d p[ri]mu[m] et p[ro]p[ri]u[m] subiectu[m] gratie est ipsa voluntas. sed hec est pot[en]tia. ergo videt[ur] q[uo]d gratia p[er] p[ri]u[m] insit pot[en]t[ia]e q[uam] substantie. **¶** It[em] sicut inter pot[en]t[ia]s & acti[u] cadit media pot[en]tia. sic inter substantia[m] & habit[u] cadit media pot[en]tia. cum igitur gratia sit i[n] anima vt habit[us] & qualitas q[ui]dam videtur q[uo]d ei insit media pot[en]tia. ergo p[er] p[ri]u[m] est i[n] pot[en]tia q[uam] i[n] substantia. **¶** Item opposita nata sunt fieri circa id[em] sed gratia vt gratia opponit[ur] culpe inquantum culpa. si igitur culpa p[ri]mo & p[ro]p[ri]e respicit[ur] arbit[ri]o. li. p[ar]i ratione & gratia. igitur p[er] p[ri]u[m] erit i[n] pot[en]tia q[uam] i[n] substantia. **¶** Item gratia cu[m] sit donum de sursum descende[n]s. inest a se s[ed] i[n] suu[m] sup[er]em[u]m. sed sup[er]em[u]m anime sicut vult August. est ipsa mens. mens aut[em] no[n] est ipsa substantia anime. sed pot[en]t[ia] sup[er]em[u]m. ergo videtur q[uo]d gratia p[er] p[ri]us sit i[n] pot[en]tia. **¶** It[em] gratia habet exister[em] i[n] anima s[ed] co[n]uersione[m] ipsius anime ad deu[m]. et amitti debet s[ed] i[n] auer[si]o[n]e. si igit[ur] illud s[ed] q[uo]d aia p[ri]mo auertit[ur] et co[n]uertitur est pot[en]tia. videt[ur] q[uo]d aia p[er] p[ri]u[m] sit i[n] pot[en]tia q[uam] i[n] substantia. **¶** Item gratia non est i[n] anima s[ed] i[n] seipsa. s[ed] i[n] influentia[m] ab aliquo p[re]c[is]o quod est omnino ab eo diuersum. cum igit[ur] anima suscipit[ur] g[ra]z aut habet aliqua[m] pot[en]tiam ad suscipiendam gratiam aut non: si non habet pot[en]tiam ad hoc. ergo nunq[ui]d eam suscipiet. Si autem habet pot[en]tiam mediante q[ui] suscipit. aut illa erit ratio. aut voluntas aut aliqua alia pot[en]tia ab his diuersa. sed non est. ponere pot[en]tia[m] aliam i[n] anima p[re]ter cognitiuam & affectiuam. ergo videt[ur] q[uo]d median[tibus] illis gratia suscipiat[ur] ab anima. **¶** Item si gratia inesset anime s[ed] i[n] substantia cu[m] possibile sit abstrahi p[er] intellectum substantia[m] a pot[en]t[ia]s. possibile esset intelligere aiaz esse g[ra]m suis pot[en]t[ia]s abstractis. sed omnis aia grata est disposita ad gloria[m] ergo potest intelligi p[er] co[n]sequens anima gloriosa abstractis pot[en]t[ia]s. s[ed] pot[en]t[ia]s abstractis aia nec videt[ur] nec amat deum. ergo impossibile est anima gloriosa ponere que nec deum videt nec deum amat sed si hoc est impossibile. ergo illud ex quo istud sequit[ur]. **¶** R[ati]o. ad p[re]dicto[r]u[m] intelligentia[m] est notandum q[uo]d co[m]munis opinio tenet gratia p[ri]mo respicere aie substantia[m] & virtutes p[ri]o respicere pot[en]t[ia]s. vt sic p[er] g[ra]z i[n] stutib[us] fiat reformatio imaginis create. que co[n]sistit i[n] trinitate pot[en]t[ia]z & vnit[er]e substantie. Hec aut[em] positio pot[est] dupl[ic]i[ter] intelligi. Vno mo[do] vt intelligat[ur] q[uo]d p[ri]us insinat g[ra]z i[n] e[ss]entia[m]. & postmodu[m] i[n]fluentia illa i[n] substantia redudet i[n] pot[en]t[ia]s. vt sic fit co[n]formitas

tas g[ra]e ad aiam siue put[ur] co[n]siderat[ur] s[ed] i[n] r[ati]o[n]em imaginis. siue put[ur] co[n]siderat[ur] vt p[er]fectio corp[or]is. Anima enim vt est p[er]fectio corp[or]is ratio[n]e sue substantie vel essentie respicit co[m]plectio[n]is equalitates. r[ati]o[n]e vero pot[en]t[ia]z respicit organo[r]u[m] diuersitate[m]. Et iterum anima i[n] se & viuere habet & agere. sed viuere p[er] seipsam & p[ro]p[ri]a forma agere vero p[er] pot[en]t[ia]s. Per h[uius] modu[m] si gratia i[n] p[er]fectio[n]e co[n]format[ur] anime sub ratione gratie. p[ri]us debet respicere ipsam anime substantia[m] & p[er] virtutes debet esse p[er]fectio pot[en]t[ia]z. Et s[ed] i[n] h[uius] modu[m] dicendi cum dicit[ur] g[ra] respicere substantia[m] & virtutes pot[en]t[ia]s. non tantu[m] intelligitur esse dictu[m] p[er] approp[ri]atione[m]. veru[m]t[em]p[or]e p[er] p[ro]p[ri]etate[m]. Alio modo pot[est] intelligi p[er] dicta positio p[er] approp[ri]atione[m] quadam. non q[ui] deus p[ri]u[m] insinat g[ra]m i[n] substantia q[uam] i[n] pot[en]tiam. sed quia cu[m] aia suscipiat gratia[m] & virtutes mediate pot[en]tia. & tam gratia q[uam] virtus insit anime p[er] pot[en]t[ia]s. aliter t[em]p[or]e inest hec et illa. Virtus eni[m] dicit[ur] p[er]fectiones respectu operis gratia vero dicit[ur] p[er]fectione[m] respectu dei acceptatis. Et q[ui] respectu operum. pot[en]t[ia]e distinguunt[ur]. hinc est q[uo]d virtutes pot[en]t[ia]s respiciunt vt distinctas. & t[em]p[or]e sunt i[n] actu. q[ui] pot[en]t[ia]e sunt i[n] actu. Potentie aut[em] i[n] q[ui]ntum co[m]parant[ur] ad deu[m] acceptatez. vnica acceptio[n]e acceptant[ur] cu[m] ipsa substantia cul[ur] sunt. & s[ed] i[n] vna natura i[n] eis rep[er]ta. & hinc e[st] q[uo]d gratia est vna sicut et substantia. & est semp[er] i[n] actu p[ro]p[ri]o & p[ri]o dicit[ur] respicere substantia[m]. non q[ui] sit i[n] illa absq[ue] pot[en]tia vel p[er] p[ri]u[m] q[uo]d i[n] pot[en]tia. sed q[ui] habet esse i[n] pot[en]t[ia]s vt p[ro]p[ri]a ad vnam essentia[m]. virt[us] vero dicitur esse i[n] pot[en]t[ia]s. q[ui] i[n] eis est vt referunt[ur] ad operatio[n]es diuersas. & hic modus intelligedi magis p[ro]p[ri]us est v[er]bis Aug. qui dicit q[uo]d gratia se habet ad liberu[m] arbitriu[m] sicut scissor ad equu[m]. qui etia[m] gratia cooperat[ur] & operante[m] describit p[er] co[m]paratio[n]e[m] ad voluntate[m]. Magis etia[m] est p[ro]p[ri]us r[ati]o[n]i. Si enim intelligimus g[ra]z tanq[ua]m habit[u] quoda[m] i[n]fluentia q[ui] inest a se ad deu[m] co[n]uerse. cu[m] talis habitatio & influentia susceptio & p[er]fectio non possit intelligi nisi p[er] pot[en]tia[m]. no[n] videt[ur] posse recte intelligi quod gratia sit i[n] aia abstracta pot[en]tia. Rursum si g[ra] eo dicitur g[ra]. q[ui] gratificat. & eo ip[s]o q[uo]d gratificat h[ab]et oppositio[n]e[m] ad culpa[m] cum opposita s[ed] i[n]dem nata sint inesse. s[ed] i[n]dem ip[s]a aia nata e[st] gratificari. s[ed] q[uo]d nata e[st] & culpam. culpam aut[em] & laus & v[er]it[er]u[m] inest aie p[ri]mo s[ed] i[n] liberu[m] arbitriu[m]. ac p[er] hoc & gratie donu[m]. No[n] eni[m] quecu[m]q[ue] acceptatio gratificatio d[icitur]. sed illa sola qua deus sic acceptat aiam vt reputet ea remuneratione digna. & talis respicit ipsam arbit[ri]o libertate[m]. & ideo g[ra] inest anime p[ri]mo s[ed] i[n] libertate[m] arbit[ri]o. & huius signum est. q[ui] ad eas solas pot[en]t[ia]s se extendit g[ra] ad quas se extendit arbit[ri]o libertas. & concedende sunt igit[ur] rationes ostedentes q[uo]d gratia inest anime s[ed] i[n] pot[en]t[ia]s ad rationes autem ad opposit[ur] facile est respondere p[er] iam dicta. **¶** Quod enim ob[icit] q[uo]d g[ra] est continua i[n] suo actu. non obuiat ei q[uo]d nunc dictu[m] est. Quauis enim pot[en]tia i[n] re latio[n]e ad opus no[n] sit i[n] suo actu co[n]tinuo. & sic no[n] habeat p[er]fectio g[ra] s[ed] virtute. i[n] co[m]p[ar]at[i]o[n]e t[em]p[or]e ad substantia[m] i[n] q[ui] est. e[st] i[n] suo actu co[n]tinuo. ita eni[m] debet quoda[m] viuere & quida[m] actus p[ro]p[ri]us ip[s]is pot[en]t[ia]s s[ed] q[uo]d p[ro]p[ri]a i[n] ip[s]is sube. quoda[m] mod[us] i[n] ip[s]is sube. & ideo s[ed] i[n] hanc co[m]paratio[n]e[m] a g[ra] sunt p[er]fectibiles. **¶** Alter etia[m] posset dicere q[uo]d dupl[ic]i[ter] e[st] act[us] ip[s]ius forme vnus qui est a forma p[er] modu[m] i[n]formatis. & alter q[ui] est a forma p[er] modu[m] efficietis. sicut albedo subiectu[m] suu[m] dealbat. & oculus disgregat. Quantu[m] ad p[ri]mu[m] est ois forma i[n] actu p[ro]p[ri]o. q[ui] ille e[st] actus vt habitus. Quantu[m] vero ad sed[us] no[n]. Sic & g[ra] quis sit i[n] suo actu co[n]tinuo q[ui] t[em]p[or]e ad illu[m] actu[m] que habet p[er] modu[m] i[n]formatis. non t[em]p[or]e est i[n] actu co[n]tinuo q[ui] t[em]p[or]e ad illum actum que habet p[er] modu[m] p[ro]uenientis & subsequetis siue cooperatis & operantis. **¶** Ad illud q[uo]d ob[icit] de actu viuificadi. d[icitur] q[uo]d si vi[de]t[ur] ta[m] s[ed] q[uo]d dicit[ur] esse p[ri]mu[m]. p[ri]u[m] respiciat ip[s]am e[ss]entia[m] q[uam] pot[en]tiam. no[n] t[em]p[or]e oportet de vita s[ed] q[uo]d dicit[ur] esse s[ed] i[n] e[ss]entia[m] sicut accidens sup[er]additu[m] non t[em]p[or]e essentie sed etia[m] pot[en]t[ia]e. h[ab]et anime inesse pot[en]tia mediate. sicut color dicit[ur] esse i[n] corpe. ita q[uo]d p[ri]o i[n] suspic[i]o. **¶** Ad illud q[uo]d ob[icit] q[uo]d accidens n[on] est p[er] substantia[m] d[icitur] q[uo]d veru[m] est q[ui] ea q[ui] subijciunt diuersa sunt & subijciunt vt diuersa. q[ui] vo p[er] eandem natura[m] subijciunt[ur]. no[n] op[er]e e[st] i[n] accide[n]te diuersitate. & si g[ra] est i[n] pot[en]t[ia]s anime i[n] q[ui] t[em]p[or]e co[n]tinuatur ad vnam substantia[m]. & i[n] q[ui]ntum co[m]municat i[n] libertate arbit[ri]i sicut p[ri]us dicit[ur] est. Vn[de] sicut vna sanitas dicit[ur] esse i[n] oibus me[n]bris ho[m]i[n]is q[ui] est i[n] ip[s]is s[ed] q[uo]d ad vna origi[n]e[m] reducunt[ur] & s[ed] q[uo]d i[n] p[ro]p[ri]o co[n]ueniunt. sic & i[n] p[ro]p[ri]o intelligendum est.

34

35

36

37

38

39 Ad illud qd obijcitur de cōformitate imaginis creationis
 & reformationis. Ddm q cum deformatio imaginis non possit
 esse nisi p potētias. sic nec reformatio. & ideo imago reforma-
 tionis inq̄tum hūmōi sufficēter reformat ipaz aīam cū inest ei
 per suas potētias. potētis em̄ reformatis & pfectis. p p̄ns
 perficit & format ipa substātia. id ad pfectā reformationē an-
 me nō oportet aliqd poni qd p p̄ns sit in substātia q̄ in potē-
 tia. nisi hoc dicat p appropriationē quandā. Ad illd quo
 40 obijcitur qd nō acceptat actū nisi p̄ns acceptādo potētiam. Ddm
 q non ē simile. p eo q potētia p̄t esse sine actu & gratia in po-
 tentia absq; merito opis. substātia autē absq; potētia esse non
 p̄t. & si possit intelligi. nō tñ p̄t intelligi absq; potētis diuis-
 na dona suscipere. in q̄b? donis decorari dicat facies anime eo
 41 genere decoris p quē deus acceptat. Ad vltimū qd obijci-
 tur de paruulis. Ddm q si potētie in puulo non sint ydonee
 ad excedū in vsu gr̄e & virtutū. nihilominus tñ ydonee sunt
 non solum per donū gratie. sed etiā per habitus virtutū deco-
 rari & perfici. Et hoc melius declaratur in quarto. cuius agitur
 de effectu baptismatis quem habet in paruulis.

Questio. vi. Utruz gr̄a competat ad animā in ras-
 tione motoris. et q sic videf p auto-
 ritatē Aug. quā magister adducit in littera. q gratia pueniēs
 est que puenit bone volūtatis meritū. & respectu cui? ipsa vo-
 luntas bona pedissequa est nō p̄uia. igit gr̄a respectu volū-
 tatis se bz p modū excitātis & impantis & regētis. & omne tas
 le se bz in rōne motoris & re. Ad illd quo Aug. gr̄a se bz ad li. arb. si
 cut sc̄sor ad equū. h̄ sc̄sor est motor equi. & gratia est motrix
 lib. arb. Ad hoc videf ratiōe. Plus est potētia aliqūa sus-
 pra se erigere q̄ ipam mouere. h̄ gr̄a eleuat potētiam lib. ar. ad
 opa meritoria q̄ sunt sup ipam. & est li. ar. motrix. Ad plus
 pot gratia sup li. ar. q̄ li. ar. possit sup seipsz. h̄ li. ar. est instm
 seipm mouēs. sicut dicit Ansel. & volūtas mouere p̄t seipsz.
 ergo multo fortis? moueri p̄t a gr̄a. Ad hoc oē qd est p̄ncipiū
 vite perfecte est p̄ncipiū motus in eo qd viuificat. h̄ gr̄a est
 p̄ncipiū vite i aīa. ergo re. Ad contra volūtas eo ipso ē libera
 quo mouet ex seipsa. cū igit gratia sit aliud a volūtate. si gr̄a
 mouet volūtatez. aufert ei libertatē. h̄ p̄stans est q gratia vo-
 luntati libertatē non aufert. & ipsam nō mouet. Ad hoc omnis
 motor sufficēs est hoc aliqd. & substātia cōpleta distans a mo-
 bili. ergo aut gr̄a nō mouet lib. ar. aut si mouet est substātia si
 igit gratia creata nō p̄t esse in genere substātie h̄ in genere
 accidentis. & re. Ad hoc si gratia mouet li. ar. aut mouet natu-
 raliter. aut volentē. aut volūtariē. Si naturaliter. & opa me-
 ritoria erūt naturalia. Rursus si naturaliter mouet. semp mo-
 uet q̄tus ē de se ergo nunq̄ quiescit dō ab opibus meritorijs.
 Si volentē. & nec saluat ibi ratio meriti. nec li. ar. quoz ytrū
 q̄ p̄t eē falsus. Si volūtariē. h̄ nihil mouet volūtariē nisi bas-
 beat cognitionē & volūtate. ergo gr̄a cognoscit & vult. & ita est
 substātia rōnalis. igit vel gr̄a si mouet li. ar. nō est aliqd crea-
 tum. vel si ē aliqd creatū nō mouet li. ar. Ad hoc si mouet li. ar.
 aut sicut motor motus. aut sicut motor non motus. Si tu des
 q̄ sicut motor motus. & cū nihil h̄z idē moueat & moueat. gra-
 tia h̄z se habebit aliā & aliā naturā p quā moueat & moueat er-
 go non erit accidēs simplex. Sicut motor nō motus sed talis
 motor nō est qd creatū. ergo vel gr̄a nō est qd creatū. vel non
 mouet li. ar. Ad hoc idē manēs idē in creaturis semp est natuz
 facere idē ergo si gr̄a est qd creatū. & mouet li. ar. cum gr̄a nō
 variet. semp ad idē inclinabit li. ar. ergo nunq̄ facit dō p gra-
 tiam nisi vnū opus meritorij. si igit li. ar. modo excitatur ad
 vnū genus opis mō ad aliud. videf q̄ aut illa excitatio nō sit
 a gr̄a. aut gr̄a nō dicit aliqd creatū. aut gr̄a mutat & variet
 sicut li. ar. Ad hoc. Ddm q absq; dubio sicut auctoritates sc̄roz
 42 dicūt. necesse ē ponere li. ar. a gratia moueri & excitari. Ab ip-
 sa ei gr̄a opante puenit. & a coopante ad opa meritoria elcua-
 tur. ita q̄ respectu opis meritorij gr̄a est sicut p̄ncipalis mo-
 trix. & volūtas sicut pedissequa. Qualiter autē ipa gr̄a cū sit ac-
 cidēs aīe ipam habeat mouere. h̄ bz difficultatē. Ad hui? autē
 difficultatis explicationē duplex ē modus dicēdi siue intelli-
 43 gendi. h̄z quē li. ar. dī a gratia moueri. Cū unus modus dicen-
 est q̄ gr̄a mouere dī liberuz arbitriū qm̄ ipsa est dispositio ad
 quēdā sp̄iale motū. Sicut em̄ p̄odus in corpib? disponit ad
 motū sic & suo mō p̄odus i spiritib?. gr̄a autē est quoddā sp̄iale
 le p̄odus datū aīe p qd bz sursum tēdere. & qm̄ libez arbitriuz

est natum seipsum mouere fm̄ actus in quos potest de se cum
 est adiutum et informatū gratia excellentius mouet seipsum
 ita q̄ cum libero arbitrio sit mouens & motū. gratia dispo-
 nit ipsam sub ratione mouentis. et pro tanto dicitur gratia moue-
 re libez arbitriū. qz lib. ar. gratia informatū mouet seipsz. per
 quem modū amor dicit mouere boiem ad magna opera faciē-
 da. Alius est modus intelligēdi h̄z quem liberū arbi. dī a gras-
 tia moueri. Gratia enim est sicut quedā influentia pcedens a
 luce superna. que semper habet coniunctionē cum sua origine
 sicut lumen cum sole. et quia semper sue origini coniungitur.
 ideo non tantū attribuit ei operatio ratiōe. subiecti in quo est
 sed etiam ratione subiecti a quo est. Unde sicut lumen non fos-
 lum operatur cum aere. sed etiam operatur in ipsum aereum ra-
 tione cōtinuatōis cum suo fonte. sic et gratia non solum ope-
 ratur cum libero arbitrio. sed etiam operatur in liberuz arbitri-
 44 um. et libez arbitriū mouet. Unde non est aliud dicere gra-
 tiam liberum arbitriū mouere. q̄ gratiā esse spiritus sancti ins-
 trumentū ad mouendū liberum arbitriū. Uterq; horum mos-
 dorum intelligēdi cōueniens est & rectus. nec vnus sine alte-
 ro sufficit. Nam primus cōpetit gratie cooperanti siue subies-
 quenti. Secundus cōpetit gratie operanti siue p̄uenienti. Gra-
 tia enim operans liberū arbitriū p̄uenit & mouet. qz deus il-
 lam infundendo volūtate boīs sanat & p̄parat. Gratia vero
 cooperans siue subiequens liberum arbitriū dicitur mouere
 re. qz volūtas tali dono gratie informata mouet seipsam. Hāc
 enim potētiam habet voluntas sez mouendi seipsam. qz est po-
 tentia materic non alligata. sicut supra ostensum est cum de li-
 bero arbitrio agebatur. Eōcedēde sunt igit ratiōes ostē-
 dentes q̄ gratia ad liberū arbitriū cōparari habet in ratione
 motoris. Ad ratiōes autē ad oppositū plana est respōsio ex
 tam dictis. Ad illud enim qd primo obijcitur de voluntate
 q̄ seipsam mouet. Dicēdus q̄ hoc non obstat. immo cōsonat ei
 quod dicit q̄ mouetur p gratiā. Sicut enim voluntas mouet
 seipsam ad opera naturalia. sic ad iura p gratiā mouet seipsam
 ad opa meritoria. Vel fm̄ aliū modū intelligēdi. de per gras-
 tiam mouet voluntatem. nec tamen hoc voluntati repugnat.
 quia voluntas vult se moueri a deo. Unde sic mouetur a deo
 q̄ mouetur etiam a seipsa et ideo omne opus meritorij attri-
 buitur gratie et libero arbitrio. Ad illud qd obijcitur q̄ mo-
 tor distat a mobili. Dicēdum q̄ illud intelligit de eo motu in
 45 quo moueri est vere pati. sicut ē in motu copali. & de eo moto-
 re q̄ est tota causa efficiēs & sufficēs. & tota causa motus. Ta-
 lis autē motor nō dicit esse gratia. pro eo q̄ nō mouet nisi sicut
 dispositio. v̄ sicut instrumentum. sicut prius fuit explanatum.
 Ad illud quod queritur aut mouet naturaliter re. Dicēdus
 46 dum q̄ mouet volūtariē non a voluntate qua ipa gratia sit vo-
 lens. sed a voluntate qua deus gratiam influens est volēs et
 a voluntate qua libe. arbi. gratificatum vult mouere seipsum.
 Ad illd qd querit vtrū sit motor mot? vel nō mot? p̄ rōne. 47
 Illa em̄ dūctio motoris ē de motore q̄ est h̄ aliqd & substātia
 & est motor sufficēs talis autē motor nō est gr̄a vt predictū est.
 Ad illud qd obijcitur qd idē manēs idē semp re. Dicēdū q̄ il-
 48 lud fallit in deo. & ideo fm̄ q̄ deus mouet per gratiā per can-
 dem gratiam potest excitare ad diuersa opera. Secundus vero
 ro q̄ liberum arbitrium seipsum mouet per gratiā ad diuersa
 opera. est in ipso cognitōis & affectionis diuersitas fm̄ quas
 ordinari habet ad diuersa opez genera. & ideo quōis gr̄a non
 varietur in se. mouet tamē ad diuersa ratiōe variatōis in mo-
 tore sibi cōiuncto sine quo non potest mouere. nunq̄ em̄ gr̄a
 elicit opus meritorij nisi voluntas sibi cooperetur.

Distinc. xvij. De adiutorio gr̄e put cōparat ad
 habitū gr̄uitū & vsus sibi debitus.
Dic considerādus est cū predictū sit re. Supra
 agit de ipso in comparatione. Diuiditur autem
 pars ista in duas. In prima comparat vnā
 differētā gr̄e ad aliā sub rōne habitū. In sc̄da
 49 vo comparat vnū habitū ad aliū sub rōne vsus.
 vsus autē gratie est meritū. Unde cōparat priō gr̄am p̄ueniē-
 tem ad subsequētē fm̄ idētitatē & diuersitatē. Sc̄do vo com-
 parat gratiā ad virtutē & ad merēdi efficiaciā ibi. Si vero que-
 ritur quō ipa gr̄a pueniēs mereat re. Et illa sc̄da ps diuidit
 in duas. In priā p̄c mouet q̄stōes et p̄mittit quedā pambus
 la ad determinationem

la ad determinationem. In scda vero incipit dissoluere. ibi. Dic videndum est qd sit de. vbi vt coiter assignat initium dist. xxvij. que meli assignaret aliquatulus an sicut signauim. qz ibi vbi signat sic sicut apparet. determinatio potis questois pmissis. Ita igitur po in qua soluit bz duas pres. In pila soluit ad pdicta questione fm opti...

Dist. xxvij.

questio

q. n.

Comparat gratia puenientem ad subsequenterem fm identitate et diuersitate. inquit reus vtrum vna eadep sit gratia que dicitur operans et cooperans.

Ic considerandum est. cu predictus sit p gram opantem et puenientem voluntate hois liberari ac pparari. vt bonu velit. et p gram cooperantem et subsequenterem adiuuari ne frustra velit. vtru vna et eade sit gra. i. vnu mun? graf datu qd opef et cooperetur an diuersa alteruz opans et alterz coopans. Qui busda non irrondabiliter vf q vna et eade sit gra. i. donu eade virtus que opaf et coopaf sed ppter diuersos eius effectus et dicit operans et cooperans. Operans em gratia dicitur in quantum liberat et pparat voluntate hois vt bonu velit. Cooperans in quantum eandem adiuuat ne frustra velit scz vt opus faciat bonu. ipsa enim gratia...

tur p eo qd d: Esa. xxxj. Protegat dñs exercituum iudea et bies rusalē. protegens et liberans. transiens et saluans. Scdm coparatione ad effectum ad quem est. diuidit in puenientem et subsequentem. siue operantem et cooperantem. que sunt dñe gratie fm effectus quos bz in ipsam voluntate. Dñ em gratia pueniens...

non est ociosa. s. meret augeri. vt aucta. mereatur perfici. Comparat gr azad virtutem et ad merendi efficaciam inquirēs quid sit ipa gra. et quod meretur augeri. et de trib? generibus bonorum.

Si vo querat quomodo ipsa gratia pueniens mereat augeri et pfici. cum nullu merituz sit absqz libero arbitrio et quid sit ipsa gratia an virtus an non. et si virtus an actus vel nou. Et hoc apte insinuariva leat pmittendum e tria esse gna bonoz. Alia nāqz sunt magna alia minima. alia media. vt ait in. j. lib. retract. Virtutes inqt quib? recte viuif magna bona sunt. Spēs aut quoz nli bet cozpoz sine qb? recte viuif pōt mima bona sunt. Potentie vo animi sine qb? recte viuif nō pōt media bōa sunt. Itē virtutib? nemo male vtif. Lete ris aut bonis id est medijs et minimis nō solū bene sed etiā male quisqz vtī pōt. Et ideo virtute nemo male vtif. quia...

in quantum ipsam voluntate facit bona. et ideo puenit qz non est a li. ar. sed potius infundit ab ipso deo Cooperans vo siue subsequens dicitur in quantum adiuuat lib. ar. respectu boni operis eliciti. Et notandum q fm q nomen gre diuersimode accipit. sic etia et iste due differentie pueniens et subsequens. Accipit em gra vno modo largissime et sic copresbendit dona naturalia et dona gratuita. vtraqz ei desursus est. et hoc modo gratia habet diuidi i puenientem et subsequentem. ita q pueniens vocatur dōa naturalia. subseqns vero dona gratuita. et sic accipit Brego. in moral. li. Alio modo accipitur gratia minus comuniter et sic copresbendit gratia gratis datam et gratia facientem et tunc diuidere gratia in puenientem et subsequentem nō alud est q diuidere gratia in gratis datam et gratum facientem. Et sic diuidit Bernar. cuz dicit q que dam est gratia que seminat cogitatu. et hanc vocat gratia puenientem.

Quedam que perficit bonum et hanc dicit gratia subsequens. Hic em sic in li. de libe. ar. Dec tria in nobis operaf deus scz cogitare. velle. pficere. Primus sine nobis opatur. Scdm nobiscū. Et tertius per nos. Accipit et gratia stricte sic copresbendit gratia gratum facientem et gloria. et tunc diuidere gratia in puenientem et subsequentem nō est aliud q diuidere in gratiam et gloria et sic diuidit Aug. in libro de natura et gratia cuz ait. Gratia puenit vt pte viuamus. subsequif vt cum illo semper viuamus. Nūc puenit vt vocemur. tunc subsequif vt glorificemur. Accipit etia gratia magis stricte. et tunc noiat solū gratia gratum facientem. et tunc diuidere eam per puenientem et subsequentem. hoc est fm duplicem effectus gratie qui potest distingu tripliciter. vel ita vt vnus effectus sit contra malū et alter ad bonū. Vel ita q vterqz sit ad bonū sed vnus copetat gratie bz q informat. alter fm q mouet. vel ita q vterqz attribuat gre moueti. s. vnus in ingressu. et alter in pfectu. Et sic tripliciter exponit ab Augustino in libro de natura et gratia. Uno modo. sic. Gratia pueniens. hois voluntate liberat et pparat. subsequens vo in quantum eadē adiuuat. Secdo modo sic. Gratia pueniens puenit voluntate vt sanemur. et subsequif vt sanati vegetemur. Tertio modo sic. Gratia puenit voluntate vt velit et subsequif ne frustra velit. et p hoc patet respōsio ad obiecta. b Premittendum est tria esse genera bonorum. Alia nāqz sunt magna et. videtur ista diuisio boni esse insufficientis. quoniam multe sunt alie bonoz differentie. Est em bonū fortune. et bonū nature. et bonū gratie et glorie. Si tu dicas q iste differentie reducunt ad bas. querif tunc sub qua istaru ptineatur bonum qd deus est siue ipa anima. Si tu dicas q sub magnis bonis. Contra. Magna bona sunt vt dicit quib? nō ptingit male vtī. s. deo pōt qd male vtī. sicut cū diligit ppter aliud. q nō cōtinet sup magnis bonis. Et arguit ex hoc si deo ptingit...

illa que hois voluntate liberat. Si forte tu dicas q alio modo accipitur pueniens et subsequens tunc est questio de ratione istorum nominū quare. s. sic nominal vt dicat quedā pueniens. quedā subsequens. quedā operans. et quedā coopans. videt em q omnis gratia sit cooperans. qz nulla operatio debetur for me alicui p se nisi cum subiecto. videt etiā q nulla debeat dici pueniens. Aut em pueniens dicitur p coparatione ad actum aut p coparatione ad subiectū. Si p coparatione ad actus sic ois forma dicitur pueniens. qz ois forma pcedit actū suum. Si per coparatione ad subiectū sic nulla debet dici pueniens. em nulla sit ante subiectū suū. Est igitur questio cū gra a diuersis diuersimode dicat. et huiusmodi nota diuersimode exponatur. vñ bec diuersitas oventiat. Qñ. dōm q cū gra vna sit. multiplices tñ bz diuisioes bz diuersas consideratioes. bz em gra copari ad suū principiu a quo. bz coparari ad suum subiectus in quo. habet compari ad suū effectū ad quē ordinat. Per coparatione ad suū principiu. sic diuidit gratia in gratia pcedentis. vocatiois. iustificatiois et magnificatiois. Primo em deus gratia pparat scdo offert. tertio cōfert. et quarto complet. Et bz hoc attendit predicta diuisio q sumit de eo qd dicit apls Roma. vij. Scd3 aut q gra coparatur ad suū subiectum. sic diuidit in gratia cogitatiois. voluntatis et pfectionis fm triplicem potetiam eius substantie in qua est gratia. vñ fm intellectua et affectua. et operatiua. Et bec diuisio ponit a Bern. in li. de li. ar. Scdm autem q comparatur ad suum opus ponit sic illa diuisio gre. qz est gra pfectiois. liberatiois. et saluatiois. Sumit em bec diuisio bz q gra adiuuat ptra multiplex malū. vñ malū tentatiois siue pugne. malū persecutiois siue miseric. malū culpe et malū seqle. A pmo ptegit. a scdo liberat. a tertio extrahit. et a qro saluat. Et bec diuisio sumit...

male vti videt cū referat ad aliū et deo ē optimus iter oīa bona. q̄ oīb' bonis contingit male vti q̄ nulla sunt bona magna falsus igit dicit euz dicit q̄ bonamagna sunt quibus nō cōtingit male vti. Itē v' male exemplifica re de virtutibus. nā alijs quis pōt de virtutib' sup bire. pōt etiā virtutes ppter laudē humanā amare. et hoc est abuti ergovf q̄ virtutibus possit abuti. ergo sub magnis dōis non possunt contineri.

3. **Arī.** dōm q̄ Aug. cū dicit bonū per istas tres dīas scz per bonū maxīmū et minimū et infimum nō generaliter accipit dīvisionē boni sed eius bonū qd est bonum alicui. et hoc est bonum per qd cōtingit aliquo mō in fines ordinari et id dīvidit bic bonum vtile. Et propter hoc cū triplex sit differētia boni vtilis per qd qd ordinatur in finē. triplis eē bonū ponit dīam.

4. **Aliquid ei sic est vtile ad finē vt tū sine illo pot**

5. **Premi** sunt bona corporalia. **Alias au** quid aut est itaytile ad fortita nem vt tū sine illo nō potes con sit ad finē perueniri. p ip siderari sū tū pōt quis a fine deoz et ferri dinari. sicut est li. ar. quo iubetvt contingit male vti. **Ali** possit quid est itaytile q̄ sine ip solui qd so ad finē non pōt perue hēbat. nri. nec p ipm contingit aliquo mō a fine deoz dī nari. sicut ē vt' gratuita. Et qm i primo bono mini ma ē vtilitas. In scdo ve ro maior in tertio maxia binc est q̄ dīvidit bonuz per bastres dīas. s. p bo na mīnima. media et ma gna. Et p dīuisionis suf ficientia. et rīssio ad illud qd obijctur de sūmo bo no quod deus est. **Ad** illud vero qd obijctur q̄ virtutibus contingit ma le vti. dōz q̄ vti aliquo ē multis modis sicut dicitū fuit in pzo lib. vicz sicut instrumento et habitu dī rectiuo. vel sicut obiecto pzo modo nullo mō p tingit male vti virtute. qz virtus q̄tū est de se se pper ad bonū dīrgit. nec vnq̄ p virtutē aliqd ordinat ad malū. qz virtus est bo nus vsus voluntatis sicut dē Aug. Scdo modo cō tingit male vti virtutib'

6. **Psal.** **cxvii.**

op' virtutis est bon' v' istoꝝ quibus etiā non bene vt pos sumus. Nemo aut bene vredo male vritur. Nō solū aut ma gna; sed et media et mīnima bo na esse prestatit bonitas dei. Ecce habes tria gna bonoz dī distincta.

7. **In quib' bonis sit liberz arbitrium**

Querit aut in qb' bonis p̄tineat liberū arbitriū. **De** Aug. i. j. li. retrac. ita ait. In medijs quidem bonis inueni tur liberū voluntatis arbitriū qz et male illo vti possum' s' tū tale est vt sine illo recte viuere nequeam'. Bon' aut v' eius iā virtus est que in magnis re perit bonis. qb' male vti nul lus pōt. Et qz bona et magna et media et mīnima ex deo sunt seq̄ q̄ ex deo sit et bon' vsus libere voluntatis qui virtus ē. et in magnis numerat bonis.

Attende diligēter q̄ dicta sunt et cōser in vni. Sic eniz aperiet qd supra q̄rebarur. Dixit equidez opus virtutis esse bonum vsus illoꝝ bonoz quibus et non bene vti possu mus. i. mediocum in quib' po suit liberum arb. cuius q̄ bo num vsus dixit esse virtutem. **Ad** si est. nō ē opus virtutis quod supra dixit. qz aliud est virtus. aliud opus eius.

8. **Determinat** qdōnez qua queritur de oparatiōe gratie ad virtutē soluens fm opinio nem cōiozem.

Hic vidēdū ē qd sit virt' et qd sit act' vel op' ei'. **Vir' ē** (vt ait Aug.) bona qualitas mētis qua recte viuif. et q̄ nul lus male vti. quā de sol' i ho mine opaf. **Idē** op' dei tū ē sicut de virtute iusticie augu. docet sup illū locū ps. Feci iudiciū et iusticia ita dicens. Iu sticia magna virtus animi est quā nō facit in hoīe nisi deus. **Ideo** qz cū ait propheta ex p̄ sona ecclie. feci iusticias nō ip sam virtutē (quā nō facit hō) sed opus eius itelligi voluit. **Ecce** aperte insinuat hic q̄ iu sticia in hoīe non est op' ho mīnis. sed dei. quod et de alijs virtutibus itidem itelligendū est.

De fide itidem dicit q̄ non est ex homine sed ex deo tantum.

Am de gratia fidei. ephe sis scribens Ap̄ls. similiter si dē nō ex hoīe sed ex deo tū eē asserit inquiring. **Grā** estis saluati per fidē. et hoc nō exyobis. dei em̄ donum est. **Ad** a sanctis ita exponitur. hec. s. si des nō est ex vi nature nre. qz donū dei pure est. **Ecce** et hic apte tradit. q̄ fides nō est ex libertate arbitrii. siue ex ar bi trio voluntatis: qd supiorib' cōsonat vbi dicitū est. gratiā p uenientem vel opantē esse vir tutē que voluntatē hoīs liberat et sanat. **Unde** Aug. in lib. de spiritu et lra ait. Iustificati su mus nō p liberā voluntatē. s' p grām xpi nō q̄ sine voluntate nostra fiat. s' voluntas nra oñ ditur infirma p legē. vt sanet gratia voluntatē. et sana volun tate impleat legem.

De gratia que liberat vo luntatē que si virtus est nō est ex libero arbi. et sic nō est mo tus mentis.

Si igit grā que sanat libe rat voluntatē mētis hoīs vir tus est. vel vna vel plures. cū ipsa grā nō sit ex arbitrio vo luntatis sed eā potius sanet ac preparet vt bona sit. consequi tur vt virtus nō sit ex libero ar bitrio. et ita nō sit motus vl' af fectus mentis. cuz omnis mo tus vel affectus mētis sit ex li bero arbitrio. s' bon' ex gra tia est libero arbitrio. malus vero ex libero arbitrio tantū. **Ut** em̄ ait Aug. in lib. retra cta. Homo sponte a libero ar bitrio cadere potuit. non etiā resurgere. **Idē** in libro d̄ dua bus animabus. Anime si libe ro ad faciendum et non facien dum motu animi careat si de niqz his abstinendi ab opere suo potestas nulla cōceditur. earum pctiū tenere non possu mus. **Hic** apte ostendit q̄ mo tus animi siue ad bonū siue ad malū ex libero arbitrio ē. **Idē** qz si grā vel virt' mot' mētis est. ex libero arbitrio ē. **Si** ve ro ex libero arbitrio vl' ex pte ē. iā nō sol' de' sine hoīe eā fa cit. **Ad** opterea quidaz nō

nec est aliquid ita bonuz circa qd nō possit se li. ar. deordinari inordinate as mando illud.

Virtus est vt ait Au. bona qualitas mētis etc. Videtur bec notificatio pzo redargui posse a mō predicandi. Nihil ei qd p dicat de altero in abstra ctione. predicari bz de al tero i cōcrectone. sicut dī cit p̄ filosofus. si q̄ v' est est bonitas nullo mō v' dīceda est bōa. **Itē** re darguit p̄dicta dīuinitō a s̄fectu cōuertib' lītatis in predicādo. qz bec tota rō cōuenire pōt grē et do nis et alijs habitibus ale **Itē** redarguit p̄ a fal sitate in hoc qd dicit quā deus in nobis sine nobis operat. hoc em̄ est cōtra Aug. q̄ dicit q̄ q̄ creauit te sine te non iustificat te sine te. Et bernard. dī. q̄ ad opus nre salutis duo p̄currunt. s. deus et liberz arbitrium. **Iuxta** hoc q̄ riter cum vniuz rei vna sit dīuinitio. et differēter dīuiniatur. a dīuerso ipa virtus. quo ille dīuinitio nes dīstinguantur.

Arī. dōm q̄ virtus ac cipit cōiter et p̄prie. et ma gis p̄prie. Scdm q̄ com muniter accipit. sic p̄prie bendit moralē virtutē et naturalē. et sic dupliciter bz dīuinitū aut. in cōpas ratione ad actum aut in p̄paratione ad actum et si nē vltimū. **Pzo** mō dīuinit' a p̄ filosofo de celo et mūdo cuz dicit. virtus est vltimū potentie de re. **Secūdo** mō dīuinit' ab eodē in vij. **Et** dīco. virt' est dispositio perfecti ad optimum. **Ite** em̄ due sunt notificacione virtu tis in sua generalitate p ut comprehendit virtutē naturalem et moralē. **Allo** mō considerat virtus p̄ pte put cōprehēdit mor alē tū erenditur tū ad politicam et gratuitam. **Et** sic dupliciter bz cōsī dērari. **Iuxta** per compara tionem ad ipm actū. **Iuxta** p̄ cōparationē ad p̄cipi us directiuū. **Si** p̄ cōpa tionē ad actū. sic dīuinit' a p̄ filosofo in **Et** dī. v' tū est habitus qui p̄fi cit bāventem et opus et bonum reddit' per cōpa rationem aut ad p̄ncipi um directiuū. sic dīuinit' ab eodē m. p̄ filosofo dī dcm. virtus

Ep̄. i.

Aug.

Aug.

Aug.

Aug.

est. cū ergo bonū vsū eius virtutē esse dixit. noīe vir-
tutis ipsius vsū significauit.

*Q' gra
puent
qua de
telligi
tur nō ē
li. arbi.
vsus. s;
ex ea bo
n' vsus
li. ar. et
oia bo
na meri
ta.
i. co. xv.*

¶ Idem vsus est virtutis et liberi arbitrii s; vir-
tutis principaliter.

¶ Idē nēpe vsus bonus ex virtute est et ex libero ar-
bitrio sed ex virtute principaliter. Et bonus ille vsus
magnis bonis annumerāndus ē. Illa autē gra pueniēs
q̄ et virtus est. nō vsus liberi arbitrii est. sed ex ea pot
us est bonus vsus liberi arbitrii q̄ nobis est a deo. nō
a nobis. vsus nō bonus arbitrii et ex deo est et ex no-
bis. et id bonū meritū est. Ibi em̄ solus deus opat. hic
deus et hō. Hoc meritū ex illa purissima gra puenit.
qd̄ apls notauit dicens. Gra dei sum id qd̄ sum. et gra
eius in me vacua nō fuit. Sup quē locū Aug. ita ait.
Recte gram noīat. primū ei solā gram dat deus. et nō
nisi gram. cū nō pcedūt nisi mala merita. s; post p gra
incipiūt merita bona. Et vt oīderet et liberū arbitriū
addit. et gra eius in me vacua nō fuit. Et ne ipsa volū-
tas sine gra dei putet aliqd̄ boni posse. subdit. Nō au-
tē ego solus. s. sine gra s; gra dei meū. i. cū libero arbi-
trio. Plane cū data fuerit gra incipiūt esse nra meri-
ta bona. p illā tū q; si illa defuerit cadit hō.

¶ Soluit qōnē scōdo motaz fm opinionē que mīn-
coiter tenetur que dicit virtutes esse bonos vsus li-
beri arbitrii. i. actus mentis.

*Opinio
mīn' coi
ter tene
tur.*

¶ Alij nō dicūt virtutes eē bonos vsus naturalū po-
tētiarū. nō tñ oēs. sed tñmō interiores q̄ in mēte sunt
Exteriores nō q̄ p corpus gerunt nō vtutes eē dicūt
s; opa vtutū. Et id qd̄ aug. dicit op' vtutis esse bonū
vsū naturalū potētiarū. de vsu exteriori accipiunt.

¶ Nō dicit bonū vsū liberi ar. virtutē esse. et in ma-
gnis numerari bonis. de vsu interiori itelligūt. Et vtu-
tes nihil aliud eē q̄ bonos affectus vel mot' mētis af-
ferūt quos de' in hoīe facit nō hō. q; lz illi mot' sint li-
beri ar. nō tñ eē queūt nisi de' ipz liberet et adiuet gra
sua operāte et cooperāte. quā dei gratiā volūtate ac-
cipiūt. q; deus est q̄ opat in nobis velle et opari bonū
motus mentis.

*h' amē
32*

¶ Alij autē vtutes sint mot' mētis. testimonijs scōdū
astruūt. Dicit ei Aug. sup Jo. Quid ē fides. Crede-
re qd̄ nō vides. Credere autē mot' mētis est. Idē in li.
iij. de obē. xpīa. Charitatē autē voco motū ai. Si nō
charitas et fides mot' animi sunt virtutes. q̄ motus
ai sunt. Quib' et alij rñdētes pmissa verba Aug. ita in-
telligēda fore inquit. Fides est credere qd̄ nō vides
id est fides ē virtus qua credif qd̄ nō vī. Itē charitas
est motus ai. i. gra q̄ mouet aiūs ad diligēdū. Et q; h
et his silia sic accipiēda sint. Ex his dicit q̄ alibi Aug.
ait. Nā i prio li. qōnū euāg. inqt. Est fides qua credū-
tur. ea q̄ nō vident q̄ pprie dī fides. Itē i. xij. li. de tri.
Aliud sunt ea q̄ credunt. aliud est fides qua credunt.
Ex q̄b' verbis sic argumētādo pcedūt. Aliud ē crede-
re. aliud illud qd̄ credif. Pcedit autē est fidē id esse
quo credif. Sic ergo credere nō est fides. q; credere
nō est id quo credif. Addūt q̄. Virtus op' dei tñ est
quā ipse solus facit in nobis. Ipsa ḡ nō ē vsus vel act'
liberi arbitrii. sed credere est act' liberi arbitrii. nō est
itaq; virtus. Pcedit autē alijs rōibus ac testimonijs
inuitunt vtriq; hōz aut iudiciū diligētis lectoris reli-
quo examini ad alia proferans.

Ad intelligentiā huius partis i qua agif de cōpa-
ratione grē. duo q̄runt fm q̄ gra dupl' cōparat i
bz. primo q̄rif de gra in cōparatione ad aliū ha-
bitū. Scōdo nō q̄rif de gra in cōparatione ad me-
rēdi exercitiū. Et circa primū q̄runt tria. primo q̄
rif de vna dīa grē in cōparatione ad aliāz. Scōdo nō q̄rif de
ipsa gra in cōparatione ad virtutē gratiā. Tertio nō q̄rif de
de ipsa gra in cōparatione ad gloriā.

Questio. 1. Utrum gra gratificādo diuidi habeat

¶ Mag' in lra sumens auctoritates Aug. diuidit gram in pueniē-
tem et subsequētē. si igit recta diuisio dī esse p opposita. et op-
posita non pnt fieri circa idē sil' et semel. vī igit q̄ impossibi-
le sit vna et eandē gram esse pueniētem et subsequētē. Qd̄
si tu dicas istam diuisiōnem esse solummodo p dīas quantū
ad actum et effectum. non quantum ad habitū. hōc est qd̄ de
in glo. sup. Exo. xxxij. Si inueni gram. et ibi gl. Non vna gra
sufficit scīs. Una em̄ pcedit vt dīm diligant et cognoscant. al-
tera subsequē uī vt se mundos custodiant. ergo diuisio grē in p-
ueniētem et subsequētē non solum est p diuersos vsus. sed
etiam p diuersos habitus. ¶ Itē. j. Cor. xij. Diuisiōes gra-
rum et. Si igit ille grē quas ibi distinguit apls diuise sunt. et
a spūscō diuidunt. vī q̄ essentialit' distinguant. Si tu dicas
q̄ loquit de gratijs gratis datis. non de gra gratumfaciente
¶ Ibi hōc. q; plura sunt necessaria ad hoc q̄ qd̄ habeat grāz
gratumfacientem q̄ gram gratis datam. ergo hō ad pfectionē
vsus grē gratis date requirit habituum multitud. multos for-
tius ad pfectionem gratie gratumfacientis. ¶ Itēm docipm
vī ratione. Si vnum oppositōz dī: multipl'. et reliquum qd̄ illi
li opponit. sed culpa coīpō q̄ culpa est opponit grē gratificā-
cienti fm q̄ gra est. ergo cū multe sint dīe culparum que for-
maliter distinguunt. vī q̄ multe sint dīe grē gratumfacientis
que essentialit' diuersificent. ¶ Itēm habitus diuersifican-
tur p actus. sed ad gram fm q̄ hōmōi pīnet aiām curare. pers-
tinet etiam a malo pseruare. pīnet etiam in bonis eas fortis-
care. si igit isti sunt alij et alij actus fm quos etiā medicina cor-
porales adinūcem distinguunt. q; alia est medicina pseruati-
ua. alia curatiua. alia restauratiua. pari ratione vī hoc pueni-
re grē. ¶ Itēz sicut se bz scia respectu cognoscendōz. sic se bz
gra respectu meritorū. s; scia respectu diuersōz cognoscibilitū
est alia et alia. ergo vī q̄ gra que est principium diuersōz me-
ritōz sit alia et alia. bec aut est gra gratumfaciēs. ergo et. Sz
hō. prima diuisio grē gratumfacientis est in pueniētem et sub-
sequētē. sed ista membra. vt dicit mg' in lra non faciunt di-
uersitatem habituum sed effectuum. ergo nec aliqua alia mē-
bra gram diuidentia. ¶ Itēm eandē est lucis influentia que
fugat tenebras et illuminat aerem. ergo in spūalibus eadē est
influentia que culpam expellit. et ad bonum disponit. sed pri-
ma est gra pueniēs. scōda subsequēns. ergo vī q̄ tñ vna gra
sit in aīa. ¶ Itēz vnus acceptati vna est acceptatio. si igitur
gra gratumfaciēs non est aliud q̄ ipsa acceptatio siue ratio
acceptandi qua aīa acceptat a deo. vī q̄ in vno dōle vnam tñ
sit ponere gratiam gratumfacientem. ¶ Itēz imago recreas-
tionis responderet imagini creationis. sed ad imagines creatio-
nis non solum requirit potentiarum pluralitas. sed etiā essen-
tie vnitas ad quam reducatur illa pluralitas. ergo et in inagi-
ne recreationis necesse est ponere aliquem habitum vnum in
quo vntant omnes habitus virtutum. hic aut non est nisi gra
gratumfaciēs. ergo et. ¶ Itēz vnus homo oibus virtutib'
idē et equaliter meref. et in oibus equaliter acceptat. hoc au-
tem non esset nisi vna esset ratio acceptandi ipsum hōicm fm
set in oibus actibus suis. bec aut non est nisi gratia gratum-
faciēs. ergo et. ¶ Itēz. ddm q̄ in vna aīa est tñ ponere vnam
gratiam gratumfacientem. Ratio aut huius sumif et ex par-
te principij effectiui et ex parte subiecti. et ex parte finis vltimi
et ex parte finis primi et etiam intermediij. Ex parte principij
effectiui. Qm̄ gratia est influentia a deo pcedēs in ipsam ani-
mam fm quam deus totā aiām sibi assimilat. Qm̄ q; vnus rei
vna est silitudo. in vna aīa. vna reperif gratia pcedens ab ef-
fectiui principio. Ex parte subiecti sil' necesse est gratia gra-
tumfacientem esse vnam. pro eo q̄ gratia comparat ad aiām
sicut principium dans ei vitam inesse scōdo. Et qm̄ vnus vnus
ficabilis vna est vita siue principium viuificans. hinc est q̄ in
vna

vna aia tm̄ d̄ esse vna gr̄a. Et parte v̄o finis tā prim̄ q̄ vlti
 12 mi q̄ etiā intermedij rō sumit. **¶** B̄sa em̄ est ad hoc qd̄ faciat
 bolem deo acceptū. Est et ad hoc vt p̄ ipsam perueniat dō ad
 vnu et summū bonū. Est etiā ad hoc vt opus a lib. ar. egres
 diens sit meritoriu apud deum. Qm̄ igitur deus nō acceptat
 bolem fm̄ qd̄. sed si acceptat. totū acceptat et opa eiusdē bois
 fm̄ vnu statū sunt equaliter meritoria. et merces oim̄ meritorū
 est vna. binc est q̄ necesse est ponere i vno boie gratiā cē vnaz
 exigente hoc cōparatione ad affectiuum p̄ncipiū. et ad sub
 icctum. et ad finē immediatū et vltimū. Unde rōnes que hoc
 ostendunt concedēde sunt. **¶** Ad illud vero qd̄ p̄mo obijcit
 in contrariū de diuisione magistrī quā ponit in l̄ra dōm q̄ illa
 diuiso gratie est penes effectus quos b̄ in nobis quorū vn̄
 accipit respectu mali a quo liberat. alter respectu boni ad qd̄
 ordinat. Tū notandū est q̄ nomē gr̄e equiuocaf. vt aliqñ acci
 piatur p̄o habitu. aliqñ p̄o effectū habitus et in p̄posita di
 uisione non accipit p̄o habitu sed p̄o effectū. Per hūc et̄ mo
 dū accipitur in illa glo. in qua d̄ q̄ non vna gratia necessaria
 est factis. et id est non vnus effectus gr̄e tm̄. Et si tu obijcias
 q̄ habitus diuersificantur per actus et effectus. dōm q̄ illd̄
 b̄ veritatem in actibus p̄ncipiis. quorū vnus ad alterū non b̄
 ordinari. sic aut̄ non est in p̄posito. q̄ actus gr̄e p̄ueniētis
 14 ordinē b̄ ad actū gr̄e subsequētis. **¶** Ad illud qd̄ obijcit de
 auctoritate apostoli. dōm q̄ sicut in opponendo predictus est
 hoc intelligit̄ de gratijs gratis datis. ille ei multiplican̄ p̄
 p̄ter hoc qd̄ ordinan̄ ad opera exteriora. ita q̄ fm̄ primā et im
 mediātā ratiōne effectus diuersos respiciunt. gr̄a aut̄ gratū
 faciens inq̄tumbnōi non b̄ respicere opera exteriora sicut i
 teriora. nisi mediantibus habitibus virtutū et donorū aut si il
 la respicit. hoc non est nisi inq̄tum consideran̄ sub vna rōne
 v̄z sub ratiōne meriti. et iō non tenet illud qd̄ p̄ter obijcit q̄
 malo: est perfectio gratie gratū facientis q̄ gr̄e gratis date
 quod et si verum sit intensiue. nō tamen oportet q̄ extensiuē.
 15 **¶** Ad illud qd̄ obijcit q̄ culpa multipliciter d̄: ergo et gr̄a
 r̄ideri p̄t q̄ illa ratio deficit dupliciter. p̄imum quidē q̄
 illud intelligitur de multiplicatiōne non fm̄ diuisionem que ē
 in partes subiectiuas. sed fm̄ diuersas acceptiones siue signi
 ficatiōnes. Lū em̄ irrōniale diuidat̄ rōniale. nō ōz q̄ tot sint
 rōnalia quot irrōnalia. Secōdo et deficit. q̄ vni bono nata sunt
 opponi plura mala. cū malū sit multipharic. et bonū vno mō.
 16 **¶** Ad illud qd̄ obijcit q̄ actus gr̄e fm̄ q̄ gr̄a est diuersifican̄. et
 dōm q̄ si actus illi diuersi sint tāta diuersitate q̄ in corpora
 libus diuersis rebus attribuunt̄ q̄ alterius medicine est cur
 rare. et alterius p̄seruare. in sp̄ialibus tū nō sic diuersifican̄
 vt inducāt diuersitatē habitus. tū p̄pter ipsoꝝ actuum et effe
 ctū ordinē. tū et p̄pter ipsius habitus p̄fectionē. ex qua b̄ vt
 possit multo melius in plures effectus siue sui multiplicatiōe
 q̄ natura copozalis hoc possit ex diuersarū naturaz diuictōe
 17 **¶** Ad illud qd̄ obijcit de scia plana est responsio per iā dicta. nō
 enim est simile. tum q̄ scientia dicit habitum habentem respe
 ctus ad exteriora cognoscibilia fm̄ speciales et p̄prias eōdē
 tiones et naturas. tum etiā q̄ aliquo mō scientia creata cau
 sari d̄ et rebus extra. tū etiā q̄ ad ipsam maxime p̄tinet disti
 guere. Opposita aut̄ barā p̄prietatū et p̄ditionū reperiri b̄nt
 in gratia sicut p̄t haberi ex bis q̄ predicta sunt. rideo nō plu
 rificatur. sed in aia vna reperitur vna.

Questio. ij. De cōparatione gr̄e ad virtutē gratū
 et virtus gratuita differat p̄ essentia. Et q̄ sint idē. **¶** p̄mo p̄
 illud qd̄ m̄ḡ dicit. et habitū est in distinctione p̄cedētī. q̄ gr̄a
 gratū faciens est fides cū dilectione. si ergo fides et cbaritas
 virtutes sunt. videt̄ et. **¶** Itē quoz diffinitiones sunt eodem
 ipsa sunt eadem. sed gr̄a sic diffinit̄ ab illd̄. B̄sa est diuine mi
 sericordie donū p̄ qd̄ bone volūtatē est eritus. Sed hec diffi
 nitio p̄uenit virtuti gratuite. ergo et. **¶** Itē eadē est p̄ essen
 tiā gratia operās et cooperās. sed gr̄a cooperās in li. ar. nō est
 aliud q̄ virtus gratuita. cū ipsius sit volūtatē cooperari. ergo
 idē est virtus et gratia. **¶** Itē quoz effectus et actus p̄ncipiū
 et immediatus est idē. ipsa sunt eadē. sed gratie actus respe
 ctu subiecti est aiam viuificare. respectu dei est acceptā redde
 re. respectu operis est ipsum opus meritoriu facere. om̄ia bec
 eadē p̄ essentia virtuti cōpetūt. Nā d̄: Ro. ij. Iustus ex fide vi
 uit. Et Heb. xj. Sine fide impossibile ē deo placere. Et. j. Loz.

riij. Si cbaritatem non habuero. nihil mihi prodest. ergo si p̄
 mi effectus gratie virtuti attribuuntur. gratia et virtus sunt
 vnus et idem habitus. **¶** Item si habitus sunt diuersi. vn̄ nō
 denominat alterum. sed gratia virtutem denominat. Dicitur
 enim virtus gratuita. ergo gratia et virtus non differunt in es
 sentia. ergo et. **¶** Item circūscripto omni alio habitu. si quis
 habeat fidem et cbaritatem. habet vnde deo placeat. et vnde
 etiam feruat. si igitur illud qd̄ facit deo placere est gratia
 gratū faciens. ergo omni habitu circūscripto. intellectu q̄
 quis habeat fidem et cbaritatem. habet gratiam gratū facis
 entem. ergo gratia gratū faciens non est aliud per essentiaz
 differens a virtute. **¶** Sed contra. Ansel. de concordia p̄de
 stinationis et li. ar. rectitudinem voluntatis nullus habet nisi
 dei gratia p̄ueniente. sed virtus nō est aliud q̄ rectitudo vo
 luntatis. ergo virtus est a gratia p̄ueniente. sed in creaturis
 differit effectus a causa per essentiam. ergo virtus gratuita es
 sentialiter differt a gratia. **¶** Item quecuq̄ sic se habent q̄
 vnum est mediu operandi respectu alterius illa differunt p̄
 essentiam. q̄ nihil creatum agit seipso. sed gratia in opus bo
 num et in actum determinatum mouet mediante virtute. ergo
 gratia et virtus gratuita differunt per essentiam. **¶** Item
 quecuq̄ sic se habent q̄ vnum illoꝝ habet actum continuum.
 et reliquum habet actum interpolatum illa differunt per essen
 tiam. sed gratia et virtus sunt b̄mōi. q̄ gratia est in actu conti
 nuo. p̄ncipio em̄ viuificat et aiam deo reddit acceptam virtus
 v̄o nō est continue in ipso actu. ergo et. **¶** Itē quecuq̄ sic se
 habent q̄ habent diuersas differētiās diuidentes. illa differunt
 per essentiam sed gratia diuidit̄ per p̄uenientē et subsequen
 tem virtus vero per cardinalem et theologicam. ergo. et.
¶ Itē quecuq̄ sic se habent q̄ vni remanet reliquo recedēte
 illa sunt p̄ essentia diuersa. sed virtus aliquo mō remanet post
 perpetratiōem culpe. gratia vero gratū faciens nullo mō er
 go. et. **¶** Itē quecuq̄ duo sic se habent q̄ vnum remanet ind̄
 usum. reliquū vero diuiditur et multiplicatur. illa essentialr
 differunt. sed gr̄a in vna aia est vna sicut ostēsum est supra. vir
 tutes vero multe. sicut ostendit̄ infra et apostolus dr. j. Loz.
 xij. Nunc aut̄ manent fides spes et cbaritas. tria bec. et. nec
 esse est igit̄ gr̄am et virtutes gratuitas differre p̄ essentiam. 18
¶ Respon. ad predictozum intelligentiam est notandū q̄ cir
 ca hoc diuersi diuersimode senserunt. **¶** Quidā em̄ dicere vo
 luerunt q̄ gratia nihil aliud est q̄ virtus. Intellexerunt enim
 q̄ gr̄a nō est aliud q̄ quedā rectificatio potētiarū aie respec
 tu eius ad qd̄ sunt. hāc aut̄ rectificatiōne q̄ supra naturam
 est. nō p̄t facere nisi deus. Et qm̄ talē rectitudinē faciēdo i
 anima dat virtutes ipis potētis. vt rationali fidē. cōcupiscē
 bili cbaritatem et irascibili spem. iō dicunt gr̄am creatā nihil
 aliud esse q̄ virtutem gratuitā. differre aut̄ sola rōne dicēdi.
 quia gratia d̄ in quantum deus per illam rectitudinē aiam
 acceptat et approbat. virtus vero in quantum aia sic rectificata
 b̄z erit in opera ardua et laudabilia. **¶** Alij vero dixerūt q̄
 gr̄a et virtus gratuita essentialiter differūt sicut p̄ncipiū et
 p̄ncipiātū. et sicut substantia et virtus. Sicut ei potētia aie
 nō est ipsa aie essētia. sed potētia emanat et p̄cedit ab illa. sic vir
 tus q̄ p̄fect potētia nō est ipsa gr̄a q̄ p̄fect aie substantiā. sed
 potius aliquid egrediēs ab ipsa. vt sicut aia est quoddā totū
 potētiāle. sic et gratia sit quoddā totū potētiāle. est em̄ vna
 fm̄ se in quantum respicit ipsam aie substantiā. ē tū origo plurium
 inq̄tum in se in ipas potētias. Tū dicit̄ illas virtutes nō
 solummō differre inq̄tum sunt virtutes. sed et inq̄tum gratū
 te. vt sit alia gr̄a sp̄ialis a qua fides d̄ gratuita. alia a q̄ spes
 aia a q̄ cbaritas gratuita nūcupat. Quelibz aut̄ hāz p̄stio
 nū et si probabilitatē habeat nihilominus tū si q̄s interi^o aspi
 ciat videbit̄ aliquo mō vtramq̄ a veritatis tramite declinare
 Nā p̄ia q̄ d̄ q̄ gr̄a nihil aliud est q̄ virtutis habitus. necesse
 b̄z dicere aut q̄ oēs virtutes sint vna virtus. aut q̄ i vno boie
 sint multe gr̄e gratū facientes. quozum vtrūq̄ est improbabile. et
 vnum est improbatum supra. et aliud est satis improbabile. vide
 lz q̄ oēs virtutes sint vna virt^o. et improbabitur suo loco. Nes
 cesse b̄z etiā dicere aut q̄ gratia gratū faciens non totaliter
 tollitur per culpam. aut q̄ post peccatum nihil remanet de vir
 tute aliqua. Et p̄imum horum est contra communē doctorū
 sententiam. secundum vero est contra sensibilem experientia.
 ideo modus iste dicēdi nō modicā b̄z calūniā. Alius etiā ave

ritate deutare de. Primo in eo qd ponit q gra primo existat in substantia. et postmodu influat in potetias. hoc em improbatu est supra. Secdo yo in eo qd ponit in vno eodē boie esse diuerfas gras gratūfacientes. et hoc ipm supra improbatu est. Unus em est decor: q daf faciei aie ex quo nō solu ipsa acceptaf. Imo et habitus eius et opa. Et iō est tertius modus dicēdi q quē admodum dico lumes et colore illuminatū. dico aliā et aliā formā. Iyuna sit ordinata ad aliā. et quodamō altera cōpleatur et alterius presentia. Silt intelligendū est de gra et virtute gratūta. Quē admodū em color: qualitas est co:poris terminati q a pntia luminis influxi vcnustaf et completvr possit mouere visum. sic virtus que est habitatio potētice. absqz gre gratūfaciente informis est. sicut color sine lumine. s; ea adueniente ex qua tota aia in se et suis potētis decoraf. formari et viuificari dnt habitus virtutū et efficit deo accepti. Et quē admodū ex lumine infuso et colore nō fit vnu p essentia sed p ordinē. Et itez lumē in quātū illuminat aera pinctū co:poris terminato. et in quātū colore reddīt luminosus. nō est aliud et aliud p essentia sed sola cōparatione differēs et fm esse. Et sicut vnu lumē diuersos pōt colores ad actū reducere sine sui multiplicatione. sic in influentia gre et habitu virtutis intelligendū est esse. s; q gratia superueniēs cū habitu virtutis quē informare dē non facit vnu per essentia. sed iō informat. qz ad finē suū ordinat. Similiter gratia a qua anima dicitur esse deo grata et a qua aliqua virtus dicitur esse gratuita non differt nisi sola cōparatione. sicut primū expositū est in lumine. Silt vna est gra a qua oēs virtutes aie dicunt esse gratuite. Lōcedendū ē igitur sicut rōnes plures ostēdunt q habitus gratie gratūfacientis. et virtutū habitus sunt diuersi. Ad illud ergo qd primo obf de mgo q dicit q gratia est fides cū dilectione. ddm q illa p dicatione nō est p essentia sed p quādā pcomitaciā et significationē. et aliquo mō possit reduci ad p dicationē p cam. Ad illud qd obf q diffinitio gratie puenit virtuti. ddm q illa nō est p dicatione vel nō est p dicatione. vel si est p dicatione. nō eo mō puenit virtuti quo dē de gratia. gratia em est sicut donū primū. et excel lentissimum inter dona creata. et sicut donū qd cōplectitur totam bonitatem donantis. sic aut intellecta hac notificatione non competit virtuti. Ad illud qd obf q gratia cooperans est virtus. ddm q ille actus non assignat gratie fm se. sed fm q est ordinata virtutis. et sic dē li. ar. cooperari. Nec ex hoc sequit q idē sit qd virtus. immo si sic argueret eēt pns. sicut si ita argueret. color mouet visum. et lux mouet visum. ergo color nō differt a luce. Et p hoc p rōssio ad sequēs. qm viuificare et acceptū reddere. et op meritoiū facere. aliter cōpetit virtuti aliter gratie. Gratie em cōpetit pto. virtuti vō ex pntia. v; qz ab influentia gratie formatur et ordinat. Ad illud qd obf q si habitus sunt diuersi. vnus nō denominat alterus. ddm q est denominatio p inherentiā. sicut albedo p albū denoiat corpus. et denoiatio p circūnessione quandā in qua aliqua duo sic se hnt q vnu b; ordinare alterū fm q dē voluntas delibetans. et iusticia pudēs. et p hūc modū virtus dē esse gratuita. Ad illud qd obf q circūscripto oī habitus. ddm q a charitate non pōt circūscribi gratia. qz semp noiāt cbaritas virtus rē formatā. Si qō aut vocaret cbaritate habitū amoris quo natus est bō diligere deū ppter se. et sup oia sic et qūis mō nō possit absqz gratia reperiri. pōt tū intelligi sicut in adam et in primo angelo ante lapsū fuit. vt supra di. iij. patuit. Et sic patet q gratia est aliud q virtus. p; etiam q est aliud q potentiarum rectificatio. Nam in boie quantū ad statum innocētie erat potentiarū rectitudo anteq esset gratie gratūfacientis infusio. et hoc melius videbitur infra cum agef de necessitate gratie fm statum innocētie.

Questio. iij. De gratia in cōparatione ad gloria. Et est qd. Utrum differat p essentiaz et q sic. Gratia gratūfaciens et si non sit fides. tū nūq est sine fide. qz sine fide impossibile est placere deo. gloria aut nullo modo cōpatit secum fide. ergo necesse est gratia et gloria p essentiam differre. Item gratia gratūfaciens se b; ad gloriaz sicut via ad terminū. et sicut id qd est ad finē. si igitur terminus necessario distinguit a via et finis ab eo qd est ad finē distinctione essentiali. pari rōne v; q gratia et gloria. Itē sicut se b; culpa ad supplicium. ita se b; gratia ad pmius. sed culpa et pena eterna differunt essentialiter. ergo pari ratione gratia

et gloria. Itē corruptibile et incorruptibile differit per etiam. sed gratia est corruptibilis et amissibilis. sicut supra oīs sum fuit. gloria vō oīno est incorruptibilis. ergo etc. Itē qd est cognoscibile ab habente differt p essentiaz ab eo qd nō est cognoscibile. sed gloria ab oī eo q b; cam cognoscitur. nullus enim est gloriosus qui nesciat se esse gloriosum. gratia non. ergo differt per essentiam a gloria. Sed contra. Sicut se habet cbaritas vic ad cbaritatem patrie. sic se b; gratia ad gloriam. sed cbaritas vic non differt per essentiaz a cbaritate patrie. sicut enim dē. j. Lōz. r. iij. Cbaritas nūq excedit. ergo pari ratione gratia a gloria. Item xps ab instanti sue conceptionis habuit gloriam. et habuit gratia. sed gratia illa quam habuit fuit ad cognoscendum et amandum deū. statim em cū conceptus fuit cognouit et amauit cognitione et delectatione cōpensionis. igitur in ipso gratia nō differet a glia. Itē pfectum et imperfectum non variat rem fm essentiam. sed gratia dicit assimilationē aie ad deum fm statum imperfectionis. gloria vō fm statum pfectionis. ergo etc. Itē aut gloria reddīt acceptum deo aut non. Si non. ergo nō tātum placet deo gloria. quātum gratia. ergo nec status patrie quantum status vic. qd est inconueniens. Si sic. ergo cū iste sit ppius actus gratie. necesse est gloriam esse gratiam. Itē qz aliquis de gratia transit ad gloriam. aut p dīt gratia aut nō. Si p dīt gratiam. ergo v; q delectat esse gratus deo et q gloria et gratia habeat adinuicē repugnaciā. quo v; vtrūqz falsum est. Si nō p dīt. cum gratia sit vita aie. sicut ostēsum est supra. et in vna aia tm sit vna vita. aut gloria nō erit vita. aut gratia et gloria erūt idem p essentiam. sed p dīt q gloria est vita. ergo etc. Questio est igitur qualis se habeat gratia ad gloria. si em sunt idē. qualiter transeūt ab vna ad aliā. et quare fortitū diuersa nomina. Si vō diuersa sunt. vt quid gloria appellat gratia. Unde est etiam ista diuersitas. cum diuina gratia oī statui conueniat. siue statui vic. siue statui pte. vtrūqz em deus acceptat. Itē. ddm q tam gratia gratūfaciens q gloria noiāt diuinam influentiam per quam aia b; deum et deus habitat in aia. Habere aut contingit dupliciter. Vel perfecte. et sic b; homo deum in ratione quiescentis. Vel imperfecte. et sic habet homo deum in ratione tendentis. Primum. s; quies competit statui patrie. scdm. s; tendentia competit statui vic. et ideo primū est glorie. secundum est gratie. Et qz primū est pmius. scdm est meritū. ideo gratie attribuitur actus merendi glorie vō actus regnandi. Qm igitur idem potest esse per essentiam magis pfectum et minus perfectum. hinc est q gratia et gloria fm q distingunt fm modum habendi deum differunt solum fm statum. Et qm nos habere deum non est aliud q deum habitare in nobis. ideo gratia et gloria non solummodo distinguntur fm modum habendi deum. sed etiā fm rationē habitandi deū in nobis. Lum tū dico deus habitare in boie. duo ex hoc dico scz diuinam dignationem qua hominem acceptat et sibi conderat. et per consequens humanā exaltationem. ex qua homo ea que dei sunt excellenter participat. Et ideo illa influentia per quā deus in nobis habitat dē esse gratia fm primā cōparationem. videlz in quātum deus homini condescendit. et dicitur esse gloria quātum ad secundā cōparationem fm hoc videlz q homo per illā in habitationem sublimatur. tad magna condescendit fm istā considerationem. et fm istum modum. gra et gloria non differunt nisi sola cōparatione. Unde vita eterna nominat gloria et nominat etiā gra. Ro. vj. Gratia aut dei vita eterna. Et sic p rōssio ad qd nē propositā. Lōcedendum est enim q gra gratūfaciens et gloria non differunt per essentiam. sed si differunt aliquo modo. hoc est fm cōparationes aliā et aliā. et sic simul sunt in codē sicut in bōis et in xpo. qui dicunt b; e gra et gloria. vel b; statū aliū et aliū fm q successiue eidem insunt. qz primo in est gra in statu vic. et postmodū in est gloria in statu pte. primo em gra inchoat. et postmodū cōsummat. Ad illud ergo qd primo obijcitur in contrariis q gratia simul est cum fide. dicendum q hoc est rōne status. Si deo enim que dicit enigmaticam visionem simul potest stare cum gratia fm statū imperfectionis. nō aut pōt stare cū gratia fm statum plenitudinis qui excludit oē qd est ex parte. Unde ex illa ratione non potest concludi q gratia et gloria differat per essentiam siue fm habitum sed solum fm statum. Ad illud qd obf q gra se habet ad gloriam sicut via ad terminum

minu. Ddm q boc dr rone stat? r additiois est? qd glia supad
 dit gre sicut pfectu addit impfecto. cu ipm pducit ad ppleme
 tu. r qtu ad statu bn cōcedenduz est. q diuersitas esse pot in
 27 ter gram r glia. Ad illud qd obijcit q sicut se bz culpa ad
 suppliciu ec. Ddm q nō est file. q culpa pncipalr inest ex parte
 aie. suppliciu vero aliqd ex pte corpis. gra aut r gla insunt aie
 ab eodē. r fm idē r ad idē. vtz in coparatōe ad deū. pōset tñ
 dici q aliq culpa pena est. sicut videbit isra. r ita aliq pena. nō
 differt a culpa. r aliq differt r est diuersa culpa. sic etiā in glia
 28 Illa enī in qua pstitit pmiū substantia. eadē est cū gra. s; glia
 q cōstitit in stola corpis. erit ab ea diuersa. Ad illud qd obf
 q corruptibile r incorruptibile variat essentia. Ddm q illud nō
 bz locū. nisi vbi corruptibilitas r incorruptibilitas venit ex na
 tura pncipioz cōponentiū. boc aut nō est in pposito. q; imuta
 bilitas glorie venit desursum corruptibilitas gratie deorsum.
 29 v; a li. ar. vertibilitate. Ad illud qd obf de cognoscibilitate
 Ddm q illud nō pcludit dr iam fm essentia. sola enī dr ia fm sta
 tu pōt facere. vt videat qd p; videri nō poterat. sicut aliq nō
 cognoscit affectio nē suā. qñ nō est intēsa sed qñ postmodū intē
 ditur. tunc de facili deprehendit r cognoscitur. Itē color in res
 nebris non est visibilis. r in lumine est visibilis. r tñ color non
 differt essentialiter. sic nec diuersitas modi cognoscendū respec
 tu gre r glorie habet eas diuersificare essentialiter. Et sic p; r
 responso ad omnia quesita.

Onsequēter querit de gratia in coparatōe
 ad meriti exercitiū. Et circa hoc tria querū
 tur. Primo queritur vtrū per gratiā contin
 gat mereri ipsam gratie donum. Secūdo que
 ritur vtrū p gratiā ptingat mereri ipm gre
 augmentū. Tertio qrit. vtrū p gram contin
 gat mereri ipsius gratie pplementū. v; glo
 rie premium.

Questio. i. Vtrū p gram ptingat mereri ipm gre do
 nu iā habitū. Et q sic v; . primo p file in
 corpū. Bon' enī milico r strenue militādo meref equū a dño
 suo sibi gratis datū p vsum ipm equi. q si tate est efficacie vsus
 rei spūalis in merēdo rē spūalē. sicut rei corpalis in merēdo rē
 corpale. v; q p gratie bonū vsum. mereat qd donū gratie iam
 acceptū. Itē qd pōt in maius pōt in min'. sed p vsum gre cō
 tingit mereri gloriā habendā. ergo multo fortius cōtingit me
 reri gram iā habitū. Itē vnusquisq; magis est efficax ad me
 rendū sibi. q aliq. sed vtri iusti in quibus est gratia orando me
 rentur aliq primā gram. sicut dicit Aug. de pdestinatōe setōz
 ergo multo fortius domo bn vtendo do. io gre. efficit dign' ba
 bitu gre que accepit. Vt aut vnusquisq; magis est efficax ad me
 rendū sibi q aliq. probat p illud qd dicit sup illud Matth. ix.
 Vidēs iesus fides illoz. ibi glo. Quantū valet vnusquisq; fides p
 pria. si tñ pofuit aliena? quasi di. multo plus. Itē qtu plus
 deo petitio r oratio pro bñdo. tñ placet ei gram a ctio pro iam
 habito. sed aliq; ex cbaritate orans. meref obtinere qd petit. si
 petit pie r pro se. pseueranter r ad salutē. ergo pari rōne q gra
 tia agit. r pie r pseueranter ex cbaritate. dignus efficitur. eo
 qd iam accepit. Itē sicut se habet cbaritas ad amandū. sic se
 habet gra ad merendū. sed p cbaritatez non solummō cōtingit
 amare alia. sed etiā ipsam cbaritatē. sicut vult Aug. r in primo
 lib. habitū est. ergo pari rōne p gram cōtingit mereri ipm gre
 donū. Itē tunc est pfectio in actib' r habitibus aie qñ agēs
 reflectit sup seipm. tunc enī qd pfecte intelligit qñ intelligit se
 intelligere. ergo non videt esse pfectū meritū nisi qd mereatur
 etiā illud p qd meretur. Sed contra meritū r premium rela
 tiue dicunt. sicut pater dicit relatiue ad filium. ergo sicut idēz
 non pōt esse pater suū plus. sic vnū r idem non pōt esse meritū
 suū plus. ergo p gram non contingit mereri ipsius gratie dos
 num habitū. Itē meritū r premiū bnē ordinē. sicut via r terz
 minus. r sicut dispositio respectu eius ad qd disponit. ergo ne
 cesse est q meritū pcedat pmiū. vel tpe vel natura. ergo impos
 sibile est p gram mereri ipm donū gre. Itē gratuitū r debi
 tū opponunt. sed quāto aliqd magis cadit sub merito. tāto ma
 gis habet rōnē debiti. si igit vsus gre nō aufert ipi gre esse do
 num gratuitū. imo potius addit. videt q p ipsam vsum gratie
 nullo modo contingat mereri gre donū. Itē qtu vnūquod
 q placet deo tñ est meritōz. sed vsus gratie non placet deo.
 nisi propter ipsam gram. ergo non plus meretur vsus gre cum

gratia. q gratia p seipsam. sed donū gre corpso q habet nō me
 retur se. q pari rōne nec vsu gre contingit mereri iam habitum
 gre donum. Rñ. Ddm q vsus gratie consequentē non cōtin
 git mereri per habitum gratie pcedentem. nec qtu ad me
 ritum congrui nec qtu ad meritum cōdigni. Quatu; ad me
 ritum congrui non pro eo q vsus gratie ad ipsum habitum nō
 cōparatur. sicut meritū ad premiū. Tum qz nō ordinat ad ipm
 habitū promerendū. sed ad aliud. Tum etiā. qz non habet ordi
 nari ad illud. nisi sicut ad suū fundamentū. r originē. Meritū
 aut omne siue cōgrui. siue cōdigni ordinat ad premiū tanq; q
 dam via r dispositio pambula multominus vero qtu ad me
 ritum condigni p vsum gratie contingit mereri ipm donū gra
 tie. qd est ipsius vsus pncipiū. Tum qz ipa gra qtu est de sua
 prima rōne r primaria infusione. sic bz rōnez gratuiti. vt nullo
 mō cōpariat rōnē debiti. Si enī esset ex meritis. iā nō esset gra
 Tum etiā. qz si vsus gratie ipsam gratiaz mereret. qto magis
 ipa bn vtret. tantomin' pro ipsa teneret esse deo grat'. q si b
 repugnat pfectioi meriti. planū est q gram nō cōtingit mereri.
 Nec merito condigni. qz tunc tolleret pfectio gratie. r pfectio
 meriti. nec merito cōgrui. qz nō saluaq; ibi ordo qui inter meri
 tum r pmiū dz attendi. Tñ rōes q boc ostēdunt cōcedēde sunt
 Ad illud vero qd primo obijcit in dñi de similitudine meris
 ti in copalibus. Ddm q non est simile qz equus qtu; est de sui
 rōne non dicit rōnē gratuiti. ideo salua sua rōne pōt qd est iā
 habitum mereri. Primū aut gratie donū corpso q tale est. dis
 cit qd simplr gratuitū. ideo qd bō faciat. nunq; illud meref
 non solū qz sit iāz habitū. sed qz gratuitū. Tñ r si aliq dixerunt
 q contingat mereri gloriā iam habitā. sicut in angelis. nō cre
 do tñ aliquos recte itelligētes sensisse. q cōtingat mereri gram
 iam habitā. Ad illud qd obijcit q si aliqd pōt in maius pōt
 in minus. Ddm q illud nō habet veritatē. nisi qñ aliqd ordina
 tur ad maius r ad minus consimili ordinatione. sic autem non
 est in pposito. Nam vsus gratie ordinar ad merendūz glo
 riam. non ad merendum gratiā. pro eo q ipsam pssupponit tā
 q fundamentum. Ad illud qd obijcit. q aliquis meretur
 alij primam gratiam. Dicendum q non est simile. Primū quia
 gratia in viro iusto pcessit gratiam infundendam viro pecca
 tori. vsus enī gratie in eodem domine sequi habet ipsum donū
 gratuitum. Preterea cum quis meretur alij gratiam donū gra
 tie non perdit ex hoc rationem gratuiti. quoniam ratio gratui
 ti attenditur in habitu gratie in cōparatione ad eū cui datur.
 Quantumcumq; aut vir iustus orat pro peccatore q peccator
 defc habit' gratumfaciens. nō potest esse sine gratuita liberali
 tate diuine misericordie. Et ideo non sequit. q si vnus alij pōt
 mereri gratiam habendā. q ipse possit sibi mereri gratiaz iam
 habitam. Quod aut dicitur q plus valet vnusquisq; fides ppria
 q aliena. boc intelligitur respectu meriti proprie gratie.
 Ad illud qd obijcit q gratiarum actio ita est efficax pbas
 bito. sicut oratio pro habendo. Dicendum q r si gratiarū actio
 ita sit deo accepta pro pterito. sicut oratio pro futuro ex hoc tñ
 nō sequit. q gratiarum actio sit ordinata ad merendū iāz habi
 tum. pro eo q ipsa gratiarū actio r laus pro bñficijs acceptis.
 plus tenet rōnē pmiū. q rōnē meriti. Sed si tenet rōnē meriti
 ordinat ex diuina liberalitate pot' ad donū promerendū. q ad
 promerendū iam habitū. Ad illud qd obijcit de cōparatiōe
 cbaritatis ad amorem. r gratie ad meritum. Ddm q non est si
 mile. Meritum enī de sua ratione importat ordinē. r relationē
 amor vero importat actum potentie non alligate materie. r qz
 idem non habet ad se referrī r ordinari. sed actus potentie nō
 alligate materie. habet supra se reflecti. binc est q amorem con
 tingit amari. sed meritum non contingit mereri. Et per hoc
 patet responso ad illud qd vltimo obijciebatur. illud enī veris
 tatem in eis actibus non habet. qui quidem important relatio
 nem r ordinem. r simul cum hoc aliquam imperfectionē actus
 autem merēdi respectu actus gloriofi. imperfectionem aliquā
 dicit r ordinem r relationem. sicut prius ostensum est. r ideo il
 lud non valet.

Questio. ij. Vtrū p gratiam contingat mereri gra
 tie augmentū. Et q sic videtur primo
 per Augustinū ad bonifacium. Gratia meretur augere. vt aus
 ta mereatur perfici. Itē hoc videt ratione. Omnis habēs
 gratiā habet vñ po sit proficere in merito. sed profectus in me
 rito. nō est nisi p augmentū gre. ergo gra suū plus augmentum

mereri potest. **¶** Itē peccans vno gñe peccati. meretur incide
 re in aliud genus peccati. vnde efficitur peio: sicut peccās pec
 cato superbie meret incidere in peccm̄ luxurie. ergo pari ratioe
 qui bñ vritur gñā p̄ bonoz opez exercitiū. vñ mereri vt fiat sibi
 gñe augmentū. **¶** Itē laudabilior est qui se extendit ad opus
 p̄fectionis cum minori adiutorio q̄ qui se extendit cū maiori. er
 go si habens minorē gñam. se eleuat ad opera equalis p̄fectio
 nis. cum eo qui habet maiores. videtur q̄ tantundē vel am̄p̄
 apud deum mereri habeat. ergo si nulli sit retributio nisi p̄ q̄
 titatem gratie. vñ q̄ talis mereatur augmentum in gratia.
¶ Itē qui petit pie et perseveranter pro se. et ad salutē. meretur
 exaudiri. sed qui gratie augmentū cōtinue hoc mō petit. ergo
 videt gratie augmentū mereri. **¶** Sed 3. Meritū nō est respe
 cta eius qd̄ oīno est impossibile. sed gñam cū sit forma simplex
 augeri est impossibile. ergo impossibile est mereri gñe augmen
 tum. **¶** Itē meritū nō est respectu eius qd̄ est in nobis. sed qd̄
 est ab alio. sed habens gñas per virtutem eius qd̄ habet potest
 in maius bonum proficere. non solum em̄ habet vnde possit sta
 re sicut dicit Aug. sed etiam vnde possit proficere. Si igitur p̄
 sectus gratie consistit in eius augmēto. sicut profectus gratie
 est in eius potestate. ita videtur q̄ et augmentū gratie. ergo nō
 videtur ad hoc concurrere meritū. **¶** Itē nihil augetur nisi p̄
 rem eiusdem generis et nature. sed gñā que primo datur q̄tum
 est de natura sui. est ita gratuita q̄ nō cadit sub merito. sicut su
 pra ostensum est. Et Aug. dicit. iij. de tri. qd̄ meritū redditur
 non est gñā. Si igitur non contingit mereri ipsam gratie donū
 non contingit mereri ipsius gratie augmentum. **¶** Itē deus
 remunerat opus p̄m quantitatem radicio. ergo tñ meretur qd̄
 per opus gratuitum. quantū ex illa gratia ex qua exiit opus. si
 igitur gratia augmentata excedit illam. videtur q̄ minor gra
 tia p̄ suum opus non possit mereri suū p̄sū augmentū. **¶** Itē
 si aliquis meretur augmentū. tunc si deus non auget ei gñas
 esset iniustus. et cum auget opus illud est remuneratū. ergo vi
 detur q̄ opus illud non esset dignum remuneratione glorie.
 Si igitur hoc est falsum et impossibile. vt per augmentum gra
 tie auferatur efficacia merendi gñam. impossibile est ponere q̄
 augmentū gratie mereri contingat. **¶** Rñ. Dm̄ q̄ sicut dicit
 37 Augustinus absq̄ dubio tenendū est. q̄ gratia meretur augeri
 quis aut̄ sit modus augendi. et modus merēdi. difficile est assi
 gnare. Cum em̄ multi sint modi augendi. quis eozum competat
 gratie. non est facile discernere. Contingit em̄ aliquid augeri
 per impermitionē cū cōtrario sicut dicitur q̄ albus est qd̄ est
 nigro impermīttus. Contingit n̄b̄lōm̄sū aliquid augeri p̄
 p̄ter hoc q̄ minor succedit maior. sicut dies augeri dicuntur.
 Contingit etiam aliquid augeri propter aggregationem mul
 tozū. sicut lumen auget in acre p̄pter multitudinē candellarū
 ex quarū cōcursu fit aggregatio luminū. **¶** Contingit etiam aliquid
 augeri p̄ additionē sicut auget corpus per alimentū. **¶** Contingit
 etiam aliquid augeri p̄ magnificationē rei in seipsa. sicut augmen
 tata fuit costa cū de ea facta fuit Eua. et sicut augmētati fuerūt
 quinqz panes. cum de eis quinqz milia boīm̄ pasti sunt. **¶** Contin
 git etiam seruo modo aliquid augeri p̄ accessum ad suū summū. n̄
 cut aliquid dicit magis pulchriū et magis luminosū. qd̄ magis ac
 cedit ad p̄fectionē pulchritudinis et lucis. **¶** D̄bis ser modis
 dixerunt aliqui gñam augeri. Sed primi tres modi improbari
 p̄nt de facili. et in primo libro improbatū sunt aliquo modo dis
 t̄ij. cū agitur de charitatis augmēto. Eodē em̄ modo taz cha
 ritas q̄ gratia bñt augeri. Tres aut̄ modi sequētes. sunt satis
 cōueniētes nec improbari de facili possunt. **¶** Primus tñ eozū
 fam̄ osior est pro eo q̄ magis consonat sanctorū autoritatibus q̄
 videntur dicere in augmento gratie infundi nouā gñam. cū lo
 quunt de diuersa sacramētoz efficacia. Qualiter aut̄ hic modus
 valeat sustineri in primo lib. di. xviij. dictū fuit. **¶** Alt̄mus s̄ aut̄
 modus non est minus intelligibilis. q̄ aliq̄s predictoz. immo
 fm̄ hunc modū dicit̄ obiectioes q̄ sunt cōtra gratie augmē
 tum. facilius declinari possunt. Quāuis em̄ augmentū per ap
 positionē videtur repugnare simplicibus. maxime tñ in spiri
 tualibus quanto aliquid est simplicius. tanto sit virtute maius
 augmentū. tñ per accessum ad summū valde videtur eis confo
 rum. **¶** Quocunqz aut̄ eozum modozum triū sequentium dis
 catur. non est magna vis faciēda. sed pro certo habentes gñas
 dei in nobis augeri posse laborare debemus taliter q̄ in nobis
 augatur per bona opera. Per illa em̄ vt dicit Augustinus me

retur augeri. vt aucta mereat p̄fici. **¶** Modum aut̄ merendi gra
 tie augmentum. sic videre possumus. Contingit em̄ aliquid me
 reri ex congruo. et contingit aliqd̄ mereri ex cōdigno. Tunc est
 meritum ex condigno quā ratio meriti reperit̄ ibi p̄fecte et p̄les
 ne. et tunc est ibi quedā cōmensuratio et adequatio meriti ad p̄
 mium. Et q̄ hoc non pot̄ esse cū gratia augetur. hinc est q̄ non
 pot̄ quis mereri gratie augmentū merito condigni. si igit̄ con
 tingit ip̄m augmentum gratie mereri. hoc est merito congrui.
¶ Meritum autem congrui dicit̄. in quo est aliqua dispositio cō
 gruitatis. respectu eius ad qd̄ illa dispositio ordinatur. que tñ
 deficit a ratione condignitatis. Et hoc pot̄ esse tripl̄. Aut̄ em̄
 est congruitas sine dignitate. et sic peccator p̄ bona opera in ge
 nere facta extra charitatē. meretur de congruo primā gñas. ibi
 est em̄ quedā congruitas q̄ facit qd̄ in se est. non est tñ cōdigni
 tas. q̄ inimicus dei est. et indignus pane quo vescitur. Aut̄ em̄
 est ibi dignitas cū indignitate sicut est qñ vir iustus meretur
 peccatorū primā gñam. Dignitas enim est ex parte viri iusti. q̄
 est amicus dei. et dignus a deo exaudiri. sed indignitas est ex p̄
 te peccatorū. et ideo nō est ibi plena ratio meriti. Aut̄ est ibi di
 gnitas cū gradus inferioritate. et sic bñs gratia minorē meret̄
 et si deficiat a merito cōdigni. et contineat sub merito cōs
 grui. maxime tñ inter ceteros modos predictos merendi acco
 dit ad p̄fectionē meriti. et ideo quasi medius tenet inter meritū
 congrui et meritum condigni. Et predictis igitur haberi potest
 qualiter gratia augetur. et etiam qualiter augeri meretur. **¶** Ans
 de autoritates et rōnes ostēdentes q̄ gratia meret̄ augeri con
 cedende sunt. **¶** Ad illud aut̄ qd̄ obijcit̄ in 3̄ius. q̄ cum sit sim
 40 plex non potest augeri. Dicendum q̄ gñā non est oīno simplex.
 sed solum p̄ priuationem partū quantitativarū quantitate mos
 lis. non aut̄ p̄ priuationem partū quantitativarū quantitate
 virtutis. et quantū ad tale genus partū est ibi i augmentū. nō
 q̄tum ad primū. Vel pot̄ dici fm̄ vltimū modū dicit̄. q̄ augmē
 tum qd̄ attendit̄ p̄ accessum ad summū. nō ponit̄ positionem
 sed quandā maioris simplicitatis et vnitatis p̄fectionē. et ideo
 non repugnat gñe ratioe simplicitatis essentie. **¶** Ad illud qd̄
 obijcit̄ q̄ profectus est in potestate gñe. dicens q̄ quidā est
 41 profectus accid̄ntalis. vt pote q̄ attenditur in seruoio intēlio
 ne. vel babit̄ radicatioe. vel operū multiplicatione. et hic pro
 fectus est in potestate gratie. et fm̄ hunc profectum gratia non
 dicitur augeri proprie. q̄ non efficit̄ homo dignus maioris p̄s
 mio substantiali p̄ illū. **¶** Alt̄us vero est profectus qui respicit̄ p̄m̄
 substantiale. fm̄ qd̄ dicit̄ homo dignus maioris p̄mio. et hic non
 est in potestate gratie. sed in sola illius potestate. cui est gñam
 infundere et ideo hunc gratia nō facere. sed mereri dicit̄. et pos
 42 sone hunc effectū attenditur gratie augmentū. **¶** Ad illud qd̄
 obijcit̄ q̄ augmentū gratie ē eiusdem generis cū gratia primo
 data. d̄m̄ q̄ si sit eiusdē nature q̄tum ad rōnem babit̄ diffe
 rentia tñ est q̄tum ad statum. pro eo qd̄ sup̄ponit̄ grane initiū
 Et q̄ eiusdem generis est cum gratia primo data. ideo non po
 43 test mereri merito condigni. sed merito congrui. Quia gratiaz
 presupponit̄ maioris cōgruitate meret̄ quis gratie augmentum
 q̄ gñe initiū. sicut supra dicit̄ fuit. **¶** Ad illud qd̄ obijcit̄ q̄ re
 44 muneratio attendit̄ fm̄ q̄ritatē radicio. r̄ndendū est. q̄ illud i
 telligitur in merito cōdigni. in merito aut̄ cōgrui locū non ha
 bet. Et per hunc etiam modum respondendū est ad illud qd̄ vi
 mo opponitur.

Questio. iij. **¶** Utrū cōtingat per gratiaz mereri ipsū
 gratie complementum. hoc est ipsum p̄
 mium glorie. et hoc q̄tum ad meritū condigni. q̄ de merito con
 grui non est dubium. Et q̄ sic videt̄. j. **¶** T̄m̄. iij. De reliquo re
 posita est mihi corona iusticie quā reddet̄ mihi dñs i illa die iu
 stus iudex. **¶** Si ergo qd̄ reddid̄ fm̄ iusticiā meritis debet. et res
 p̄pectu eius p̄cessit̄ meritū. ergo si talis corona quā expectabat
 apls est glorie premium. vñ q̄ illud contingat mereri p̄ gñe do
 num. **¶** Itē Zacha. iij. Adequabit̄ gratiaz gñe. Et exponunt̄
 sancti et doctores. q̄ adequabit̄ gñam patrie gñe vie. Et hoc ex
 p̄cessus habetur **¶** Mar. vij. In qua mensura mensi fueritis. re
 metietur vobis. **¶** Si igitur vbi est adequatio meriti et premiū.
 ibi contingit reperiri meritum condigni. videtur et **¶** Itē si
 cut se habet culpa ad penam. sic se habet gratia ad gloriā. sed
 per culpam ex condigno meretur quis eternam damnationē.
 ergo per gratiam econtra. ex condigno meretur quis eternam
 beatitudinē

beatitudinem. Itē eque dignus est qui vincit aduersarius; bo
noze ⁊ gloria. sicut qui vincit est dignus ignominia. si ergo ille
qui permittit se a dyabolo superari. dignus est eterno sp̄perio
v̄ q̄ qui vincat ex p̄digno. mereat regnū supernū. ¶ Itē aut
p̄ seruitium qd̄ bō facit deo mereat aliqd̄. aut nihil. Si nihil. q̄
stult⁹ est qui deo seruit. Si aliqd̄. cū premiū sit maioris digni
tatis q̄ meritū. ⁊ nihil sit excellenti⁹ gr̄a nisi gl̄ia. ⁊ p̄ nihil pōt
opus meritorū sufficēter remunerari. nisi p̄ gl̄iam. q̄ loquen
do de merito p̄digni. p̄tingit p̄ gr̄am gl̄iam mereri. ¶ Sed 3.
Rom. viij. Nō sunt p̄digne passioēs b̄i? t̄p̄is ad futurā gl̄iaz
q̄ reuelabit in nobis. q̄ p̄ eas nō p̄tingit futurā gl̄iam mereri
merito p̄digni. ¶ Itē Rom. vj. Stipendia pcti mors. gr̄a dei
vita eterna. glo. Valuit dicere gr̄a dei vita eterna. vt itelligē
remus deū ad vitā eternā p̄ sua miseratōe nos p̄ducere. nō me
ritis. q̄ si nō p̄ducit nos nisi merito. v̄ t̄c. ¶ Itē videt p̄
rōnem nullū seruitiū qd̄ debet. dum reddat obligat euz cui fit
in aliquo. Unde dicit Luc. xviij. Quis vestrū habens seruus t̄c.
sed homo totū qd̄ facit. ⁊ qd̄ potest facere. totum debet deo. er
go videt q̄ nō obliget deum ad reddēdum sibi aliquid. ergo
nihil meremur apud deū merito cōdigni. ¶ Itē nullū finitū
qd̄ gratis fit obligat euz cui fit in aliquo. sed opa facta ex gr̄a
sunt gratis. q̄ nō obligant eū cui sunt ad retribuendū ex de
bito. sed solū de p̄gruo. ergo idē qd̄ prius. ¶ Itē vbi est meri
tū ex cōdigno ibi est ratio dati ⁊ accepti. sed deus nihil potest
a nobis accipere qz bonoz nostrorū nō indiget. ergo premiū
gr̄ie qd̄ est excellentissimum. nō possumus ex cōdigno me
44 reri apud deū. ¶ Itē. dōm q̄ circa istā qd̄ones. aliqui doctores
senserunt diuersimō de. Quidā em̄ dicere voluerunt. qz meri
tum cōdigni dicit quandā obligationē in retribuente. ⁊ quā
dam p̄mensurationē in seruitio ⁊ retributione. ⁊ deus nō pōt
aliqui obligari. ⁊ premio gr̄ie nihil aliud pōt cōmensurari. id
dixerunt q̄ nullus pōt celestē gloriā mereri ex cōdigno. sed si
meretur. hoc est t̄m ex cōgruo. Et ad istā suam positionē asstru
dam. multis fulciuntur autoritatibus sacre scripture. ⁊ etiaz
expositorū. qui hoc sentire vident. sed qm̄ in scriptura etiam se
pe reperitur. q̄ deus vnicuiqz retribuet s̄m opa sua. ⁊ in para
bola qua exprimitur meritum ⁊ retributio. r̄t. Matt. dicitur.
Tolle qd̄ tuum est t̄c. ⁊ plura consimilia reperiuntur. Ideo alio
rum positio est. q̄ gloriā nō t̄m contingit mereri merito con
gruū. tale em̄ meritū reperiri potest in gratia gratis data. sed
etiā contingit mereri merito cōdigni. pro eo q̄ gr̄ie ⁊ gloriē
quedā est p̄mensuratio. ⁊ in deo qd̄dam cadit obligatio. nō ex
necessitate. sed sua mera benignitate. qua voluit promittere. ⁊
pactum firmare cum b̄is qui eum diligūt. q̄ seipsum mercedez
eis retribueret. sicut in abraam apparet. Si aut̄ velim⁹ cōside
rare qd̄ istoz duoz modoz dicēdi sit verior. inuenim⁹ q̄ s̄m dis
uersas cōparatōes opis meritorij. reperit in eo ⁊ meritū con
45 grū. ⁊ meritū p̄digni. Opus em̄ meritorij p̄parationez b̄z ad
p̄ncipiū a quo erit. ⁊ ad finē pro quo fit. ⁊ ad statū in quo fit.
Si loquamur de ipso per comparationē ad p̄ncipiū. sic opus
⁊ ortum habet a voluntate libera. ⁊ ortus habet a gratia. Et in
q̄tum ortum habet a voluntate libera. ē meritorij merito con
grū. sic enim quodammodo nōstrum est. ⁊ quasi alterius gene
ris est q̄ sit ipsum premiū quod debet ei retribui. Inquantū
autem ortū habet a gratia. sic cū gratia reddat b̄iem acceptū
deo. ⁊ sit qd̄ diuinum. ⁊ ad hoc sit ordinata vt̄ducatur ad deum
opus illud est meritorij merito cōdigni. Si aut̄ cōparem⁹ op⁹
meritorij ad eū pro quo fit. hoc potest esse dupliciter. Vel ad
largitatem dispensantis. Vel ad veritatem pollicentis. Si cō
paretur ad largitatem dispensantis. sic est meritorij merito cō
grū. nam pro sue liberalitatis immensitate decet ip̄m pro mo
dico obsequio retribuere magnum premiū. Si vero compare
tur ad veritatem pollicentis. ex qua promittit ⁊ quodāmodo se
voluntarie obligauit. q̄ tanto operi t̄m reddat premiū. sic op⁹
illud meritorij est merito cōdigni. Si aut̄ tertio modo com
paremus opus meritorij ad statum. hoc pōt esse dupliciter.
Aut quantum ad temporis oportunitatem. Aut quantum ad ope
ris difficultatem. Si quantum ad temporis oportunitatem qz
nunc est tempus seminandi. sicut dicit apostolus. ⁊ q̄ facit ope
ris meritoria semen proijcit in terram bonam. congruus est vt̄
ex hac terra fructū magnum suscipiat. Et ideo recte deus ei q̄
in presenti dimittit modicum. promittit reddere centuplū. Si
aut̄ consideretur opus arduitas. quia opus tale sic est in volun

tate facientis vt̄ sit supra vires. ⁊ bō eleuetur in faciendo ip̄s
supra se. ⁊ bono proprio p̄ponat bonum eternū. hinc est q̄ tale
genus operis eterna remuneratione est dignum. ⁊ sic per ip̄m
mereri contingit merito cōdigni. p̄ igitur. q̄ opus meritorij
consideratum in comparatione ad voluntatiolibertatem. ⁊ dis
pensatoris liberalitatem. ⁊ temporis oportunitatem. est meri
torij merito congruū. L̄ōparatum vero ad gr̄ie dignitates
qd̄ ip̄s pollicētis veritatē ⁊ ad sup̄ius difficultatē. est me
ritorij merito cōdigni. Et per hoc solui possunt rōnes ⁊ au
toritates ad vtrāqz partem inducte pro eo q̄ s̄m diuersas vias
procedunt. Nam rationes que probant. q̄ per gratiam contin
git mereri premiū eternum merito cōdigni. procedunt s̄m
alterā istarum considerationū. ¶ Illa t̄m ratio que fit de simi
46 li comparatione culpe ad penam. ⁊ gr̄ie ad gloriā. nō cogit
Tum qz gloria multo plus excellit in bono. q̄ pena in malo. Tū
etiam. quia facilius est descendere. q̄ ascendere. Rationes ve
ro ad oppositum procedunt s̄m aliam viam. v̄ic̄z prout op⁹ ba
bet comparari ad voluntatem nostram sic em̄ nō est de se suffi
ciens ad merendum. Nam omnes iusticie nostre sunt sicut p̄s
nus menstruate. Prout etiam habet cōparari ad liberalitates
diuinam que nulli potest obligari: sed quicqd̄ facit ex mera li
beralitate facit. Et hoc modo cōcludit verū. q̄ nō sit sibi me
ritum cōdigni. aliter em̄ rationes ille non cogent. Nam qd̄
47 dicitur. q̄ passiones b̄iuz t̄p̄is nō sunt condigne t̄c. hoc ves
rum est inquantū sunt t̄m passiones. sunt t̄m condigne inquan
tum sunt ex charitate q̄ actiōibus ⁊ passionibus. dat efficacitā
⁊ valozē. ¶ Ad illud qd̄ obijciat q̄ deus nō perducit nos ad
48 gloriā nostris meritis. exponendū est. q̄ hoc intelligitur s̄m
q̄ merita mere compantur ad voluntatem nostrā nō s̄m q̄ ba
bent ortum a gratia. ¶ Ad illud qd̄ obijciat. q̄ totum qd̄ homo
49 facit. debet homo ip̄i deo. Dicendum q̄ ⁊ si opus illud sit debi
tum inquantum est creature. est t̄m gratuitum inquantū sit ex
gratia ⁊ charitate. Et ideo sicut ratio debet nō tollit rationē
gratuiti. sic etiam nec tollit rationem meriti. ¶ Et si obijciat.
q̄ nec opus gratuitum. nec debitum potest obligare deum. Di
50 cendum q̄ ⁊ si nō possit deus nobis obligari in ratione dati ⁊
accepti. sicut etiam ostendit ratio vltima. obligari tamen dici
tur quodammodo ex sua mera benignitate. qua voluit promitti
tere seip̄m diligentibus se. Præterea. meritū cōdigni nō nes
cessario ponit obligationē in retribuente. sed ponit sufficientez
ordinatōez eius qui remuneratur ad ipsam remunerationem
mediante aliqua laudabili operatione. gratia autē sufficientez
ordinatōez ponit in viatore ad obrinendaz gloriā. Tum ratio
ne sue dignitatis. ex qua totum b̄iem reddit deo ⁊ acceptus ⁊
charum. Tum etiam ratione diuine pactionis. Tum ratioe ar
due operationis. sicut prius tactum est. Et sic p̄ responsio ad
duas rationes sequentes. Nam qd̄ obijciat q̄ gratis fit nō obli
gat. Dōm esto q̄ nō obliget. propter hoc tamen nō tollitur a
merito. quin possit esse cōdignus. Præterea ⁊ si nō obliget eū
51 cuius est retribuere ⁊ remunerare seruitium sibi factum pensa
ta propria vtilitate. obligat t̄m euz quodammodo qui retribuit
pensata seruitutis fidelitate. Unde magis meretur apud deū
qui seruit ei ex amore filiali. ⁊ liberali. q̄ q̄ seruit ex amore mer
cenario. expectās mercedem ⁊ retributionē. Si autē aliquis
obijciat. q̄ nō potest ibi esse meritum cōdigni. qz nō est ibi
cōmensuratio. Dicendum q̄ ⁊ si nō sit cōmensuratio sibi p̄
oimodam equalitatem. est tamen cōmensuratio per quandam
conueniēte vel consequentem proportionabilitatem. sicut fru
ctus recte dicitur cōmensurari semini quando t̄m excedit s̄
cut conueniebat fecunditati seminis ⁊ terre germinanti. Unde
sicut aliquis non esset contentus si de semine non reciperet des
cuplū. sic nullus possit esse cōtētus ex operibus meritorij sa
ctis nisi pro eis reciperet premiū perfectum qd̄ complet ⁊ ter
minat totum desiderium.

Distinctio. xxviij De potestate libert arbitrij hominis lapsi quam habet gratia circumscrip̄ta.

De vero inconcussa ⁊ ineluctāter ⁊ supra determi
nauit magister quantum potest li. arb. cum gratia
In hac vero parte determinat quantum potest li.
ar. sine gratia. Et diuiditur hec pars in duas. In
pria determinat de potestate li. ar. b̄is lapsi. quā
habet gratia circumscrip̄ta. Secōdo vero determinat lib. ar. prius
99 q̄

dominis. vtrū gratia operante et cooperante eguerit. infra di. xxix. Post hec considerandū est. vtrū et c. Diuidit autem pars ista in tres partes. In prima qz pelagiani errabant circa potestatem li. ar. ponit illius heresis improbatōe. In secunda vero rō rīdet ad pelagianorum argumentationes. In. Quod vero dicunt sine gratia. In tertia vero subiūgit carbo licē veritatis expressiones ibi. Id ergo de gratia et li. be. arbi. indubitanter testamur et c. Media pars diuiditur in tres partes sicut tria media. a quibus sumuntur tres rationes quibus magister respondet. Primo enim respondet ad illud quod pelagi⁹ dicebat nul- lus esse culpandum. si non vitat vlt non facit illud qd est sibi impossibile. Et quo sumuntur due rationes ad quas magister respondet duabus. Secūdo vero res- pondet ad illud qd pelagi⁹ dicebat. qd nihil est in nostra potestate qd ipsa

Distin. xxvii.

Que sit voluntas. quod etiam ab h'is pe ipso Augustino pelagi⁹ as- lagiano sumpserat. ibi. Alibi etiaz rō d' g'ra Augustinus dicit qd huic et li. ar.

Deniqz pelagi⁹ a fra tribus et c. Redarguit ma- gister verbum pelagi⁹ d'cē- tis. qd gratiam libe. arbi. in fideli calliditate suppo- nebat et c. Contra. videtur qd verum dixerit pelagi⁹. Si enim gratia habet est et omnis habet reddit pos- tentiam faciles videtur qd ad hoc dicitur gratia lib. ar- bi. vt facilius possit exire in bona opa. Si tu dicas qd in hoc non reprehendit eum. sed in hoc qd negabat qd nullum posse arbi. libe. confere- bat. videtur qd in hoc etiam verum dicebat. quoniam si solius potentie est posse. et gratia non est potentia. ergo non dat nouū posse. Item nullus alius habitus aufert potētiam ei in quo est ergo videtur qd nec gratia. aut sit in gratia hoc est. quero qd re magis in ipsa qd in alijs. Responso. Dicendum qd quidaz est habitus qui ortum habet a potentia. sicut ille qui per assue- factionem acquiritur ab eo in quo est et de tali habitu verū est qd non dat nouam potentiam. sed priorem potentiam habilitat. Est et alius habitus qui desursum descendit. et non solum depē- det ab eo in quo. sed magis ab eo a quo. et talis habitus habet potentiam nobilitare. et potest etiam illud in quo est mouere et supra se eleuare ratione illius a quo procedit. et talis habitus est ipsa gratia. Et quoniam pelagi⁹ non attribuebat plus habitus gratie. qd alijs habitibus. hinc est qd Augustinus et ma- gister arguant eum tanqz hereticum. Et per hoc patent ea que obiecta sunt.

Nonit improbatōe heresis pelagiane qd circa potestatem li. ar. errabat.

Verō icōcus se et icōctāter te- neam? libe. ar- bi. sine g'ra pue- niēte et adiunā te nō sufficere ad salutē et iu- sticiā obtinēdā nec meritū p- cedētib⁹ g'ram dei aduocari sicut pelagiana heresis tra- dit. Hā vt ait aug. in. i. li. re- tractationū. Hōi heretici pelagiani libe. sic asserūt vo- lūtatē ar. vt g'ra dei nō reli- quāt locū quāqz merita no- stra dari asserūt. Pelagiō rō h'is oīs recētissima a pe- lagio monacho ē exorta. Hī dei g'ra qd pdestinati sum⁹. et qd meruimus de ptate tenebra- rū erui intātū inimici sunt. vt sine hac credāt hoīes posse fa- cere oīa diuina mādata. De a nōq pelagi⁹ a s'ribus icrepa- tus qd nihil tribueret adiu- torio g'ra dei ad ei⁹ mandata faciēda. nō eā li. ar. pōebat. s; infideli calliditate suppo- nebat dicēs ad hoc eā dari hoī- bus. vt que facere p libe. ar- bitriū iubent. facili⁹ possint implere p g'ram. Dicēdo vtiqz facili⁹ possint. voluit credi. et u difficili⁹. tū posse hoies si- ne g'ra facere iussa diuina. Al- lā vero g'ram dei sine qd nihil boni possum⁹ facere. nō eē dī- cūt. nisi in li. ar. qd nullis suis pcedētib⁹ meritīs ab illo ac-

Gratiam dei qua liberamur ab impietate dicentes s'm me- rita nostra dari. Videtur qd veruz dixerit per illud quod dicit Hierony. de prodigo filio. nulla maior iusticia est qd ignorere penitenti. et ad misericordiam reuertenti misericordie finem aperire. Si ergo iusticia reuertenti vni cuiqz s'm merita. videt

cepit nostra natura. ipō ad b- tū iuuāte nos suā p legē atqz doctrinā vt discamus que sa- cere et que sperare debeam⁹. Hō aut ad hoc p donū spūs- sancti. vt que didicerim⁹ es- se faciēda faciam⁹. Ac per hoc diuinitus nobis dari sci- entia confitentur qua igno- rantia pellitur charitate aut negant diuinitus dari qd pie viuunt. vt. s. sit donū dei scia que sine charitate inflat. et nō sit donuz dei ipa charitas qd vt scia nō inflat edificat. De- struunt oratiōes quas fecit ecclesia sine pro infidelibus: et doctrine dei resistentib⁹ vt conuertatur ad deū. sine pro fidelib⁹ vt augeat eis fides et perseuerent in ea. Hec qd pe nō ab ipō accipe. s; a seip- s'is hoies habere contendūt gratiā dei qua liberamur ab impietate dicentes s'm meri- ta nostra dari paruulos etiā sine villo peccati originalis vi- culo asserunt nasci.

Respōdet ad pelagia- noz argumentationē qua di- cunt nullū esse culpandum si non vitat vel facit illud quod est sibi impossibile ex quo su- muntur due rationes. quas magister improbat duobus responsis. b

Respōdet ad pelagia- noz argumentationē qua di- cunt nullū esse culpandum si non vitat vel facit illud quod est sibi impossibile ex quo su- muntur due rationes. quas magister improbat duobus responsis. b

Si autem queratur. vtrum aliquis in statu gratie existens possit sibi mereri primam gratiam post reciduum. et hoc oran- do et petendo. vt si caderet deus illum releuaret. Dicendus qd non potest ex merito condigni. sed solum ex merito congrui. Nam meritum condigni implicat in se perseverantiam. pro eo qd peccatum subsecutus mortificat. et in obliuionez ducit bona opera prius facta. Si inquirunt non potest ea facere homo que iubentur. non est ei imputandum ad mortē. Videtur qd verum dicat pe- lagius. Quis magister contradicat. Nam Hieronymus dixit anathema sit que dicit deum precepisse impossibile. ergo si p- cepit homini habenti liberum arbitrium. videtur qd pelagi⁹ us verum dicit. Item Augustinus in quo dam sermone seruum pigrum non damnaret. si ea que fieri non poterat imperaret. ergo redit idem quod prius queritur. ergo p quā- to verbum illud habeat veritatem. qd nullus peccat in eo quod non potest facere vel vitare.

Rū. dōm

6. **CR**isostomus. Dicendum quod posse quid facere vel vitare dicitur alicui potest. attribuit. Uno modo dicitur alicuius aliquid posse. quod per se ipsum sine alio alicuius suffragio potest illud sicut alicuius potest comedere quoniam est sanus et habet cibum. Alio modo dicitur alicuius aliquid posse. non solum quod potest illud per se. et in se. sed quod potest eius alio quod sibi preest. et hoc modo accipiendum est. quod dicitur quod deus precipit in nostra potestate est. quia ipse qui precipit. preest est prebere gratiam adiuntes per quas possumus perficere. Alio modo accipiendum est. non omne quod precipit in nostra potestate. non tamen ex hoc excusatur alicuius. sicut si precipit dominus seruo quod daret sibi ad videntem. et ipse non haberet aquam. si posset eas acquirere non excusaretur. sic et in proposito intelligendum est. primo modo accipiendum est. posse siue alicuius possit in se. siue per dominum auxilium intelligit Augustinus. et hoc in sinuat eius verbum. Nunc quid quis peccat in eo quod nullo modo evitare potest. Et sic intellexit etiam Hieronymus. cum dicit illud esse anathema. qui dicit deum precepisse impossibile. Pelagius autem accepit primo modo. et ideo errauit. et per attribuit libere. arbitrio. quod potest. Aliter etiam consuevit respondere quod predicta verba intelligantur de potentia naturalis. non de illa potentia in qua ex culpa passiva homo seipsum intrusit. sicut ponit Anselmus. exemplum plus de seruo qui debuit ire ad mundinas. et precipitavit ut seipsum in foueam. primus modus exponendi. errore pelagii magis excludit. **CR**isostomus. Nihil tamen est in potestate nostra quod ipsa voluntas. Hoc videtur esse falsum per experientiam. Facilius enim est boi ieiunare. et magis quos labores sustinere quam inimicum diligere suum. facilius est etiam omnia bona sua dispergere quam voluntatem suam subiugare. **CR**isostomus. Item si hoc verum esset. ergo videtur quod cum bonitas hominis consistat in voluntate. quod homo posset se facere talem qualem vellet. **CR**isostomus. ad hoc dicit potest. quod illud intelligitur de auxilio gratie dei. pro eo quod bona voluntas qua

non est ei imputanda ad mortem. Sicut tuipe Augustinus in libro de lib. ar. asseris. Quis quis peccat in eo quod nullo modo cauere potest peccat autem. cauere ergo potest. Hoc testimonio Augustinus. pelagius usus est disputans aduersus eum imo aduersus gratiam. sicut Augustinus in libro retracta. illud et alia huiusmodi retractans commemorat in quibus. In his atque huiusmodi verbis meis quod gratia dei commemorata non est de qua tunc non agebat putat pelagium nisi sua nos tenuisse sentias. sed frustra hoc putat. Voluntas quippe est qua peccat et recte vivit. quod his verbis egimus. sed ipsa nisi dei gratia liberet. et victoria super et adiuet. recte a mortalibus viuere non potest. Ecce apte determinat ex quo sensu illa dixerit inimicos gratie refellens. **CR**isostomus. Similiter et imitabatur pelagius verbis Augustinus. contra gratiam qui in libro de duabus animabus dicit. Peccati inquit reum tenere quod quod non fecit quod facere non potuit. summe iniquitatis et infamia est. **CR**isostomus. His auditis exilij pelagii dices. Cur ergo paruuli et illi qui non habent gratiam sine qua non possunt facere mandata diuina rei tenentur. **CR**isostomus. Hoc autem qua occasione dixerit in libro retractationum pelagii respondens aperit. **CR**isostomus. Ad eum dicit manicheos dicit qui in homine duas naturas esse concedunt. Una bona ex deo altera mala ex genere tenebrarum. quod nunquam bona fuit. nec bonum velle potest quod si esset non videret ei imputanda esse si non bonum faceret. **CR**isostomus. Respondet ad illud quod pelagius dicebat. **CR**isostomus. Nihil est tamen in nostra potestate quod voluntas. ac si diceret bonum vel malum operari in nostra voluntate est sine gratia dei. **CR**isostomus. Alii etiam Augustinus dicit quod huius gratie contradicere videtur qua iustificamur. **CR**isostomus. Item in libro contra adamantium manichei discipulum. **CR**isostomus. Nisi quisque voluntatem suam mutauerit. bonum operari non potest quod in nostra potestate esse positum dominus docet ubi ait. **CR**isostomus. Aut facite arborem bonam et fructus

et eius bonos etc. **CR**isostomus. Augustinus. In retractationibus non esse contra gratiam dei quam predicamus offendit. In potestate quod per hominis est mutare in melius voluntatem. sed ea potestas nulla est nisi a deo detur de quo dictum est. Dedit eis potestatem filios dei fieri. **CR**isostomus. Item hoc sit in potestate quod cum volumus facinus nihil tamen est in potestate nostra quod ipsa voluntas. sed preparat a domino voluntas. ergo modo dat potestatem. **CR**isostomus. Sic et intelligendum est quod in eodem ait. scilicet in nostra potestate esse vel inferi bonitate dei vel excidi eius seueritate mereamur. **CR**isostomus. In potestate nostra non est nisi quod nostram sequitur voluntatem quod cum preparat a domino facile sit operari pietatis etiam illud quod impossibile et difficile fuit. **CR**isostomus. Respondet ad illud quod pelagius dicebat. **CR**isostomus. Quod credimus nostrum est. quod autem bonum operamur illi est etc. quod traxit ex duobus locis ab Augustinus. ad quod magister duo ponit responsa. **CR**isostomus. In expositione quoque quorundam propositionum epistolae ad Romanos. quedam Augustinus. interserit que videntur huius doctrine gratie aduersari. **CR**isostomus. Item. **CR**isostomus. Respondimus nostrum est. quod autem bonum operamur illius est qui credituribus dat spiritum sanctum. **CR**isostomus. Et paulo post. **CR**isostomus. Nostrum est credere et velle. illius autem dare creditibus et volentibus facultatem bene operandi et spiritum sanctum. **CR**isostomus. Que qualiter intelligi debeant. Augustinus. in libro retractationum aperit dicens. **CR**isostomus. Verum est quidem a deo esse quod operamur bonum. sed eadem regulam utriusque est et volendi. scilicet et faciendi. et utrumque ipsius est. quod ipse preparat voluntatem et utrumque nostrum est. quia non sit nisi volentibus nobis. **CR**isostomus. Illa itaque profecto. non dixissem si iam scirem etiam ipsam fidenter spiritus sancti munera reperiri. **CR**isostomus. Illud etiam diligenter est inspicendum quod Augustinus in libro sententiarum prospere ait. scilicet quod posse habere fide

tum ad actum volendi. non recipit impedimentum. si habeat auxilium gratie. sed quantum ad opus externum impedimentum recipit. **CR**isostomus. Unde de omnia bona possumus vel le. non tamen omnia facere. Et sic videtur Augustinus. intelligere. includendo auxilium gratie. non exclusum deo. sicut excluderat pelagius. **CR**isostomus. Aliter potest responderi. quod velle in nobis dupliciter accipitur. Uno modo ut nominat actum potentie affective. ut est quodam potentia naturalis. Alio modo ut nominat actum liberi arbitrii. **CR**isostomus. Primo modo velle aliquid id est est quod afficit circa illud. Alio modo velle. idem est quod eligere. **CR**isostomus. Unde sunt duo actus. distinguitur in nobis voluntas appetitus. et voluntas eligentis non quia sint in nobis iste due voluntates essentialiter differentes. sed quod motus volendi est aliter et aliter. **CR**isostomus. Dico igitur quod verbum Augustinus. non intelligitur de voluntate appetitus. quod aliquando ad se adberet alicui rei ut vix vel nunquam possit ab ea separari. sed hoc intelligitur de voluntate eligentis. quia aliquis vult se velle quod vult vel nollet. et hoc semper in nostra potestate est non tamen sequitur ex hoc. quod iusticia sit in nostra voluntate. quia pelagius. non est efficax nisi in quantum preualet voluntati appetitus et illi non preualet nisi per gratiam. **CR**isostomus. Unde multi sunt peccatores. qui vellet esse iusti. et vellet non nunquam affectarent mala nihilominus. tamen in sua remanent iniusticia. quia non adiuuantur a gratia diuina.

CRisostomus. Ad intelligendum hanc questionem de potestate libere. arbitrii. circumscribitur gratia. **CR**isostomus. Circa hoc queritur duo. **CR**isostomus. Primo queritur quodum potest sit libere. arbitrii. absque gratia gratumfaciente. **CR**isostomus. Secundo vero queritur. quodum potest per se absque gratia gratumfaciente. **CR**isostomus. Circa primum queruntur tria. **CR**isostomus. Primo queritur utrum libere. arbitrii. sine gratia gratumfaciente possit a culpa re surgere. **CR**isostomus. Secundo queritur utrum potest absque gratia gratumfaciente aduersariu vincere. **CR**isostomus. Tertio queritur quodum potest

Risio ad prima dncm.
Quod peti est fecit non potest.
Ri. ad daz ra onē.
dat.

Job. 1.
Pria ro
Secda ro pcla
q. q.

ritur. vtrum possit dei mandata implere.

Questio. 1. Utrum liberū arbitriū absq̄ gr̄a gratūfaciente possit a culpa resurgere? Et q̄ non videtur primo per illud qd̄ dicit Rom. iij. Iustificati grati op̄ caro. Et expressius ad Ty tūm. iij. Nō ex operib⁹ iusticie q̄ fecim⁹ nos. sed fm̄ suā misericordiā etc. igitur gr̄a gratūfaciente cū cū scripta. nō pōt libe. ar. p se resurgere a culpa. **Itē** gal. ij. Nō ab iusticia gr̄a dei s̄ cū p lege iusticia. ergo x̄p̄s gratis mortu⁹ est. si ergo virtute li. ar. possit hō ad iusticiā redire. videt q̄ x̄p̄s frustra mortuus esset q̄ si hoc est impius dicere. p̄ etc. **Item** nemo petit ab alio qd̄ habet in sua potestate. sed vtr̄ sc̄t̄s petit i p̄s. Sana aīa; meā. q̄ peccavi tibi. Docet etiam nos ipse saluator petere in oratione dñica. Et dimitte nobis debita nostra. ergo etc. **Itē** hoc ostendit ratioe quā facit Bern. Lū aliq̄s de impio fit pius. de malo fit bonus. et cū de malo fit bonus meliorat. nullus tñ babs posse sup se. ergo nullus pot̄ seipm̄ meliorare p̄ p̄ia virtute. ergo nec absq̄ gr̄a dei a culpa resurgere. **Itē** oī pctō offendit deus q̄ est ip̄a iusticia et oī pctm̄ fit cōtra mādātū dei sed tanta est offensa. quāntus est ille q̄ offendit. Euz igit̄ ipse fit infinitus. offensa bz aliquo mō rōnē infiniti. si igit̄ li. ar. potēte finite est. impossibile est q̄ i p̄st̄iū statuz redcat. nisi reducat p̄ diuinā m̄sam. q̄ sua gratuita bonitate p̄donec culpā. siue remittat offensaz. hoc autē nō fit sine gr̄a. ergo etc. **Itē** pctm̄ est p̄iuatio vite sp̄ialis. et p̄iuatio lucis. s̄ vita sp̄ialis nō pōt redire ad aīa; nisi a fonte vite. nec lux nisi a fonte lucis. ergo impossibile est q̄ anima resurgat a culpa. nisi deus q̄ est fons vite et lux perennis. sua benignitate eam viuificet et illuminet. hoc autē non est nisi per donū gratie. ergo etc. **Sed** contra. Dam. Peccatū est ab eo quod est fm̄ naturā in id quod est p̄ter naturā aduersio. sed facilius est vnicuiq̄ rei moueri fm̄ naturā q̄ p̄ter naturā. ergo si lib. arb. virtute propria recurre potest ad naturam. ergo sicut potuit cadere. ita et resurgere. **Itē** maior est virtus lib. arb. q̄ nature. sed natura cuz infirmatur sanari potest absq̄ auxilio medicine. ergo multo fortius cū li. ar. infirmatur per culpā. sanari potest absq̄ omni gratia. **Itē** absq̄ gratia gratūfaciente de ignozante potest fieri homo sciens. non solum in his que subsunt nature. sed etiaz in his que sunt supra naturā. ergo pari ratione absq̄ gratia gratūfaciente poterit homo fieri iustus de peccatore. **Itē** peccator in mortali peccato existens. potest desiderare et velle iusticiā. sed nihil aliud est esse iust. q̄ velle iusticiā. q̄ iusticia est rectitudo voluntatis. tunc em̄ voluntas recta est cū vult iusticiam ergo peccator in mortali peccato absq̄ gratia gratūfaciente ius-

sicut posse habere charitatē. natura est hominum habere autem fidem siue habere charitatem. gratia est fidelium. Quod non ita dictum est tā q̄ ex libe. arb. valeat haberi fides vel charitas. sed q̄ ap̄titudinem naturalem habet mens hominis ad credendū vel diligendū que dei gratia p̄uenta credit et diligit qd̄ sine gratia non valet. **Subiūgit** catholice veritatis expressionem. **Ad** ergo de gratia et libero arbitrio indubitanter tenemus. quod Hieronym⁹ in explanatione fidei catholice ad damasum papam iouiniani et manichei ac pelagij errores collidens docet. liberum inquit sic cōfitemur arbitrium. vt dicamus nos semper indigere dei auxilio. Et tam illos errare qui cum manicheo dicunt hominem peccatum vitare non posse. q̄ illos qui cum Iouiniano asserunt hominem non posse peccare. vterq̄ tollit arbitrij libertatem. Nos vero dicimus hominem semper et peccare et non posse peccare. vt nos semper liberi confiteamur esse arbitrij. Nec est fides quam in catholica ecclesia didicimus. et quas semper tenuimus.

stificari potest. **Itē** per eandem vim per quam quio mouetur ad aliquid quiescit ibidē. ergo si aliquis nō mouetur ad culpā nisi voluntate. non quiescit ibi nisi per voluntatem. et q̄ dū vult ergo si non vult in culpa persistere absq̄ gratia gratūfaciente videtur q̄ possit a culpa resurgere. Si tu dicas q̄ nō pōt velle. Contra potestates rationalis sunt ad opposita. sicut dicit p̄s et volūtas q̄ dū est in via vertibilis est. ergo sicut volūtarie potuit culpā appetere. sic pōt volūtarie a culpa resurgere. **Itē** inter culpam et gratiā media est innocentia. sicut melius patet bit infra. ergo cū possit ab aliquo haberi innocentia sine gratia sicut habita fuit ab Adā in p̄imordio. et innocentia habita delectatur culpa. videtur q̄ sine gratia gratūfaciente aliquis possit a culpa resurgere. **Itē** dōm q̄ in huius questionis determinatione aliter senserunt p̄s. aliter senserunt heretici. aliter senserunt tractatores catholici. Philosophi em̄ ignorantes qualiter peccato offendatur diuina maiestas. et qualiter per ipsius adimatur potentiarum abilitas. dixerunt q̄ homo per exercitacionem iustus poterat effici. sicut per inordinaciones a recta ratione factus erat iniustus. Tñ et p̄s dicit q̄ prius ad mortuos exercitaciones deductus. aut multū proficiet. aut p̄fecte in x̄p̄i habitū restituit. Heretici vero aliq̄ lumē fidei dñice cognouerunt q̄ pctm̄ offendit maiestatem diuinā. et quodāmodo dānificat voluntas vel li. ar. excecari tñ nō cōsiderauerūt q̄ liter ex culpa natura infirmat. et ideo dixerūt q̄ a d hoc q̄ lib. ar. a culpa resurgat. nō est sibi necessaria aliqua gr̄a curans. s̄ sufficit sola gratuita dei m̄a. q̄ inclināt ad remittendū peccata n̄a p̄pter satisfacionē quā x̄p̄s sibi facere voluit. dñ se in cruce pro nobis obtulit. S̄ bec positio nō tñ a veritate deficit. s̄ etiā dum x̄p̄a implicat seipsam destruit. Dicit em̄ ad hoc q̄ li. arb. a culpa resurgat. necesse est q̄ deus sibi culpā remittat tñ nō est necesse q̄ aliq̄d sibi retribuatur. vel circa ipsū faciat. Si em̄ deus nō mutat. et iterū ipse iust⁹ iudex est vt nihil acceptet. nisi tñ quantū valet ad hoc q̄ culpa remittat. et peccator deo reconciliat necesse est q̄ aliq̄d ipsi pctōi tribuat. p̄ qd̄ mortuus p̄t̄ sanct. Catholici vero tractatores et luce fidei et autoritate scripture cognouerunt. q̄ pctm̄ et dei est offensiuū. et quodāmodo dānificatiū. dum homo se transfert de seruitute dei ad seruitutē dyaboli. et etiā imaginis deformatiū. **Et** ideo dixerunt. q̄ ad h̄ q̄ li. ar. resurgat a culpa necessaria est gr̄a. non solū fm̄ q̄ gr̄a d̄ gratuita volūtas dei. nec etiā fm̄ q̄ d̄ liberalis passio x̄p̄i. sed etiā fm̄ q̄ dicit̄ habit⁹ animi. Gratuita em̄ volūtas dei cōcurrit ad hoc. q̄ fiat̄ offensa remissa. volūtarie em̄ nobis cōdonat offensaz. Liberalis autē passio x̄p̄i cōcurrit ad hoc q̄ fiat̄ morbi curatio et gr̄a vt fiat̄ imaginis reformatio. et ideo ad hoc q̄ bō resurgat a culpa. multū p̄ oēs modū necessaria est sibi gr̄a. **Occidēde** sunt igit̄ rōes ostēdēt. q̄ homo absq̄ gratia gratūfaciente non pōt a culpa resurgere. **Ad** illud vero quod primo obiicitur in contrariū. q̄ mortuus in id quod est fm̄ naturam. facilius est q̄ ipse qui est in id quod est p̄ter naturam. Dicit̄ ita tñ q̄ non corrūpitur. nec diminiuit ibi nature p̄as. sicut est in motu lapidis sursum. Facilius em̄ regredit̄ deorsum q̄ ascēderit sursum. Tñ q̄ moueri deorsum est in eius p̄tate. Tñ etiā q̄ p̄ motum sursum nihil diminiuebatur vel adimuebatur de eius grauitate. Non sicut autem est in proposito. tūz quia moueri ad iusticiam est per virtutem supra naturam. tum etiam quia mortuus ad culpam diminiuit habilitatē li. ar. Per peccatum em̄ nō solum homo expoliatur gratuitis. sed etiam vulnerat̄ in naturalibus. Et p̄ hoc patet responsio ad sequens qd̄ obiicitur de h̄ similitudine sanitatis nature ad sanitatē voluntatis. non em̄ est simile. Nam sanitas corporalis est in potestate nature. sanitas sp̄ialis vero est p̄ aliquid quod est supra naturam. Cum autē aliquid infirmat̄ corporaliter. non ofino nature perimitur virtus que est principium sanitatis. et ideo a tali infirmitate ad sanitatē naturaliter pōt fieri regressus. In pctō vero p̄ditur ip̄a gratia dei et iusticia. p̄ quas erat sp̄ialis sanitas. et pro tanto dicitur graue peccatum esse mortale. q̄ aufert homini principij vite. Et propterea sicut de mortuo non potest fieri viuus. nisi virtute mirabili et supra naturā. sic nec de pctōe pōt fieri iust⁹ naturalit̄ vel voluntarie. sed mirabilit̄. **Ad** illud qd̄ obiicit̄ de ignozante. q̄ pōt fieri sciens sine gr̄a gratūfaciente. Dōm q̄ non est sile. ignozantia em̄ inq̄tū h̄mōi potius dicit̄ defectū p̄nc̄ culpae.

culpe. An ignorans fm ignorans no displicet deo. peccas autem fm q peccas displicet deo. r ideo culpe recte opponit gra que reddit deo acceptu. sicut ignoratia opponit scie. Et qm opposi tu expelli bz p suu oppositu. ideo no sequit q si ignoratia bz ex pelli sine gra. q silt culpa. Ad illud qd obijcitur. q peccator manes in mortali. pot velle iusticia. Ddm q aliqd velle. est du plr. vel eruliter r semiplene. sicut df. vult r non vult piger. Vel plene r sufficiter. sicut dicit apls p bil. ij. Deus operat in nobis velle r pficere. Primo modo pot esse in peccatore. r talis voluntas non facit aliquem iustum. Secdo modo non pot esse sine gratia pueniente r adiuuante voluntate. hoc aut secu do modo non potest voluntas iusticie reddere animam iustam.

15 Ad illud qd obijcitur. q p candez vim p quam aliquid mouet quiescit. Ddm. q verum est in eo motu qui e ad aliqd coplemētum. hoc autem non oportet esse in motu corruptionis r destru ctionis. Aliquis em interficit p violentias. non tamen oportet q p illam candez vim in morte pssit. Et q: peccatu corruptio dicit. non oportet q quis pssit in pcto ex solo actu voluntatis sicut p actu voluntatis se in pcto precipitavit. sicut p in eo q se voluntarie interficit. vel voluntarie se dimergit. Ad illud qd obijcitur. q deus possit restituere innocetiam. r ita delere cul pam absq gratia. Ddm q hoc veru est. sed largitas diuine misericordie sic decreuit auferre maluz p qd homo displicet. vt si mul daretur bonum p qd homo deo placcret. nec vnq expellit culpā quin sanctificet ipsam alam. vt in ea habitet p gram. Un nihil est medium fm tempus inter iustu r impium. ex quo ems homo nascitur uel esse anima eius vel esse peruersas p culpa vel erectam per gratiam.

Questio. ij. Utrū li. ar. absq gra gratūfaciēte possit aduersariū suū vincere. Et q sic v. *De* ne. iij. dicitur est Layn. Subter te erit appetit' tuus. r tu dñas beris illius. Sed costat q cayn iā erat in mortali pcto. ergo in statu illo poterat dñari appetitui suo ppeio. sed nullā victorias bz in nobis aduersari' nisi p nostrum appetitū. si igit absq gra gratūfaciēte cayn supare poterat propriū appetitū. vt qd possit etiā vincere aduersariū. *Itē* Bern. in li. de li. ar. Liberū ar. est potētissimū sub deo. Et ibidē dicit q li. ar. sui oino defectū non patit quare potētissime in ipso eterne r incōmutabilis imas go dicitatis v. Nā r si habeat intū. nescit tñ occasuz nec de lu sticia vel de gra accipit augmentū. nec de pcti miseria detrimē tū. ergo li. ar. adiutū gra r iusticia possit supare aduersariuz pari rōe vt qd possit etiā p seipz. *Itē* spūs lururie deijcitur vt vincit p continentia. r spūs iracūdie p patientia. r sic de alijs. sed continētia r patientia possunt haberi absq gra gratūfaciē te p gram gratis datā. ergo r. *Itē* difficultus est vincere seipsum q vincere dyabolum. sicut em habitum fuit. r mag' di cit supra dist. xxi. Fortior est tentatio carnis q tentatio hostis sed homo absq gra gratūfaciēte potest seipsum vincere r moz ti exponere. sicut ps in bereticis. ergo multo fortius videtur q absq gratia gratūfaciēte possit de dyabolo triumphare.

Itē aduersarius noster in quo nullā est gratia gratūfaciē tis. frequēter potest nos deuincere r sibi subiugare. si ergo nō est peioris cōditionis bō q sit dyabolum. videt q absq aliquo dono gfc possit quis aduersariū suum vincere. *Sed* extra. j. Loz. rv. Deo gratias qui dedit nobis victorias p Iesum xpm do. no. Igitur sine auxilio xpi nemo pot de inimico habere vi ctotiam. si ergo xps auxiliatur nobis per gratiam suā per quā nos iustificat. videtur r. *Itē* Rom. vij. Inscie ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius. Et respondet. gra dei p Iesum xpm dñm nrm. si ergo nullus vincit aduersarium nisi q liberat a lege pcti r mortis. vt q absq gra dei per Iesuz xpm q quidē est gra gratūfaciēns nō possit aduersariū vincere

Itē sup illud ps. Infirmati sunt r. glo. non potētes resiste re vitijs psc. Deo em desistēte ab auxilio. laborare pot bō. sed nō vincere. ergo vt q absq auxilio gfc gratūfaciēns nō potius gat vincere tentationē. Qd si tu dicas hoc intelligendū esse de gratia gratis data. non gratūfaciēte solū. Lōtra dicitur p aliā glo. sup illud ps. Immissioes p angelos malos r. Dyabo lus prātē bz in pctōre. sicut in peccore ppeio. ergo cū nō possit a pctōerui nisi p graz gratūfaciēte. nō pot nisi p illā erui a pte dyaboli. q sine illa nō pot ipm deuincere. *Itē* vincētī debet corona. fm qd Apoc. ij. r. ij. sed nulli pugnatī cōtra aduersa rium debet corona glorie. nisi ei q bz gram gratūfaciētem. r

go nullus absq gra pot dyabolū deuincere. *Itē* qd bō fa ciat r qd etiā caucat. qd diu est sine gra gratūfaciēte manet in culpa. sicut prius ostensum est. sed cū manet in culpa. seruus est dyaboli. seruus est etiā pcti r qui seruus est dyaboli. victus est a dyabolo. fm qd r. ij. pef. ij. igit absq gra gratūfaciēte i possibile est de dyabolo triumphare. *Itē* Rñsio. Ad pdictoz intel ligētā est notādū. q differt dicere aliquē resistere dyabolo ad perfario. r aliqd dyabolū vincere aduersariū. Plus em ipoz tat victoria. q resistētia. Resistētia nāq pssit in hoc. q qnō pssentiat suggestiōi dyabolice. s; victoria pssit in assequendo oppositū eius qd dyabol' intēdebat. Intēdebat aut dyabol' boies reddere inimicū deo. r facē dignū eterno supplicio. Tūc igit vincit homo aduersariū. qm sic resistit tentationi. vt efficia tur maior dei amicus. r mercatur regnum eternum. *Et* quo niam hoc absq gra gratūfaciēte esse non potest ideo. concedē dum est. q r si quis p gram gratis datā possit dyabolo resistē re. vt ei non consentiat suggerenti. tñ absq dono qd reddat bo minem acceptū deo. ipsum vincere non pot vt contra eius intē tionem proficiat dignitate merit. vel in merito cōdigni. Et cō cedende sunt rōnes q hoc ostēdunt. *Ad* illud vero qd obijcitur de eo qd dicitur est Layn. Subter te erit appetit' tuus r. Dd' q r si in ptate eius esset appetitū refrenare vt. in actu pcti non pcederet. etiā absq gra gratūfaciēte. nō tñ ex hoc sequit q possit aduersariū deuincere. q r si sine gra hoc faceret. eēt ibi resistētia p quā vitaret penā. nō tñ esset ibi victoria p quā me recer palmar. *Ad* illud qd obijcitur. q li. ar. d' esse potētissimū sub deo. r q nō auget nec minuit. Ddm q quē admoduz fuit supra expōsitū. hoc intelligit qm ad priuationē coactiōis. nō qm ad potētā seruande recitūdinis. *Ad* illud qd obijcitur. q spūs lururie vincit p continentia. Ddm q r si p cōtinentia q est abs q gra gratūfaciēte. possit qd resistere spūitui lururie. illa tñ resistētia triumph' dicit nō pot p eo q ex b nullā assequit palmar. *Ad* illud qd obijcitur. q pot quis vincere seipm sine gra gratū faciēte. Ddm q falsuz est. qm ems beretic' qui exponit se moz ti videatur seipsum vincere. non tamē est ibi victoria. sed dete ctio. Superat enim ab erroris improbitate. r cōscientie pueri tate. r obstinationis profunditate. r propter hoc magis meret cōfusiōne r ignominia ex illa mortis ppeione q gl'as. *Ad* il lud qd obijcitur. q dyabol' pot vincere boies absq gra. Ddm q victoria dyaboli cōsistit in subiugādo sibi boiem p peccatū vis ctoria s; bois cōsistit in pmerēdo illud qd dyabolus amittit r ideo sicut facilius est peccare. q in bono proficere. sic facili' est dyabolum supare boiem. q boiem aduersarium vincere pterea dyabolus non vincit boiem. nisi volentem r consens tientem. dyabolus autem nunq vincit volens r ideo non seq tur. q si dyabolus potest reportare victorias de homine absq gratia. q similiter possit esse econuerso. immo non est simile i cut ostensum est.

Questio. iij. Utrum absq gra gratūfaciēte li. ar. possit omnia mandata implere. Et q sic videt. Deut. xxx. Mandatum qd ego pscipio tibi bodie non est supra te. neq: procul positū r. Et post. S; iuxta est sermo valde in ore tuo. r in corde tuo vt facias illud. hoc aut nō esset si obseruantiā mādatoruz esset supra posse li. ar. ergo videt q absq gra gratūfaciēte que est supra posse li. ar. cōtingat mā data dei seruari r impleri. *Itē* hoc videt autoritate noui testa. Matth. xj. Augu: meum suauē est. r onus meū leue. hoc aut nō esset. si mādātū dei esset supra posse li. ar. r. *Itē* hoc videt rōne. Multo benignior est deus seruis suis q sit bō sed bō pot mādātā bois seruare absq gra gratūfaciēte q sunt graua r multa. ergo videt q multo fortius possit seruare mādas tā diuina. *Itē* in mandatis dei. aut precipiuntur ipsa gena era operum. aut precipiuntur formata opera. Si precipiunt opera formata. ergo qui bonozat patrez naturalī pietate. non faciens illud ex charitate. videtur illud mādātū omittēre quo precipit. bonozā psem r matrē. r peccare mortaliter. qd absur dum est dicere. Si igit ipsa gña operū sunt in precepto. r hoc constās est q possumus facere absq gra gratūfaciēte vide tur q diuina mādātā absq dono gfc gratūfaciēntis contins gat implere. *Itē* nō difficultus est q animā suā ponere p alio. Maiorem em charitatē nemo bz r. sicut d' Jobā. rv. s; absq gra gratūfaciēte pot qd morte p alio subire. q multo for ti' oia gña alioz mādator. *Ad* oppositū arguit sic. *Itē* r. q q iij

dicatur. Scio dñe qz nō est bois via eius. neqz viri vt ambulet
 z dirigat gressus suos. sed quicūqz implet diuina mādata diri
 git gressus suos. ergo nō est in p̄tate bois diuina mādata imple
 re. ¶ Itē Actū. xv. hoc est iugū qd neqz nos neqz p̄snostrī
 por. p̄. sed p̄ ḡf̄az do. no. Iesu xp̄i credimus saluari. Et loqui
 tur ibidē de mādatīs legis. ergo diuina mādata obseruare nō
 contingit absqz diuina ḡf̄a. ¶ Itē obseruatio mādatoꝝ dei
 facit dominē dei amicus. Unde Job. xv. Vos amici mei estis si
 se. sed nullus potest effici dei amicus absqz dono c̄baritatis
 ḡf̄e gratūfaciētis. ergo impossibile est absqz huiusmodi do
 no mādata dei seruari. ¶ Itē obseruatiā mādatoꝝ dei facit
 dominē dignum vita eterna. Unde Mat. xix. Si vis ad vitam
 ingredi serua mādata. sed nullus p̄t vitā mereri eternā absqz
 dono ḡf̄e dei. vt dicit Rōm. vi. Gratia dei vita eterna. ¶ Absqz
 illa nemo p̄t diuina obseruare mādata. ¶ Itē sicut fundame
 tum legis veteris est timor. ita fundamentū euāgelij est amor.
 sicut insinuat ap̄lo Rōm. viij. z exp̄sse dicit Aug. ergo sicut mā
 data legis veteris obseruari non poterāt absqz dei timore. sic
 mādata euāgelica impleri nō p̄t absqz c̄baritatis amore. sed do
 nū amoris nō est absqz dono ḡf̄e gratūfaciētis. ¶ Absqz huius
 dono nō p̄tingit diuina mādata impleri. ¶ R̄n. dōm qz mādata
 dei dupl̄r cōtingit impleri. Vno mō q̄tū ad genus opis. Alio
 mō q̄tū ad intentionē mādatīs. Si loquamur de implētiōe
 mādatoꝝ q̄tū ad genus opis. sic p̄ gratias gratis datas cō
 tingit ea impleri. sic ut p̄ fidem mādatum de adoratione. z per
 quandā naturalē pietatē z deuotionē mādatum de parētū bo
 noratione. z sic de alijs. Alio mō est loqui de implētiōe man
 datoꝝ q̄tū ad intentionē mādatīs. z sic qz deus p̄cipit mā
 data ad hocqz voluntas nostra conformetur voluntati sue. z bec
 non p̄t esse absqz c̄baritate. z c̄baritas esse nō p̄t absqz dono
 ḡf̄e gratūfaciētis. mādata dei s̄m intentionē mādatīs absqz
 qz huiusmodi dono nō possunt obseruari. Et hoc est quod dicit
 apostolus Rōm. xij. Qui diligit proximum legē impleuit. Et
 iterum. Plenitudo legis est dilectio. Et. j. T̄m. j. Finis p̄ccc
 cepti est c̄baritas de corde puro zc. hoc ipsum etiā insinuat
 Deut. vi. vbi post enumerationē mādatoꝝ decalogi. subdit
 mādatum c̄baritatis quo dicitur diliges dominum deum tuū
 ex toto corde tuo zc. p̄zigitur ex p̄dictis quāta sit necessitas
 gratie gratūfaciētis. qz non solum est necessaria ad remissio
 nem p̄ccōꝝ verum etiā ad victoriā tentationū. z ad obseruā
 tiām mādatoꝝ diuinōꝝ. Multipl̄r enī errauit Pelagius
 qui dicit li. ar. t̄m posse habere vt nō indigeret ḡf̄a gratūfaciē
 te. ¶ Hac igitur positione tāqz heretica repudiata implozanda
 est gratia dei p̄ quā deleat̄r p̄ccā. z vincat̄r dyabolica tenta
 tione z impicat̄r diuina mādata. nō solum s̄m genus operis
 sed etiā s̄m intentionē mādatīs. Non solum ad vitationē pene
 verum etiā ad meritū glorie. Nam si p̄tinus modus obseruā
 ti p̄t esse p̄ gratiā gratis datā. secundus t̄m modus nō potest
 esse absqz gratiā gratūfaciente. sicut p̄tius ostensum est. Et s̄m
 hanc viā procedunt rōnes que ostendunt absqz gratiā gratū
 faciente mādata diuina impleri nō posse. vnde z cōcedēde sunt
 ¶ Ad illud qd obijcit de Deut. qz mādata nō est supra bonū
 nem. sed prope. Dicendum qz hoc intelligit de obseruatiā q̄tū
 ad genus opis. Si autē intelligatur de obseruatiā q̄tū ad in
 tentionē mādatīs. tunc dicitur esse prope. non qz lib. ar. possit
 in illud. p̄ se sine dono gratie sed qz gratia dei p̄ccō est vniciū
 qz. nec aliquis caret gratiā. qz gratia desit sibi. sed qz ipse deest
 gratie. ¶ Ad illud qd obijcit qz mādata leuia sunt z suauia.
 Dicendum qz hoc intelligitur in respectu habētis c̄baritatē. bo
 mini enim habenti c̄baritatē. est facile diligere inimicū. sed nō
 habenti est valde difficile. z quasi impossibile. Et est exemplū
 in auibus que leues sunt ad volādum. quādo habent pennarū
 abundantia. qñ vero pennis priuāt̄r graues sunt z volare nō
 possunt. Ideo dominus dicit mādata sua esse leuia. qm̄ volen
 tibus illā seruare z conuerti ad se. dat c̄baritates z pennas vir
 tutū. p̄ quas possunt volare. z se sup̄ seip̄os facilius cleuare.
 ¶ Ad illud qd obijcit qz homo p̄t implere mādata bois zc.
 Dicendum qz non est s̄se. qz homo indiget obsequio bois. z plus
 considerat actum exteriorē. q̄ intentionē interiorē. Deus autē
 qui bonozū nostrōꝝ non indiget. z magis intuetur corda q̄ fac
 iēs. opus hominis non acceptat. nisi prius acceptabilis sit ei
 boninis voluntas. p̄ quā fiunt illa opa. ¶ Ad quartum zc vitis
 num argumētum satis plana est r̄sio ex p̄dictis. Probant enī

qz mādata dei seruari p̄t absqz ḡf̄a gratūfaciente. q̄tū ad ges
 nus opis. Et hoc quidē verū est. nā p̄t homo mādatum illud.
 honora p̄fem tuū zc. absqz gratiā implere vt sic vitet penam.
 p̄t etia facere z alia mādata adiutus aliqz ḡf̄a gratis data.
 z nō solū facere aliqz q̄ vident̄r ardua. s̄ etiā pati terribilia. In
 bis t̄m oibus nō implerent̄ mādata s̄m intentionē z acceptatio
 nē diuinā. s̄m qz exp̄sse dicit ap̄lo. ij. L. oz. xij. enumerās mul
 tipl̄r genus opis p̄io. post qd subiungit. Si c̄baritatē nō has
 buero. nihil mihi prodest. Et hoc fuit qd Pelagius nō p̄sideras
 uit. p̄pter qd in errore cecidit z credidit. aliqz ex simplici mā
 datoꝝ obseruatiā quātum ad exteriora opera dignū esse vis
 ta eterna qd est contra fides p̄iam z sanam. sicut ap̄lo explicat
 in autoritate p̄missa.

¶ Insequēter querit̄ de potestate li. ar. q̄tū
 se extendit absqz ḡf̄a gratis data. Et circa
 hoc queruntur tria. Primo queritur vtrum
 li. ar. absqz gratiā gratis data possit se ad
 ḡf̄am gratūfacientē sufficienter disponere.
 Secōdo queritur vtrum omni ḡf̄a desit̄r p̄t
 sit aliquid tentatiōi resistere. Tertio queritur
 vtrum possit p̄ se absqz omni gratiā in bonū
 aliquid ex genere.

Questio. j. ¶ Vtrum li. ar. desit̄r ḡf̄a gratis data p̄t
 se ad gratiā gratūfacientē sufficienter se
 disponere. Et qz sic vt Zacch. j. L. ouertimini ad me z ego cōuertar
 z ad vos dicit dñs. Si igit̄ deū cōuertit ad nos non est aliud
 qz gratiā impartiri. anteqz aliqz gratiā cōseraf li. ar. p̄t ad euz
 cōuertit. s̄ se cōuertēdo ad deū disposuit se ad gratiā. ergo zc.
 ¶ Itē Boetius. Naturaliter est nobis inserta veri bonis cu
 piditas. igit̄ oi gratiā gratis data circūscripta. salua aie rōna
 lis natura. p̄t li. ar. verū bonū cōseraf zc. sed desiderādo verū
 bonū disponit ad donū gratuitū. ergo zc. ¶ Itē ois potestas
 naturalis. naturaliter appetit suā p̄fectionē. coipso quo illa in
 diget. z ab ea nata est cōpleri. Si igit̄ li. ar. aptum natū est cō
 pleri p̄ donū gratie z glorie. omni gratiā priuātā p̄fectionē gra
 tie desiderabit z queret. si igit̄ hoc est ad gratiā gratūfacientē
 se disponere. videt̄ zc. ¶ Itē sufficienter se ad ḡf̄az dispōt. q̄ fa
 cit qd se est. facere autē qd in se est dicit̄ homo qñ facit illud qd
 est in sua potestate. sed li. ar. oi gratiā desit̄r. p̄t facere qd
 in se est. nullus enī dubitat quin possit facere qd p̄t. ergo absqz
 qz omni gratiā p̄t se disponere ad gratiā gratūfacientē. ¶ Itē
 lib. ar. desit̄r ḡf̄a gratis data. Aut p̄t aliqd aut nihil. Si
 nihil p̄t. ergo nemo esset inculpādus ex b̄ qz non se preparat ad
 gratiā. Si aliquid p̄t. vocef̄ illud qd potest a tunc verum est
 dicere qz li. ar. p̄t in a. sed faciēdo. a. toto suo posse se preparat
 ad gratiā. z quicunqz sic se preparat. sufficienter se disponit. er
 go zc. ¶ Itē omne p̄cc̄m non t̄m est expulsiuum gratie. sed etiā
 nociuum nature. sed omnis natura refugit sibi contrariū. z nō
 cinium. ergo li. ar. omni ḡf̄a desit̄r. t̄m sibi relictum p̄ naturā
 habet detestari p̄cc̄m z refugere. sed detestādo z refugiedo cul
 pā. se disponit homo ad gratiā. ergo zc. ¶ Sed cōtra. Aug. in
 li. de eccl. dogma. Manet ad querendā salutē libertas ar. sed
 admonētē prius deo iuitate ad salutē. vel vt eligat. aut sequat̄
 vel agat occasiōē salutis. sed hoc est inspirationis dei. ergo vt
 detur qz nunqz li. ar. nostrū potest se ad viā salutis preparare. nisi
 adiuuetur per aliquā gratiā gratis datā. ¶ Itē timor seruilis
 est illud quo mediāte declinat̄ a malo. sicut dicitur Prouer. j.
 In timore declinat̄ ois a malo. sed timere seruiliter est donum
 dei. z nullus p̄t se disponere ad ḡf̄am. nisi declinet a malo. er
 go nullus p̄t ad gratiā se disponere sine aliquo dono gratie.
 ¶ Itē dispositio est eiūsdē ḡf̄is cū eo ad qd disponit. ergo ad
 bonū gratuitū nō p̄t qz se disponere. nisi p̄ aliqd gratis datū
 ergo impossibile est qz ad illud se disponat li. ar. oi ḡf̄a desit̄r
 tuz. ¶ Itē dispositio p̄uenit illud ad qd disponit. si ḡ li. ar. pos
 set se ad ḡf̄am gratūfacientē p̄ seip̄m disponere. q̄tū p̄t ḡf̄am
 p̄uenire. si ḡ hoc est s̄ naturā ḡf̄e p̄ueniētis. videt̄ zc. ¶ R̄n. ad
 p̄dictozū intelligētā est notādū. qz vix aut nunqz li. ar. desit̄r
 oi gratiā gratis data. Om̄ noie gratie gratis date. nō solūmō
 intelligim̄ illā q̄ enumerat ap̄lo. j. L. oz. xij. Alij dat̄ p̄ sp̄m zc.
 s̄ etiā vocaf̄ b̄ie gratis data q̄ qd illud sit qd suū additū est na
 turalibus. adiuuans aliquo modo z preparās voluntatē ad ba
 bitum vel vsum gratie. siue illud gratis datum sit b̄bit̄. sicut
 timor seruilis. vel pietas aliquozum visceribus inserta ad iustan
 tiā.

tia, siue sit etiā aliquis actus, sicut aliqua uocatio uel locutio q̄
 deus excitat animā hominis ut se preparat. Sine hac quidem
 grā gratis data uir aut nunq̄ aliquis bñs uisum li. ar. reperit
 r̄ sine hac concedendum est li. ar. nunq̄ sufficienter disponi nec
 posse se disponere ad grām gratumfacientem, si: ut dicit Bern.
 expresse in li. de li. ar. c. xvij. Conatus li. ar. ad bonū casti sunt
 si a grā non adiunātur r̄ nulli si non excitātur. Et postmodum
 dicit q̄ grā excitat li. ar. dum seminat cogitatur. Si igitur, pri
 ma dispositio que non sit a gratia gratumfaciente est cogitatio
 r̄ hoc nō est absq̄ dono gratie gratis date, impossibile est q̄ li.
 arb. omni gratia destitutum ad grām gratumfacientem dispo
 30 nat seipsum. ¶ Ratio autem huius est bec, non q̄ grā gratum
 facies necessario preexigat dispositionem gratie gratis date,
 sed q̄ ipsa est quid diuinum, r̄ res existens super li. arb. r̄ etiā
 supernaturale iudicium, ideo li. ar. nūq̄ assurgit, nec ad cogno
 scendum grām, nec ad petendā, nisi aliquo modo a sursum exci
 tetur, r̄ p̄ additionem grē gratis date qd̄ tenet quasi mediū in
 ter donum grē gratumfacientis r̄ naturalem libertatem volū
 tatis. Tenendum est igitur q̄ li. ar. si excitetur p̄ aliqd̄ donum
 grē gratis date, potest ad gratiā gratumfacientem se de cōgruo
 disponere, si autem omni tali munere contingat ipsum destitū
 nunq̄ potest ad illā disponi. Unde rōnes hoc ostendentes con
 cedende sunt. ¶ Ad illud autem qd̄ primo obijctur in dicitur q̄
 31 li. ar. est cōuertit ad deum, dōm q̄ lib. arb. lapsus nūq̄ ad deū
 conuerteretur nisi aliquo munere grē excitaretur, q̄ q̄ p̄sto est
 ideo dicit dominus, Conuertimini ad me. Hoc em̄ ipso q̄ inuis
 tar r̄ uocat, eribet homini aliqd̄ donum gratuitum qd̄ exci
 tetur, excitaturq̄ aliquo modo ad ipsum conuertatur, r̄ conuer
 sus p̄ gratiā gratumfacientem a deo acceptetur, ex et hoc dicit
 32 tur deus conuertit ad ipsum. ¶ Unde si quis uelit attendere or
 dinem li. ar. r̄ grē diuine expresse insinuat Aug. i. lib. de ecclē.
 dogma, ponēs quattuor gradus inter quos grā p̄uenit libe
 ar. Aut enim sic, Inritum salutis nostre deo miserate habemus
 ut acquiescamus saluari inspirationi nostre potestatis est, ut
 adspicamur quod acquirendum admonitione cognouimus di
 uini est muneri, ut non priuēmur iā ad eptē salutis munere sol
 licitudinis nostre est r̄ celestis pariter adiutorij. In hoc ergo
 uerbo si quis diligenter inspicat, insinuat ualde clare quā
 tum potest li. arb. respectu gratie, nā cum sint in salutis opere
 ista quattuor uicij inuitare acquiescere, adiuuare, r̄ permanere
 p̄imum est inspirationis dei, scdm̄ libertatis arbitrij, tertium
 muneri diuini, quartū sollicitudinis nre r̄ diuini pariter ad
 iutorij. Et p̄ hoc fatis aperit uia ad dissoluendum rōnes sequē
 tes. ¶ Ad illud uero qd̄ obijctur q̄ inscra est nobis uerū bonū
 33 q̄ cupiditas, dōm q̄ uerum est generaliter, ut autem cognosca
 tur in spāl̄ quod sit illud bonum, r̄ desideretur r̄ requiratur, hoc
 non est absq̄ dei dono. Et illa etiā generalis cupiditas nō sus
 ficat ad disponēdum ad grām, sicut p̄ in p̄bilosophis qui bñtu
 dīm multum desiderauerunt, nunq̄ tñ gratiā dei adēpti sunt.
 ¶ Ad illud quod obijctur q̄ natura appetit suā p̄fectionē r̄
 34 dōm q̄ uerum est de p̄fectione illa q̄ est infra terminos nature,
 non aut oportet de illa q̄ sup̄ naturā est. Aut si de illa intelligat
 eo mō appetit quo cognoscit, p̄ se aut nō cognoscit in spāl̄, sed
 tñ in generali, sic aut cognoscendo r̄ appetēdo nō se disponit suf
 ficienter ad donū gratie, sicut prius ostensum est. ¶ Ad illud
 35 qd̄ obijctur q̄ sufficienter se disponit qui facit qd̄ in se est, dices
 dum q̄ facere qd̄ in se est pot̄ dupl̄ intelligi. Uno mō positue,
 q̄ facit aliquid ordinatum ad gratiā, r̄ tñ facit q̄tum potest, r̄
 hoc mō ueritatē b̄ sermo p̄dicus. Alio mō pot̄ intelligi priua
 tiue ut dicat facere qd̄ in se est, q̄ facit qd̄ pot̄, quū illud non
 sit ordinatū ad grē susceptionē, r̄ hoc mō li. ar. gratia destitutu
 pot̄ facere qd̄ in se est r̄ sic p̄dicat sermo nō b̄ ueritatē. Et p̄ b̄ p̄
 36 r̄ nō ad sequēs. ¶ Qd̄ em̄ q̄rit aut pot̄ aliqd̄ aut nihil, dōm q̄
 aliqd̄ pot̄, s̄ illud aliqd̄ nihil est respectu grē suscipiēde, sicut
 posse comedere aliqd̄ posse est, ni bil tñ facit ad b̄ q̄ aliqd̄ suscipi
 piat donū grē. ¶ Ad illud qd̄ obijctur q̄ lib. arb. pot̄ deestari culpā
 37 uirtute pp̄ie nature, dōm q̄ dupl̄ p̄tingit deestari culpā. Aut
 q̄ est offensiuā maiestatis r̄ equitatis diuine aut q̄ est lesiua p̄
 pp̄ie nature. p̄im̄ mō d̄ deestari d̄ disponit ad gratiā gratūfa
 cientē, nec vnq̄ absq̄ dono grē gratis date i statu nature lapsē
 Cognoscere em̄ q̄ p̄ culpā offendit de? donū dei est. Alio mō ē
 deestari p̄ctm̄ in q̄tum est lesiuū nature, sicut aliqd̄ deestaf̄ for
 nicationē q̄ p̄ ipsam amisit uisum uel incurrit aliū morbū, r̄ tā

lis deestatio pot̄ esse a uirtute nature, s̄ b̄ nō disponit ad grā
 gratūfacientē. Et sic patet q̄ sita. p̄ etiā qualiter errauerit pe
 lagius q̄ li. arb. non solū dixit habere potētā disponēdi se ad
 gratiā gratumfacientē, sed etiā merēdi eā propria uirtute. Du
 pliciter em̄ mendax fuit, r̄ in hoc q̄ dixit primā gratiā sub mēto
 to cadere, r̄ in hoc q̄ dixit etiā li. ar. proprijs uirtutibus ad gratiā
 posse se disponere.

Questio. ij. Utrū liberū arbitriū omni grā destitu
 tum posset alicui tentatōi resistere. Et
 q̄ sic uidef. Brego. in morali. Debitis est hostis qui non uincit
 nisi uolentē. S̄ qd̄ aliquis uoluntarie facit potest non facere,
 ergo si uoluntarie quis consentit aduersario, potest etiā gratia
 destitutus non consentire, ac p̄ hoc tentatōi resistere. ¶ Itē
 li. ar. omni grā destitutum ad huc liberum est, si liberum est ergo
 non potest cogi, ergo potest repugnare suggestioni dyabolice,
 ce, r̄ si hoc, igitur r̄ resistere non solum vni s̄ etiā omni tentatio
 ni. ¶ Item bonum potentius est q̄ quodlibet malum, s̄ li. ar.
 omni gratia destitutum ad huc habet naturale iudiciorij qd̄
 inest ei p̄ naturā, q̄ cum illud sit bonū potēt? est pctō, r̄ concu
 piscencia, r̄ tentatōe dyabolice inclinante ad malū r̄ si hoc, ex
 go potest non solum vni s̄ etiā cui libet tentationi resistere.
 ¶ Itē cum sit triplex posse, uidelicet gratie, nature r̄ uicij, p̄
 q̄ dicitur in glo. Rom. vij. posse gratie addit supra posse nature,
 s̄ posse uicij diminiuit, ergo posse nature est supra posse uicij
 ergo circumscrip̄ta omni gratia, manente sola naturali potētā
 uidetur q̄ li. ar. resistere posse uicio impellenti. ¶ Item sicut
 liberum arbitrium, uertibile est ad malum, ita quilibet creatu
 ra uertibilis est in non esse, s̄ multe creature conseruantur in
 se sine aliqua gratia gratis data p̄ naturalia principia r̄ diuinā
 p̄ntiam, ergo pari rōne uidef q̄ p̄ lib. arb. gratia destitutum, p̄
 priā uirtute absq̄ aliquo dono gratie supra appposito possit alē
 quis casum in peccatum effugere. ¶ Item demones habēt s̄
 bi data integra naturalia r̄ splendidissima, ergo multo fort? li.
 arbi. hominis lapsi, s̄ lib. arb. non lapsus p̄ se poterat tēratio
 ni resistere, ergo pari rōne uidetur q̄ lib. arbi. lapsus hoc poss
 38 sit, etiam si sit omni gratia destitutum. Si forte, tu dicas q̄ r̄
 sit integrum quātum ad naturā potentiarum, infirmitatē, tās
 men est r̄ dimini utum quantum ad habilitatem consequentem
 adeo ut non possit resistere. Tunc ego quero aut potest aut nō
 potest. Si potest habeo propositus, si non potest, r̄ nullus est
 inculpā dus in eo quod uitare non potest, ergo aut lib. arb. non
 resistendo tentationi non peccaret, aut in peccādo non esset vi
 tuperabile, s̄ utrumq̄ horum est impossibile, ergo restat altes
 rum s̄ q̄ possit tērationi resistere, s̄ contra Matt. vj. Et ne
 nos inducas in tērationē, dicitur in oratione dominica, s̄ nul
 lus ab altero postulat quod potest p̄ seipsum, si ergo homo sas
 piēter pct̄ a deo, uidetur q̄ hoc non possit homo p̄ li. ar. absq̄
 aliquo dono grē gratuito. ¶ Itē Aug. diffinitō li. ar. sicut bas
 bitum est supra dist. xxiij. dicit q̄ liberum arb. est facultas vo
 luntatis r̄ rōnis qua bonum eligit grā assistēte, r̄ malum grā
 semp̄ li. ar. malum eligit, ergo nulli tērationi resistit. ¶ Item
 sup̄ illud Rom. vj. Uelle adiacet mihi glo. naturale est quodā
 modo uelle bonum p̄ rōnē, s̄ tale est hoc uelle q̄ semp̄ vi car
 nis supatur, ergo uidetur q̄ absq̄ adiutorio grē semp̄ cū tēta
 tur consentiat homo culpe. ¶ Itē li. ar. in precligendo semp̄ se
 quitur affectum predominantē r̄ hoc expresse determinat Ansel.
 in li. de li. ar. r̄ p̄ experientia est manifestum, s̄ absq̄ grā saltem
 gratis data li. ar. corrupto regnat amor proprii boni, ergo v̄
 q̄ semp̄ illud precligat q̄tum est de se, nisi grā diuina assistat,
 ergo ideo quod prius. ¶ Itē mors non inest nobis nisi p̄ pctm̄
 ergo ubi est necessitas moriēdi, uidetur q̄ nisi assist grā dei est
 simpliciter necessitas peccādi, sed ubi est necessitas peccādi,
 non est p̄tas resistēdi tentationi, si igitur hāc habet li. ar. prout
 est gratia destitutum, p̄ r̄. ¶ Item habēs pedē claudum cui
 ambulat necesse b̄ claudicare, ergo si pes sp̄ualis est habens
 affectum d̄cornatū r̄ obli quū, necessario claudicat in suo actu
 ergo necessario li. ar. gratia destitutum, cum sit lapsus r̄ obli
 quatum precipitabitur in pctm̄, q̄ si hoc im̄ possibile est q̄ absq̄
 dono gratie tentationi resistat. ¶ Rñ. ad p̄dictorū intelligētā
 est notādū q̄ aliq̄ senserūt li. ar. fm̄ statū i q̄ nūc est absq̄ mune
 re grē oī posse tērationi resistere pp̄ia uirtute, q̄ si hoc nō cēt
 pctm̄ ei imputari non deberet, s̄ bec positio plane falsa est, r̄ cō

tra sacra scriptura. et contra scdoy testimonia. Si enim nemo potest resistere tentationi de luxuria nisi per continentiam. nemo tentationi de infidelitate nisi per fidem continentiam autem et fidem non contingit habere absque dono gratie diuine iuxta quod dicitur Sap. 11. Non possum esse continens etc. et 1. Cor. 13. Alij daf fides in eodem spiritu. planum est quod ipsa sacra scriptura dicit quod si. ar. absque munere gratie non posset omni tentationi resistere. Hoc etiam multiplex probat Aug. in li. de perfectione iusticie boijs. et de natura et gratia. et in li. de vera religione dicit expresse quod qui non vult ab alio superari necesse habet alij inuidere. et ita vir superbus necesse habet peccare aliquando peccato inuidie. similiter et in alijs generibus peccatorum intelligendum est esse. Et propterea illa positio pelagij tanquam erronea repudianda est. Hoc autem fuit quod decepit pelagium quod si. ar. nunquam destituit omni gratia gratis data. et ipse posse gratie attribuit ipsi nature. Superbia enim excecatus nesciuit distinguere res inter dona naturalia et gratuita. Alios vero positio fuit quod si. ar. lapsum omni gratia destitutum nulli posset tentationi resistere. pro eo quod lapsum est et in lapsu suo adeo est infirmatus et obliquatus. quod nisi assistit diuine misericordie donum incuruatur ad omne malum quod sibi suggerit et offert. Et inuisit per illam glosam. quod dicit super illud ps. Immissiones per ang. ma. dyabolus potestatem habet in peccatore sicut in proprio peccatore. Et ex hoc arguitur quod nisi assistit diuini auxilium faciet illius pro voluntate sua ruere de peccato in peccatum. Item alia glosa. sup. 1. Abac. Nesciebas cum tantam preterit accepisse ut viribus eius nemo possit resistere. Hoc intelligendum est esse dictum per se absque auxilio diuine gratie. Et si tu obijcias. quod tunc homo culpatus non esset. respondet per illud quod dicitur in glo. Rom. viij. Non ego operor. sed quod habet in me peccatum. sibi. glo. Nunquid quod inuitum boiem dicit peccare. immuni videri debet a crimine. non videtur. Ipsius enim vicio et desiderio hec cepta sunt. quod enim mancipauit se per assensum peccato. iure dominatur illius. Sed quod illud valde durum videtur dicere quod si. ar. in statu tali nulli posset tentationi resistere. cuius natura le habeat indicatorius et quendam instinctum naturalem remurmuratem contra malum. non sit etiam in malo confirmatum. Hoc est tertia via medium tenens inter hec duo extrema quod si. ar. omni gratia destitutum. nec omni posset tentationi resistere. nec necesse habeat omni tentationi succubere. Non posset inquam omni resistere propter suam instabilitatem et infirmitatem. Juxta illud Treno. iij. Peccati peccauit hierusalem. propterea instabilis facta est. Et glo. sup. illud Treno. iij. Misericordie domini etc. Non potest homo diu stare contra insultus dyaboli. nisi misericordia domini adiuuet. Unde si contingeret boies resistere vni tentationi. tunc possent multiplicari quod nisi diuinum auxilium adesset. necesse haberet homo deijci si quibus exemplum in foraminibus nauis per que ingreditur aqua. potest etiam exemplum poni in pugile. qui cum se cooperit ex vna parte contra secum. et ex altera discooperit. a magis ex parte pugnatore ledit. Sic et dyabolus frequenter facit pluribus quibus preterit tentatione de luxuria. et ex hoc quod non consentiunt. facit ipsos prostrare in superbia. nec vni potest euitare homo quin in aliqua tentatione incidat. et hoc propter suam instabilitatem. Propter suam etiam infirmitatem necesse haberet in aliquam tentatione incidere. Cum enim sit obtenebratus signoraria. et al ligatus carnis concupiscentia. tentationem carnis et infidelitatis non posset euadere etiam aliquando consentiret. nisi adiuuaret aliquo munere diuine gratie. Per iam dicta patet ratio ad questionem propositam. per etiam pro parte responsio ad obiecta. Al le enim rationes que primo probant quod contingat tentationi resistere. si concluderent de tentatione in particulari concedere essent quod vero concludunt quod contingat absque gratia omni tentationi resistere. Ideo oportet eas dissolueri. Ad illud ergo quod obijcit primo quod dyabolus non vincit nisi volentem. ddm quod verum est. aliqua tamen sunt que sic volumus quod ad illas voluntas nostra necessario inclinatur propter corruptionem originalis culpe. nisi assistat aliquo munus gratie per quod releuet et dirigat et ideo quis vincat volentem non tamen sequitur quod homo absque gratia possit resistere. Ad illud 40 quod obijcit quod si. ar. non potest cogi. iam per ratio. Non enim est ibi coactio sed tanta est ad mala inclinatio et voluntatis pronitas. quoniam est aliud sustentans. necesse haberet motu voluntatis aliqui in malum incidere. Ad illud quod obijcit quod bonus est potentius malo. 41 ddm quod verum est per se loquendo. sed quoniam bonum subijcit se malo malum tunc operatur per virtutem boni. et sufficit sibi bonus et per hunc modum in homine habet regnare peccatum sicut dicit Apostolus

lus. Non regnet peccatum in vestro mortali corpore. Et per hoc patet 42 responsio ad sequens quod obijcit de velle nature et de velle vici. Velle enim vici presupponit posse nature. et ipsam naturam deordinando efficitur ipso velle nature potentius. sicut videtur in aliquo modo qui adberet virtuti naturali. Ad illud quod 43 obijcit. quod vertibilitas nature stabilitur absque munere gratie super addite. Dicendum quod non est simile. quod si natura propter defectum sit vertibilis in non esse. tamen totum quod in ipsa est naturaliter et determinate appetit esse. Et quod deus conseruat rem secundum quod appetit. ideo sola diuina presentia per propria natura conseruat creaturas. Liberum autem ar. lapsum in differenter appetit licita et illicita. et prohibita et concessa. et cum magno impetu ad malum tendit. ideo ad hoc quod stabilitur necessarium est ei aliquid donum gratie. Ad illud quod obijcit quod si. ar. integrum est. respodet 44 dendum est sicut dicebat in opponendo quod hoc intelligitur quantum ad essentiam potentiarum. non quantum ad perfectionem habilitatum consequentium. Et si queratur ulterius. utrum possit resistere vel non. Dicendum quod de aliqua tentatione per se non potest si tamen consentiat non est a culpa immune. propter hoc quod adiutorium gratie sibi preesto est si velle suscipere. propter hoc etiam quod ex propria sua culpa deuenit in illam necessitatem. Et hoc est quod dicit Augustinus. quod quod homo noluit vitare peccatum dum potuit instictum est ei ut non possit cum vclit. Hoc etiam dicit magister supra dist. xxv. quod post peccatum ante repationem gratie. li. arb. premitur a concupiscentia et vincitur. et ideo potest peccare et non potest non peccare. etiam danabiliter. Et sic per rationes concludentes li. arb. per se posse resistere tentationi non cogitur de necessitate. Ad rationes vero ad oppositum quibus obijcitur non possit tentationi resistere. facile est respondere. Si enim concludant quod necesse haberet aliquando cadere. de plano sunt concedende. Si autem aliquis per eas velit arguere de li. ar. quod omni tentatione succumberet. responderi potest ad primam de oratione quod illud petitur non quod non possit alicui tentationi resistere. sed quod non potest omni resistere per se. Ad illud quod obijcitur quod lib. ar. eligit 45 malum gratia destitente. dicendum quod illud non intelligitur semper. si aliquando. Ad illud quod obijcitur quod velle nature semper superat 47 dicendum quod illud non intelligitur. quod in omni tentatione discedat homo a naturali rectitudine voluntatis. sed quod illa rectitudo non est iure virtutis quod possit absque gratia deiciere hominem a feruitute peccati. Ad illud quod obijcitur de necessitate moriedi. dicendum 48 quod necessitas moriedi non inest homini propter peccatum quod inest sed propter peccatum quod inest. Unde illud non concludit quod necessarium sit hominem peccare. sed quod necessarium sit hominem peccare vel peccasse. Ad illud quod obijcitur 49 tur quod si. ar. sequitur affectum predominantem. dicendum quod affectus non predominantur in homine respectu cuiuslibet mali quod suggeritur sicut per in auaro cui suggeritur bonorum suorum dissipatio. vel prodigo bonorum suorum retentio. et ideo non sequitur quod consentiat. omni peccato. Proterea qui afficitur circa aliquid in habitu potest in aliqua consideratione magis affici circa eius operum positum in actu. sicut homo frequenter irascitur circa rem quam multum diligit. Ad illud quod obijcitur de claudicatione pedis. dicendum 50 quod non est simile. quod actus ambulacionis nunquam separatur a dispositione claudicationis in pede claudico. non sic autem est de actu affectionis respectu deordinationis que est in li. ar. propter multitudinem motuum et affectuum qui consurgunt in nobis ex diuersitate considerationum sicut tractus est. ob quam modo mouet homo ad unum modo ad aliud oppositum. et ideo aliqui motu recto aliqui obliquo. Per hec autem que dicta sunt per ratio ad obiecta. et ad consimilia que obijci possunt in hac materia. Ad illas autem 51 duas glosas que in soluendo adducte sunt quibus videtur innui quod si. ar. absque omni gratia tentationi non possit resistere. intelligende sunt non quod dyabolus plenum posse habeat super hominem quantum ad actum tentandi. et quod homo nullo modo possit ei resistere. sed hoc intelligitur quantum ad hoc quod posse habet in eius morte ad infernalium supplicia nullo impediendo pertrahere. ita quod homo viribus eius non potest resistere.

Questio. iij. Utrum liberum arbitrium omni gratia destitutum possit in aliquid bonum in genere. Et sic videtur. Virtus consuetudinalis non dat nouam potentiam voluntati. sed solum reddit eam facilem. si tamen voluntas dominus virtute consuetudinali potest in bonum in genere. et bonum ex circumstantia. videtur quod tunc possit carere virtute. licet cum difficultate

¶ Dicim? Adam quid es non tunc habuisse has virtutes quando peccavit etc. **¶** Contra. videtur dicere falsum. quia si non habuit eas quando peccavit. g ante amisit eas q peccaret. sed virtutes non pnt amitti sine peccato. g ante peccavit q peccavit. **¶** Juxta h queritur vtrum homo quando peccavit erat sapiens vlt stultus. Si sapiens ergo non peccabat. Si stultus ergo non videtur stulticia esse pena peccati.

¶ Rñ. dicendum q temp? commissionis peccati Ade potest dupliciter determinari. Aut fm inchoationem aut fm consummationem vtroq? istorum modoz sermo magistri habet veritatem fm intellectum differentem. Si ei intelligatur de initio. vt sit sensus. non habuit virtutes quando peccavit. i. quando peccare inchoavit. dicendum q sermo iste intelligitur q non habuit virtutes quantum ad vsum. licet haberet virtutes quantum ad habitum. Unde in peccati sui inchoatione quodammodo virtutes habuit. quo dñm virtute caruit. habuit fm habitum. sed caruit fm vsum. Si aut intelligatur de tempore consummationis peccati. sic cum consummatio peccati fuerit in instanti et si muti sunt peccati consummari et esse sic etia pdictus sermo veritatem habet. Non solum propter hoc q Adā tunc non habuit virtutes quantum ad vsum. verum etiam quantum ad habitum. Si enim habuit tunc peccatum. constat q non habuit virtutis habitum. Sicut em in peccato simul est consummari et consummatum esse. sic et in habitu virtutis simul est amitti et amissus esse et si amissus est non habetur. Planum est igitur q quando peccavit virtutes non habuit. nec tamē ex hoc sequitur q non amisit. Amittere em in his que subito amittuntur non ponit habere in actu. sed habuisse de preterito et non habere de presenti. hoc autem melius manifestatur in quarto tractatu de iustificatione impij. Et per hoc patent illa duo que obiecta sunt.

Ambro. **¶** Nūc ergo ne forte mittat manū suam et sumat de

etiam opante grā indigebat non quidē fm omnē opandi modū opantis gratie. **¶** Operat em liberādo et preparādo voluntatē hominis ad bonuz **¶** Egebat itaq? hō ea non vt liberaret voluntatē suam que pcti serua nō fuerat. s3 vt prepararet ad volendū efficaciter bonū qd p se nō poterat. **¶** Nō em poterat bonū mereri sine grā vt aug. in ench. cui dēter tradit. Illā inquit immortalitatē in q poterat nō mori natura hūana pdidit p liberū arbitriū. **¶** Hāc vero in q nō poterat mori acceptura est per grām. quā fuerat si nō peccasset acceptura per meritū. Quāvis sine grā nec tūc vllū meritū esse potuisset. qz et si ipm pctm in solo erat arbitrio constitutū nō tñ iusticie habēde vel retinēde sufficiebat liberū arbitriū. nisi diuini preberetur adiutorij. **¶** Ecce his verbis satis ostendit q an pctm hō indigebat gratia operāte et coopante. **¶** Nō em habebat quo pedē mouere posset sine gratie operātis et coopantis auxilio. habuit tñ quo poterat stare.

¶ Quidē hō an lapsū gratiā et virtutes habuerit. **¶** **¶** Reterea queri solet vtrū hō an lapsū virtutē habuerit. Quibusdā videt q non habuerit. ita pbare conantibus. Iusticiā inquit nō habuit. qz pceptus dei nō pcepit. Nec prudētiā. qz sibi nō puidit. Nec qz temperatiā. qz aliena appetijt. Nec fortitudinē qz prave suggestioni cessit.

¶ Quibus rñdentes dicimus Adā quidē non tūc habuisse has virtutes qñ peccavit s3 an. et tūc amississe. **¶** Nō multū scōrum testimonijs probatur. **¶** Aut em aug. in qdā omeilia. Adā pditā charitate multus inuētus est. **¶** Itē princeps vicioz dñi vicit adāz de limo terre ad imaginē dei factuz. pudiciā armatū temperatiā ppositū. charitate splēdiduz primos parētes illis donis ac tantis bonis expoliavit pariterqz pemit. **¶** De h eodē amb. ad sabinū ait. **¶** Nū adā

solus erat nō est puaricatus qz eius mēs deo adhibebat. **¶** Super ps. quoqz dicit. **¶** Nō hō ante pctm beatissim? aurā carpebat et hēreā. **¶** S3 quō sine virtute beatissimus erat **¶** Aug. q sup hēn. dicit. **¶** Adā ante pctm spiritali mēte pdituz fuisse. **¶** Nō est ergo dubitandū hoiez ante pctm virtutib? fuisse. s3 illis per pctm expoliatum fuisse.

¶ Determinat cuiusmodi pena hō fuit punitus ppter pctm. scz pena eiectionis de paradiso.

¶ In illi? q peccati penam eiecit? est de paradiso in istuz miseriarum locū. sicut in gen. **¶** In illi? q peccati penam eiecit? est de paradiso in istuz miseriarum locū. sicut in gen. **¶** In illi? q peccati penam eiecit? est de paradiso in istuz miseriarum locū. sicut in gen.

¶ In illi? q peccati penam eiecit? est de paradiso in istuz miseriarum locū. sicut in gen. **¶** In illi? q peccati penam eiecit? est de paradiso in istuz miseriarum locū. sicut in gen.

¶ In illi? q peccati penam eiecit? est de paradiso in istuz miseriarum locū. sicut in gen. **¶** In illi? q peccati penam eiecit? est de paradiso in istuz miseriarum locū. sicut in gen.

ligno vite etc. **¶** Contra. Si vtrū esset. sequeretur q adā ex primo peccato non inelisset in necessitatē moriēdi. quod est contra textus. in quacungq die comeder. mor. mo. **¶** Itē lignū vite signū erat illius ligni vite quod xps est qd est in mēdio paradisi ecclesie. s3 istud lignum potius obest q pfit illis q indigni sumunt ergo vt q si adā comedit de illo ligno. pot? sibi nocuisset q psumisset. g non vneret i eternū. **¶** Rñ. dñs q verbū illud ē verbū dñi loquentis ad angelos. **¶** Tñ lra suppleda est sic. **¶** Nunc g supple videre ne mittat manū suā etc. **¶** Hoc aut dicit dñs. nō q Adā in eternum viuere. si post pctm de illo ligno comederet. sed qz loquor vixisset tēpore. **¶** Unde verbum illud potest intellegi fuisse verbū misericordie. qz dñs volebat ipsum diu viuere in calamitate p sentis vite in quā tetrusul erat merito culpe sue. **¶** Vel pot eē verbū rigoris iusticie. **¶** Et qz Adā gustādo cibū ligni veriti se indignuz reddiderat ad percipienduz effectū ligni vite. ideo dñs in verbo pmissio in quo fert sententiam contra eū. **¶** Indicat se Adā duplici bono priuari. videlicet ligni cuius ligni effectū. non qz post pctm posset ad illū effectū peruenire. sed quia merito peccati vtrūqz meruit amittere. **¶** Et sic patent illa q obiecta sunt. **¶** Veritatem illud qd obijcit de sero alitatis nō est sile. qz istiusa crameri est efficacia sp. al' et ei debet reuerētia singularis rōne sue dignitatis et excellentie. nullū autē dōrū reperit in eo q māducat et bibit indigne nō sic autē erat in illo ligno vite.

¶ Emissit em euz de paradiso voluptatis. **¶** Vide tur q hoc nō debuit deus facere. cū em deus sit maioris mē q sit hō. et nos vīdeam? peccatores sustineri tra ecclesiā que est paradisi quedā. nō videt q de debuisse eū cōtere. sed potius longanimiter ad penitentiam expectare. **¶** Itē quero quare dicit mundū istū fuisse sibi locū cōgruū. **¶** Aut em erat deterioratus. aut non. **¶** Si non erat deterioratus. non videtur q ei set habitatio sibi congrua post concupiam. **¶** Si deterioratus

Aug. su per De.

Sciū

Sciū

rioratus erat. videt q magis debuisset deteriorari locus ille i quo peccauerat q ille in quo no peccauerat. Furta hoc querit de quo seruiat iste loc' homini. qz modo no seruit. nec post dies iudicij seruiet. ergo videtur q frustra factus sit locus iste.

Responso. Dicendum q deus de paradiso hominem eiecit equo iudicio. ita q simul fuit ibi misericordia et veilitas. Veritas naqz fuit ibi quia sicut angelus de paradiso celesti eiectus est. quia ibi peccauerat et se in dignum illo loco tradiderat. sic et homo de amenitate paradisi terrestri eieci debuit. Misericordia etia ibi fuit. vt homo i loco maioris calamitatis existens et sciens se extra paradysum terrestrem esse. quasi erule in mundo seipsum reputaret. et presentem vitam contemnendo ad bona multibilia assurgeret. et illa desideraret. et sic ad illam pueniret. Si enim temporalia amaret. impediret ne spiritu alia appetenderet. et si nunc amat corrupt' concupiscentia quando est in valle miserie quanto magis tunc amaret si esset in illius paradisi amenitate postq morbo concupiscentie corruptus esset. Tanta enim ex tunc adherentia qz temporalium inderet. vt nunq eternam requireret et ideo cu est actus misericorditer iuste. Et p hoc patent dubitationes pmissae. p3 etia q non est sile de paradiso ecclesie. p3 etiam q locus iste magis est congruus statui miserie. etia qz vterqz deterioratus esset. Postremo pater q loc' ille frustra no est. multu enim facit ad nram eruditione. et occasione nobis pbet reqrende salutis in qua consistat summa etia pfectio totius utilitatis humane.

Quare no sunt facti imortales si comederunt de ligno vite. Quare ergo ppetua soliditate et bea imortalitate vestiti no sunt. vt nulla infirmitate vel etate in deteri' mutarent. Hac enim virtute naturaliter illud lignu habuisse dicitur. S3 forte hoc no serebat nisi sepe d illo sumeret. Potu it q fieri vt d illo sumeret se no sepi. q p aliqua moza in paradiso fuisse intelligit. cu scriptura dicat eni ibi sopozatu fuisse. qm costa d latere eius assumpta est et inde formata mulier. et aialia ante eum ducta quib' nomina imposuit.

Responso. Dicendum q magister dubiose loquitur nec sine ca. vtra qz em pars potest sustineri satis probabiliter. scz q lignus vite vnica comestione conferret immortalitate. Nec vnic obuiat qd dñs pcepit Aide q de omni ligno paradisi comederet. pceptus em affirmatiuu no obligat ad semp. s3 pro loco et tpe. Pot etia intelligi q no pferret illu effectum vnica comestione sed pluribus. et hoc qz lignu illud no coferebat immortalitate sicut ca' mortalitatis principalis et effectiua. s3 sicut dispositiua. Et que admodu videm' in medicina q frequentera disponit ad sanitatem ad qua no sufficieter disponeret semel sumpta. sic et in proposito intelligendu est. Et p hoc patent q obiecta sunt procedunt em ac si lignu vite esset principale effectiui inortatis. De effectu aut istu' ligni planti' habitu e supra. Hec aut dicta sufficiat.

Intelligentia huius partis in qua agitur de gratie a diutorio fm statu nature institute. l'cidit hic questio circa tria. Primo queritur vtru homo ante pctm gra eguerit. Secdo qz riu vtrum ante pctm gram habuerit. Tertio querit de quantitate gr' e qua in illo statu habuit. Circa primu' qrunf duo. Primo querit vtrum homo in statu innocentie circumscrip'to dono gratie esset deo acceptus. Secdo queritur vtru absq gratia posset exire in opus meritorium.

Questio. 1. Utrum absq dono gr'e homo esset deo acceptus in statu innocentie. Et q sic videt

Beñ. j. Vidit deus cuncta q fecer. et erant valde bona. s3 summo bono no pot no coplacere illud qd e valde bonu. si ergo homo inter ceteras creaturas inferioru principatu obtimebat videt q ipse valde bonus erat et si hoc. ergo deus illum acceptabat. Itē Sap. xj. Diligis oia dñe. et nihil odisti eoru que fecisti. sed homo in statu innocentie nihil habebat quod esset dignus odio. et totu qd habebat a deo factu erat. ergo deus ipsu tota liter diligebat. sed quod sic a deo diligif ab eo acceptat. g' re. Itē p'rou. viij. Ego diligentes me diligo. sed homo fm statu nature institute diligebat deus ppter se et sup oia. qz rectus erat. g' videt q etia ppter oem gram deus eu amabat. et si hoc g' deo accept' erat. Itē artifex creatus placet sibi in ope suo et illud a acceptat qm ipm fabricat fm voluntate sua. sed deus q est sumus artifex bozem formauerat. ad imagine sua. et optima rone eu cōsiderat. g' videt q ex naturalibus sibi datis hō deo placebat. Itē nihil est qd plus faciat aiam carā deo et access' p'ā q' sit tota pulchra et nulla sit in ea macula. sed aia Aide in statu innocentie tota erat pulchra. nulla erat i ea macula. quātū erat ex naturali conditione. g' absq oi gra supaddita deo erat accepta. Itē aut deus poterat facere aliqua creaturā ita bona q ex puris naturalibus sibi placeret. aut no. Si non. vt q non esset ospotens. Si sic. g' non vt q ad hoc q natura placeat deo necessariu sit supaddi donu gr'e si igif hō pfecte p'di' fuit fm exigentiam status nature. vt q deo placebat absq oi dono gr'e supaddite. Sed contra Hebr. xj. Sine fide impossibile est placere deo. s3 fides est donu supadditu nature fm q dicit. j. 1. 2. 1. g' sine dono gr'e nature supaddite nullus pot placere deo. Itē Sap. vij. Neminē diligit deus nisi illum qui cum sapientia inhabitat. sed sapientia est donum dei nature supadditum. fm q infra subiungit. ix. c. Dicit illa de celis sanctis tuis etc. g' absq dono gr'e nature supaddite impossibile est dei amicum esse. Itē Diony. in li. de angelica hierarchia. lex diuinitatis est inferiora p media et media p supiora reducē. s3 media bona sunt potētia naturales. bona maxima sunt gra et virtutes quibus non contingit male vti. ergo fm rectum ordinē anima non potest ad deum redire nec deo placere. nisi perficiatur per dona virtutum et gratie. Itē nihil excellentius est fm naturā in homine q ipsa imago. sed imago indifferens est ad acceptandū et non acceptandū. ergo ad hoc q aliqua anima a deo acceptetur. necesse est vltra naturalia esse aliquod donu nature supera dditum. Itē quotienscumqz deus animā accepit. ea in coniugiu sibi desponsat. Unde et iam dicit spōsaz sua. in Lanf. Sed quātuncūqz aliqua creatura sit. excellēs. sp in infinitu est deo inferior. g' nunq digna est in coniugiu assumi. nisi deus ex mera liberalitate condescendat. et hoc est p'stare gram. ergo etc. Itē euz deus homine accepit. filiu suu reputat fm qd dicit Job. j. Dedit eis p'ates si. dei si. qz creatura quātuncūqz sit nobilis semp est dei serua. sed seru' non pot

adoptari in filiū quā fiat ei grā. ergo impossibile est q̄ aliqua creatura acceptet a deo sine munere gr̄e supradite. ¶ Rñ. ad predictoy intelligentiā est notandū q̄ dupliciter contingit dicere aliquid acceptari a deo. Uno modo quadā acceptatiōe generalī. vt idem sit acceptare aliquid qd̄ reputare bonū. et in bono conseruare. et hac acceptatiōe nō tñi acceptat creatura rōnalis. sed etiam oē opus dei. Est etiā alia acceptatiō sp̄ialis. q̄ dicit̄ deus acceptare illud qd̄ dignū reputat eterna beatitudīne. et tali acceptatiōe nō acceptat deus nisi creaturā ratiōnālē. Illa em̄ sola est q̄ eius capax et participes esse pōt. Hanc autem creaturā ratiōnālē tñi acceptat. cū cōsecrat in templū. et adoptat in filiū et assumit in cōiugiū. Nam aie sancte q̄ deo placet. et dicunt̄ templū dei. et dicunt̄ filiū dei. et dicunt̄ sponse dei s̄m qd̄ colligit̄ et nouo et veteri testamēto. Prīmū genus acceptatiōis nō requirit supraditi donū gratie vltra ea q̄ sunt de cōditōe nature. Scdm̄ vero genus acceptatiōis nō pōt nō esse gratuitum. tñi propter gratiā d̄ ei cōdescensionē. tum p̄pter creaturę exaltatiōē vltra terminos siue status nature. Vt autē nā q̄ dei cōdescēssio in bñōi acceptatiōe necessariō requirit̄. Ad em̄ deus immēsus habitare velit in aīa vt in tēplo q̄ iterū velit seruū reputare pro filiō. q̄ ancillā suā assumere velit in p̄iugiū hoc nemo dubitat esse mere gr̄e et cōdescensionis liberalissime. Creature etiā sublimatio in tali acceptatiōe vltra statū nature reperit̄. Ad em̄ creatura cōsecrat̄ in templū. adoptet̄ in filiū. assumat̄ in coniugiū hoc est supra naturale cōplēmentū oīe creature. et ideo nec cōsecratio. nec adoptatio. nec vnio aie ad deū sit p̄ aliquā proprietatē nature. s̄ p̄ aliqd̄ donū gr̄e supraditū qd̄ aīam cōsecrat vt sit templū assumit vt sit dei filiū. q̄ factū decorat aie vt apta sit esse dei sp̄osa. hec autē oīa facit gratia gratūfaciens. cui est a deo iuncta dei cōformitas. vt nullo mō possit deo dissimilis fieri. Adco iūcta sp̄ialis venustas. vt nullo mō possit deformari et ideo reddit aīam deo acceptā. Et est rō acceptādi s̄m illas tres pp̄ietates p̄dictas. q̄ quidē conueniunt ei nō s̄m tropū aut trāsumptionē. sed s̄m veritatē aut s̄m pp̄ietatē. Et sic p̄ q̄ bō in statu innocētie grā gratūfaciente idiguit ad hoc vt deo placeret. Et hec necessitas sumpta est ex pte modi acceptādi. Posset nihilominus et alia ratio sumi ex pte acceptantis. Deus em̄ qui oīa fecit in gloriā suā. et nulli⁹ indiget laude potissime requirit a creatura ratiōnālī bonorē. Et q̄ bonorē deo exbibem⁹ qd̄ in ip̄m oīa referim⁹ tāq̄ in oīm auctoritē et finē nō decreuit deus boiem p̄ducere ad p̄fectionē glorie p̄ aliquid qd̄ ortum haberet ex nature p̄ncipijs. sed p̄ munus additū naturalibus vt ex hoc bō deo magis gratus existeret. et totius salutis sue opus deo attribueret. Et sic p̄ q̄ nemo pōt acceptari a deo absq̄ munere gr̄e supradite nature et cōcedēde sunt rōnes ad hoc inducte. ¶ Ad rōnes vero ad oppositū planū est rñdere ex his que dicta sunt. Nam due p̄ime adnotates intelligunt̄ de acceptatiōe et dilectione s̄m generalē modum. nos autē loquimur hic de acceptatiōe s̄m modū sp̄ialem. ¶ Ad illud qd̄ obijct̄ ego diligētes me diligo etc. ddm̄ q̄ illud intelligitur de dilectione charitatis q̄ non est absq̄ gratia. et s̄ plurimū differt a dilectione naturali qua homo diligebat deū p̄pter se et sup̄ oīa sicut offitum est supra dī. ij. ¶ Ad illud quod obijctur q̄ artifex creatus cōplacet sibi in opere suo. dicēdus q̄ istud est verū de illa generali acceptatiōe et cōplacētia qua aliquis reputat aliqd̄ esse bonū. sed de illa acceptatiōe qua aliquis sic acceptat aliqd̄ vt reputet se illi obligatū ad retribuendum aliqd̄ magnū. veritatē non habet. hanc em̄ solū contingit reperire circa opus diuinū qd̄ habet lib. ar. et circa qd̄ nata est esse laus et vituperium. ¶ Ad illud qd̄ obijctur q̄ natura insti-
tuta absq̄ omni gratia esset tota pulchra et sine macula. dicēdū q̄ et si esset sine macula. non tñ esset tota pulchra ea pulchritudine q̄ est a gratia. Pulchritudo em̄ gratie est sancti amoris cōciliatiua s̄m q̄ dicit̄ glo. sup̄ illud p̄ s. Ut exbilaret facie i oleo glo. Vt autē est quidā mitor dīe ad conciliandum sanctum amorem. ¶ Ad illud qd̄ obijctur. vtrum deus posset talem naturā facere q̄ esset ei accepta absq̄ munere gratie. dds̄ q̄ et si ip̄e posset oīa tanq̄ oipotens. natura tñ nō esset capax. vñ impossibilitas illa venit ex parte creature. Si em̄ hoc faceret. nihil aliud esset facere q̄ q̄ faceret donū gr̄e donū esse nature. et gr̄am esse naturā. hoc autē impossibile est. cū donū gr̄e sit vltra terminos nature. Quā sicut impossibile est q̄ homo fiat a deo beatus p̄ na-

turas q̄s possit creari beatus. q̄ beatitudo consistit in bono qd̄ est supra omnem naturam. sic etiā intelligendum est et in gratia. Preterea. esto q̄ posset facere. non tamen decreuit. q̄ non deuit. Et ratio huius dicta est. videlicet vt ex hoc diuina seruetur gloria in cuius p̄iudiciū deus neminem acceptat. Conseruetur etiā nihilominus ipsa gratia que nullo modo potest nec debet esse ingrata. et ideo sic debet dari vt reputet esse gratis data.

Questio. ij. Vtrum homo in statu nature institute B
posset in opus meritorium exire absq̄ dono gratie. Et q̄ sic videt̄ Augu. in li. de natura et grā. Quis nesciat ita factum boiem vt in co li. ar. ad iuste viuendū p̄ possibilitate et capacitate sua constitueret. ergo videt̄ q̄ ex libertate arbitrij naturalis posset iuste viuere. ergo et opa meritoria facere. ¶ Item Dama. Manentes in eo qd̄ est s̄m naturam. in virtute sumus. sed opa virtuosa sunt meritoria. ergo lib. arbi. in integritate sue nature manens absq̄ omni grā poterat facere opa meritoria. ¶ Item dei perfecta sunt opera. et p̄fectū est aliquid s̄ vt vult philosophus. cum attingit p̄p̄rijsimū seu p̄p̄rie virtuti. ergo si homo p̄fectus cōditus est. poterat exire in opationem propter quam factus est. hec autem est opatio p̄ quam puenit ad gloriā. ergo etc. ¶ Item in omnibus creaturis distantibus a suo termino ad quem ordinant̄ data est virtus p̄ quam possint ad illum finem puenire. sicut patet in igne. qui cum deorsum est. sua leuitate potest sursum ferri. ergo aut lib. arb. miserabilis fuit inter ceteras creaturas. aut si alie creature p̄ naturam habent potentiam pueniendi ad suum finē. vis def multo fortius q̄ et hoc modo posset p̄ virtutem nature ante statum miserie. ¶ Item natura nihil facit frustra. nec deficit in necessarijs. sed nihil est minus necessarium homini q̄ illud sine quo non potest beatificari. ergo cum potest as merendi bus iusmodi sit videt̄ q̄ hec ineffet ei p̄ naturam omni grā circūscripta. ¶ Item circūscripta grā intelligamus hominē in statu nature seruare diuina mandata. aut igit̄ meref aliquid. aut nihil. Si nihil. ergo frustra operat̄. sed frustra operari non potest esse sine aliqua pena. hoc autem non poterat esse in natura instituta. Si aliquid meref. cum opus rectum sit ad beatitudinē ordinatus. videt̄ q̄ ex puris naturalibus mereri possit p̄miū eternum. ¶ Contra. Roma. vj. Vt autē dei vita eterna. Et gloria. Nihil aliud in nobis deus coronat q̄ sua munera. t̄z ex te tu q̄ ex glosa. colligit̄ q̄ vitam eternam non contingit mereri absq̄ grā. ¶ Itē de nullo modo idiget bonis nrijs. ergo si acceptat bona nostra. hoc non est propter aliquam suam vtilitatem. sed si est hoc est p̄ meram benignitatem. igit̄ nisi diuina iusticia condescendat p̄ gratiam. impossibile videtur q̄ reputet aliquem dignum gloriā propter aliqua opera que faciat. ¶ Item meritum et p̄miū debent esse proportionabilia. sed natura quātūcūq̄ em̄nens. improporcionabilis est. et aliter ḡis est q̄ sit beatitudo glorie. igit̄ impossibile est mereri gloriā p̄ pura naturalia. ¶ Item nobilitas est substantia q̄ opatio. sed deus nunq̄ acceptat hominem absq̄ munere gr̄e. ergo nec opationem hominis reputat meritoriam nisi procedat a libero arbi. et a gratia. ¶ Respon. Dicendum q̄ non solummodo gratia necessaria est ad merendum s̄m statum nature lapsē. sed etiam s̄m statum nature institute. licet s̄m status nature lapsē magis indiget liberū arbitriū dono gr̄e. In statu namq̄ nature institute necessaria erat gratia. tum propter conditionem retribuentis. tum etiam propter conditionem retributōis. propter conditionem retribuentis. quoniam ipse deus bonorū nostrorum non indiget. ideo nec acceptat hominem propter opa nec aliquod meritum obligare pōt ipsum s̄m rationem dati et accepti ideo ad hoc q̄ aliquod bonū opus creature ad remunerandum deo complacēt. necesse est q̄ ipsius gratuite bonitatis inuentia in opante procedat p̄ quam creatura ipsi creatori grata existat. Similiter propter conditionē retributōis si possibile erat libe. arbi. mereri sine auxilio gr̄e gratūfacientis. pro eo q̄ illud p̄miū quod meremur est beatitudo eter. na. Beatitudo autē eterna consistit in habendo euz qui est omnē et summum bonum. et qui est sup̄ omnem naturam exaltatus et lucē habitat inaccessibilis. et ideo impossibile est q̄ homo meref ad illud summū bonū ascēdat et pueniat. nisi p̄ aliqd̄ adiuutorij qd̄ sit vltra naturā. sic igit̄ bō in statu nature institutū et absq̄ dono gr̄e mereri nō potuit. tñ propter cōditionē retribuentis tum

ris. tum propter conditione retributionis. In statu vero natu...

- 12. Ad illud ergo qd obijcit in 2o de autoritate Aug. et Damian...
13. Ad illud qd obijcit qd deus potestatis...
14. Ad illud qd obijcit qd alie creature pnt puenire in finis ad que sunt p...

Quesitio. 1. An homo ante lapsu mhabuerit gnam...

Et sic videtur Luc. x. Qui etiam expo...

Inuidit insatiabilis homicida. Ex hoc igitur patet qd primus homo...

li releuat, binc est q magis pot recipi gratia q prima iusticia. qm vtraq fuerit p pccm amissa. Est r alia ro quare no recu-
 20 de originali pccō. Ad illud qd obijcit q si adā habuisset gra-
 tia q inseparabiliter deo adheisset. dds q hoc non opz. qz li. ar.
 bñs gratia. moueri pot ppter gratie inclinationē r frequēter
 mouet. nihil consideras de eo ad qd mouet gratia. vñ frequen-
 ter ptingit q homo magne cbaritatis inordinate afficit. p eo
 q no semp actualiter fert in illud summū bonū circa qd bz im-
 mensum desiderū. sic intelligendū est accidisse ipsi adē. Quis
 em est homo bñs cbaritatē. q peccaret si deus pte oculis semp
 21 pbas est ipm offendere. Ad illud qd obijcit q lucifer nō ba-
 buit gratiā gratificantiē. ddm q verū est. ex hoc tñ nō sequit
 q homo peccauerit maiorē ingratitudine. pro eo q lucifer pro-
 micio: erat statui glorie. simul em recepisset grām r glām. hō
 vero sic cōditus fuit vt longe ante glāz haberet gratiā. r ideo
 positus est in terra quasi longe a celo distans. ac p hoc in trans-
 grediēdo. nec a deo cecidit de alto vt lucifer. nec a deo fuit in-
 22 gratus. nec a deo p pccm deprauiatus. Ad illud qd obijcit ut
 q prius dz homo tentari q in amicū assumi. ddm q illud intel-
 ligitur de illa amicitia que facit deo boiem probatū r familia-
 rem. p quem modū dicit ipse dñs apostolis Job. xv. Nos autē
 diri amicos r. De amicitia autē large dicta hoc non pot intel-
 ligi apud deū. lz possit intelligi de amicitia q multiplicat boies. pro eo
 q nisi deus grām daret. in probando potius reprobarēt q ap-
 probaret. non em habemus vnde possum⁹ approbari a deo nisi
 per eius donuz. non sic est autem de homine respectu hominis
 r sic patet illud.

Questio. ij. Utrū homo simul tpe conditus fuerit in
 p ter. Vñ. j. Factamus boiem ad ima. r si. nram. Sed sicut ex
 ponit Aug. r habitum est supra di. xvj. Imago est in naturalib⁹
 bus. r similitudo in gratuitis. ergo si homo factus est ad imagi-
 nem. r similitudinē. videt q conditus fuit simul in naturalib⁹
 r gratuitis. Itē Eccl. xvij. Deus de terra creauit boiem. Et
 post. r fm se vestit illū virtute. igitur homo a sui conditione
 primaria virtute fuit vestit⁹. r si hoc redit idē qd pri⁹. Itē
 Dam. fecit deus boiem innocentē. rectū virtuosum. sine sollici-
 tudine. sine tristitia. oi virtute decoratū. oibus donis ornatus
 ergo vñ q homo in gratuitis fuerit cōditus. Itē hoc vñ rōe
 Deus fecit boiem qm ad eratē pfectū. r qm ad conditionē
 ab exordio sue cōditionis. q pari rōne vñ q fecerit eū pfectum
 qm ad voluntatis rectitudinē. sed voluntatis rectitudo cōsi-
 stit in dono grē ergo videt q donuz grē habuerit in initio sue
 cōditionis. Itē ad hoc q alicui datur grā. requirit diuina
 liberalitas. r recipiētis idoneitas. sed deus in primordio cum
 adā cōdidit liberalissim⁹ erat r adā a sue cōditōis primordio
 ad suscipiendā grām idoneitatē habebat. q ab ipso conditōis
 primordio deus ei grām pferebat. Sed ptra. Aug. dicit bō
 in sue cōditōis primordio habuit vñ posse stare. sed nō vnde
 posse pfcere. Itē mgi dicit supra dist. xliij. Poterat bō p
 auxiliū grē creatoris resistere malo sed nō pfcere bonū. sed si
 habuisset grām gratificantiē ab exordio creatiōis. potuisset
 vtrūq. q si nō potuit pfcere p bonū. p. r. Itē magis cōue-
 nit grā cū glā q natura cū grā. sed in boie grā pcedit gloriā.
 ergo pari rōne imo multo fortiori natura pcedit tpe bonū grē.
 Itē p grām fit matrimoniu inter deū r aiām. sed lex mīmo-
 ni est vt nō fiat absq mutuo consensu. ergo vñ q nulli adulto
 grā debeat dari nisi pcedat pensus. si ergo adā pri⁹ fuit q na-
 tura eius p sentire possit. q non habuit simul naturā r gratiā.
 Itē donū grē infructuosus est nisi a deo esse recognoscas ne-
 mo em in se grām referuare pot. nisi pro illa deo gratus existat
 igit si magis tenet rōne gratuiti qd est naturalib⁹ sup additus
 qd est naturaliter inditū r donū grē est mere gratuitū. ergo
 vñ q non ab ipsa creatiōe. sed post donū grē fuerit boi collatū
 23 Itē ad pdictoy intelligentiā est notandū q circa b duplex
 fuit opinio. Quidā nāq dicere voluerūt q bō fuit creat⁹ nō so-
 lū in naturalib⁹. verū etiā in gratuitis. tum ppter dei liberali-
 tatē. tū etiā propter bois idoneitatē. Sed qm sanctorū autori-
 tates vident sonare p contrariū. Ideo est alia opinio cōio: r pba-
 24 Utrū fm bāc. in statu innocētie distinguunt duo tpa. quoddā

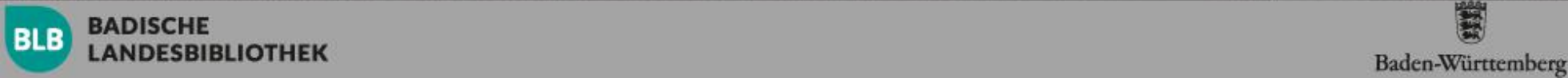
ess fuit tps in quo tm habuit naturalia. quoddā vō in quo ha-
 buit r naturalia r gratuita. Scdm diuersitatē but⁹ duplicio tē-
 poris dissoluit apparēs dicitas in autoritatibus sanctorū. Nā
 quedā vident dicere q bō habuit grām. qdā vero q nō r vtre
 q verū dicunt pro diuersis tpi⁹. Ratio autē quare dñs vñ
 luit post naturalia dare grām cū posset dare simul. sumit ex tri-
 plici ordine. vñ ab ordine sapiētie bonitatis r iusticie. Qdō
 sapiētie hoc requirebat. vt sicut esse gratuitū est alteri⁹ grās q
 esse naturale. sic in diuersis tpi⁹ boi cōferret. r sicut elemē-
 ta mūdi prius tpe fuerūt creata r distincta q ornata ppter or-
 dinē sapiētie cōmendandū. sic etiā fieret circa boiem q est mō-
 nor mundus. Ordini etiā bonitatis hoc ppetebat. hoc em ordi-
 ne dicit aliqd ordinari in suis finē. tunc igit grā boi ordinate
 dat. qm dat ei fm q est vtilior r fructuosior. Tanto autē grā dei
 est nobis vtilior r fructuosior. qro pro ea deo gratiosiores cri-
 25 timus. r ideo sic debuit dari. vt ex ipso ordine dandi cognosce-
 ref donū illud esse gratuitū. ppterea nō fuit a creatiōe indita
 s; nature tā pfecte r pstitute fuit sup in fusa. Qdō etiā iusticie
 b reqrebat. Deus em fm legē cōm reqrit aliquā dispositionē
 r pparationē a pte nostra ad hoc q infundat alicui grām. siue
 in eo cui infundit. vt in adulto. siue in alio adiuuare fm q p-
 tin git in puulo. r tō grā nō fuit boi pcreata. s; dilata fuit quousq
 bō p actū r vsum rōnis quoddāmo se disponeret ad illā suscipiē-
 dā vt sic verificaret illud Aug. in pmo boie q creauit te finere.
 nō iustificat te sine te. Pz igit q multiplicat ordo b exigit vt
 bō p fieret in naturalib⁹. q donis gratuitis ornaret. r conce-
 dende sunt rōnes q hoc ostendunt. Ad illud qd obijcit. Factus
 mus boiem ad ima. r si. r. ddm q similitudo attendit ibi i gra-
 26 tuitis gratis datis. Vel ddm q deus dicit fecisse boiem ad suā
 imaginē r similitudinē. non q statim cū dedit imaginē simul
 etiā dederit similitudinē. sed q alterū dedit s; imaginē. r ad
 alterū habilē fecit. vñ ab similitudinē. quā postmodū pro loco
 r tpe ei dedit. Utrū qm est ex vi verbi non pot cōcludi q simul r
 semel fuerit in boie imago dei r similitudo. Et p hoc p respō-
 sio ad duas autoritates sequētes. Eccl. vñ r Dam. qz sic intel-
 ligunt non q deus statim vt boiem cōdidit virtute vestitit
 r ornauit. sed q tunc dispositus fecerit r non longo post tpe
 cōpleuit. Ad illud qd obijcit de pfectione etatis r cogni-
 27 tionis. ddm q non est simile. qz pfectio etatis r cognitionis nō
 tm elongat a pfectione nature sicut pfectio grē. Unde homo p
 vim nature sibi inditam potest puenire ad pfectam etatem r p
 ficere ad cognitionem. sed nunq potest p se homo in habitum
 gratie. nisi de infundat mera sua benignitate. Ad illud qd
 obijcit q homo erat idoneus. r deus erat liberalissim⁹. ddm
 28 q deus maiorem idoneitatem expectabat. que quidē cōpeteret
 ordini sapiētie r bonitatis r iusticie. sicut prius ostensum est
 r ideo nō statim gratiā dedit. sed distulit. pro eo q de sic ope-
 ratur liberaliter. vt tamen sua liberalitas non excludat sapien-
 tiam nec iusticiam.

Questio. j. Utrū bō habuerit tot virtutes an lapsus
 est in nobis deest eide. Itē ex pte cognitiōis. Nō cognoscim⁹
 plura q adā cognouit. nec ples in nobis habem⁹ scias. q pari
 rōne ex pte affectionis non vñ q plures in nobis habeam⁹ ba-
 bitus virtutū q habuit primus homo. Itē pncipio est in vir-
 tutibus. sicut sancti dicunt r suo loco ostendit in tertio. ergo si
 adam habuit aliquā virtutem. necesse fuit q omnes habuerit
 ergo tot habuit quot nos habem⁹. Itē aut aliquā virtutē ha-
 29 bemus quā nō habuit adā. aut nō. Si nō. q tot virtutes bñt
 quot nos habem⁹. Si sic. aut ergo illius virtutis fuit adā ca-
 pax. aut nō. Si nō. q vñ q per pccm creuerit in nobis boni ca-
 pacitas. qd absurdū est dicere. Si sic cū deus daret grām ad
 fm capacitatē suā. vñ q oēm virtutē quā nobis cōfert post lap-
 sum. r ipsi adē cōtulerit an lapsū. Sed ptra. virtus fortitudi-
 nis cōsistit in ppeffione terribilitū. sed in adam in statu innocē-
 30 tie nō poterat esse talis ppeffio. ergo nec fortitudo. Itē rē

perantia consistit in coercendis pravis carnis passionibus et talia non poterat reperiri in natura instituta. ergo nec temperantia. Item penia consistit in detestatione malorum perpetratorum. sed nullo modo contingebat in statu innocentie de malis commissis dolere. ergo tunc non poterat esse in homine virtus penitentie. Item qui habet donum perseverantie non cadit a iusticia. sed adam a iusticia cecidit. ergo perseverantia non habuit. Hanc autem multum habet in statu nature lapsae. ergo non omnis virtus que nunc est. fuit in statu innocentie. Item dicitur quod cum sit comparatio multitudinis donorum gratie ad statum nature lapsae. et statum nature institute. hoc potest intelligi vel de donis gratie gratisdante vel de donis gratie gratisfacientis. Si intelligat de donis gratie gratisdante. sic se habet sicut excedentia et excessiva. pro eo quod alia qua dona gratie gratisdante habuit adam in statu illo. utpote immortalitate et impassibilitate. que non habuit aliquis posterorum eius et aliqua dona gratie gratisdante habent posteri sui que ipse non habuit. sicut gratiam sanitatum et operationem virtutum. et genera linguarum. et consimilia. Ratio autem huius diversitatis venit ex hoc quod alia dona excedebant illi temporis. et alia competunt illi. Si autem loquamur de donis gratie gratisfacientis. sic illa dona connectione habent quantum ad habitum et quantum ad actus qui perfectionis sunt. sic concedendum est quod in equali multitudine fuerit in primo homine in qua reperitur in eius posteritate. hoc dico quantum ad habitum et quantum ad actus qui perfectionis sunt. sicut rationes ad primam partem inducte ostendunt. Quantum vero ad actus qui habent imperfectionem annexam. non contingebat virtutes secundum statum illum in adam ponere. Et per hoc patet in istis ad tria obiecta. quorum est unum de fortitudine. alterum de temperantia. et tertium de penitentia. que omnia procedunt secundum actus habentes imperfectionem aliquam annexam. que quidem imperfectio non competit alijs virtutibus sed omnem statum. sed solum secundum statum presentis miserie. Ad illud autem quod obijcit de perseverantia. dicitur quod perseverantia uno modo dicitur propositum perseverantem in bono. et hoc modo est virtus. vel dispositio consequens virtutes inseparabiliter. Alio modo perseverantia est continuatio in bono usque ad finem. et sic non dicitur habitus. sed potius dicitur status et huius primus homo non habuit. et hoc tamen non sequitur quod aliqua virtute caruerit pro eo tunc quo in gratia permansit. Si quis autem querat cuiusmodi actus habuerunt virtutes in primo homine que imperfectionem habent annexam in actibus suis secundum statum nature lapsae. Dicendum quod actus illi in statu innocentie plurimum conformes erant actibus quos in presentia virtutes sunt habituræ. cuiusmodi autem sunt isti determinat magister in tertio libro. dist. xxxiiij. et ibi suo loco determinabitur.

Questio. ij. Utrum dona gratuita fuerit eam magne sicut sunt post lapsus. Et quod fuerit maioris efficacie tunc quam nunc videtur. Quam perfectior est cognitio. tanto perfectior est dilectio et quanto maior est dilectio. tanto operatio nisi est deo acceptabilior. Prima propositio patet per illud. quod quantum cognoscis tamen diligis. Si ergo in adam secundum statum innocentie clarior fuit cognitio. videtur quod caritas ad merendum fuerit efficacior. Item alibi dicitur quod est nigro iperis mitti. ergo magis est meritorium quod minus habet in se de demeritorio. sed omnia merita nostra quodammodo permixta sunt cuiuspe. secundum illud Esai. xliij. Oes iusticie vestre sicut pannus mens struante. Si ergo in adam secundum statum innocentie merita omnino fuissent impmixta culpe. videtur quod secundum statum illum dona gratuita erant multo maioris efficacie. Item meritum est a gratia et licet. ar. quanto igitur lib. ar. magis gratie obedit. tanto gratia efficacius in actu suo erit. sed tunc natura magis erat obediens gratie quam nunc cum est corrupta. ergo tunc dona gratuita erant ad merendum efficaciora. Item amor visibilium et sollicitatio circa terrena impedit hominem ne iungatur deo perfecte. si igitur in statu primo nulla vigebat in homine concupiscentia. videtur quod deo perfecte et diuturnius adherebat. et ita magis ad merendum dispositus erat. Item contra. in. tbimo. in. non coronabit nisi qui legit. cer. sed magis impugnatur bonum secundum statum nature lapsae quam secundum statum nature institute. si hanc pugnam vincit. gloriosius triumphat et si gloriosius triumphat. maiore meretur coronam. et cetera. Item philosophus dicit quod arbor virtus est circa difficultatem. si hoc patet verum est. quanto actus virtutis est difficilior. tanto virtuosior. et quanto virtuosior. tanto ad merendum efficacior. si ergo maior est difficultas in perficiendis divinis mandatis nunc quam tunc in statu nature institute. videtur quod maior sit merendum efficacior.

Item si homo stetit. aut christus non esset incarnatus. aut si esse incarnatus. nunquam esset passus. sed christus sua passio non sibi meruit sed nobis. et tamen merita nostra que sacramenta efficaciam habent a passione et eius fide. si igitur inter omnia quecumque deo placere possunt hoc fuit deo acceptissimum quod christus se obtulit hostiam deo et patri et inde sumunt efficaciam merita nostra. et illam efficaciam non habuissent merita in statu nature institute. ergo videtur quod non essent efficaciora. Item natura non deficit in necessarijs. ut dicit philosophus si hoc est verum in natura creata. multo magis verum est in natura instituta creata. et si divina providentia non deficit bonis de quibus minus cura est ei. ergo multo minus nec deficit bonis. sed natura humana magis indiget adiuvari quam indigeret ante lapsus. igitur videtur quod nunc deus det homini fortius et efficacius adiutorium. si igitur efficaciam merito attendit sed magnitudinem caritatis et gratie. videtur quod nunc dona gratuita in merendo sint maioris efficacie. Item respon. dicitur quod efficaciam meriti principaliter ex tribus venit videlicet ex difficultate operis. ex propertitudine voluntatis. et ex magnitudine caritatis. Difficultas operis multum facit ad meritum et adeo facit ut homo qui est multo minoris caritatis quam angelus. possit mereri ut perveniat ad sublimitatem angelicam. sed quod colligitur ex illo quod dicitur Mat. xj. de Johanne baptista. Qui minor est in regno celorum maior est eo. Non enim est dubitandum quin Johannes sit exaltatus ad ordines excellentius angelorum. et tamen secundum statum vite minoris caritatis erat quam aliquis eorum. Propertitudo etiam voluntatis plurimum facit. sed voluntas prompta secundum illud quod dicitur. accepta est ad meritum. Quantumcumque enim sit in homine gratia. nisi sit voluntas gratie consentanea nunquam eliciet opera meritoria et quanto magis voluntas gratie subiacet et confortatur. tanto magis homo in operibus meritorijs excipitur. Magnitudo caritatis est principalior inter omnia que faciunt ad meritum. quod secundum illius quantitatem attendit remuneratio secundum substantialis. prodeus enim amoris est quod dat valorem operibus meritorijs. Si igitur fiat comparatio efficacie merendi in donis gratuitis secundum statum post lapsus. et secundum statum ante lapsus. responderi potest quod quantum ad primam conditionem. videlicet quantum ad difficultatem efficaciorum sunt virtutes nunc quam tunc fuerunt. Nunc enim magis ipse generatur et impugnando probatur et examinatur virtus quam tunc. sicut patet in sanctis martyribus. Et sic procedunt rationes ostendentia dona gratuita ad merendum esse nunc efficaciora. Quantum autem ad secundam conditionem scilicet quantum ad propertitudinem voluntatis. efficaciorum fuissent virtutes in merendo tunc quam nunc. pro eo quod voluntas tunc quasi continue fuisset in bonis operibus deo placentibus sine retardatione. nunc autem sicut ex lassitudine. sicut ex surreptione frequenter cessat a bonis operibus. et interdit aliquando rebus nocivis. aliquando inutilibus. tunc propter difficultatem ad bonum. tum propter penitentiam ad malum. Et quantum ad hanc conditionem procedunt rationes probantes quod dona gratuita in statu nature institute fuissent ad merendum efficaciora. et per hoc patet responsum ad utramque partem procedunt enim secundum diversas vias secundum quas se habent dona gratuita in merendo sicut excedentia et excessiva. et reperitur in eis secundum diversas conditiones maior et minor efficaciam. et sic nulla est inter rationes illas repugnancia. Utque enim verum plectuntur secundum diversas vias. Si autem queratur ulterius de maiore efficacie quantum ad tertiam conditionem. tunc respondendum est quod aut sit comparatio particularis persone ad particularem personam aut status ad statum. Si primo modo. dicitur quod se habent sicut excedentia et excessiva. Satis enim probabiliter creditur potest quod alii qui sunt qui habent maiorem gratiam aliquibus qui fuissent in statu innocentie si adam stetit. alij vero. minoris aliquibus. si aut dicitur consuevit cum comparat status legis scripte ad status legis evangelice. Si autem comparet generaliter status ad statum. tunc non videtur usque quatenus certum in quo statu dominus homini maius munus caritatis et gratie tribuisset. pro eo quod secundum diversas conditiones reperit maior et minor idoneitas in homine suscipiente. Et quod plus est. magnitudo gratie distribute plus attendit secundum distinctionem distribuents que cognitionem nostram later. hoc enim pars probabilior videtur et magis autoritativum consonat. ut dicam quod deus maiora munera gratie elargitur est homini lapsus quam dedisset homini si in statu innocentie permansisset. tunc quod homo maiori adiutorio gratie indiget. tum etiam quod deest deus de malo maius bonum elicere quam sit illud bonum quod adiuvando malum nocet. tum etiam quod mediator et intercessor pro nobis interpellat quem deest exaudiri in omnibus pro sua reverentia. cum appa-

reat vultui dei sp ad iter
pellendū p nobis. et p no
bis i cruce oblat' fuerit.
et quotidie offerat vald p
babile vř q mai' munus
grē tribuat nobis q si ip
se nō fuisset incarnat' vel
p nobis oblat'. Et h' ex
preste vř innui Jo. viij. cū
dicit q spūs nōduz erat
datus. qz ihs nōduz erat
glificat'. Cū cū ascendit
in altū. tūc dedit dōa bo
minib'. Et hac igi' tripli
ci rōne quaz vna ē in cō
mendatiōe mie. et scōa in
pmedatiōe sapiētie. et ter
tia in cōmendatiōe diuine
iusticie. satis rōnabiliter
colligif q nūc magis sint
efficacia dona gūita ad
merēdū q in statu inocē
tie. nō solū rōne difficul
tatis. verūctiā rōne grē
et charitatis quīs nō abs
surde dici possit q maior
efficacia in merēdo erat
tūc q nūc rōne pōpitu
dinis voluntatis. Et hac
via pcedūt rōnes q ad p
maz pte iducunt. sicut p
intuētū. alr em nō cogūt.

bi. xxx.

Ro. v.

33 Cū illd q pmo obf q
maior erat tūc dilectio qz
maior cognitio. dōz q ve
rus ē de dilectiōe h' q se
tenet ex pte potētie cōcu
piscibilis. h' non ē vř de
dilectiōe h' q se tenet ex
parte grē aīam eleuātis.

34 Et si obijciat qz rāz
pmeduraf cognitōi. dōm
q illd nō est vř de omni
cognitōe. h' de cognitōe
experimētali. bec aut nō
magis viguit in pmo pas
rente. q in vris scīs qui
fuerūt et sunt in statu na
ture lapsē. Ad illud ve
ro qd obf q merituz erat
magis impermētum in
statu innocentie. dōm q
hoc venit ex hoc q volun
tas nō est ita pōpta pro
pter grauitatē carnis cō
iuncte. et pnitatē concu
piscētie ptracte. et ratio
illa pcedit ex pte pōpiti
tudinis voluntatis. sicut et
duerōnes sequentes.

35 Quomō pctm intrasse
in mundum dicunt. c
Cū doc aut dicit intrasse i mū
dum non traductōe originis.
sed similitudine puenaricatio
nis. omnesqz in illo vno peccat
se dicit. quia oibus ille vnus
peccādi exemplū extitit. Hoc
male senserūt quidaz heretici
qui dicti sunt pelagiani. De
quib' Aug. in li. de baptismo
parulo: nō cōmēmorat dices.
Scienduz est inqt hereticos
quosdaz qui noiati sunt pelā
giani dixisse pctm prime trās
gressiōis in alios hoies non
ppagatiōe. h' imitatiōe trās
se. vnde etiā in parulis nolūt
credere p baptisimū solui ori
ginale pctm. qd in nascētibz
nullū esse oīno pcedūt. h' eis

Distinc. xxx.

Quid sit originale pctm
qda pctō pmozi parētuz
fuit causatum.

In supiorib' ins
nuatus est et.
pars ista in q
magister deter
minat de hoīs lapsu diuī
sa fuit in tres partes fm
triplicē differētiā corru
pionis peccati. in quaz

ponit partē pbemiale
ostendēs q p adā pctm et pe
na trāsiit in posteros. a

In supiorib'
insinuatus est
licet ex parte
non em pfe
cre sufficiēti
exponere. q
liter primus hō deliquerit. et
quā p pctō penā subierit. qd
adijciēdū ē pctm sil' ac penā p
euz trāsisse i posteros. sic apls
ostēdit inquis. Sicut p vni
hominē peccatū in hūc mun
dum intravit. ita in omnes ho
mines mors pertransiit.

36 Determinat ppositū pī
cipale. ostendens vtrum illud
peccatum fuerit originale. vel
actuale. b

Cū primo videndū est qd
fuit illud pctm originale. s. an
actuale. et si de originali itelli
gat. cōsequēter quid sit origi
nale pctm. et quare dicat origi
nale et quō ptransierit vř ptra
seat in omnes diligenter inue
stigendū est. Quibusdaz pla
cuit de pctō actuali ade illud
accipere asserētibz hoc apo
stolum sensisse cum inferi' ait.
Sicut p inobedientiaz vnus
hoīs peccatores pstituti sunt
multi. itaz. Euidēter inqunt
etiam ipō noiē exprimit apls
pctm quod per vnum hominē
intrauit in mundum. s. in obe
dientiaz. Inobedientia vero
peccatum actuale est.

37 Quomō pctm intrasse
in mundum dicunt. c

Cū doc aut dicit intrasse i mū
dum non traductōe originis.
sed similitudine puenaricatio
nis. omnesqz in illo vno peccat
se dicit. quia oibus ille vnus
peccādi exemplū extitit. Hoc
male senserūt quidaz heretici
qui dicti sunt pelagiani. De
quib' Aug. in li. de baptismo
parulo: nō cōmēmorat dices.
Scienduz est inqt hereticos
quosdaz qui noiati sunt pelā
giani dixisse pctm prime trās
gressiōis in alios hoies non
ppagatiōe. h' imitatiōe trās
se. vnde etiā in parulis nolūt
credere p baptisimū solui ori
ginale pctm. qd in nascētibz
nullū esse oīno pcedūt. h' eis

dicit. q: si apls pctm imitatio
nis non ppagatiōis intelli
gisset. eius principem non
adaz sed dyabolū diceret. De
quo in li. Sap. dicit. Inuidia
dyaboli mors intrauit in o:bez
terrārū Et q: non vult intelli
gi hoc esse factū ppagatione.
sed imitatione continuo sub
iunxit scriptura. Imitant aut
eum q sunt ex pte ipsi'. Imitā
tur qdē adā quotquot p iobe
dientia trāsgrēdiunt manda
tum dei. Sed aliud est quod
exemplū est volūtate peccanti
bus. aliud quod origo est euz
pctō nascētibz. Non est igi
tur accipiendū pctm ade tran
sisse in omnes imitatiōis tan
tum exemplo. s. ppagatiōis
et originis vitio.

38 Hic apit illud cē pecca
tum originale quod transit in
posteros. d

Et est illd pctm originale vt
aperte Augusti. testat' quod
per adā trāsiiit in oēs p eius
carnem vitiatam concupiscen
tialiter generatos.

39 Supposito q pctm pī
moz parētū sit originale. inqrit
vriū sit pena vel culpa. e

Quod diligēter iuestigā
dum est. qd sit. De hoc em san
cti doctores sub obscuritate
locuti sunt. atqz scholastici do
ctores varia senserunt. Qui
dam em putāt originale pctm
esse reatum pene pro pctō pī
mi hominis. i. debitum vel ob
noxietatem qua obnoxij et ad
dicti sumus pene temporali et
eterne pro primi hoīs actuali
peccato. quia pro illo vt aiunt
omnibus debetur pena eter
na nisi per grāz liberent. Jux
ta horum sententiam oportet
dici originale peccatū. nec cul
pam esse nec penam. Culpam non esse ipsi fatent' pena
quoqz fm eos esse non potest. Quia si debitum pene
originale peccatū est. cum debitum pene non sit pena.
nec originale peccatū est pena. Quod etiā quidā eoz
admittunt. dicentes in scriptura originale peccatū se
pe nominari reatum. et reatū ibi intelligunt (vt dicitur
est) obnoxietatem pene. et ea ratione asserunt peccatū
originale dici esse in parulis. quia puuli pro illo pī
mo peccato rei sunt pene. sicut p peccato iniqui parē
tis aliquando exulant filij fm iusticiam fori.

40 Quod originale peccatū est culpa auctoritatibus
probat. f

Sed q originale pctm culpa sit. plurib' sanctor' et
stimonijs

vna persona corrūpit nas
turā. in altera vero natu
ra personā. in tertia vero
pōna corrūpit seipsam.
Et pīa quidem consistit
in pctō pīmi parētis. s. cō
cūda in pctō originali et
tertia in pctō actuali. Pī
ma igi' parte determina
ta. aggreditur hic magi
ster ptem scōam. Diuidit
tur aut ps ista in tres qe
tuor. In quaz pīa des
terminat qd sit originale
pctm. In scōa vero qūter
traducatur ista di. xxxj.
Nunc supēst inuestigare
et. In tertia vero qūter
delectatur infra di. xxxij.
Qm supra dictū est pctm
originale cē vitii et. In
qūta vo determinat. vtrū
pctm originale multipli
cetur et intēdatur p pctā
parentum primozū infra
di. xxxij. pcedit' adij
ciēdum est et. Pīa ps q
pīnet pīentē dist. diuidi
tur in tres ptes. In pīa
ponit ptes pbemiale In
scōda determinat ppos
situm principale. ibi. h' se
pīmo vidēdū est et. In
tertia determinat quāda
incidentē dubitationem
de veritate humane nas
ture. ibi. Ad hoc autē q
diximus in adā fuisse et.
Pīma et tertia pte rema
nente iduisa. media ps
diuiditur in tres. In pī
ma inqrit vtrum pecca
tum primozū parentum
sit originale vel actuale.
In secūda supposito q
sit originale. inqrit vtrū
sit pena vř culpa. ibi. Qd
diligēter inuestigandū
est quid sit et. In tertia
inqrit vtrum sit concu
piscētia vel alia culpa.
ibi. Nunc supēst vide
re quid sit illud peccatū
et. Harum autem partū
subdiuisiones in ista plas
ne sunt.

Sap. ij

Quoti
dam de
originali
peccato
opinio.

cro. rii stimonijs edoceat sup Exod. vbi dr. Primogenitū as
 ni mutabis oue. Brego. ait. Omnes in pctis nati su
 mus r ex carnis delectatōe concepti culpam origina
 lem nobiscū traximus. Unde r volūtate nostra pecca
 tis iplicamur. Ecce culpā originale dixit nos trahere
 Augu. Unde cōstat originale pctm culpā esse Augu. quoz
 Ro. iij. in lib. de natura r gratia. de hoc eodē sic ait. Dēs (vt
 ait apls) peccauerūt. vtiqz vel in seipsis vel in adam
 q: sine pctō non sunt. vel qd originaliter cōtraxerunt
 vel qd malis moribus addiderūt. Pctm enī primi ho
 minis non solum ipm. s; omne necauit genus hūanuz
 q: ex eo dñationē simul r culpam suscepimus. Item
 sup Ps. l. Qd de corpe mortuo seminat euz vinculo
 pcti originalis nascit r mortis. Ideo igit se in ini qui
 ratibus cōceptū dicit dauid. q: in oibus trahit iniqui
 tas ex adā r vinculū mortis. Nemo emī nascit nisi tra
 hens penā r meritū pene. Meritū autē pene pctm est.
 His ergo q nascit p carnis concupiscētia. pctm trahit.
 Pctm itaqz originale culpa est quā oēs concupiscētia
 liter cōcepti trahunt. Unde in Eccli. dogmatib' scri
 ptum est. Firmissime tenez nullatenus dubites omnē
 hoiem q p concubitu viri r mulieris cōcipit. cū origi
 nali pctō nasci impietati subditū. mortiqz subiectuz et
 ob hoc natura ire nasci filius a qua nullus liberat nisi
 per fidē mediatoris dei r hoim. His r alijs autorita
 tib' euidenter ostēdit pctm originale culpā esse. r in om
 nibus concupiscētia liter genitis trahi a parētibus.
 Inquirat vtrum pctm originale sit concupiscen
 tia vel alia culpa.

Actū sup est videre qd sit ipz originale pctm. Qd
 cū non sit actuale. nō est act' siue mor' anime vl' corpis
 Si emī actus est aie vel corpo
 ris actuale itaqz pctm est. S;
 actuale nō est. nō est q act' vel
 mor'. Quid g originale pec
 catū dr fomes pcti. s. concupiscē
 tia vl' concupiscibilitas q dr lex
 mēbroz. siue lāguoz nature si
 ue tyrān' q est i mēbris nris.
 siue lex carnis. Vñ Augu. in
 lib. de baptismo puuloz. Est
 in nobis concupiscētia q nō est
 permittēda regnare. Sunt et
 ei' desideria q sunt actuales
 concupiscētie. q sunt arma dyas
 boli. q veniūt ex lāguoze natu
 re. Lāguoz autē iste tyrānus ē
 q mouet mala desideria. Si g
 vis eē victor tyrāni. atqz iner
 mē inimicū inuenire non obe
 dias concupiscētie male. His
 vobis ostēdit fomitē pcti esse
 concupiscētia.

Quid noie concupiscētie
 intelligat q dr fomes pcti. h
 Noie autē concupiscētie non
 actū concupiscēdi. s; vitii pmut
 significauit. cū eam dixit legē
 carnis. Vñ idē in tractatu de
 vobis apli ait. Semp pugna
 est i corpe mortis hui'. qz ipz

sa concupia est qua nati sumus finiri nō pōt qd diu vitio
 mus. Quotidie minui pōt finiri nō pōt. Que autē est
 concupia cum qua nati sumus vitii vtiqz est qd puuluz
 habilem concupiscere facit. adultū etiā concupiscētem
 reddit. Sicut enim in oculo ceci in nocte vitii cecitas
 est. sed non apparet nec discernit inter videntē et
 eum nisi luce veniente. sic in puero vitii esse non ap
 paret donec etatis pfectioris rēpus occurrat.
 Quod per Adam originale peccatū in omnes
 intrauit id est concupiscētia.
 Ex his dat' intelligi qd sit originale pctm. s. vitii cō
 cupiscētie. qd in oēs concupiscētia natos p Adā intra
 uit eosqz vitiauit. Vñ Aug. in li. de baptismo puuloz
 ruz. Adā pter imitationis exēplū. occulta etiā tabe car
 nalis concupiscētie sue tabificauit i se oēs de sua stirpe
 venturos. Vñ apls recte ait. In quo oēs peccauerūt.
 Circūspēcte r sine ambiguitate dicit h apls. Siue enī
 intelligat in quo hoie siue i quo pctō sanū est. In adā
 emī oēs peccauerūt vt in materia. nō solū ei' exēplo vt
 dicit pelagianus. Dēs emī ille vn' hō fuerat. i. in eo na
 terialr erat Manifestū est itaqz oēs i adā peccasse. qñ
 i massa. Ipe emī p pctm corrupt'. quos genuit oēs na
 ti sunt sub pctō. Ex eo igit sicut cūcti cōstituti sunt pec
 catores ita r i illo vno pctō qd intrauit i mundū. recte
 oēs dicunt peccasse. qz sic ab illo vno hoie. sic ab eodē
 vno pctō imunes eē nō pōt. nisi ab ei' reatu p xpi ba
 ptismū absoluant. Alia g sunt ppria pctā in quib' tm
 peccat quoz pctā sunt. Aliud h vñ in quo oēs pecca
 uerūt. i. ex quo omnes pctōres cōstituti sunt.

Qd sit illud pctm i quo oēs peccauerūt. s. origi
 nale quod ex inobedientia processit.
 Hoc ē originale pctm quo pctōres nascunt' oēs concu
 piscētia r genti qd ex adā siue ex ei' inobediētia ema
 nanit r in posteros demigrauit. Vñ apls cōsequēter
 per inobediētia vni' hois. multos diē cōstitutos esse
 pctōres q est actuale pctm. Lū autē dixerit p vñ ho
 mines pctm intrasse in mundū. r in eo oēs peccasse. de
 originali dictum esse oportet accipi.
 Ex quo sensu dictum est per inobediētia vniuz
 multi sunt constituti peccatores.
 Qd g ait. p inobediētia vni' mlti cōstituti sūt pctō
 res eo sensu. dictū eē itelligēdū ē qz ex iobediētia ade.
 s. ex pctō actuali ade processit originale pctm quo oēs
 pctōres nascunt'. vt r in illo esset. r in oēs transfiret.
 Qd pctm originale in adā fuit r in nobis est. m
 Vñ aug. Juliano heretico nullū pctm in puulis eē
 ostēdēti rudes apte asserit pctm originale ex volūtate
 ade processisse ac p ei' iobediētia in mūdū itrasse. Que
 rit emī iulian' p qd pctm inuenit in puulo. ita inqens.
 Ad peccat iste q nascit. Ad peccat ille q genuit. Ad
 peccat ille q cōdidit. Per qz igit rimas iter tot presi
 dia inocētie pctm fingis ingressuz. Et ruder scā pagi
 na: Per vñ hoies pctm intrauit i mūdū. p vni' inobe
 diētia ait apls. Quid qrit ampli'. qd qrit apci'. Itēz
 inqz Julia. Si p hoiem pctm intrauit in mundū pctm
 vel ex volūtate est. vel ex natura est. Si ex volūtate est
 mala est volūtas q peccatū facit. Si autē ex natura est
 mala ē natura. Cui rñdeo. ex volūtate pctm est. Que
 rit forte. Vtrū originale pctm ex volūtate sit. Rñdeo
 pro: fus r originale peccatū ex volūtate esse. qz hoc ex
 voluntate primi hois seminatū est vt in illo esset. et in gu.
 rr ij

Augu. in lib. de natura r gratia. de hoc eodē sic ait. Dēs (vt
 ait apls) peccauerūt. vtiqz vel in seipsis vel in adam
 q: sine pctō non sunt. vel qd originaliter cōtraxerunt
 vel qd malis moribus addiderūt. Pctm enī primi ho
 minis non solum ipm. s; omne necauit genus hūanuz
 q: ex eo dñationē simul r culpam suscepimus. Item
 sup Ps. l. Qd de corpe mortuo seminat euz vinculo
 pcti originalis nascit r mortis. Ideo igit se in ini qui
 ratibus cōceptū dicit dauid. q: in oibus trahit iniqui
 tas ex adā r vinculū mortis. Nemo emī nascit nisi tra
 hens penā r meritū pene. Meritū autē pene pctm est.
 His ergo q nascit p carnis concupiscētia. pctm trahit.
 Pctm itaqz originale culpa est quā oēs concupiscētia
 liter cōcepti trahunt. Unde in Eccli. dogmatib' scri
 ptum est. Firmissime tenez nullatenus dubites omnē
 hoiem q p concubitu viri r mulieris cōcipit. cū origi
 nali pctō nasci impietati subditū. mortiqz subiectuz et
 ob hoc natura ire nasci filius a qua nullus liberat nisi
 per fidē mediatoris dei r hoim. His r alijs autorita
 tib' euidenter ostēdit pctm originale culpā esse. r in om
 nibus concupiscētia liter genitis trahi a parētibus.
 Inquirat vtrum pctm originale sit concupiscen
 tia vel alia culpa.

Aug. in li. d. ba. paruu. quō in celligat in q oēs pecca uerunt.

questio iuliani. Rñ. au gu. questio iuliani. Rñ. au gu.

In intelligentia huius partis sunt tria que determinat... **I**n ira incidit hic quod circa tria. Primo namque quod...

Quanti ad primum articulum quatuor duo. Primo quod... **U**trum corruptio que est in natura humana...

Questio. 1.

Utrum corruptio quam videmus in humana natura... **D**ifferens enim triplex ordo in creaturis...

Quod p[ro]pagatione descendit... **U**trum corruptio in humana natura a primo...

Quod p[ro]pagatione descendit

Quod o[mn]es dicunt in Adā fuisse quoniam peccavit... **Q**uod ex eo descendit...

Quod o[mn]es dicunt in Adā fuisse quoniam peccavit... **Q**uod ex eo descendit...

Quod o[mn]es dicunt in Adā fuisse quoniam peccavit... **Q**uod ex eo descendit...

nitatis arguit sic. **A** summa bonitate nihil peccat quod sit magis...

Sepa[ra]t[ur] v[er]o formant[ur] posteror[um]... **C**or[po]ra ita p[ro]gred[un]t[ur] p[er] creatio...

Quod nihil extrinsecum co[n]vertit[ur] in humanam substantiam... **Q**uod non nihil extrinsecum in...

Quod non nihil extrinsecum in humanam substantiam... **Q**uod non nihil extrinsecum in...

Quod non nihil extrinsecum in humanam substantiam... **Q**uod non nihil extrinsecum in...

Quod non nihil extrinsecum in humanam substantiam... **Q**uod non nihil extrinsecum in...

Quod non nihil extrinsecum in humanam substantiam... **Q**uod non nihil extrinsecum in...

Quod non nihil extrinsecum in humanam substantiam... **Q**uod non nihil extrinsecum in...

margin notes on the right side of the page, including 'Dicitur' and other small text.

iozem qui ppter ipm factus est a sua pmaria conditioe. s; ita vi
demus i maiori mudi q inferiores oves contrario motu mo
uentur orbi supiori fm q dicit pbi naturales. ergo pari rone
videt q in boie per naturā portio sensitiua mouetur contra
iudiciū rationis. s; bec est corruptio que in nobis est maxime
inordinata. si igitur bec est a prima conditioe. v; q omnis. alia.
¶ Item hoc videt alia ratione sumpta per pncipia moralis
pbe. dicit em pbs q vrus est difficilimozū operatiua. nec est
aliqua vrtus laus vbi nulla est difficultas. si ergo homo fuit
cōditus ad virtutē dispositus. videt q a sua prima conditioe
habuit difficultatē faciendū bonū & vitandū malum. & in tali
fuisse disposit⁹ q ois virtus habere posset in eo suū vsum. er
goyidef creat fuisse cū butusmodi corruptiōibus. ¶ Itē hoc
videtur rone sumpta fm pncipia theologie. dicit em per scri
pturā spiritus san. q via pueniēdi ad gloriā. & sublimitatē est
per ignominia & humilitatē. via pueniēdi ad coronā est per
tentationē & pugnam. via pueniēdi ad quietem & tranquillit
tatem est per labores & tribulatiōes. si igitur homo debuit sic
fieri q est disposit⁹ puenire ad gloriā. & victoriā et pacē per
sectam. videt q humana natura in penalitatib⁹ & corruptiōib⁹
bus in quibus nūc est a sue conditiois primordio fuerit consti
tuta. ¶ Respon. dicēdus q absq dubio natura būana in bas
tentatiōes delecta est merito prime pueniēdiōis. nō institu
ta a primordio sue conditiois hoc em veritas fidelē p dicit. sacre
scripture auctoritas confirmat. rōnis pbabilitas manifestat.
Fides hoc clamat & dicit filiū dei passum esse. vt nos a morte
eriperet in quā nos induerat pimus pars. Sacre scripture
auctoritas cōfirmat q dicit Bēn. ij. qualiter homo p culpam
inobediētie penā mortalitatis incurrit. Ratio autē hoc ma
nifestat sicut p in opponendo monstratū est. tam ex ordine
qui respicit diuinā iusticiā. q etiā ex ordine qui respicit sapiē
tiam. q ex ordine qui respicit bonitatē summā. ¶ Attendens
dus est tamē q ratio in inquirēdo dupliciter potest procedere
aut put ē adiuta radio fidelē. & sic pcedit aspiciēdo ad causas
supiores. aut put iudicio pprio relicta est. & sic procedit respi
ciēdo ad naturas & causas inferiores. Acquirat em sciētiam
per viā sensus & experiētie. pzo modo rōcinant doctores ca
tholici & fideles circa ea q sunt fidelē. & fm hunc modum ratio
cinandi multū est hoc consonū rationi q deus in tāta miseria
& calamitate in qua nunc est homines a pncipio non fecerit.
immo dicere contrariū magne impietatis videt esse p & sane
mētis. Qdo modo rōcinādi pcesserūt pbilosopi q non aspe
rerunt in boīs conditioe suam pncipalē actōē. sed aspererūt
pncipia cōponentia & operatiōes quas habet per vrtutē na
ture. & fm hunc modū ratio potius discordat veritati catholi
cē q cōcordet. Et bec est ratio qre pbi qui fuerūt tāte vrtutis
indagatores non puenērūt ad lapsus būanū conditioē. qz eis
videbat esse valde rationabile hominē sic fuisse conditū cum
tamen catholicis doctozibus non solum fides hētiā rationū
euidētia certitudinaliter eius pstrariū appareat esse verum.
Unde rōnes q hoc ostēdunt sunt. cōcedēde. ¶ Ad illud er
go quod primo obijcit q deus fecit passibilem ouem que tū
non peccauit. dicē dum q nō est simile de boie & de oue. homo
em in qui rōnis particeps est. capax est britudinis & iusticie.
& per oppositū culpe & miserie. Unde sicut in homine obliqua
ri culpa est. sic & pati pena ē. in oue autē neutriū cōtingit respiri
ō passibilitas ouis nihil facit ad ordinē nec ptra ordinē diu
ne iusticie. cuius est cōsiderare meritoz exigentiā. non sic autē
est de passione in natura būana. ¶ Ad illud qd obijcitur q s;
idem exēplar alia genera aialiu facta sunt corruptibilia dicē
dum q non est simile pzo eo q alia animalia ab boie nō habēt
formā completiūaz incorruptibile. in solo autem homine anti
ma est immortalis p naturā. sicut ostēdus fuit supra. ideo morta
litas in alijs aialibus non ponit aliquā iproporcionē pfecti
lis ad suam pfectionē sicut ponit in boie. ac per hoc nec ita re
pugnat mortalitas in alijs aialibus ordinē quem sapiētia dei
seruat in rerū conditioe sicut mortalitas reperta in homine.
¶ Ad illud quod obijcit q summe bonitatis est dare vnicuiq;
inclinatiōē suam. dicēdū q boyerū est saluo ordine qui at
tenditur inter res fm q cōparant adiniscē. qm bonitas non
pseudicat sapientie. s; qz fm ordinē nature corpus debet esse
subiectū aīe & sensualitas subiecta debet esse ratiōi. sic debuit
deus dare inclinatiōē tam corpori boīs q sensualitati carnis

q in nullo p iudicaref rectitudinē rōnis. & bec est q & si sensua
litas bonū nunc appeteret. nulla tū erat rebellio in pmo bo
mine. qz tū appetebat sicut ratio dicebat. nūc autē est rebels
lio qz pter iudiciū rōnis frequēter appetit. & ppter hoc bruta
les effecti sumus & iumētis insipicētib⁹ cōparati. cum tū homo
in primordio cōditus fuerat in bonore & dignitate rōnis. Et
per hoc manifesta est rōnis ad sequēs obiectū qd obijcit de di
uinitate motū orbū celestiu. qz & si videat ibi esse cōtrarie
tas. nō tū est ibi pstrarietas. imo ordiatio recta. p eo q s; pbera
supior mouet sp inferiorē. & nūq inferiorē supiorē. nunc autē in
nobis non est sic p eo q videm⁹ alia legē in mēbris nris repu
gnantē legi mētis nre & captiuantē nos in feruitutē peccati.
¶ Ad illud qd obijcit q vrus est difficilimozū opatiua. dōz q
quedā est difficultas q venit ex genere opis. quedaz vero que
venit ex defectu operatiōis. Prima difficultas est de cētia vir
tutis. Vir⁹ em inquantū virt⁹ circa magna p s; s; ardua. bec
autē difficultas ipzo boie fuit sic. Bō em ita pfecte deo obedī
uisset & ita pfecte deo adbesisset. sicut pfectio vrtutis obedien
tie & amicitie hē reqrit. & sic de alijs vrtutib⁹. Est talia difficul
tas q venit ex defectu operatiōis. & ista quidē nō est de essentia
vrtutis. imo accidit vrtuti fm q virtus est. & ideo ad h q bō cēt
virtuosus nō oportuit hāc difficultatē reperiri i boie in pmoz
dio. Et q illud sit verū hoc planū est quanto em aliqz magis
pfcit i vrtute tāto magis operat cū minorī difficultate ex pte
sua. si igitur bec difficultas cēt de vrtutis cētia. s; q bō p fices
ret minueret in eo vrtutē excellētia. qd falsus nemo eē dubitat.
¶ Ad illud autē qd obijcit de via pueniēdi ad salutē fm sacre
scripture instructiōē. dōz q scriptura sacra tradita ē boī la
pfo. & documēta tradit p que pducant ad pniaz s; q ppetit sta
tū pnti. iō ex bis non pōt argui q talis debuerit bō fieri vt
per hāc viā deueniret. tales em vie sunt valde aspre. Si autē
homo nō peccasset. non cū asperitate s; cū omni lenitate pue
nisset ad suū finē. Et ē s; s; qz sanitas cōseruat p bona cibaria
& suauia. s; non recuperat nisi per potiōes amaras.

Questio. ii. Utrū merito prime transgressiōis būa
na natura fuerit corrupta penalt tū. ¶
an etiā culpabiliter. Et q culpabiliter corrupta sit v; Rōm.
v. Sicut p vna boies pctm intravit in mundū. & p pctm mors
ita & oēs boies mors pertrāsit in quo oēs peccauerūt. Ex isto
verbo colligit q oēs in adā fuerūt infecti & pctōes pstituti.
Si forte dicas sicut dicit pelagiani q ptransit p imitationē.
Lōtra Ep̄. ij. Erasmus natura filij ire sicut & ceteri. sed nemo
est filij ire nisi p culpā. si ergo p naturā oēs eram⁹ filij ire. oēs
per naturā pstrabim⁹ culpā. ergo i ceteris natura būana cul
pabiliter infecta. ¶ Itē Jobā. ij. Nisi qd renat⁹ fuerit ex aqua
& spū san. &c. s; null⁹ pmo eterno excludit nisi p pctō. si igit
oēs non baptizati excludunt siue sine pui siue adulti. q oēs ex
quo nati sunt hnt culpā. s; nō culpā quā fecerūt. cuz huic sine
subfaceant aī vsum rōnis. sicut p; in puillis scircūcis Bēn.
xviij. igit bec est culpa q p naturāle gñationē reperit in quolib
bet. ¶ Itē si tota natura esset in vna psona. corrupta illa
psona qtu; ad esse. necesse est totā naturā corrupti qtu; ad esse
ergo pari rone si corruperef qtu; ad bñ eē. corruperef tota na
tura qtu; ad bñ eē sicut em sequit. si adā mort. bō mort. sic se
quit q si adā peccat bō peccat. cū igit tota natura cēt in adā
qñ peccauit. v; q tota i eo peccauerit natura ac p hoc tota in
oib⁹ & singlis culpabiliter infecta fuerit. ¶ Itē venenato fon
te p consequēs venenant & riuulū a fonte pcedētes. si igit oēs
boies pcesserūt ab adā sicut rami a radice. & riuulū a fonte et
ipse corrupt⁹ fuit morbo pcupiscētie q fuit i eo culpa. v; q & ce
teros corrupit eodē corruptiōis gñe & ita culpabiliter. ¶ Itē
sicut se bz innocēs respectu innocētis gñandi. sic pctōz respec
tu pctōz. s; si adā sterisset i sua innocētia oēs filios genuit
set innocētes ergo tota humana natura esset innocēs et pura
quantū esset ex ipso. hoc satis planū est. ergo pari rone cū pec
cauit. totam būanam naturā constituit peccatrice. ita q oēs
filios gigneret peccatores. ¶ Itē quia adā peccauit factus
est mortalis. & quia mortalis est. necesse fuit q generaret oēs
filios mortales. sed sicut se habet effectus ad effectū. ita se ha
bet causa ad cām si igit causa mortalitatis fuit culpa. & morta
litas psona de totam naturā humanā fecit mortālē. et totam
corrupit. penalt. pari ratione videtur q culpa a de totam
naturā būanā in fecit culpabiliter. & omnes ex illo exētes
rr ij

corruerit culpabiliter. si igitur culpa q̄ oib' inest p naturā est culpa originalis. colligit ex oibus his rōnib' q̄ sit ponere culpā originalē. ¶ Sed cōtra Ezecb. xvij. Filius nō portabit iniquitatem patris. et pater etc. si igitur hec lex diuina ē s̄m diuinā legem quilibet peccat sibi et nō ali'. Juxta illud Prouerb. ix. Si sapiēs eris. timet ip̄s eris. si autē illuzor. solus portabis malum igitur nō videt q̄ ex pctō patris filius bz infici culpā biliter. ¶ Itē tam in nouo q̄ in veteri testamēto nuptie cōgesse sunt tanq̄ bone et licite. sed ad nullū bonū necessario confesquitur malū. sed ad nuptias necessario sequeret malum si proles culpā cōtraheret a sua origine. ergo vel nuptie sunt male et illicite qd̄ est cōtra sacrā scripturā et fidē christiā. vel nō est ponere pctm̄ originale. ¶ Item corrupta re trāsmutabili et minus nobili. nō ppter hoc corrūpitur quod est intrāsmutabile et maius nobile. sed psona hominis est trāsmutabilis et minus nobilis q̄ natura. tota em̄ natura speciei ppetua est et magis nobilis q̄ vna psona singularis. ergo impossibile fuit casū a persona adē totaliter etiā per culpā infici. ¶ Item in malis generaliter est vix q̄ malū habitū pcedit malus actus. q̄uis econtrario sit in bonis. ergo habitualis corruptio nature oritur ex actuali culpa ipsius nature. sed natura quātum est de se semp̄ est recta et nō peccat. q̄ peccare pprie est volūtatis. ergo nō videt q̄ tota natura infecta fuerit. v' etiā potuerit infici. ¶ Itē nullum naturale est culpabile. pro eo q̄ naturalibus nec laudamur. nec vituperamur. s̄ originalis corruptio est naturalis cū sit eadē apud omnes. ergo videt q̄ ista duo sint incōpossibilia q̄ aliqua corruptio sit culpabilis. et q̄ sit originalis. ergo nō videt q̄ natura tota a psona potuerit culpabiliter infici. ¶ Itē nullū necessariū est volūtariū. s̄ corruptio originalis est necessaria. ergo nō est volūtaria. s̄ ois culpa est affectio volūtaria s̄m q̄ dicit Augu. in li. de li. ar. ergo impossibile est originalē corruptionē esse per culpā. redit igitur idem quod prius q̄ nulla culpa sit a natura. et q̄ natura humana in adam nō fuerit infecta culpabiliter. ¶ Respon. dicendum q̄ absq̄ dubio tota massa hoc ē natura hūana in oibus hoibus seminaliter ab adam descendētib' corrupta est. nō solū penaliter s̄ etiam culpabiliter. hoc em̄ manifestat visionis dei carētia. rōnalis erubescētia. cōcupiscētie predominātia. Carētia visionis dei hoc manifestat. q̄ nullus debet eterno bono ad quod factus est priuari. nisi in se habeat aliqd̄ p qd̄ indignus sit diuino aspectui p̄sentari. tale autē nō est nisi culpa. si igitur omnes quotquot sunt visione dei priuant. nisi p baptismū fluminis vel fluminis renascant. planū est q̄ oēs quotquot sunt cōtrahunt ex sua origine culpā. Erubescētia etiam rōnis hoc manifestat. nullus enim rōnabiliter erubescit de his passionibus quas bz a natura. nisi insint ei p aliquā culpā. s̄ ois homo naturaliter erubescit ex genitaliū membrorum motu. Ex hoc igitur colligit et manifestat q̄ quilibet in seipso nō tm̄ penaliter s̄ etiā vitupabiliter et culpabiliter est corrupt' quātum est de sua origine. Predominātia cōcupiscētie hoc euidētissime manifestat. certū em̄ est q̄ tunc aia hois est ordinata. qm̄ spiritus est sub deo et caro et v̄tutes animales sunt sub spiritu. et sequuntur eius imperiū qd̄ oppositis. igitur tunc anima hois est corrupta. quando caro et v̄tutes animales p̄sunt spiritui rōnali. Et hoc quidem verū est de plano. nō tātummodo s̄m fidē. verū etiā s̄ philosophiā. Sed in hoie vigor cōcupiscētie et lex membrorum quam vnusquisq̄ habet a natiuitate. captiuat sp̄m et ei pcedo minatur. Ex hoc igitur clarū et apertū est q̄ aia cuiuslibet hois a natiuitate puerfa est inordinata. s̄ sicut inordinatio in hoie et rectitudo iusticia est sic puerfitas et inordinatio culpa est. si igitur natura cuiuslibet hois p legē cōcupiscētie puerfa ē a sua origine. in quolibet hoie indubitatē ponendū est cē pctm̄ originale. quātū est de sua p̄ma natiuitate. et de hoc nemo dubitat. nisi q̄ nescit quāt' sit vigor cōcupiscētie et q̄liter sp̄s rōnalis deo debet subesse. Cōstat em̄ q̄ nō subest sp̄s noster p̄fecte deo nisi diligat ip̄m sup omnia et ppter se. planū est etiam q̄ nullus in statu nature corrupte deum diligit sup oia et ppter se sine dono gratie. imo necessario vincit a vigore concupiscētie vt magis amet se vel aliquod bonū apparēs. Planū est igitur q̄ anima cuiuslibet hois in sua natiuitate peccatrix est. cū subiecta et inordinata sit sicut ostēditur. Et ideo dicit apostolus Rom. vij. in psona hois lap̄i. Cū deo aliā legem in membris meis repug. ic. mē. m. et cap. me. in le. pec. Et excla-

mat. Infelix ego hō q̄s me liberabit a corpore mortis huius. Et respōdet. D̄a dei p̄ Iesum xp̄m. hanc igitur legē et ordinatōnes ad deū si quis velit attendere nullo modo dubitabit dominum esse pctōrem a sua natiuitate. immo ita certū est vt dubitari nō possit de originali. sicut etiā nec de actuali. hoc tm̄ ignorauerūt p̄bi et etiā aliqui heretici. q̄ nescierūt attendere in quo attenditur rectitudo anime et iusticie. et pro quāto aia dei debet ad deū ordinata. Cōstat igitur q̄ tota hūana natura corrupta est nō solū penaliter s̄ etiā culpabiliter. Et quo aut corrupta fuerit. hoc planum est ex ipsa scriptura. q̄ ab adam. ¶ Potuit autē adā totā naturā corrūpere et culpabiliter facere in suo pctō triplici cōditione p̄currere. Prima est. q̄ nō tm̄ erat hūane nature indiuidū. sed totius hūane nature p̄ncipium. Secūda est q̄ nō tm̄ fuit sibi datū mādatus sicut singulari p̄sone. s̄ tanq̄ stipiti totius hūane nature. et hoc bñ indicat textus. q̄ mandatū illud descendit p̄ virū ad mulierē. Tertia. q̄ Adam innocētia; et immortalitatem susceperat p̄ se et p̄ tota sua posteritate. vñ ipse innocēs et immortalis. generasset immortalē et innocentē. Quia igitur ip̄e erat oium p̄ncipius. et transgressus est mādatus quod ei datū erat s̄m q̄ erat p̄ncipius. et amittit illas iusticiā et innocentia. quā debebat oibus posteris conseruare. hinc est q̄ per ip̄m originali iusticia sumus priuari. et in eius infectiōe ceteri sunt infecti. nō tm̄ penaliter. s̄ etiam culpabiliter. tum ppter debitū ordinatōis q̄ debet eē in nobis. tum ppter carētia illius innocētie quā deberem' habere. tum ppter p̄dominantia cōcupiscētie. p̄ quā anime n̄e sunt inordinate et inuite. et si iniuste sunt et inordinate. necesse est eas summe iusticie displicere. Patet igitur q̄ tota hūana natura corrupta est nō solū penaliter. s̄ etiā culpabiliter. Patet nō bilominus a quo fuerit corrupta. qm̄ a p̄rio patet. Qualiter autē illa culpa tradidit habeat hoc determinabit infra. Rōnes igitur ad primā p̄tē p̄cedende sunt. ¶ Ad illud ergo qd̄ p̄rio obijctur q̄ filius nō portabit iniquitatem patris. Dicendū q̄ illud intelligit de pctō quo p̄ peccat vt singularis. p̄sona. sicut melius manifestabit infra. et ideo locū nō bz in trāsgressiōe p̄maria. q̄ illa nō fuit oino singularis p̄sone. sicut explanatū est supra. ¶ Ad illud qd̄ obijct q̄ ad bonū nō necessario confesquitur malū. Dicendū q̄ vix est p̄ se loquēdo. vñ ad nuptias nō necessario sequit genite prolis corruptio in quātus est ibi maris et femine cōiunctio naturalis. s̄ in quātus illi cōiunctio nō adiuncta est corruptio vitiosa in hoie femine ob pctm̄ p̄mi parētis. Et si tu obijctas sicut obijct hereticus q̄ q̄litercans sequat malū. omittendū esset illud bonū. Dicendū q̄ illud nō est v̄tū. nisi qm̄ malū p̄cedit bonū nūc autē nō est sic. q̄ in generatib' nō est vlla culpa. in ḡnato vō melius est sic esse q̄ nō esse marime eius subueniat ei p̄ gratiam baptismalem. ¶ Ad illud qd̄ obijct q̄ corruptio minus nobili et trāsmutabili nō corrūpit magis nobiliter p̄petuū. Dm̄ q̄ illud vix ē et locū 15 bz qm̄ illud qd̄ est magis nobiliter p̄petuū. Dm̄ q̄ illud vix ē et locū 15 bz qm̄ illud qd̄ est magis nobiliter p̄petuū. Dm̄ q̄ illud vix ē et locū 15 bz qm̄ illud qd̄ est magis nobiliter p̄petuū. Dm̄ q̄ illud vix ē et locū 15

Consequēter

Consequenter querit de secdo vey quid sit origi-
ginale pctm. Et circa hoc duo querunt. Pr-
mo querit vtru originale pctm sit pcupiscen-
tia. Secdo querit vtrum sit ignorantia.

Questio. i. Utrum originale pctm
sit cōcupiscētia. Et q

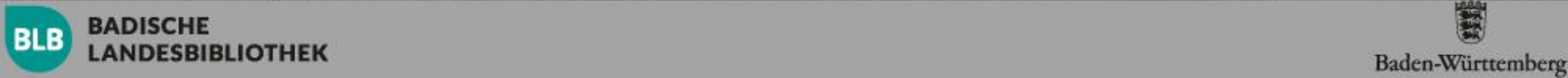
sic videt Rom. vi. Nō regnet pctm in vestro
mortalī corpore. Ibi glo. pctm. i. fomes pcti nō est aliud q̄ p-
piscētia. Si igit fomes pcti. S; fomes pcti pctm est. et nō est
pctm actuale. re stat q̄ sit originale. ¶ Itē Rom. vii. Lōcupi-
scēntiam nesciebā esse pctm. re. glo. Lōcupiscētia est vñ oīa ma-
la pueniūt. Si igit illud qd est origo oīm malozū est origina-
le pctm. videt q̄ originale pctm nihil aliud sit q̄ pcupiscētia.
¶ Itē hoc ipm vñ rōne. Quales sunt act. tales sunt habit. s;
cōcupiscere ē pctm ergo necessitas cōcupiscēdi mala est et pec-
catum. s; necessitate cōcupiscēdi a natura cōtrahimus. si igit
peccatū qd a natura cōtrahit est pctm originale. videtur. re.
¶ Itē in omni pctō est puerio aliq̄ ad cōmutabile bonū. vel
in actu. vñ in habitu. si igit pctm originale ē pctm. ergo ibi est
aqua conuersio inordinata ad bonū cōmutabile. sed conuersio
inordinata ad bonum cōmutabile nihil est aliud q̄ concupis-
cētia ergo necesse est peccatū originale concupiscētiā esse.
¶ Sed ptra Roma. vii. Peccatū occasiōe accepta p̄ mādātū
operatū est in me oīm pcupiscētiā. Hoc aut nō opōt intelligi
de pctō actuali intelligit ergo de originali. si ergo operās non
est opatū. igit pcupiscētia nō est originale pctm nec cōuersio.

¶ Itē Beda dicit q̄ quatuor sunt nobis inflicta ppter primū
pctm. vey ignorantia. infirmitas. malicia. et quartū ex bis cons-
flata pcupiscētia. sed qd est inflictū pro peccato non est ipsum
pctm. ergo si bec merito originali pcti sunt nobis inflicta s;
q̄ dicit Beda. ergo re. ¶ Item cōcupiscētia manet cū gratia
originale pctm non pōt manere cū gratia. ergo originale pec-
catū non est cōcupiscētia. Si tu dicas q̄ cōcupiscētia manet
cum gra inquantū sit remissa. et sic est pena. inquantū autē est
intētia nō manet et sic est culpa. Lōtra. Magis et minus nō dis-
uerificat speciē. ergo si pcupiscētia remissa non est culpa sed
pena pari rōne videt q̄ nec pcupiscētia intensa. ¶ Itē cōcupi-
piscētia postq̄ remissa est intēdi pōt et in pūstiniū dñiuz reuo-
cari. sicut experimēto patet si igit originale pctm esset iterabi-
le. tunc baptisima. qd est ptra institutiōe ecclesie. Est igitur
questio quid sit originale pctm per essentiam. Et cum a magis-
tro dicatur et ab augu. esse pcupiscētia. sicut patet in lra. Ab
Ansel. autē in lib. de pcep. vii. dicat esse debite iusticie caren-
tia. questio est quomodo ista duo vba p̄nt esse simul semel ve-
ra. et in quo horum verboy magis explicat quid sit originalis
culpa. ¶ Respō. dicēdū q̄ sicut actuale pctm non dicit oīmo
dam p̄uatiōe. eo q̄ non tñ dicit auersionē. immo etiā p̄uersi-
onem quādam. non etiam dicit oīmodā boni p̄uatiōnem.
Immo relinquit ap̄itudinē et aliquem actū p̄uando cū cūm-
stantiā erga ipm. sic etiam in originali suo modo intelligēdū
est. Unde sicut non d̄ pctm actuale esse in aliquo ex hoc solo q̄
careat iusticia. q; tūc lapis diceret pctm b̄re. sed ex hoc q̄ ali-
quam inclinatiōe b; ad aliqd. in qua cū deberet esse iusticia
non reperit. Sic etiā originale pctm dicitur esse in aliquo non
solum q; caret iusticia originali. sed etiam q; curritatē b; et ne-
cessitatem p̄cupiscēdi. vnde quēadmodū videmus in egritu-
dine corporali v̄tute in palisi. q; talis morbus inest ex quada
dissolutiōe v̄tutis ita tñ q; non oīno p̄uatiō v̄tū motiua sicut
in mortuo sed aliquo modo manet. nō potēs mēbrum regere.
et ita sequit partim ex potōe. partim ex defectu manētremula-
tio. sic intē. ligendū est tā in actuali q̄ in originali pctō. Quē
admodū si q̄s q̄reret qd esset pctm carnis. dupl; posset ei nos-
tificari. vey rōne inclinatiōis deordinate vt dicat esse imode-
ratus appetit; rei tractabilis s̄m carnē. Et rōne p̄uatiōis bo-
ni. vt dicat esse p̄uatio castitatis et p̄tinetie. et vtroq; mō r̄nde-
tur sic pueniēter. Sic cū querit quid sit originale pctm. recte
r̄ndet q̄ sit pcupiscētia imoderata. recte etiā r̄ndet q̄ sit debi-
te iusticie carētia. et i vna istaz r̄fisiōnū. claudif alia. s; vna no-
tificet ip̄ originale rōne ei? qd est i ip̄o b̄is modū p̄uatiōis
alitra vō rōne p̄uatiōis. Lōcedēdū est igit sicut rōnes ostēn-
dunt. et magis dicit in lra. q; originale pctm est pcupiscētia. et
bec nō quecūq; s; pcupiscētia put claudit in se debite iusticie
carētia bec aut est pcupiscētia imoderata et intētia. ad q̄o vt

fit carnis ad sp̄m p̄dominātia. et talis semp est s̄cta carentie
debite iusticie. et s̄m q; nobis inest ab origine d; pctm origina-
le. Et hoc est qd dicit glo. sup illud. B̄ti quoz remisse sunt in-
quitates. glo. iniquitate dicit fomite. q̄ an̄ baptisimū nō tñ pena
est sed culpa. post baptisimū vō pena tñ est et nō culpa. Lū em̄
delet originale nō delet vt oīno nō sit. sed vt nō sit pctm. Lōn-
cedēde sunt igit rōnes q̄ ad hoc ostēdūt. Ad rōnes autē ad oppo-
sitū satis planū est r̄ndere p ea q̄ dicta sunt. ¶ Ad illud em̄ qd
obf primo q; pctm operat p̄cupiscētiā. dōm q; illud intelligit
de pcupiscētia quātū ad actū quē d; opari mādātū. q; occasio
nalr excitat nobis ipsam p̄cupiscētiā q̄ se b; p modū habitus.
¶ Ad illud qd obf q; p̄cupiscētia est nobis inflicta per pctm.
dōm q; intelligit de p̄cupiscētia put est remissa. et sic fortē rō-
nē pene. et hoc mō nō est originalis culpa sed ipsius sequela.
¶ Et p hoc p̄ r̄fisiō ad sequēs qd obf q; manet sil cū gra. non
em̄ manet put dicitū est in opponēdo put intētia est. q; sic dicit
aic p̄uatiōe. ac p hoc originalis iusticie p̄uatiōe. put aut
est remissa p grē p̄sentia hoc nō dicit. ¶ Et si obijciat q; ma-
gis et minus nō variat sp̄m. dōm q; si istud locū habeat i na-
turalibus. nō tñ b; veritatē in moralibus. qm̄ virtutes et vicia
in moribus attendunt p̄enes medietatē et eius extrema q̄ sūt
supflūū et diminutū. et hoc nō solū verū est apud moralē p̄bm.
sed et apud theologū q̄ dicit q; amor creature citra deum vel
sub deo nō est pctm mortale. si vō supra deū intendat mortale
pctm efficiat. ¶ Ad illud vō qd obf q; p̄cupiscētia remissa iter-
pōt intēdi dōm q; si intēdi possit et intēdas hoc est p peccatū
actuale. p̄cupiscētia vō intētia nō dicebat esse pctm originale
nisi put sic strabebat a prima origine. et q; hoc nō pōt esse nisi
semel. quātūcūq; et quotiescūq; p̄cupiscētia intēdit. originale
peccatum non iteratur.

Questio. ij. Utrum pctm originale sit ignorantia. Et d

meo. glo. Ignorātie meo. i. originale pctm qd est in paruulis.
Et pauloan. delicta ignorātie dicit ea q̄ sunt i paruulis q̄ pec-
cato originali tenent. ¶ Itē Aug. in li. de sacra. in. vii. parte.
Originale pctm est viciū qd nascēdo s̄rim p̄ ignorātia i men-
te. et p̄cupiscētia in carne. ergo vñ q; originale pctm sit ignorā-
tia. ¶ Si tu dicas hoc esse dicitū p cām. Obuiat illud qd cōse-
quenter dicit Aug. in eadē parte. Ista quattuor mala in boie
apparet supbia ignorātia mortalitas et p̄cupiscētia. Supbia
mētis tñ culpa est. mortalitas carnis pena tñ. ignorantia vō
culpa et pena. sed nō est nisi culpa originalis. ergo re. ¶ Item
originale pctm maxie b; deleri p̄ fidei sacm. ergo directius
opponit ip̄i fidei q̄ est in cognitiua q̄ virtuti alicui existēt in
affectiua. si ergo ignorātia dicit p̄uatiōe virtutis dirigētis
cognitiuā videtur q; peccatū originale sit proprie ignorantia.
¶ Itē pena respōdet culpe. s; originali pctō pprie debet pe-
na carētia v̄tutis dei. ergo si hoc dicit p̄uatiōe ex parte co-
gnitiue. videt q; et ipm originale. q; si hoc verū est. redit idem
qd p̄uatiō. ¶ Itē sicut pctm est in p̄cupiscēdo ea q̄ nō sunt ap-
petēda. sic pctm est in discēdēdo ea q̄ sunt credenda. ergo si
cut habere necessitate ad p̄cupiscēndū est culpa. sic habere ne-
cessitate ad discēdēndū est culpa. sed paruulus v̄tūq; neces-
sitate b; et nō b; nisi originale. ¶ sicut ponitur originale pctm
in paruulo esse p̄cupiscēbilitas siue p̄cupiscētia. sic etiā b; d̄-
ci esse ignorātia. ¶ S; Beda dicit q; quattuor sunt nobis
ppter pctm inflicta. s; ignorantia et infirmitas re. ergo cū pctm
originale nō dicatur infirmitas. pari rōne nec ignorātia que
est pena p ip̄o inflicta. ¶ Itē Aug. ad Galē. Ignorātia i bis
q̄ scire nō potuerunt pena pcti est. Si ergo ignorantia in par-
uulis est inuincibilis. vñ q; sit pena et nō culpa. maxie cuz vñ
deamus paruulos ppter ignorātia excusari ab oī culpa. Itē
originale pctm dicitur in baptisimo. sed eq̄ vñ est ignorātia par-
uulus baptisatus sicut nō baptisatus. ¶ Ignorātia nō pōt eē
originale pctm. ¶ Itē si aliq; ex aliquo actu suo cadit i furia
illa furia nō d; in eo esse culpa sed pena. ¶ pari rōe. si aliq; ex
pctō primi parētis in ignorātia cecidit. nō d; dicit culpa origi-
nalis sed eius pena. Et pōt hic eē locus a maior. q; magis d;
iputari ignorātia in culpā in quā incidit ex actu suo q; ex actu
alieno. ¶ Itē cū pctm originale sit p̄cupiscētia. vt p̄batum est
supra. et Aug. dicit. si esset ignorātia. cū p̄cupiscētia et ignorā-
tia sint diuersoz generum. tunc in quolibet eēt pluralitas ori-
ginalium peccatorum. qd ostēdetur inferius falsum esse.

Rñ. dñm q̄ sicut supra dicitur est de ignorantia in adultis ip-
sam v3 pctm̄ nō esse nisi put bz voluntate p̄comitātē. sicut econ-
tra cognitio nō est virtus nisi ei sit iuncta affectio. Sic p̄ hunc
modū intelligēdū est esse in p̄posito q̄ ignorantia si pure dicat
nesciētā sic tñ est pena et nō culpa. Si vō dicat nesciētā vt ē
p̄iūcta p̄cipie sic ē culpa p̄ eo q̄ talis ignorantia oppositionē
bz cū virtute et gra. B̄ra em̄ aduentō in aiaz nō solūmō recti-
ficat affectionē p̄ charitatē. sed et cognitivā p̄ fidē. Nō ei p̄p̄
dirigi voluntas nisi pariter dirigat et rō. et libertas ar. s̄l in rō-
ne et voluntate p̄sistit. hoc igit mō p̄cedi p̄t pctm̄ originale eē
ignorantiā. et sic intelligit m̄gr et hug. et glo. et sicut p̄cedit rō
nes q̄ ad primā partē inducunt. Ad illud tñ qd̄ obf de carē-
tia visionis dei. dñm q̄ illa rō dupl̄ deficit. p̄mo qd̄ q̄ ca-
rētia visionis dei nō tñ debet pctis q̄ respiciūt cognitivā. im-
mo q̄ respiciūt affectivā. cū visio sit tota merces q̄ reddit oib̄
virtutibus et opibus meritoijs. Scd̄ vō q̄ cū dicimus par-
vulos puniri carētia visionis. in hoc intelligit p̄ p̄s q̄ pctuē-
tur et dote fructuōnis et dote tētōnis. Rōnes aut̄ q̄ ad opposi-
tū inducunt p̄cedūt de ipsa ignorantia fm̄ q̄ d̄ purā nesciētā
sic est pena nō culpa. Scd̄m ei q̄ bz iuncta p̄cipiētā culpa ē.
nec tñ ex hoc sequit̄ q̄ i nō bis sint plura pctā originalia sicut
p̄cludit rō vitia p̄ eo q̄ vbi ponit vñū p̄pter alterū. ibi vñū
tñ. Cū ḡ dicimus ignorantia rōne p̄cipiētē esse pctm̄ origi-
nale nō p̄pter hoc ponimus in nobis plura originalia d̄tia p̄
essentiā. sed hoc ponimus q̄ cū originale sit vñū deordinat et
vitiat totā aīam nō solū fm̄ affectivā. sed et fm̄ cognitivā. ita
enī q̄ principalis affectivā. vñ magis notificat originale per
p̄cipiētā et debite iusticie carētia q̄ p̄ ignorantia. q̄ rā p̄cipi-
p̄cipiētā q̄ debite iusticie carētia notificat ipm̄ originale bz q̄
est culpa. et iō p̄dicant de ipso p̄dicatione p̄ essentiā. ignorantia
aut̄ notificat magis fm̄ q̄ est vitii cognitivā deordinās. Tñ
magis p̄dicat de pctō originali fm̄ q̄ ipsa ignorantia pctm̄ est
p̄dicatione p̄ cām q̄ p̄ essentiā. et hoc insinuat ip̄z verbū hug.
cū dicit ipm̄ originale esse vitii qd̄ p̄rim̄ p̄ ignorantia. hoc et
declarat ipse An̄. in li. de p̄cep. virg. vbi dicit q̄ oē pctm̄ ē in-
iusticia. et ois iusticia et iniusticia in voluntate p̄sistit. Et sic p̄z
qd̄ sit originale pctm̄ p̄ essentiā. qm̄ est p̄cipiētā et debite iu-
sticie carētia. p̄z et quō originale pctm̄ ab hug. d̄ esse ignora-
tia. et p̄ p̄s ea q̄ ad vtrāq̄ partē sunt adducta.

Donsequenter q̄ritur circa tertiū articulū de
veritate humane nature. Et cū duo p̄currant
ad hoc q̄ aliqd̄ dicat de veritate humane nas-
ture. materia videlz et forma ad quartū libru
spectat dicere de veritate humane nature ex
parte forme. vbi agit de resurrectione. Ad hūc
lo locum spectat inq̄rere de veritate humane nature ex parte
materie. vbi inq̄rit m̄gr vtrū aliqd̄ extrinsecū in veritate hu-
mane nature possit trāsire. Circa hoc igit duo q̄rēda sunt. p̄-
mo quērit vtrū aliqd̄ trāsire in veritate humane nature per
actū ḡnatiue. Scd̄o queritur vtrū aliqd̄ trāsire in veritate hu-
mane nature per opus nutritiue.

Questio. Utrū aliqd̄ trāsire in veritatem hūane
nature p̄ actū ḡnatiue. Et q̄ nō v̄ p̄o
auctoritate doctorū aut̄ t̄ricorū videlz m̄grī sniarū et hug. Sic ei
maḡ in l̄a sic. Qd̄ qd̄ est in humanis corporibus natural̄ de-
scēdit a primo parēte lege p̄pagationis. et in se auctū et multi-
plicatū est nulla exteriori suba in id trāsente. S̄llr maḡ hug
de sc̄to victo. in fi. vj. p̄tis. De substantia coste i se diuina vir-
tute absq̄ extrinsecō additamento multiplicata. corp̄ mulieris
factū est. quēadmodū postea naturā humanā a primis p̄ntis
bus in subsequētē ḡnatiōē seminātā a modico saz int̄tum
multiplicatā cernit̄ vt multa boim̄ m̄lta ex eo iam excreuiss̄
se videamus. Itē bocip̄ ostēdit scd̄o auctoritate sc̄toz. D̄-
cit em̄ An̄. in li. de p̄cep. vir. c. ij. loquēs de p̄mis p̄ntib̄. Qz
tota natura hūana in illis erat et nihil extra ipos erat. tota in-
firmata ē corrupta. Et qd̄ maius est hug. is. sup. ven. ad l̄t
teram dicit q̄ nos suim̄ in adā fm̄ rōnes seminales. et h̄z corpu-
lentā subaz caro aut̄ xpi fuit solū h̄z corpulētaz subaz. q̄ si dec
vera sunt q̄ tota caro et oim̄ posterorū caro fuit in adā. ergo ni-
hil extrinsecū per stutē generatiuā trāsire in ip̄z. Itē hoc
videt̄ auctoritate euāgeloz Mat. ry. Omne qd̄ in os strāt in
ventrē vadit. et in secessuz emittit. ergo non videt̄ q̄ ex aliquo
quod ab hoste comedif. prolis corp̄ cōstituat. Et d̄ d̄rci. vj.

Omne extrinsecū introiēs in boies nō p̄t enī coīgnare. qz nō
intrat i cor̄ h̄z inuētes. et in secessuz erit purgās oēs sc̄as. Vbi
glo. tenuissim̄ d̄ior et liquēs sc̄a cū in venis et artub̄ decocta
fuit et digesta. p̄ occultos meat̄ quos greci poros vocāt ad in-
feriora dilabit. et in secessuz vadit. Itē bocip̄ videt̄ rōne.
p̄mo p̄ veritatē ḡnatiōis. B̄nare em̄ est de sua suba aliqd̄ p̄-
ducere. si ergo oēs vere et recte dicunt ab adā suba aliqd̄ p̄-
ducere. oēs sumus de aliquo qd̄ erat ei suba p̄pagati. sed qua rōne
manus mea vel pes v̄ aliqd̄ mēbrum cōstitui bz ex eo. qd̄ fuit
in adā eadā rōne et singla mēbra. v̄ igit q̄ totū corp̄ cuiuslib̄
bet boies ex adē semine fuit p̄stitutū et si hoc n̄b̄l extrinsecū
trāsire in veritatē hūane nature p̄ actū ḡnatiue ḡnatiue. Itē
bocip̄ videt̄ p̄ legē cognatiōis. qm̄ stipes nō p̄t cōtrahere
cum aliquo ex ip̄o p̄cedēte. nec aliq̄ approximātes stipes possi-
sunt adinuicē p̄bere. hoc aut̄ nō est ob aliud nisi p̄pter vnitas
tē carnis et sanguinis. ergo v̄ q̄ nō de sup̄fluitate nutritiue.
sed de s̄ba p̄tis p̄tis ḡnēt. et nō solū de s̄ba p̄tis p̄tini. imo et
p̄tis remoti. alioqn̄ vana erit lex cognatiōis. qd̄ nō solū est
veritatē sacre scripture. imo et d̄ dictamen nature. Itē hoc
ipm̄ v̄ p̄ d̄itionē resurrectionis. necesse est ei v̄nitas q̄ ale p̄
p̄tū corpus reddi. esto igit q̄ aliqd̄ nutritus de carnis hūma-
nis ḡnēt p̄tē si solū illud semē de alimēto sumptū est. cū h̄mō
alimētū esset de veritate corp̄is alterius boies. rediret ad p̄tā
mū corpus. ergo iste nō resurgere t̄ ḡnatus est ex illo semine
cū aīa p̄uaret p̄p̄rio corp̄e. si igit hoc est impossibile. restat et il-
lud impossibile esse. videlz q̄ aliqd̄ extrinsecū trāsire in semine.
augēt igit qd̄ a primo parēte dectum fuit in seipso sine alteri-
us appositione. Scd̄ p̄. p̄s in li. de aīalib̄ dicit q̄ semē est in
perfluitas vitii cibi. si ḡ medicis in bis q̄ d̄ it̄ circa suā sc̄i-
tā credēdū est et naturalibus s̄llr in bis q̄ dicit̄ circa suā sc̄i-
tā credēdū est. cū determinare de ḡnatiōe boies p̄tineat ad p̄z
naturalē. credēdū est ei q̄ semē sit ex sup̄fluo nutritiue sic p̄
aliqd̄ extrinsecū in veritatē hūane nature possit trāsire. Itē
sup̄ illud Luc. xi. B̄n̄s v̄ter et. B̄n̄. ordinaria. Et codē son-
te. et lac nutritiōis. et semē p̄cēdis pueris emanat. de semine
ergo v̄nitas potuit p̄cipi. q̄ eius lacte potuit emitti. Itē
hug. in li. de vera reit. Alimēta corp̄i nō apta p̄ p̄gruos meas
tus eiciunt. quoz aliud feculētissimū redditur terre ad alias
formas assumendas. aliud p̄ totū corpus exalat. aliud totius
aīalis v̄ latētes. neruos accipit et inchoat in p̄tē. neruos autē
vocat seminales rōnes. per istā auctoritatē exp̄sse colligit q̄
semē sit ex alimēto. Si forte tu dicas q̄ hug. intelligit q̄rū ad
partē seminis fm̄ materiam. Obuiat ipsa auctoritas q̄ dicit q̄
alimētū accipit neruos. i. seminales rōnes. illa ei paro d̄ esse
pars fm̄ sp̄m̄ sup̄ quā fundat v̄r̄ actiua et pueriua. In ea
dem ē. auctoritate subiūgit q̄ ex illo alimēto sic traducto oīa
mēbra formant̄ et planū est fm̄ medicos q̄ mēbra radicalia ex
partib̄ fm̄ sp̄m̄ h̄nt formari siue ex humore radicali. Itē
hocip̄ v̄ rōne. oē augmentū qd̄ sit p̄ naturā. vel sit p̄ rarefa-
ctionē vel sit p̄ additionē. si ergo ex illo semine qd̄ ab adā de-
cūsum fuit oēs boies natural̄ p̄ducti sunt. necesse est illud eē
auctū vel p̄ rarefactionē. vel p̄ additionē. sed p̄ rarefactionē
nō possit. qz nec tot atbom̄ fuerunt in illo semine quot boies
sunt ex eo p̄ducti. si ḡ auctū est. hoc est p̄ additionē. aliqd̄ igit
extrinsecū intrat in seminis hūani cōstitutiōē. Qd̄ si tu dicas
tertiū modū augendi esse p̄ multiplicationē nature possibile.
Obicitur p̄tra hoc per hug. de san. victo. q̄ dicit q̄ facere ali-
quid in matuo fm̄ substantia et quantitates sine appositione hoc
est solū deo possibile. Itē impossibile est aliqd̄ per virtutes
nutritiua nutriti nisi apponat̄ aliqd̄ extrinsecum per quod
quis nutriatur. ergo pari ratione impossibile est virtutes au-
gmentatiua augmentare substantiā nisi addat̄ aliqd̄ extrin-
secum per quod augmentet. aut si potest in seipso augeri qua-
re non potest per seipsam nutriti. Itē de nobilitate agen-
tis est q̄ possit aliam materiā ad seipm̄ trahere. et in se cōuer-
tere. sicut ignis conuertit in se aerem. si ergo potentia ḡnati-
ua in homine cōpleta est et p̄fecta. et ratio seminalis in ip̄o est
maxie actiua. videt̄ q̄ possit agere in extrinsecā materiā. et in
se cōuētere. et rōnem seminalē cōmunicare ei. et si hoc p̄ opus
virtutis generatiue in veritatē humane nature potest aliqd̄
extrinsecū trāsire. Rñ. intelligendū est bic q̄ sicut exp̄sse
patet in littera opinio magistri sniarū fuit q̄ nihil extrinsecū
in veritatē hūane nature per ḡnatiōē trāsire. hoc aut̄ possi-
tio malum

tio multū apparet esse pbabilis si quis attendat sba sanctorū
 & simul cum hoc cōditionē resurrectionis & legem cognatiōis
 Hanc igitur positionem quidā sustinuerunt dicentes, q̄ talis
 multiplicatio sine extrinseci appositione in humana natura
 fit per virtutē sup̄naturalem, aliq̄ hoc fit per virtutem sup̄ce-
 lestem, tertij q̄ hoc fit per virtutē elementarem. ¶ Primi dice-
 runt q̄ sicut de sibi reseruat animarū creationem p̄pter carū
 immortalitātē, sic etiam substantiam corporū humanorū multū
 plicat & augmentat sine additione extrinseci, sicut multiplica-
 uit panes euāgelicos & sicut multiplicauit costā de qua forma
 ta ē eua, & hoc q̄ corpora hūana sunt ad immortalitātē ordina-
 ta, non tñ d̄: facere miracula sic multiplicādo, q̄ hoc facit q̄si
 faceret p̄ naturā. Natura em̄ alendo & nutriendo quasi fouet
 extrinsecus, sed deus est qui nutriturū p̄stat intrinsecus,
 hūc autē modo dicēdi obuiat & sensus & ratio & auroitas. Sē-
 sus obuiat, q̄ sic videmus boiem ex boie p̄ducī, sicut asinū ex
 asino, & sicut plantā ex plāta, si igit̄ alta corpora naturalia sūt ex
 materia addita, & sensus n̄ non fallitur, iudicā dum est similis
 esse circa corpora humana. Ratio etiā obuiat, q̄ nō est gene-
 ratio naturalis nisi ea in qua natura est vere agens & vere p̄du-
 cens sibi sile, si igitur multiplicatio boīs ex boie esset p̄ virtutē
 tem sup̄a naturā, & nō per virtutem ipsius nature, generatio
 boīs ex boie non esset naturalis, & si hoc nō esset gñatiovera,
 Repugnat etiā auroitas, dicit em̄ Aug. x. sup̄ gen. ad lram,
 q̄ nos sumus in adā fm̄ corpulentā substantiam & fm̄ rōnem
 seminalē rps̄ tñ fm̄ corpulentā substantiā: sed si corpora nra
 educerent̄ ex semine ade p̄ virtutē sup̄a naturā, iam in ip̄o de-
 berent dici sicut & rps̄ esse solūmodo fm̄ corpulentā substans-
 tiam, nō fm̄ rōnem seminalē, cū seminalis ratio dicatur in acti-
 uam. ¶ Alij vō sustinent predictā positionem dicētes q̄ talis
 multiplicatio est p̄ virtutē sup̄celestem, corpus em̄ quīte eēn-
 tie siue lūminofum natū est ex se emittere lumē & ipsum multū
 plicare, nō educendo naturam lūminis ex illo corpore, qd̄ illu-
 minat, s; simul multiplicat̄ materiā & formā, sic & in p̄posito di-
 ci vouerūt q̄ q̄ in natura hūana multū est de natura quīte est
 sentie, p̄t̄ ipsa in seipsa multiplicari, hūc etiā mō dicēdi ob-
 uiat sensus & rō & auroitas. Sēsus q̄ nullum corpus celeste
 multiplicat lumen suū in se, s; si multiplicat multiplicat extra
 se & in materia extrinseci. Et iterū nō videm̄ q̄ sol in multipli-
 cando generat̄ solē vel p̄ducit solē, igit̄ si fm̄ naturā celestē at-
 tendit̄ ista multiplicatio i hūano semine, nec multiplicabit̄ in
 seip̄o nisi aliq̄ extrinseci sup̄addito, nec ex tali multiplicatiōe
 hō p̄ducit̄ ab boie, sicut nec sol p̄ducit̄ a sole, Rō etiā obuiat
 qm̄ multiplicatio p̄ virtutē creatā est ab aliquo sili actiuo, si ḡ
 forme tñ est agere, & forma nō assimilaf̄ materie, s; alteri for-
 me impossibile est igit̄ aliq̄ multiplicari p̄ virtutē creatā q̄tū
 ad p̄ncipiū materiale, nec materiā elementārē, nec celestē,
 Auroitas etiā repugnat, qm̄ lumē egrediens a corpore lūmi-
 noso corp̄ nō est, nec h; in se materiā, & hoc sup̄a plant̄ ostens-
 sum fuit d̄s. r̄ij, vbi & auroitates ad hoc inducte sunt, Diffici-
 le est etiā explicare fm̄ istā positionē qualr̄ natura quīte essens
 tie intret p̄stitutionē humane nature, Et nisi hoc sane intelli-
 gatur sicut explanatū fuit sup̄a d̄s. r̄ij, nō p̄t̄ de facili susti-
 neri. Tertij vō sustinēt q̄ talis multiplicatio fit p̄ virtutē infe-
 rioris nature p̄currēte sili potentia susceptiua ex p̄te materie,
 & actiua ex p̄te forme. Materia em̄ q̄tū est de se nō h; extēsiō-
 nem, s; q̄ extendat̄ tñ vel plus hoc ē rōne forme sibi adiūcte,
 Quā q̄tūcūq; parū ponat̄ de materia in aliquo corpore capax
 esset valde magne extēsiōis, si esset aliq̄ agēs qd̄ posset for-
 mā tante extēsiōis imp̄mere, Ex p̄te vō forme est ibi potētia
 multiplicādi sibi sile, & hinc est q̄ cū semen adiūct̄ & confoue-
 tur per alimentū extrinsecū, vis illa seminalis in sua materia
 p̄t̄ seipsa multiplicare & crescere, nullo repugnāte & iō nō op̄-
 aliq̄ extrinseci in vitatē hūane nature trāsire, Er̄ v̄ Aug.
 sentire cū dicit̄ in li. de v̄a relig. q̄ ex vno semine fegetes seges
 tumt̄ siue siuax greges gregū ppl̄ p̄p̄oz educi p̄t̄, ita q̄ n̄
 bil reperit̄ postea in oib; illis, qd̄ prius nō fuerit inuisib̄l̄ in
 semine illo p̄mo, hūc autē positioni & si rōnabilior; ceteris vs̄
 deatur, n̄bilomin; tñ sicut & p̄dictis repugnat sensus & ratio
 et auroitas, Sensus quidē primo repugnat, Nā si in his que
 generant̄ crementū fieret p̄ multiplicatiōē absq; additamē-
 to, tñ mūdus iste eēt multo maior q̄ fuerit a p̄ncipio, & visibi-
 liter cresceret quotidie, Nō em̄ posset dici q̄ p̄ resolutionē de-

tem grana frumētī reducant̄ ad vniū, Rō etiā repugnat: quia
 materia nō ē subiectū trāsmutatiōis nisi sub aliquo esse, Quā
 si materia corporaliū p̄ intellectū abstrahi possit a forma cor-
 porū, n̄ q̄ tñ p̄ virtutē alicui; creature p̄t̄ expoliari oī extēsiō-
 ne & forma corporea, pp̄ qd̄ in plurib; locis dicit̄ Aug. q̄ ip̄ossi-
 bile est ex corpore fieri ip̄m, & sup̄ Bēn. ad lram, & in li. de imorta-
 talitate aic. Si igit̄ hec materia sub tali esse statū h; & determi-
 nationē in sua extēsiōe vltra quā natura nō p̄t̄ p̄cedere, pro-
 p̄ q̄ sicut dicit̄ p̄s. Om̄ natura p̄stātū termin; est & rō mas-
 gitudinis & augmētī, Et alibi q̄ ex vno pugillo terre p̄t̄ ge-
 nerari ignis in millecupla p̄portioe, ex vno tñ pugillo nō p̄t̄
 gñari nisi decē aque, si hoc inq̄ ita ē, impossibile est ponere q̄
 aliqua res corporalis in seipsa auget̄ absq; sua rarefactione, et
 alteri; appositione, hoc dico de opatione nature, Et attendēs
 dum est hic q̄ lōge alr̄ loquendū est de materia fm̄ essentiā, et
 fm̄ esse siue fm̄ subam, nec est dōm q̄ tātū sit de materia i vno
 paruo lapide, sicut in vno mōte, Loq̄ndo fm̄ ē siue subam, q̄
 nis in materia fm̄ eēntiā nō sit p̄siderare tñ & q̄tū, & sic rō nō
 p̄cordat̄ huic positioni. ¶ Auroitas etiā obuiat, dicit̄ em̄ Hu-
 go, in. vj, p̄t̄ vbi distinguit̄ sex opa, Quorū primū est de nibilo
 aliq̄d facere, Scdm̄ est de aliq̄ aliq̄d facere fm̄ subaz & q̄tū
 tem in maius, Tertiuū opus ē de aliq̄bus aliq̄d facere fm̄ subz
 stantiat̄ q̄tū in min; ¶ Quartū opus est de aliq̄ aliqua face-
 re, nō tñ fm̄ subam & q̄tū in mai; ¶ Quintū op; est de aliq̄b;
 aliq̄d facere nō tñ fm̄ subam & q̄tū in minus, Sextū op; est
 de aliq̄ nihil facere, De his sex generib; operū subiūgit̄ q̄ p̄t̄
 mum opus est & scdm̄ & tertiuū vltimū sunt soli deo possibilīa,
 Quā igit̄ talis multiplicatio vbi dicit̄ p̄t̄ncat̄ ad scdm̄ gen;
 opis, non ergo fiet virtute nature inferioris, Quā si ista auroi-
 tas nō sufficit, oū d̄s hoc auroitate Aug. v. sup̄ Bēn. ad lram
 circa finē li. vbi sic ait, Illa que p̄ducunt̄ ex semine, in semine
 oia fuerūt primitus nō mole corporee magnitudinis, s; in pos-
 tentia causali, nā illa magnitudo, copia terre humozisq; cōge-
 sta est; illa in eriguo grano mirabilior; p̄stantior; q̄vis ē qua
 valuit̄ adiacens humoz; cōmixtus terre tāq̄ materies verti in
 ligni illi; qualitātē & ramoz diffusionē, & folioz viriditatē, in
 fructuū formas & opulentā nō igit̄ semē in seip̄o auget̄ sine al-
 terius appositione, Adhuc exp̄sius sup̄ Bēn. ad lram in fine
 decimi, Quid absurdū q̄ putare massā cuiuspiā metalli ex
 aliq̄ p̄te crescere posse dū tendit̄, nisi decreseat̄ ex altera, v̄ au-
 geri latitudine nisi ex assitudine minuat̄, Aut vllū corpus esse
 manētē sue nature q̄tū quod vndiq; crescat nisi rareseat̄,
 Quid absurdū q̄ putare vllū eē corpus manētē sue nature q̄-
 titate qd̄ vndiq; crescat nisi rarefiat̄, q̄ si q̄tū seminis decē-
 si manet̄ & nō rarefit̄ & vndiq; crescit, hoc nō p̄t̄ esse sine appo-
 sitione materie, nisi hoc fiat mirabil; ¶ Quocūq; igit̄ p̄dictoz
 modoz sustineat̄ opinio maḡi, siue etiā oēs modi p̄sentur in
 vniū, siue p̄ se q̄libet̄ adapteat̄, plurima occurrunt̄ difficilia, pp̄
 que multi recusant̄ opinionē maḡi sustinere in ista p̄te, ¶ Sc-
 cunda opinio circa istā positionē est aliquoz sequentiū verba
 naturalū & medicorū & dicentiū q̄ mediātē virtute gñatiua nō
 solū aliq̄d, trāsit̄ in veritatē humane nature, imo tota vitas, p̄-
 lis gñate est ex extrinseci addito, q̄ est, ex sup̄fluo nutrimentū
 hoc aut̄ dicunt̄ esse: q̄ modus operādi ordinatus est & delecta-
 bilis & expeditus, Ordinatus q̄ ibi incipit̄ opatio generati-
 ue, vbi cessat̄ opatio nutritiue, Natura ei per prius intendit̄ si
 bi q̄ aliq̄, & iō materia gñationis est sup̄fluitas vltimi cibi, que
 quidem & si sit sup̄flua operi nutritiue, est tamen necessaria
 operi generatiue, Modus etiā iste est delectabilis, qm̄ natu-
 ra delectatur in emissionē sup̄flui & tristat̄ & dolet̄ i emissio-
 ne necessarij & sibi p̄iuncti, si ergo natura maxime delectat̄ in
 ope generatiue, materia gñationis est ex sup̄fluo nutrimentū,
 Modus etiā iste est expeditus, q̄ cū tertius cibus sit in potēs-
 tia prima vt̄ conuertatur in singula mēbra, si natura h; ex ali-
 quo humoze fabricare corpus, fabricat̄ ex illo, sed cū nō fabricat̄
 cet̄ ex necessario, restat̄ q̄ fabricet̄ ex sup̄fluo, Quā igitur natu-
 ra operatur quātum potest̄ breuius & delectabilius & ordina-
 tius, ideo dicunt̄ talē modū p̄creādū videlz ex sup̄fluo nus-
 trimenti maxime esse cōuenientem nature, Lōcū etiā vt̄ d̄-
 cunt̄ hoc dispositioni diuine & ordinationi corporū ad resurrex-
 tionē, Quā em̄ semē nō resurgat̄ in generātē, s; in gēnto nō v̄
 humoz; ille fuisse de generātis, veritate, s; potius de bumidi su-
 perfluitate, Quā autem hic modus dicēdi multū videtur p̄o-

habilis attenditur per se. obuiat tñ ei sicut et alij modi dicē
 di et sensus et ratio et autoritas. Sensus quidē. qz videmus p
 lem aliqñ assimilari proauo. et sicut assimilaf pauo ita pōt assi
 milari ei q̄ p̄cessit vsqz ad gnationē decimā. ḡ et sic deinceps ḡ
 v̄ q̄ aliqd sit in isto primo filio traductū a parente primo. Et
 iterū cum videmus boiem ex coitu attenuari. et ex frequenta
 tione talis actus mortē accelerari v̄ q̄ nō soluz in semine fiat
 supflui emissio. immo q̄ etiā alicui⁹ bumidi radicalis et ita p̄
 les nō tñ est de supfluitate alimentī. sed etiā de veritate gene
 rantis. Ratio etiā obuiat. qz si solū esset proles de supfluitate
 cibi patris. nec esset vera generatio. cū generatio sit de substā
 tia generātis. nec esset vera cognatio. immo magis attineret
 homo porco de quo sumptum est nutrimentū q̄ patri generan
 ti. Autoritas etiā repugnat. qm̄ expresse dicit Aug. sup. Gen.
 ad istam q̄ oēs fuimus in adam fm̄ copulentam substātiā et
 fm̄ seminalem rōnem. Et q̄ maius est apostolus dicit q̄ om̄s
 in adam peccauimus. Et q̄ leui in lumbis erat abrae quando
 decimatus fuit ad Heb. vij. Et hac igitur positione si pertracte
 tur sequitur q̄ si non oīno esset proles de supfluo nutrimentū
 ti. non esset generatio nec cognatio vera. Et p̄cedenti v̄o si po
 natur q̄ nihil de alimento transit in prolem. sequi v̄ q̄ nō sit
 generatio naturalis. ¶ Si igitur pro certo habendū est q̄ gene
 ratio boīs ab boie et vera est et naturalis est. necesse habemus
 viā mediā inter vtrāqz harū positionū tenere. vt dicam⁹ q̄ ali
 quid d̄ supfluo nutrimentū transit in semen. nec tñ semen oīno
 est de supfluo nutrimentū. immo aliquid est ibi de bumido ras
 30 dicali. et ex vtroqz h̄ semen ppagari. ¶ Cū sicut videmus car
 na nutritiā q̄ est bumiditas radicalis et nutrimentalis. v̄po
 te illa q̄ fuit. sic intelligendū est etiā circa vim generatiā q̄
 in ista est aliq̄ bumiditas radicalis et etiā aliq̄ siccū et refluē
 et in gnatione plis vna currit cum alia. Transmisit igitur adā qñ
 generauit primū filium aliquid de illa radicali bumiditate et
 illud modicū per virtutē nature totū corpori filij fuit cōmixtū
 cōmixtione p̄fecta. qz nullam partē erat signare in corpore fi
 lij in qua non esset aliqd de illo bumido qd a p̄e tradidit. Si
 igitur filius ade in generando plē similit̄ aliquid deindebat
 de suo bumido radicali. necesse erat q̄ aliqd transmitteret de
 eo quod sumperat a p̄e. et sic deinceps. et pro tāto dicunt om
 nes fuisse in adā. nō qz fuerit ibi totali materia oīm nostrorū
 cozpoz. sed qz ibi erat aliqua materia et ratio seminalis siue
 potētia p̄uertēdi ad se aliā naturā. ita vt sufficeret ad omniū
 procreationē addito sibi illo in quo posset se multiplicare. Et
 est exēplum si aliq̄s haberet fermentum quod cōmiseret com
 mixtione p̄fecta toti paste. nihil fieret de illa totali pasta fer
 mentata. qd nō diceret fermentari de illa pasta et similit̄ si illa
 pasta cōmiseret ad huc alij maiori paste. et sic p̄cedēdo quasi
 innūmerabiles panes fermentari possent fieri ex modico ferme
 to p̄ appositionē rei fermentabilis. sic et in p̄posito ex modico se
 mine p̄ appositionē bumoris susceptibilis rōnis seminal̄ pos
 sent innumerabiles boies ppagari. Et iste modus satis cōsō
 nat rōni. nec repugnat v̄bis p̄bi. et sumptus est ex v̄bis Aug. si
 cut p̄ aspiciēdo autoritatē p̄bi posita q̄ sumpta est de li. de ve
 ra relig. vbi dicit q̄ alimentū accipit vi latentes neruos totū
 aialis. et inchoat in plē. Et modū explicat in fi. v. sup. Gen.
 ad istam sicut p̄ in autoritate prius posita. vbi ostendit q̄ ex
 modico semine generat arbor magna. Igitur huic nō dicendū
 tanq̄ magis intelligibili et magis p̄sono p̄bie et sacre scriptur
 re magis ad huc. Et redo em̄ v̄m Aug. hoc sensisse sicut ex v̄
 bis ei⁹ possum colligere. Et fm̄ huic modū saluaū vitas cogna
 tionis et gnationis p̄ eo q̄ aliqd radicale a parēte traducit in
 plē. Sustinet nihilomin⁹ gnatio et ppagatio esse naturalis
 qz hoc fit p̄ alimēti additionē. Et ideo cōcedende sunt rōnes
 ostēdentes q̄ aliquid de alimento trāsit in veritatē humane na
 ture mediāte opere nutritiue. qz nō soluz illud radicale quod
 a patre decidit sit de veritate prolis. sed etiā illud cum alimē
 to supfluo sibi iuncto. ita q̄ illud qd erat supfluum sit neces
 31 sariū alteri. vtrūqz em̄ erat fundamentū fabricę totū cozpoz
 generati. ¶ Ad illud autē qd primo obijcit in p̄rariū de auto
 ristate Aug. et magi. Dicendū q̄ verbis coz in hac parte ma
 gistri cōiter nō assentiūt. nec ego ip̄os bene intelligo. nec tñ
 affirmo illos falsū dixisse. sed magis intelligo aliā op̄tionē.
 32 ¶ Ad illud quod obi de autoritate Ansel. et Aug. sam p̄ respō
 sio. dicunt em̄ q̄ in adā fuimus nō qz nulla aliā materia cōuer

sa sit in corpus nostrū nisi illa que fuit in adam. sed si qua alia
 cōuerfa est. hoc nō est nisi per coniunctionē cū illo qd ab adā
 fuit decidit. Et si tu dicas q̄ ipse Ansel. dicit q̄ totali bum
 na natura erat in adā. Dōm q̄ hoc non dicit q̄tum ad existē
 tiā possibilē. vel potentialē. sed q̄tū ad existētiā actualē. qz
 nihil actu erat de veritate humane nature. nisi qd in adā erat
 aliquid tñ possibile erat ad hoc q̄ fieret de veritate nature dñe
 ne. sed hoc op̄atione et virtute carnis ade. ¶ Ad illud qd obi
 de autoritate dñi in euāgelio. et de glo. Dicendū q̄ hoc nequa
 q̄ intendit nec textus nec glo. q̄ bō totū egerat qd manducat
 sed qz cum bō māducat. sit separatio puri ab impuro per dige
 stiones interius factas. et purū et nature conueniēs inter
 tinetur et impurū exterius expellit et pro tanto dicebat dñs q̄
 nihil quod intrat in os boiem cōmūnat. et sic verissimū est vt
 bum dñi fm̄ q̄ valet ad p̄positū. Posset tñ dici q̄ secessus ibi
 nō tñ vocatur via inferior per quā currunt egestiones. s̄ oēs
 meat⁹ subtilis p̄ quos sit ciboꝝ decolatio. Et glo. dicit q̄ gre
 ci vocāt illos poros. et ita nō sequit q̄ totū alimentū exterius
 creat. et de illo nihil in veritate p̄olis p̄traheatur. ¶ Ad illud
 quod obijcit q̄ generatio est de substātia generantis iam p̄
 r̄fūo. Dico em̄ q̄ aliquid de radicali bumiditate parentis trā
 sit in plē. et rōne illius saluaū ibi veritas generationis nec
 tñ op̄z q̄ sit identitas fm̄ totum generantis ad genitum. Sicut
 em̄ generans nō dat se totum. sed partem sui sic et genitus
 nō exiit a generāte fm̄ totum. sed fm̄ aliquā partem. nec illd
 totū quod a generāte trahit fuit radicale ipsi generāti. sed ali
 quid est additum radicale vt possit augeri. ¶ Ad illud quod
 obijcit de lege cognationis iam p̄ respōsio. ita bene enim
 saluaū lex cognationis si traducit filius a patre tradendo ab
 ip̄o bumore radicalē cū additōe extrinseci. sicut si de extrin
 seco nihil adderet. imo multo ver⁹. Additio em̄ extrinseci fa
 cit vt linea p̄ sanguinitatis aliqñ terminet. et qui magis distāt
 a stipite minoris p̄ sanguinitatis vinculo coniungant. ¶ Et si
 obijciatur q̄ si traducitur aliquid de radicali. q̄ pari ratione
 posset totum traduci. et q̄ necesse sit illud esse multiplicatū in
 se cū etiā tot arbor nō fuerit in corpore ade quorū p̄celleret
 ex eo boies. Dicendū q̄ semen et est quātum mole et est quātus
 virtute. et quātitas virtutis se tenet ex parte forme. et pōt dici
 ratio seminalis et bec cū sit forma multiplicabilis ē. Et hoc
 pōt similit̄ sibi inducere in materiā sibi appositā. Quātitas vo
 molis. et quīs parua sit. pōt tñ ad eo extendi vt cōmiserat val
 de magne quātitati per eā naturam qua omne corpus in infu
 nitum diuisibile est. et sic magne quātitati pōt cōmiserat. et to
 tum trahere ad naturam suā. et ex illa totali quātitate potest
 aliud fieri quod non fieret de ip̄o semine per se. et quotiens
 stant ex illa totali quātitate dicunt facta p̄e. Nec tñ op̄z ibi
 distinguere diuersas partes ex quibus diuersa fiant in illo se
 mine primordiali. sed solum pro eo q̄ illud per additionē sup
 flui nutrimentū aduētū est. ¶ Ad illud quod obi de lege res
 surrectionis. respondēt aliqui q̄ homo nō potest generari de
 carnis alterius boīs. pro eo q̄ alimentū et illud quod cōuer
 titur in semine d̄ esse in potentia respectu eius in quod con
 vertitur. caro autē boīs fm̄ speciem est in actu. et ideo nō potest
 in aliū boiem transmutari. Sed illud non videt sufficere. pro
 eo q̄ ex carne possunt generari vermes. posset et p̄ sequeūs ge
 nerari planta et fructus et tunc esset in potētia respectu carnis
 humane. et ita p̄ multas trāsmutationes v̄ q̄ ex ea posset fieri
 semen. Alij v̄o dicūt q̄ cū caro boīs sit possibilis ad oēm trāsmu
 tationē sicut et alia q̄ de illa possit generari semē. et tūc res
 surget in ip̄o genito p̄ eo q̄ ad ip̄m h̄ cōntinuatōe cōparationē
 et dñs supplebit illi alitū de addēdo siue multiplicādo h̄re su
 p̄ naturā sicut facit in punto. S̄ q̄ rōne d̄ de vna p̄te q̄ p̄ cō
 uertit. ea d̄ rōe et de quibet. et sic pōt bō totū corp⁹ suū amittere
 ¶ Ad est tertius modus dicēdi q̄ caro boīs fm̄ speciem nō pōt
 fieri caro alteri⁹ boīs fm̄ spēm pp̄ necessariā ordinatiōe quā
 h̄ ad alam q̄ ip̄am viuificauit. Vtrū autē illa ordi natio fundet
 in appetitu naturali v̄ naturaliū vel puidētia p̄ditoris diffu
 cile est discernere. Quocūqz tñ mō sit ad huc est plana r̄fūo.
 Istud autē planū inuenit d̄ terminatū in quarto. vbi manifest
 itatur qd in quo resurgat. Resurget autē semen in genito nō in
 gnante. quōs dictū sit hic q̄ semē sit de radicali bumiditate ge
 nerantis. ¶ Alij em̄ semen est radicale gnanti. et ali⁹ gnato. Qu
 gnanti est radicale fm̄ prem suū. est etiā radicale respectu v̄tra
 tio genera

ris ghatue. no respectu virtutis nutritiue. virtus aut gnatia...

Questio. ij

Utrum aliqd transeat in vitate humane nature. mediate ope nutritiue. Et q non...

et alia intetio veri duplr. Una q veru diuidit p pmetu. altera...

40 gnatem intentione qua vez diuidit s falsum. fm qua intentio...

41

42

43

44

Di. xxxj
 veritate nature humane
 mediare opere nutritive
 procedit fm q de verita
 te humane nature dicitur
 aliquid qd est de necessi
 tate ordinatum ad incor
 ruptionem. et hoc mo be
 ne concedendum est q ni
 bil transit in veritate nu
 triti. Rationes vo ad op
 positum procedunt de veri
 tate humane nature fz q
 illud dicitur esse de veri
 tate humane nature qd e
 ordinatum ad resurrectio
 nem de congruo. tale aut
 est non solum quod trahi
 tur a generante. fz etiam
 tota illa caro que reperit
 tur in domine in ei mox
 te. maxime si no faciat ad
 45 corporis deformitatem.

45
 Nec hoc impedit q do
 minus paruulos suscita
 bit in perfecta quantitas
 te. Dicit em Augu. q sup
 plebit virtus diuina vbi
 deficit natura. vbi vo na
 tura sufficientem parauit
 materiam. deus non agit
 supplendo sed reformans
 do. Nec valet illa ratio
 49 q si deus supplet in resur
 rectione sine additamen
 to. q nunc similiter fiat si
 ne additamento. quia il
 la erit operatio mirabilis
 et supra naturas. hominis
 vo generatio et augmen
 tatio que nunc est natura
 liter fit. et ideo illa ratio
 quam magister adducit
 in littera no cogit. immo
 sicut apparet aspiciet ar
 guit a maiori affirmado.
 Illa vo que ultimo que
 rebantur iam plana sunt
 per ea que dicta sunt. Et
 igitur sic ad vnum dicere
 concedendum est sicut ex
 precedentibus apparet q
 aliquid extrinsecum tras
 feat in veritatem humane
 nature. sed mediante ope
 re generatone trasit in ve
 ritatem. prout veritas p
 prie dicitur fm q dicitur
 necessariam ordinationem
 ad incorruptionem media
 te vo ope nutritive trans
 fit aliquid in veritate hu
 mane nature pur veritas
 dicitur. large videlicet fm
 q dicit ordinationem ad
 resurrectionem de congruo.
 et sic quod est de veritate
 vnius potest resurgere in
 alio fz q manifestatur in
 quarto. His visis satis
 plana sunt ea que dicunt
 in littera.

Distin. xxxj.

Nonit falsas opinionone
 circa traductione pcti origi
 nis q a patre traseat in filios
 no solu fm carne: sed etia fm
 animam.

Cum superest in
 uestigare qualis
 ter illud pctm a
 patribus tradu
 catur in filios.
 scz an fm solam animam. an fm
 carnem siue fm vtriusq. Puta
 uerunt quidaz fm aiam trahi
 peccatum originale no solum
 fm carne: q no solu carne sed
 et aiam ex traduce esse arbitra
 ti sunt. Sicut em in gnatione
 plis de carne paterna substā
 tialr trahit caro ita etiā de gi
 gnetis aia animā geniti cen
 tialiter deduci ab his existi
 mabatur. Ideoqz sicut de cor
 rupta carne caro corrupta se
 minatur ita etiā de anima pec
 catrice anima peccatrix corru
 ptione originali infecta ab il
 lis trahi dicitur.

Nonit false opinionis
 improbatione ostendens q ori
 ginale no hz traduci p traduc
 tionē anime.

Hoc autē fides catholica
 respuit et tanq veritati aduer
 sum dānat. q no aias. fz carnē
 solā (sicut supius dixim) ex
 traduce esse admittit. Non er
 go fm aiam. sed fm carnē solā
 peccatū originale trahitur a
 parentibus.

Nonit veritate q origi
 nale traduci mediante carne.
 Est em pctm originale (vt
 supra diximus) concupiscentia
 no qdē actus fz vitii. ipa con
 cupiscentia est lex membroy vel
 carnis q est morbidus qdā af
 fectus vel languor q comouet
 illicitū dīderiū. i. carnalē con
 cupiscentiā que lex pcti dicitur.
 Que d: manere in carne non
 quin in aia sit. sed qz per cor
 ruptionē carnis in aia sit. La
 ro em propter pctm corrupta
 fuit in Adā adeo vt cū añ pec
 catū viri et mulier sine incētinio
 libidinis et concupiscentie seruo
 re possent uenire. essetqz tho
 rus immaculatus iā post pctm
 no valeat fieri carnalis copu
 la absqz libidinosa concupiscentia.
 q semp vitii est et etiā cul

pa nisi excuset p bona coniugij.
 In concupiscentia ergo et libidi
 ne concipit caro formāda in cor
 pus plis. Unde caro ipa que
 concipitur in vitiosa concupi
 scentia polluit et corrūpitur.
 ex cuius actu aia cū infundi
 tur. maculā trahit qua pollui
 tur. et sit rea. id est vitii concu
 piscētie q est originale pctm.
 Ideoqz ipm pctm dicitur mane
 re in carne. Caro ergo q in cō
 cupiscentia libidinis seminatur.
 nec culpā hz nec actū culpe. fz
 cām. In eo ergo quod semina
 tur corruptio est. In eo autē
 quod nascitur concupiscentia
 vitii est. vñ Ambro. de verbis
 apostoli sic ait. Quomō habi
 tat pctm in carne: cum non sit
 substātia fz priuatio boni. Ec
 ce pmi hois corpus corruptū
 est per pctm. ipaqz corruptio
 p additionem offensionis ma
 net in corpe robur tenēs diu
 ne sententia date in Adā. cui
 osortio aia maculatur pecca
 to. Per id ergo quod facti cā
 manet inhabitare dicitur pec
 catū in carne. hec ē lex carnis
 Idem. Non habitat pctm in
 aia: sed in carne. qz peccati cā
 ex carne est. no ex aia. qz caro
 est ex origine carnis pcti. et p
 traducem omnis caro sit cau
 sa pcti. anima vo non traduci
 tur. et ideo in se cām pcti non
 habet. Augu. quoqz ex carne
 peccatum animam cōtrahere
 in sermone quodaz de verbis
 apostoli ostendit dicens. Vi
 tium concupiscentie est quod
 anima ex carne cōtrahit. Na
 tura quippe humana no ope
 re dei cum vitio primitus est
 instituta. sed ex voluntatis ar
 bitrio prioz hominū venien
 ti vitio est fauciata. ita vt non
 sit in carne bonum. sed vitium
 quo inficitur anima.

Remouet dubitatione
 qua qrit an originalis pcti cā
 sit culpa an pena.

Hic queri solet vtrū causa
 pcti originalis que dicta est
 esse in carne culpa sit vel pena
 siue aliquid aliud. Culpa esse
 no potest. qz culpa no est in re
 irrationali. Si em culpa esset
 in carne ante infusionē anime
 actualis esset vel originalis.

Qualiter peccatū origi
 nale a patre traducatur
 in prolem.

Cum superest in
 uestigare etc.
 Supra ostendit
 magi qd sit pec
 catū originale. in hac pre
 intēdit manifestare qual
 ter a patre traducit in
 prole. Diuidit aut par
 ista i tres pres. In quaz
 prima magi fallitate im
 probat. In scōda veritate
 explicat ibi. Est em pctm
 originale vt supra dixim
 concupiscentia. In tertia vo
 veritate epilogat vt addat
 ibi. In ostēsum est qd sit
 originale pctm etc. Prima
 ps hz duas. In prima po
 nit falsam opinionē circa
 originalis traductionem
 In scōda subūgit et ipso
 dationē ibi. Hoc at fides
 catholica respuit. vbi ostē
 ditur q originale non hz
 traduci per traductionē
 aie. Sicut scōda paro pnci
 palis duas hz. In quarū
 pma determinat veritatē.
 ostēdes q originale traduci
 citur mediante carne. In
 scōda vo remouet dubitas
 tionē. ibi. Dicit qri solvitur
 cā pcti originalis etc. Sicut
 tertia ps pncipalis duas
 hz. In pma determinata
 epilogat et explanat. In
 scōda vo dubitationē mos
 uet et determinat. ibi. fz ad
 hoc opponit h mo. Et sic
 but distinctionis intētio
 vsqz pncipali circa duo.
 Quoz pmi ē q originale
 no pot traduci mediante
 aia. Scōm ē qualr traduci
 citur mediante carne.
 a Hic qri solet vtrū cā
 pcti originalis q dicta est
 esse in carne sit culpa vel pe
 na. ob q no vitioe iudicē
 ad qnē pposita. qz in sol
 uēdo nec determinat q sit
 culpa nec determinat q sit
 pena. et vñ q neutrum sit.
 Culpa no est pstat. Pena
 no vñ est. qz pena in ea sola
 nā nata est. cē in qz misēria
 nata ē cē et misēria i ea sola
 in q ē b. itudo ē nata cē.
 bec at ē sola rōnalis crea
 tura. q añ aduētū aie nec
 pot esse pena nec culpa.
 Atrē p oi pena aliqz pu
 nis. fz p illa corrupōe q ē
 i semic añ aduētū aie nul
 lus punis. q no vñ cē pēa.
 Ds i hū ē qz cū sit corru
 ptio sequis ex culpa. et ois
 talis sit pena: tal corru
 ptio cē pena. Itē cum om
 nis maledictio sit pene vel
 culpc

Tāz cor
 ruptōis
 carnis
 ostēditur
 q in aia
 pctm sit

De pot
 corru
 ptione
 carnis
 cā pcti
 de pcti
 cē i can
 de.

Augu.